

วิทยานิพนธ์

การใช้ภาษาและกลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยวในนิตสาร อ.ส.ท.

THE USE OF LANGUAGE AND THE TECHNIQUE OF
WRITING THE TRAVEL DOCUMENTARIES
IN OR.SOR.THOR. MAGAZINE

นางสาวชญานี รัตนรอด

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พ.ศ. 2550

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การใช้ภาษาและกลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยวในนิตสาร อ.ส.ท.

The Use of Language and the Technique of Writing the Travel Documentaries
in Or.Sor.Thor. Magazine

โดย

นางสาวชญานิ รัตนรอด

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย)

พ.ศ. 2550

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ชลอ รอดลอย ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเหลือ ใจมโน กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ความรู้ ข้อคิด คำปรึกษา คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ และช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ แก่ผู้วิจัยอย่างดียิ่งตลอดมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตากรุณาเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาภาษาไทยทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ อันเป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ รวมทั้งได้ให้ความเมตตากรุณาและความช่วยเหลือแก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาที่ศึกษา

ขอขอบคุณเพื่อนนิสิตปริญญาโท สาขาภาษาไทย รุ่นที่ 2 ทุกคนที่เป็นกำลังใจให้แก่กัน คอยช่วยเหลือ และมีมิตรภาพที่ดีงามให้กันตลอดมา

ท้ายที่สุด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่ คุณพ่อ และทุกคนในครอบครัว ที่ให้ความรักความห่วงใย และเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยเสมอมา

ความดีหรือประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชญานี รัตนรอด

เมษายน 2550

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์	4
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	5
เอกสารและตำราที่เกี่ยวข้องกับสารคดี	6
เอกสารและตำราที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาไทย	17
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสารคดี	37
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาไทย	41
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	43
แหล่งข้อมูล	43
กลุ่มตัวอย่าง	43
เกณฑ์ที่ใช้ในการวิจัย	43
การเก็บรวบรวมข้อมูล	46
การวิเคราะห์ข้อมูล	47
บทที่ 4 ผลการวิจัย	48
ตอนที่ 1 การใช้ภาษาในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.	48
ลักษณะการใช้คำ	49
ลักษณะการใช้สำนวน	76
ลักษณะการใช้ประโยค	80
ลักษณะการใช้โวหาร	93
ลักษณะการใช้ภาพพจน์	105

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ตอนที่ 2 กลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.	118
การตั้งชื่อเรื่อง	119
การเขียนความนำ	125
การเขียนเนื้อเรื่อง	137
การเขียนความจบ	143
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	153
สรุปผลการวิจัย	153
อภิปรายผล	156
ข้อเสนอแนะ	159
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	160
ภาคผนวก	164
ประวัติการศึกษาและการทำงาน	167

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

วิถีชีวิตของคนไทยในสังคมยุคปัจจุบันอยู่กับการแข่งขันกันในด้านต่างๆมากมาย การดำเนินชีวิตในแต่ละวันจึงอาจทำให้เกิดความเครียด ความเครียดทำให้เกิดผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจ และเป็นสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ ตามมา เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาฆ่าตัวตาย เป็นต้น มนุษย์จึงคิดหากิจกรรมเพื่อการผ่อนคลายความเครียด ซึ่งมีอยู่หลายกิจกรรมให้เลือกตามความสนใจและความถนัด เช่น อ่านหนังสือ ดูภาพยนตร์ ดูโทรทัศน์ ฟังเพลง เล่นกีฬา หรือปลูกต้นไม้ แต่การอ่านหนังสือเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ผู้คนจำนวนมากเลือกใช้เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดในชีวิตประจำวัน ทั้งยังได้รับความรู้และความบันเทิงอีกด้วย

หนังสือที่อ่านแล้วสามารถผ่อนคลายความเครียดได้นั้น มีอยู่หลากหลายประเภท เช่น นวนิยาย เรื่องสั้น สารคดี บทประพันธ์ การ์ตูน เป็นต้น ผู้อ่านสามารถเลือกอ่านได้ตามความสนใจ ในจำนวนหนังสือประเภทต่างๆ มีหนังสือประเภทหนึ่งที่ผู้อ่านอ่านแล้วจะได้รับความรู้และความเพลิดเพลิน นั่นคือ สารคดี สารคดี เป็นงานเขียนประเภทหนึ่งที่ผู้อ่านนิยมอ่านเพื่อผ่อนคลายความเครียดและเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ทั้งยังได้รับความรู้จากการอ่านสารคดีเรื่องนั้นๆ อีกด้วย ซึ่ง วนิดา บำรุงไทย (2545) ได้กล่าวถึงสารคดีว่า

สารคดีเป็นงานเขียนที่ได้รับความนิยม โดยเฉพาะประเทศที่การอ่านพัฒนาฝังรากลึกมานาน เนื่องจากงานเขียนสารคดีเป็นการนำเสนอข้อมูลความรู้และข้อเท็จจริงอันตอบสนองธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วยความอยากรู้อยากเห็น อยากมีส่วนร่วม รวมทั้งความปรารถนาที่จะเข้าใจในสิ่งแวดล้อม สภาวะหรือปัญหาต่างๆ ตามความจำเป็นหรือความสนใจของตน

สารคดีเป็นงานเขียนที่ได้รับความนิยมจากผู้อ่านมากขึ้นในปัจจุบัน สารคดีแบ่งแยกออกได้หลายประเภท ดังเช่น ถวัลย์ มาศจรัส (2538) แบ่งประเภทของสารคดีไว้ 10 ประเภท ได้แก่

สารคดีบุคคล สารคดีโอกาสพิเศษ สารคดีประวัติศาสตร์ สารคดีท่องเที่ยว สารคดีแนะนำวิธีทำ สารคดีเด็ก สารคดีสตรี สารคดีเกี่ยวกับสัตว์ สารคดีความทรงจำ และสารคดีจดหมายเหตุ

งานเขียนสารคดีประเภทหนึ่งที่มีผู้นิยมนำมาเป็นจำนวนมาก คือ สารคดีท่องเที่ยว เพราะเป็นงานเขียนที่สามารถตอบสนองความต้องการรับรู้ข่าวสารของผู้่านที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้อย่างครบถ้วน ทั้งข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว เส้นทางการเดินทาง ที่พัก อาหาร ฯลฯ โดยนำเสนอเกี่ยวกับสถานที่ใดสถานที่หนึ่งในด้านต่างๆ เช่น ประวัติความเป็นมา ความสำคัญ ลักษณะของสถานที่ ความนิยมของนักท่องเที่ยว ซึ่งสารคดีท่องเที่ยวเรื่องนั้นๆ สามารถสะท้อนชีวิตผู้คน ศาสนา ความเชื่อ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีในแต่ละท้องถิ่นได้ ทั้งยังให้ความรู้แก่ผู้อ่านในด้านต่างๆ เช่น ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี สถาปัตยกรรม ศิลปะ วรรณกรรม เป็นต้น

การเขียนสารคดีท่องเที่ยวเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง ที่ผู้เขียนจะมีกลวิธีการถ่ายทอดที่น่าสนใจ ซึ่งเกิดจากแรงบันดาลใจของผู้เขียนที่ต้องการให้ผู้อ่านได้รับข้อมูลต่างๆ ผู้เขียนที่มีกลวิธีการเขียนที่ดีจะทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้ ความคิด ความสนุกสนาน และเกิดความเพลิดเพลินตามไปด้วย เพราะกลวิธีการเขียนจะเป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจของผู้อ่านให้เกิดความประทับใจและติดตามอ่านต่อไป โดยผู้เขียนจะใช้ภาษาที่สละสลวย อธิบายเรื่องราวและรายละเอียดต่างๆ อย่างชัดเจน เข้าใจง่าย ทำให้ผู้อ่านสามารถอ่านได้ทุกเพศทุกวัย กลวิธีการเขียนสารคดีประกอบด้วย การตั้งชื่อเรื่อง การเขียนความนำ การเขียนเนื้อเรื่อง และการเขียนความจบ การเขียนแต่ละประเภทจะมีกลวิธีที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งจะทำให้เนื้อเรื่องสารคดีท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์กันอย่างกลมกลืน

สารคดีท่องเที่ยว ถือว่าเป็นสื่อประเภทหนึ่งที่มีส่วนในการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของประชาชน ซึ่งประเทศไทยได้รณรงค์ให้ประชาชนเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศเพื่อลดการไหลออกของเงินตรา และส่งเสริมอาชีพให้คนในประเทศมีรายได้จากการเดินทางท่องเที่ยวอีกด้วย โดยสารคดีท่องเที่ยวจะตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร หรือหนังสือเล่ม สารคดีท่องเที่ยวที่มีขายในปัจจุบันมีทั้งสารคดีท่องเที่ยวในประเทศไทยและสารคดีท่องเที่ยวต่างประเทศ โดยสารคดีท่องเที่ยวในประเทศไทยจะได้รับความนิยมจากผู้อ่านจำนวนมาก เห็นได้จากงานเขียนสารคดีท่องเที่ยวในประเทศไทยจะเขียนและมีขายมากกว่าสารคดีท่องเที่ยวต่างประเทศ วารสารหรือนิตยสารที่มีสารคดีท่องเที่ยวตีพิมพ์อยู่มีหลายฉบับ เช่น อนุสาร อ.ส.ท. นิตยสารเพื่อนเดินทาง นิตยสารสารคดี เป็นต้น

อนุสาร อ.ส.ท. เป็นวารสารที่ตีพิมพ์สารคดีท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมสูงสุด เป็นวารสารเพื่อการท่องเที่ยวและอนุรักษ์ธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ที่ตีพิมพ์รายเดือนโดยมีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นผู้ดำเนินการจัดทำ เผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและสารคดีท่องเที่ยว ที่มีสาระเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในประเทศไทย เป็นวารสารฉบับหนึ่งที่มีความนิยมจากประชาชนและผู้ประกอบการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งเนื้อหาในนิตยสารนี้มีคอลัมน์ประจำ โฆษณา และสารคดีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในประเทศไทย อนุสาร อ.ส.ท. มีสารคดีท่องเที่ยวอยู่ทุกฉบับ ฉบับละหลายเรื่อง ในแต่ละเรื่องจะนำเสนอสถานท่องเที่ยวต่างๆในประเทศไทย ประกอบด้วยรูปภาพที่สวยงามและภาษาที่เขียนถึงสถานที่ต่างๆได้อย่างน่าสนใจ ซึ่งอนุสาร อ.ส.ท. ได้มุ่งนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศไทย และมีบทบาทในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นเวลานานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 จนถึงปัจจุบัน

อนุสาร อ.ส.ท. เป็นวารสารที่มีคุณค่า น่าสนใจ ผู้อ่านยอมรับและนิยมในทุกยุคทุกสมัย โดยเฉพาะสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. ใช้ภาษาและกลวิธีการเขียนที่แตกต่างจากงานเขียนประเภทอื่น ประกอบกับยังไม่มีผู้ใดศึกษาการใช้ภาษาและกลวิธีการเขียนในงานเขียนประเภทสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. อย่างละเอียด ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการใช้ภาษาและกลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. เพื่อให้ทราบถึงลักษณะการใช้ภาษาและกลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการใช้ภาษาในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.
2. เพื่อศึกษากลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงลักษณะการใช้ภาษาในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.
2. ทำให้ทราบถึงกลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

ขอบเขตการวิจัย

1. ศึกษาลักษณะการใช้ภาษาและกลวิธีการเขียนใน อนุสาร อ.ส.ท. เฉพาะที่เป็นสารคดีท่องเที่ยวเท่านั้น ไม่ศึกษาสารคดีประเภทอื่น คอลัมน์ประจำ ภาพประกอบ และคำบรรยายภาพประกอบ
2. ศึกษาเฉพาะสารคดีท่องเที่ยวที่ดีพิมพ์ในอนุสาร อ.ส.ท. ตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 – พ.ศ.2548 เป็นเวลา 2 ปี จำนวน 24 ฉบับ ฉบับละ 5 เรื่อง รวมจำนวนสารคดี 120 เรื่อง

นิยามศัพท์

สารคดี หมายถึง งานเขียนที่เป็นเรื่องจริง นำมาเขียนเพื่อมุ่งให้ความรู้ ความคิด และความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน ด้วยภาษาร้อยแก้ว

สารคดีท่องเที่ยว หมายถึง งานเขียนที่เขียนจากเรื่องราวการเดินทางท่องเที่ยวของผู้แต่ง เพื่อให้เกิดความรู้และเพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน

อนุสาร อ.ส.ท. หมายถึง วารสารเพื่อการท่องเที่ยวและอนุรักษ์ธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเภทรายเดือน ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

กลวิธีการเขียน หมายถึง การเลือกสรรวิธีการในการเขียนเพื่อดึงดูดใจผู้อ่านให้เลือกอ่านงานเขียนนั้น

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การวิจัยเรื่อง “การใช้ภาษาและกลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งหัวข้อในการตรวจเอกสารไว้ 4 หัวข้อดังนี้

1. เอกสารและตำราที่เกี่ยวข้องกับสารคดี
 - 1.1 ความหมายของสารคดี
 - 1.2 ลักษณะของสารคดี
 - 1.3 ประเภทของสารคดี
 - 1.4 กลวิธีการเขียนสารคดี
2. เอกสารและตำราที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาไทย
 - 2.1 การใช้คำ
 - 2.2 การใช้สำนวน
 - 2.3 การใช้ประโยค
 - 2.4 การใช้โวหาร
 - 2.5 การใช้ภาพพจน์
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสารคดี
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาไทย

เอกสารและตำราที่เกี่ยวข้องกับสารคดี

1. ความหมายของสารคดี

คำว่า “สารคดี” มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2546: 1182) ให้ความหมายว่า “สารคดี หมายถึง เรื่องที่เรียบเรียงขึ้นจากความจริง ไม่ใช่จากจินตนาการ”

กาญจนา นาคสกุล (2521: 371) ให้ความหมายว่า “สารคดี คือบทความบรรยายที่ให้ทั้งสาระความรู้ และความเพลิดเพลินในการอ่านด้วยการใช้ภาษา และกลวิธีการบรรยายที่ชวนอ่านวางโครงเรื่องให้ชวนติดตามและเขียนโดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อโน้มน้าวจิตใจผู้อ่านให้เห็นคล้อยตามผู้เขียน”

ฉลวย สุรสิทธิ์ (2522: 359) ให้ความหมายว่า “สารคดี หมายถึง เรื่องใดๆที่มีสาระสำคัญ ถ้าจะเปรียบคำนี้กับคำภาษาอังกฤษจะเท่ากับคำ feature ซึ่งมีรากศัพท์ว่า fact แปลว่า ความจริง เพราะฉะนั้นการเขียนสารคดีจึงหมายถึงการเขียนเรื่องใดๆที่เป็นความจริง มีสาระสำคัญน่ารู้ที่แฝงด้วยความจริง เนื้อหามีสาระสำคัญที่เชื่อถือได้”

ประทีป เหมือนนิล (2529: 111) ให้ความหมายว่า “สารคดี คือวรรณกรรมที่มุ่งแสดงความรู้ ความคิด ความจริง ความกระฉ่างแจ้ง และเหตุผลเป็นสำคัญ”

มาลี บุญศิริพันธ์ (2535: 7) ให้ความหมายว่า “สารคดี มาจากคำภาษาอังกฤษว่า feature ซึ่งหมายถึง ข้อเขียนที่เป็นเรื่องจริง”

สายทิพย์ นุกุลกิจ (2537: 235) ให้ความหมายว่า “สารคดี (Non – fiction) คือ วรรณกรรมร้อยแก้วที่มุ่งให้ผู้อ่านได้สาระ ข้อเท็จจริง ความรู้และความคิดเห็นเป็นประการสำคัญ ขณะเดียวกันก็มุ่งให้ผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลินจากศิลปะการเขียนของผู้แต่งไปพร้อมกันด้วย”

คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (2540: 97) ให้ความหมายว่า

สารคดี ตรงกับภาษาอังกฤษว่า non-fiction ซึ่งหมายถึง เรื่องทั่วไปที่เป็นเรื่องจริงไม่ใช่เรื่องสมมติเหมือนบันเทิงคดี สารคดีเป็นงานเขียนหรือวรรณกรรมที่ผู้เขียนมีเจตนาที่เสนอสาระที่เป็นจริงตามข้อเท็จจริงและเหตุการณ์ที่ปรากฏ เพื่อให้ผู้อ่านได้รับความรู้ ความคิด ความกระจ่าง แต่ขณะเดียวกันผู้เขียนก็ต้องสร้างสรรค์ผลงานของตนอย่างมีศิลปะ มีวิธีการเสนอเรื่องให้เกิดรส เสมือนหนึ่งว่าผู้อ่านมีส่วนร่วมรู้ในเรื่องหรือเหตุการณ์นั้นๆ จนเกิดความบันเทิงใจหรือความประทับใจ

ชลอ รอดลอย (2544: 3) ให้ความหมายว่า “สารคดี คืองานประพันธ์ร้อยแก้วที่ผู้เขียนมุ่งที่จะเสนอความรู้และความจริงเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ เป็นหลัก เพื่อให้ผู้อ่านได้รับทั้งความรู้และความเพลิดเพลินไปพร้อมๆ กันด้วย”

จากที่มีผู้ให้ความหมายของสารคดีไว้ข้างต้น สรุปได้ว่า สารคดี คือ งานเขียนที่เขียนขึ้นจากเรื่องจริง เพื่อแสดงความรู้ ความจริง ความคิดเห็น และให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน

2. ลักษณะของสารคดี

สารคดีมีลักษณะหลายประการที่สำคัญ โดยผู้เขียนจะต้องนำลักษณะสำคัญทั้งหลายมารวบรวมเป็นสารคดี ในเรื่องลักษณะของสารคดีมีผู้ศึกษาไว้หลายท่าน ดังนี้

สายทิพย์ นุกุลกิจ (2537: 242) ได้กล่าวถึงลักษณะต่างๆ ไปของสารคดีไว้ว่า

1. จุดมุ่งหมาย ผู้แต่งสารคดีจะมีจุดมุ่งหมายในการเขียนตามข้อใดข้อหนึ่ง หรือมีครบทุกข้อดังนี้ คือ

- 1.1 เพื่อเสนอความรู้หรือเรื่องราวของข้อเท็จจริงเรื่องใดเรื่องหนึ่งแก่ผู้อ่าน
- 1.2 เพื่อจูงใจผู้อ่านให้เชื่อหรือคิดคล้ายตามความคิดของผู้แต่ง
- 1.3 เพื่อมุ่งให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน

2. รูปแบบ รูปแบบของสารคดีส่วนใหญ่จะประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

2.1 คำนำ เป็นส่วนแรกของการเขียนที่จะเร้าใจผู้อ่านให้เกิดความรู้สึกสนใจอยาก

ติดตามเรื่องต่อไปจนจบ หรืออาจจะทำให้ผู้อ่านไม่สนใจเลิกอ่านทันทีก็ได้ ดังนั้นเพื่อให้ส่วนที่เป็นคำนำนี้เป็นที่ดึงดูดความสนใจของผู้อ่านให้อยากติดตามอ่านเรื่องในตอนต่อไป ผู้แต่งจึงต้องคิดหากลวิธีต่างๆมาใช้ เช่น นำด้วยข่าว หรือนำด้วยการสรุปใจความสำคัญหรือคำถาม เป็นต้น

2.2 เนื้อเรื่อง เป็นส่วนที่ขยายความนำ หรือเป็นส่วนที่ผู้แต่งจะแสดงความคิดเห็น แสดงข้อเท็จจริง หรือแสดงเหตุผลประกอบเรื่อง ตลอดจนการแสดงความรู้สึกร่างต่างๆของผู้แต่ง ดังนั้นเรื่องที่จะนำมาเขียนเป็นสารคดีจึงไม่มีขอบเขตจำกัด หากเป็นเรื่องที่ให้สาระความรู้และความคิดแล้วก็นำมาเขียนเป็นสารคดีได้ทั้งสิ้น ถึงกระนั้นก็ตาม นักเขียนสารคดีที่ดีก็ควรจะคำนึงถึงเรื่องความถูกต้องชัดเจนของข้อมูล ความแปลกใหม่เพียงธรรมชาติและสร้างสรรค์ของความคิดต่างๆที่จะเสนอไว้ในเนื้อเรื่องด้วย

2.3 บทสรุป เป็นส่วนท้ายของเรื่อง เป็นการจบเรื่องหรือเป็นตอนๆที่ผู้เขียนสรุปเรื่องที่เขียนมาทั้งหมด บทสรุปจึงมีความสำคัญเท่าเทียมกันกับคำนำ เพราะถ้าปิดเรื่องไว้ดี จะทำให้อ่านเกิดความรู้สึกประทับใจ หรือได้แง่คิดที่เป็นประโยชน์ไปใช้ในการชีวิตประจำวันด้วย กลวิธีการเขียนบทสรุปที่ผู้แต่งให้กันอยู่ทั่วไป ได้แก่ วิธีการย้ำใจความสำคัญของเรื่อง วิธีการจบด้วยคำถามฝากให้อ่านคิดต่อ จบด้วยคำพูดหรือประโยคที่พลิกความคาดหมายของผู้อ่าน เป็นต้น

3. ประเภทของสารคดี แบ่งตามรูปแบบและวิธีการเขียนออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ดังนี้

3.1 บทความ

3.2 ความเรียง

3.3 งานเขียนประเภทเรื่องเล่าจากประสบการณ์ในรูปแบบต่างๆ เช่น จดหมาย อนุทิน ความทรงจำ ฯลฯ

4. เนื้อเรื่อง เรื่องที่จะนำมาเขียนเป็นสารคดีนั้นไม่มีขอบเขตจำกัด หากเรื่องที่ให้ทั้งสาระความรู้และความคิดก็นำมาเขียนเป็นสารคดีได้ทั้งสิ้น เช่น เรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจ การศึกษา อาชีพ การเมือง และสังคม เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้และสนใจของผู้แต่งแต่ละคนว่าต้องการจะหยิบยกเรื่องใดมาเขียน

5. วิธีการเขียนที่สละสลวยน่าอ่าน สารคดีที่น่าอ่านและน่าสนใจนั้นจำเป็นต้องอาศัย

ความสามารถในด้านการใช้ภาษาและสำนวนโวหารของผู้แต่งด้วย เพราะสำนวนภาษาที่ดีย่อมให้ทั้งความกระชับในเนื้อหาและความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่านไปพร้อมกันด้วย

คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (2540: 98) กล่าวว่า ลักษณะของสารคดีมีดังนี้

1. มีเนื้อหาที่ให้ความรู้และความคิด ข้อมูลที่นำมาเขียนอาจได้จากประสบการณ์ ความรอบรู้หรือความคิดเห็นของตนเองหรือเขียนจากการค้นคว้า อ้างอิงจากหนังสือต่างๆ หรือจากการสัมภาษณ์ก็ได้ แต่เรื่องที่นำมาเขียนต้องเป็นเรื่องจริง ไม่ใช่เรื่องที่แต่งขึ้นจากจินตนาการหรือความคิดฝัน

2. มีส่วนที่เป็นการแสดงความคิดเห็นของผู้เขียน แม้ว่าสารคดีบางเรื่องอาจเขียนโดยเน้นการให้ข้อมูลที่ค้นคว้ามาจากแหล่งข้อมูลในห้องสมุดหรือจากการสัมภาษณ์ แต่การเสนอข้อมูลความรู้โดยไม่มีความคิดเห็นประกอบเลยนั้นอาจไม่ใช่ลักษณะที่ดีของการเขียนสารคดี เพราะคุณค่าประการหนึ่งของงานเขียนสารคดีที่ให้แก่ผู้อ่านก็คือ ความคิดเห็นของผู้เขียน ซึ่งอาจแตกต่างหรือเหมือนกับทรรศนะของผู้อื่นก็ได้

3. มีเนื้อหาที่คนทั่วไปสนใจ เนื้อหาที่นำมาเขียนสารคดีควรเป็นเรื่องที่คนส่วนใหญ่สนใจ และทันสมัยหรืออาจเป็นเรื่องในอดีตที่ผู้คนละเลย แต่ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะหยิบยกมาเขียนเพื่อสร้างความสนใจได้ในแง่มุมใหม่ เนื้อหาของสารคดีอาจจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรม การบริโภค การพักผ่อน การแต่งกาย การจัดบ้าน การจัดสวน การเดินทางท่องเที่ยว วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การศึกษา ศาสนา ตลอดจนการวิพากษ์วิจารณ์ข่าวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

4. มีกลวิธีการเขียนที่ชวนอ่านน่าติดตาม กลวิธีการเขียนสารคดีจะแตกต่างจากการเขียนตำราหรือการเขียนงานทางวิชาการที่มุ่งให้ความรู้และข้อเท็จจริงแก่ผู้อ่านอีกทั้งสร้างเสริมความรู้ลึกเฉพาะสาขาวิชาโดยไม่เน้นเรื่องความบันเทิงหรือความเพลิดเพลิน การเขียนสารคดีจะต้องใช้กลวิธีการเขียนที่ชวนอ่าน น่าติดตาม มุ่งให้ข้อเท็จจริง ความรู้ ขณะเดียวกันก็ให้ความเพลิดเพลินด้วย นับตั้งแต่การตั้งชื่อเรื่อง การลำดับความ สำนวนโวหาร การเปิดเรื่องและปิดเรื่องต้องสัมพันธ์กัน ผู้อ่านสามารถอ่านได้อย่างเพลิดเพลินโดยไม่รู้สึกรำคาญถูกบังคับให้อ่านงานเขียนที่มุ่งให้ความรู้ นอกจากนี้ลักษณะการนำเสนอหรือกลวิธีการเขียนยังสัมพันธ์กับลีลาการเขียนของผู้เขียนแต่ละคน

ดังนั้นวิธีการนำเสนอเนื้อหาของสารคดีจึงชี้ให้เห็น “ตัวตน” ของผู้เขียนผ่านตัวอักษร ทำให้ผู้อ่าน รู้จักว่าผู้เขียนเป็นใคร มีความรู้สึกลึกซึ้ง ทศนคติ ค่านิยม ฯลฯ อย่างไร

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (2541: 80) กล่าวถึงลักษณะของสารคดีว่า มีลักษณะที่น่า สังเกต 3 ประการ คือ เนื้อหา รูปแบบ และการนำเสนอ

1. เนื้อหา เนื้อหาของสารคดีจะเป็นความรู้ หรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับมนุษย์ และสิ่งมีชีวิต ในด้านต่างๆ รวมทั้งเรื่องทั่วไปที่มนุษย์สนใจใคร่รู้ เช่น การแต่งกาย การตกแต่งบ้าน สังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ ปรากฏการณ์ธรรมชาติ ระบบจักรวาล ฯลฯ โดยที่ผู้เขียนนำมาเสนอและ แสดงความคิดเห็น ความรู้สึกแทรกไว้

2. รูปแบบ สารคดีมีรูปแบบการเขียนหลากหลาย เช่น ความเรียง บทความ บันทึก จด หมาย และในปัจจุบันมีการเขียนสารคดีอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะคล้ายบันทึกคือ มีตัว ละคร บทสนทนา ฉาก และการดำเนินเรื่องที่ชวนติดตาม

3. การนำเสนอ การนำเสนอสารคดีจะเน้นที่ข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น และความรู้สึของผู้ เขียนมากกว่าจินตนาการ วางโครงเรื่องไม่ซับซ้อน เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจอย่างรวดเร็ว การนำเสนอ สารคดีแบ่งเป็น 2 ลักษณะดังนี้

3.1 การนำเสนอในรูปของบทความ เป็นการนำเสนอโดยมีความคิดเห็นของผู้เขียนเป็น แก่น มีความรู้เป็นส่วนประกอบ

3.2 การนำเสนอในรูปแบบอื่นๆ เช่น บันทึก จดหมาย ฯลฯ เป็นการนำเสนอโดยมี ความรู้เป็นแก่น มีความคิดเป็นเครื่องปรุงแต่ง

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น มีผู้กล่าวถึงลักษณะของสารคดีไว้มากมายหลายท่าน มีส่วน เหมือนและแตกต่างกัน สรุปได้ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของการเขียน ควรจะมีข้อใดข้อหนึ่ง หรือมีครบทุกข้อดังนี้ คือ

1) เพื่อเสนอความรู้หรือเรื่องราวของข่าวสารข้อเท็จจริงเรื่องใดเรื่องหนึ่งแก่ผู้อ่าน

- 2) เพื่อจูงใจผู้อ่านให้เชื่อหรือคิดคล้อยตามความคิดของผู้แต่ง
- 3) เพื่อมุ่งให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน

2. รูปแบบการเขียน มีการเขียนที่หลากหลาย ได้แก่ บทความ ความเรียง บันทึบ อนุทิน จดหมาย เป็นต้น โดยการเขียนแต่ละรูปแบบจะประกอบด้วย 3 ส่วน คือ คำนำ เนื้อเรื่อง และ บทสรุป ทั้ง 3 ส่วนจะต้องมีเนื้อหาที่ถูกต้อง ชัดเจน และสร้างสรรค์เข้ากับเรื่องนั้นๆ ด้วย

3. เนื้อหา ต้องเป็นเรื่องจริงที่ให้ความรู้ ข้อเท็จจริง ความคิดและมีความสร้างสรรค์ โดยนำข้อมูลมาจากประสบการณ์ การสัมภาษณ์บุคคลอื่น หรือการค้นคว้าของผู้เขียน และเป็นเนื้อหาที่คนทั่วไปให้ความสนใจ โดยไม่จำกัดขอบเขตของเนื้อหา ผู้เขียนแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกแทรกไว้ด้วย

4. การนำเสนอ ผู้เขียนต้องมีกลวิธีการเขียนให้น่าติดตาม ชวนอ่าน ให้ความรู้ประกอบความเพลิดเพลินด้วย โดยใช้ภาษาให้น่าสนใจ นับตั้งแต่การตั้งชื่อเรื่อง ลำดับความ ลำนวนโวหาร การเปิดเรื่องและปิดเรื่องต้องสัมพันธ์กัน ที่จะสามารถทำให้ผู้อ่านเข้าใจอย่างรวดเร็ว

3. ประเภทของสารคดี

คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (2540: 98 – 99) ได้แบ่งประเภทของสารคดี ไว้ดังนี้

1. สารคดีทั่วไป ประกอบด้วย
 - 1.1 สารคดีแนวประวัติ
 - 1.2 สารคดีแนวพุทธจริยธรรม
 - 1.3 สารคดีแนวท่องเที่ยว
 - 1.4 สารคดีแนะนำ

2. สารคดีวิชาการ

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (2541: 80 – 81) กล่าวว่า สารคดีแบ่งตามเนื้อหาเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. สารคดีทั่วไป ได้แก่ สารคดีประวัติบุคคล สารคดีท่องเที่ยว สารคดีแนะนำ และ สารคดีเชิงข่าว

2. สารคดีวิชาการ

ถวัลย์ มาศจรัส (2538: 24 – 27) กล่าวถึงประเภทของสารคดี 10 ประเภท ได้แก่

1. สารคดีบุคคล (Personal Profiles)
2. สารคดีโอกาสพิเศษ (Seasonal Stories)
3. สารคดีประวัติศาสตร์ (Historical Features)
4. สารคดีท่องเที่ยว (Travel Features)
5. สารคดีแนววิธีทำ (How – to – do Features)
6. สารคดีเด็ก (Children Stories)
7. สารคดีสตรี (Woman Stories)
8. สารคดีเกี่ยวกับสัตว์ (Animal Stories)
9. สารคดีความทรงจำ (Memory)
10. สารคดีจดหมายเหตุ (Archives)

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น มีผู้แบ่งประเภทของสารคดีไว้หลายท่าน สรุปได้ดังนี้

1. สารคดีบุคคล เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับประวัติชีวิตที่น่าสนใจของบุคคลทั่วไปในแง่มุมต่างๆ แบ่งเป็นอัตชีวประวัติ (เจ้าของเขียนเล่าประวัติของตนเอง) และชีวประวัติ (เขียนถึงผู้อื่น)

2. สารคดีโอกาสพิเศษ เป็นเรื่องที่เขียนตามเทศกาลสำคัญต่างๆ

3. สารคดีประวัติศาสตร์ เป็นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่นำมาเขียนขึ้นเพื่อย้ำเตือนจิตสำนึกของคนรุ่นหลัง หรือเพื่อยืนยันให้เห็นความสำคัญของเรื่องราวต่างๆ ให้คนในชาติได้ตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องนั้น เป็นเรื่องราวที่นำมาเขียนในแง่มุมใหม่ๆ ได้เสมอ ทั้งนี้เพราะเมื่อเวลาผ่านไป ความคิดต่างๆ ก็อาจจะเปลี่ยนไป ทำให้เกิดความคิดและมุมมองใหม่ๆ อยู่เสมอ

4. สารคดีท่องเที่ยว เป็นการนำเรื่องราวที่พบเห็นจากการท่องเที่ยวมาเขียนถึงในแง่มุมต่างๆ มุ่งให้ความรู้แก่ผู้อ่านในด้านต่างๆ ทั้งบอกรายละเอียดเกี่ยวกับการเดินทางด้วย

5. สารคดีแนววิธีทำ (สารคดีแนะนำ) เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับการแนะนำการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ งานอดิเรก หรือกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน
6. สารคดีเด็ก เป็นเรื่องที่เขียนถึงเรื่องราวของเด็ก อาจจะเป็นจิตวิทยาเด็ก การเลี้ยงดูเด็ก การใช้แรงงานเด็ก หรือเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรง
7. สารคดีสตรี เป็นเรื่องที่เขียนถึงสตรีในแง่มุมต่างๆ เช่น สตรีกับการพัฒนา เป็นต้น
8. สารคดีเกี่ยวกับสัตว์ เป็นเรื่องที่เขียนเกี่ยวข้องกับสัตว์ในแง่ของการให้ความรู้ที่เป็นสาระ
9. สารคดีความทรงจำ เป็นเรื่องราวของความทรงจำในอดีตที่มีความสำคัญสำหรับสังคม ที่ผู้เล่าได้ฟื้นความหลังให้ผู้เขียนนำมาเขียนเผยแพร่ หรืออาจจะเขียนเองจากความทรงจำของตนเองก็ได้
10. สารคดีจดหมายเหตุ เป็นเรื่องของการบันทึกเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ อาจจะเป็นทางราชการหรือกึ่งราชการก็ได้
11. สารคดีเชิงข่าว เป็นสารคดีเกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบัน โดยอาจจะหยิบยืมบางแง่มุมของข่าวที่กำลังอยู่ในความสนใจของประชาชน หรือยังอยู่ในความกิดคำนึงของประชาชนมานำเสนอ นอกเหนือจากที่ปรากฏในข่าว เพื่อให้ผู้อ่านได้รับความรู้ข้อเท็จจริง หรือทัศนะต่างๆ เกี่ยวกับข่าวนั้นมากขึ้น

4. กลวิธีการเขียนสารคดี

สารคดีมีกลวิธีการเขียน ประกอบด้วย การตั้งชื่อเรื่อง การเขียนความนำ การเขียนความจบ ซึ่งมีผู้ศึกษาไว้หลายท่าน ดังนี้

มาลี บุญศิริพันธ์ (2535: 41 – 71) ได้กล่าวถึงรูปแบบกลวิธีในการเขียนสารคดี สรุปได้ดังนี้

การตั้งชื่อเรื่อง พอจะจำแนกประเภทของชื่อเรื่องได้ตามลักษณะที่เห็นดังนี้

1. ชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหา
2. ชื่อเรื่องแบบเล่นสำนวน
3. ชื่อเรื่องแบบคุยกับผู้อ่าน
4. ชื่อเรื่องแบบคำถาม
5. ชื่อเรื่องแบบลงนสนเท่ห์

ความนำ สามารถจำแนกความนำได้ตามเนื้อหาและเป้าหมายของการเขียน ดังนี้

1. ความนำประเภทสรุป
2. ความนำประเภทบรรยาย
3. ความนำประเภทพรรณนาหรืออธิบาย
4. ความนำประเภทคำพูด
5. ความนำประเภทคำถาม
6. ความนำแบบคุยกับผู้อ่านโดยตรง
7. ความนำประเภทหยอกล้อ
8. ความนำประเภทไม่มีรูปแบบ
9. ความนำประเภทกระทบความรู้สึก
10. ความนำประเภทคำกลอน สุภาษิต

เนื้อเรื่อง สามารถลำดับเรื่องราวได้ 2 แนวทาง คือ

1. ลำดับตามความสำคัญหรือความน่าสนใจของเรื่อง
2. ลำดับตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ความจบ สามารถเลือกความจบได้หลายแบบ คือ

1. จบแบบสรุปความ
2. จบแบบคาดไม่ถึง
3. จบแบบคลี่คลายประเด็น

4. จบบแบบให้คิดต่อ

ถวัลย์ มาศจรัส (2538: 32 – 51) ได้กล่าวถึงรูปแบบกลวิธีในการเขียนสารคดี สรุปได้ดังนี้

การเขียนนำเรื่อง

1. แบบสรุปเนื้อหา
2. เปิดเรื่องด้วยเหตุการณ์สำคัญ
3. เปิดเรื่องโดยยกสุภาษิต คำพังเพย กวีนิพนธ์ หรือคำคมมากล่าวนำ
4. เปิดเรื่องโดยใช้ประโยคสำคัญ
5. เปิดเรื่องโดยใช้คำถาม
6. เปิดเรื่องโดยยกเหตุการณ์เปรียบเทียบ
7. เปิดเรื่องด้วยการพรรณนา
8. เปิดเรื่องแบบย้อนอดีต

การเขียนสรุปเรื่อง

1. สรุปให้เห็นความสำคัญของเนื้อเรื่องที่นำเสนอ
2. สรุปความคิดเห็นที่เห็นว่าเป็นประโยชน์กับชีวิตและสังคม
3. สรุปเนื้อหาเพื่อโน้มน้าวให้เกิดความร่วมมือในด้านต่างๆ
4. สรุปเพื่อให้เกิดความตระหนัก

การตั้งชื่อเรื่อง

1. แบบชี้นำเนื้อหา
2. แบบลำบัดสำนวน
3. แบบคนคุ้นเคย
4. แบบคำถาม
5. แบบชวนลงน
6. อื่นๆ

ชลอ รอดลอย (2544: 39 – 45) ได้กล่าวถึงรูปแบบกลวิธีในการเขียนสารคดี สรุปได้ดังนี้

การตั้งชื่อเรื่อง

1. แบบชี้นำเนื้อหา (Description title)
2. แบบสำบัดสำนวน (Style of speech title)
3. แบบคนคุ้นเคย (Someone you know title)
4. แบบคำถาม (Question title)
5. แบบชวนฉงน (Suspense title)
6. การตั้งชื่อเรื่องแบบอื่นๆ (Others)

การเขียนความนำ

1. ความนำที่เป็นข่าว (News peg Lead)
2. ความนำแบบพรรณนา (Description Lead)
3. ความนำแบบสรุปความสำคัญ (Summary Lead)
4. ความนำที่เป็นคำถาม (Question Lead)
5. ความนำที่เป็นสุภาษิตหรือบทกวี (Epigram Lead)
6. ความนำแบบการให้คำจำกัดความ (Definition Lead)
7. ความนำที่เป็นเรื่องเล่า (Narrative Lead)
8. ความนำแบบใช้อัญพจน์ (Quotation Lead)
9. ความนำแบบเขียนถึงผู้อ่านโดยตรง (Direct Address Lead)
10. ความนำด้วยการให้รายละเอียดอันน่าตื่นตะลึง (Sensational Detail Lead)

การเขียนคำลงท้าย

1. ลงท้ายด้วยย่อหน้า หรือประโยคที่สิ้นสุดกระบวนการความแล้ว
2. ลงท้ายด้วยการย้ำความสำคัญของเรื่อง
3. ลงท้ายด้วยสรุปความเห็นสนับสนุนเรื่องที่ได้กล่าวมาแล้ว
4. ลงท้ายด้วยการตั้งคำถามทิ้งไว้ให้ผู้อ่านคิดต่อไป
5. ลงท้ายด้วยการวิเคราะห์ตามนัยของชื่อเรื่องให้กว้างขวางขึ้น

6. ลงท้ายด้วยทวนใจความในย่อหน้าที่เป็นความนำ
7. ลงท้ายด้วยการหมุนกลับทำนองเย้ยหยัน หรือพลิกความคิดโดยไม่ได้คาดฝันมาก่อน
8. ลงท้ายด้วยคำชักจูงหรือคัดค้านโดยใช้คำพูดของบุคคลสำคัญมาสรุป
9. ลงท้ายด้วยเรื่องเกร็ด
10. ลงท้ายด้วยพังเพย สุภาษิต หรือบทกวี
11. ลงท้ายด้วยการตั้งข้อสังเกต
12. ลงท้ายด้วยการเขียนเยาะเย้ย
13. ลงท้ายด้วยการให้ความรู้อย่างแปลก
14. ลงท้ายด้วยการใช้ประโยคกระทบใจให้เห็นจุดที่ต้องการ

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น มีผู้แบ่งกลวิธีการเขียนสารคดีไว้ในหัวข้อ การตั้งชื่อเรื่อง การเขียนความนำ และการเขียนความลงท้าย

เอกสารและตำราที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาไทย

การศึกษาลักษณะการใช้ภาษาในด้านการใช้คำ สำนวน สุภาษิต คำพังเพย ประโยค โวหาร และภาพพจน์ มีผู้กล่าวถึงไว้ดังนี้

1. การใช้ถ้อยคำ

ดิเรกชัย มหัทธนะสิน (ม.ป.ป.: 93 – 109) กล่าวถึง เรื่องคำ ไว้ในประเด็นต่างๆ สรุปได้ดังนี้

คำประสม คือ นำคำตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปและเป็นคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมกันเป็นคำใหม่ โดยใช้คำที่มีลักษณะเด่นเป็นคำหลักหรือคำตั้ง ความหมายสำคัญอยู่ที่คำต้นคำตามเป็นส่วนขยาย แต่ละคำไม่มีความหมายคล้ายกัน คำที่เกิดขึ้นใหม่มีความหมายใหม่ตามเค้าของคำเดิม แต่บางทีใช้คำที่มีน้ำหนักความหมายเท่าๆ กันมาประสมกัน ทำให้เกิดอุปมาอุปไมยขึ้น เช่น ใจง่าย ไม้แก่น้ำปลา เรืออวน ต้มยำ เครื่องใน นอกครู เป็นต้น

คำซ้อน คือ เป็นคำประสมแบบหนึ่งโดยนำเอาคำ 2 คำอันมีความหมาย หรือเสียงคล้ายกันใกล้เคียงกัน หรือเป็นไปในทำนองเดียวกัน ซ้อนเข้าคู่กัน เมื่อซ้อนแล้วจะมีความหมายใหม่เกิด

ขึ้น แม้ว่าบางคำความหมายจะไม่แปลกไปกว่าความหมายเดิม (คือความหมายคำเดี่ยวแต่ละคำ) มากนักแต่ต้องมีความหมายและที่ใช้ต่างกันออกไปบ้าง โดยคำซ้อนแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. คำซ้อนเพื่อความหมาย นำคำเดี่ยวที่มีความหมายสมบูรณ์มาซ้อนกับคำต้น คำท้ายมีความหมายคล้ายกัน ใกล้เคียงกัน ไปในทำนองเดียวกัน หรือเกิดความหมายใหม่ไม่เปลี่ยนไปจากความหมายเดิมมากนัก เกี่ยวเนื่องกับคำเดิม เช่น สร้างสรรค์ อ้วนพี หลอกลวง ถากถาง ชักจูง เสียดสี ว่องไว ติดตาม แข่งขัน ขอดเยียม เป็นต้น

2. คำซ้อนเพื่อเสียง มุ่งที่เสียงมากกว่าความหมาย คำที่เข้าคู่กันอาจจะไม่มีความหมายเลย หรือมีความหมายเพียงคำใดคำหนึ่ง โดยนำคำที่มีเสียงเกิดระดับเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน เช่น เกะกะ ดึงดึง มอมแมม งอแง กุกกัก ดุกดิก ซุบซิบ กระจุกกระจิม กระทบกระแทน เป็นต้น

คำซ้ำ คือ คำๆ เดียวกันนำมากล่าว 2 ครั้ง หรือเขียนซ้ำกัน มีความหมายเน้นหนักขึ้นหรือเบาลงเป็นคำประสมชนิดหนึ่ง โดยนำคำเดียวกันมาซ้ำกัน เช่น เด็กๆ สวยๆ หรือนำมาซ้อนกันอีกครั้งก็ได้ เช่น สวยๆงามๆ น่ารักๆน่ารักๆ ลักษณะของคำซ้ำ มีดังนี้

1. ซ้ำนามแสดงพหูพจน์ เช่น เด็กๆ หนูๆ กินๆ
2. ซ้ำคำขยายนามเน้นลักษณะ เช่น ผ้าดีๆ ปลาเป็นๆ
3. ซ้ำคำขยาย ซ้ำนาม ซ้ำสรรพนาม แสดงความไม่เจาะจง เช่น สีแดงๆ ผู้ใหญ่ๆ เราๆ
4. ซ้ำคำเพื่อแยกความหมายออกเป็นส่วนๆ มีคำว่าเป็น มาข้างหน้า เช่น ทำงานเป็นวันๆ
5. ซ้ำคำบุพบท ซ้ำคำขยายและใช้ขยายกริยาบอกความเน้น เมื่อเป็นคำสั่ง เช่น เขียนกลางๆ เขียนดีๆ
6. คำซ้ำที่ซ้ำจากคำซ้อน 2 คู่ ใช้เป็นคำขยายบอกความเน้น เช่น ออดๆ แอดๆ
7. คำซ้ำที่ซ้ำคำซ้อน 2 คู่ มีความหมายต่างออกไปไม่เนื่องกับความหมายเดิม ใช้เป็นคำขยาย เช่น ไปๆ มาๆ คือ ในที่สุด
8. คำซ้ำที่ซ้ำคำแล้วความหมายต่างออกไป ไม่เนื่องกับความหมายเดิมใช้เป็นคำขยาย เช่น พี่ๆ (ธรรมดา) ส่งๆ (พอพ้นตัว) ดีๆ (ปกติ)
9. ซ้ำกริยา เพื่อบอกว่ากริยานั้นทำติดต่อกันไปเรื่อยๆ เช่น เขาพูดๆ จนเสียงแห้ง

ยมโดย เพ็ญพสา (2538: 64 – 83) กล่าวถึง เรื่องคำ ไว้ในประเด็นต่างๆ สรุปได้ดังนี้

คำประสม เป็นคำที่เกิดขึ้นจากการนำหน่วยคำอิสระตั้งแต่ 2 หน่วยขึ้นไปมาประกอบเข้าด้วยกัน ทั้งนี้หน่วยคำที่นำมาประกอบเข้าด้วยกันนั้นมีความหมายต่างกันหรือไม่สัมพันธ์กันในลักษณะหนึ่งลักษณะใดและเมื่อนำประกอบกันเป็นคำใหม่แล้ว จะมีความหมายใหม่เฉพาะคำ บางคำมีความหมายเหมือนหน่วยคำแต่ต่างด้วยนัย บางคำก็มีความหมายต่างจากความหมายเดิมแต่มีเค้าหรือนัยของความหมายของหน่วยคำที่นำมาประกอบกัน อาจเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งหรือทั้งหมด

ลักษณะคำประสม

1. คำประสมต้องมีส่วนประกอบ 2 ส่วน ส่วนหนึ่งจะเป็นส่วนประกอบหลัก อีกส่วนหนึ่งจะเป็นส่วนประกอบขยาย

2. คำประสมเมื่อประกอบกันขึ้นแล้ว ไม่อาจแยกส่วนประกอบหรือสับเปลี่ยนตำแหน่งของส่วนประกอบของคำประสมโดยให้มีความหมายเหมือนเดิมได้ กล่าวคือเมื่อแยกส่วนประกอบหรือ สับเปลี่ยนตำแหน่งของส่วนประกอบนั้น ความหมายจะเปลี่ยนไป เช่น รับปาก – ปากรับ

3. คำประสมเมื่อประกอบขึ้นแล้ว ไม่อาจแทรกคำหนึ่งคำใดเข้าในระหว่างส่วนประกอบของคำประสมได้ ทั้งนี้ เมื่อแทรกคำหนึ่งคำใดเข้าไปแล้วความหมายจะเปลี่ยนไป ไม่ใช่ความหมายของคำประสมนั้น

คำซ้อน เป็นคำที่เกิดจากการนำหน่วยคำอิสระตั้งแต่ 2 หน่วยขึ้นไปมาประกอบเข้าด้วยกัน ทั้งนี้หน่วยคำที่นำมาประกอบเข้าด้วยกันนั้น จะมีความหมายเหมือนกัน หรือเป็นไปในทำนองเดียวกัน หรืออาจเป็นหน่วยคำที่มีความหมายต่างกัน ในลักษณะตรงกันข้าม เช่น

1. คำซ้อนที่เกิดจากหน่วยคำมีความหมายเหมือนกัน

บ้าน + เรือน --- บ้านเรือน

2. คำซ้อนที่เกิดจากหน่วยคำที่มีความหมายเป็นไปในทำนองเดียวกัน

ใจ + คอ --- ใจคอ

3. คำซ้อนที่เกิดจากหน่วยคำที่มีความหมายต่างกันในลักษณะตรงกันข้าม

ผิด + ชอบ --- ผิดชอบ

คำซ้ำ ได้แก่ คำที่เกิดจากการออกเสียงหน่วยคำเดียวกัน 2 ครั้ง เมื่อกล่าวซ้ำแล้วความหมายของคำอาจเน้นหนักหรือเบาลง ต่างไปจากความหมายของคำเดิมที่เป็นคำเดียว

ความหมายของคำซ้ำ

1. คำซ้ำบางคำมีความหมายคงตามความหมายของคำเดิม เช่น

เขามาทำงานสายเสมอ --- เขามาทำงานสายเสมอๆ

2. คำซ้ำบางคำมีความหมายแสดงพหุพจน์ เช่น

เด็กๆ เล่นกันอยู่ในสนาม (เด็กหลายคน)

3. คำซ้ำที่มีความหมายเน้น เพิ่มน้ำหนักความหมายให้เด่นชัดยิ่งขึ้น เช่น

เสื้อตัวนี้ยังดีอยู่

4. คำซ้ำบางคำที่มีความหมายอ่อนลง ไม่เจาะจงแน่นอนอย่างความหมายของคำเดิม บางทีก็เปลี่ยนรูปพยางค์ด้วย เช่น

เขามักจะมาตอนเที่ยงๆ

5. คำซ้ำบางคำที่ซ้ำคำนาม หรือคำบอกจำนวนนับเมื่อมีคำว่า เป็น อยู่ข้างหน้าจะแสดงความหมายว่ามาก แต่แยกออกเป็นส่วนๆ เช่น

ทำเป็นอย่างๆ ไป (ทำทีละอย่าง)

6. คำซ้ำบางคำมีความหมายเป็นอย่างอื่น ไม่เหมือนความหมายคำเดิม เป็นการซ้ำแล้วเปลี่ยนหน้าที่ไวยากรณ์ เช่น

6.1 กริยาที่ซ้ำแล้วกลายเป็นวิเศษณ์วลี เช่น

อยู่ๆ เขาก็มาโกรธฉัน (ไม่คาดคิด โดยไม่มีสาเหตุอะไร)

6.2 กริยาที่ซ้ำแล้วกลายเป็นวิเศษณ์ขยายนาม เช่น
 ฟ้ารุ่มนี้มีลายต่างๆ หลายลาย (ที่ไม่เหมือนกัน)

6.3 วิเศษณ์ที่ซ้ำแล้วกลายเป็นวิเศษณ์วลี เช่น
 ชั่ว ๆ ดี ๆ มันก็เป็นลูกเขื่อนะ (ไม่ว่าจะเป็นอย่างไร)

ประทีป เหมือนนิล (2529: 7 – 8) กล่าวถึง เรื่องคำ ไว้ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

คำตลาด หรือ คำปาก เป็นคำที่ใช้พูดกันในหมู่คนธรรมดาสามัญทั่วไป โดยมีได้คำนึงถึงความถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้ยังหมายถึงคำที่ใช้พูดหรือเขียนอย่างไม่เป็นทางการ

คำภาษาถิ่น เป็นคำที่ใช้กันในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง และเข้าใจกันอยู่แค่เฉพาะคนในท้องถิ่นนั้นๆ ไม่เป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไป เช่น ภาษาถิ่นเหนือ ภาษาถิ่นอีสาน ภาษาถิ่นใต้ เป็นต้น

คำสแลง คือ คำที่ใช้กันในหมู่นักกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง มักจะได้รับความนิยมเป็นครั้งคราว แล้วก็เลิกใช้กันไป มีน้อยคำที่จะอยู่คงทน ถือเป็นคำที่ไม่สุภาพนัก จะไม่นำมาใช้ในการพูดหรือการเขียนอย่างเป็นทางการอย่างเด็ดขาด

สมพร มั่นตะสูตร (2525: 84 – 89) กล่าวถึงถ้อยคำเฉพาะ ไว้ว่ามี ดังนี้

1. ศัพท์บัญญัติ เป็นคำที่นักวิชาการบัญญัติขึ้นใหม่เพื่อใช้ในกิจการบางอย่าง ระยะแรกหากไม่มีผู้นิยมก็จะเลิกใช้ไป แต่หากมีผู้นิยมใช้ก็จะใช้อยู่ยาวนาน เรียกกันว่า “ติด” เช่น สิทธิมนุษยชน มโนทัศน์ รัฐสภา ปฎิรูป สถาปัตยกรรม เป็นต้น ศัพท์บัญญัตินิยมใช้กับงานเขียนที่เป็นแบบแผนหรือการเขียนตำราต่างๆ มากกว่าการใช้ทั่วไป

2. คำสแลง หมายถึงถ้อยคำที่นำมาใช้ให้ความหมายคลาดเคลื่อนไปจากเดิม บางครั้งเรียกว่า คำคนอง นิยมใช้กันในวัยรุ่น เพื่อความโก้เก๋ มีความผิดแปลกจากการใช้คำปกติทั้งด้านเสียงและความหมาย นิยมใช้ในภาษาพูดมากกว่าภาษาเขียน ในภาษาเขียนนั้นหากจะพบก็พบในภาษาที่ไม่เป็นแบบแผน และภาษาหนังสือพิมพ์ในคอลัมน์ที่ไม่ใช่วิชาการ เช่น ช่า มั่นส์ เซ่งเพี้ยน บ๊องส์ เป็นต้น

3. คำเฉพาะกลุ่ม หมายถึงคำที่บุคคลกลุ่มหนึ่งคิดสร้างคำขึ้นมาใช้เฉพาะกลุ่มของตน ซึ่งปรากฏว่าถ้อยคำลักษณะนี้ไม่มีมากนัก และไม่นิยมใช้กันเพราะถือว่าเป็นภาษาที่ทำให้วัฒนธรรมทางภาษาเสื่อมลง เช่น ไก่หลง ทำประตุ ฯลฯ แต่ปัจจุบันคำประเภทนี้ขยายวงกว้างมากขึ้น เช่น เสียบมูม ตีตื้น (วงการกีฬา) พิสูจน์อักษร ปรู๊ฟ (ภาษาหนังสือพิมพ์)

4. คำภาษาตลาด หมายถึงคำที่ใช้พูดหรือเขียนทั่วไป ผู้ใช้มักไม่คำนึงว่าจะถูกหลักภาษาหรือแบบแผนของภาษาหรือไม่ เช่น ลุ้น หมวด อีหนู ไม่เอาอ่าว เหนียงยาน ฯลฯ

5. คำภาษาต่างประเทศ หมายถึงคำต่างๆ ที่มีใช้ในภาษาอื่นแล้วเข้ามาปนในภาษาไทย ซึ่งปัจจุบันนี้มีอยู่เป็นอันมาก ทั้งภาษาจีน มลายู พม่า อังกฤษ ฝรั่งเศส บาลี สันสกฤต เขมร โปรตุเกส เปอร์เซีย ฯลฯ หลายคำจากภาษาเหล่านี้ใช้กันจนกระทั่งไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นคำภาษาใด หรือบางครั้งใช้เพราะไม่อาจหาคำไทยที่เหมาะสมมาใช้ได้จึงใช้ทับศัพท์ลงไปเลย เช่น เต้าหู้ ตะหลิว บุญ แชมเปียน ฟุตบอล เส่จี้ ห้าง ตลาด ฯลฯ

6. ภาษาหนังสือพิมพ์ หมายถึงคำที่นักหนังสือพิมพ์คิดขึ้นใช้เพื่อให้เกิดความสนใจใจผู้อ่านให้อยากอ่านเรื่องราวของตน เพราะฉะนั้นภาษาของหนังสือพิมพ์จึงมักจะเบี่ยงเบนไปจากการใช้ภาษาปรกติมาก โดยเฉพาะในการพาดหัวข่าวหัวไม้และข่าวรอง บางครั้งจึงขาดความเหมาะสมควรไปบ้าง และในการเขียนประโยคต่างๆ มักจะละเลยแบบแผนทางภาษาไปหมด เช่น ลูกผู้ดีตีนผีแซว ตร.ดักจับ ฆ่าโหดชิงมอเตอร์ไซค์ หนุ่มคลุมโปงอัดเมีย ยักงบครุภัณฑ์ 2 ล้าน เป็นต้น

7. ภาษาประชาสัมพันธ์หรือภาษาการค้า หมายถึงเฉพาะคำหรือภาษาที่ใช้เพื่อการโฆษณาสินค้า ไม่รวมถึงการประชาสัมพันธ์รูปแบบต่างๆ มักไม่คำนึงถึงแบบแผนในการใช้ภาษา เพราะมีจุดมุ่งหมายที่จะให้สะดุดตา สะดุดใจ ได้รับความรู้สึกของผู้อ่านเป็นสำคัญ

8. คำล้อเลียนภาษาต่างประเทศ ผู้ใช้ภาษามีจุดประสงค์ในการใช้ถ้อยคำล้อเลียน เพื่อผ่อนคลายอารมณ์ตึงเครียด โดยใช้คำภาษาต่างประเทศที่ออกเสียงใกล้เคียงภาษาไทยหรือคำที่มีความหมายใกล้เคียงภาษาไทยหรือคำที่มีความหมายสองแง่สองมูมมาล้อเลียน เช่น ทีสูทือท เซมา กูเตะ สโลบัทซัวร์ เป็นต้น

9. คำอักษรย่อ คำย่อ คือคำที่เขียนเพื่อประหยัดเวลา บางครั้งก็ย่อเพื่อเรียกอารมณ์ขัน ลักษณะการย่อคำมีสองลักษณะ คือย่อความให้สั้นลง กับคำย่อโดยใช้เฉพาะตัวอักษรในบางคำ เช่น คำย่อความ เช่น มหาลัย จุฬาฯ สหรัฐ นายกฯ, คำอักษรย่อ เช่น สวส. รพช. ผบ.ทบ.

ชลธิรา กลัดอยู่และคณะ (2517: 47 – 50) กล่าวถึง การใช้คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ โดยสรุปได้ว่า คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ ในที่นี้จะพูดถึงแต่เฉพาะคำที่มาจากภาษาอังกฤษ เพราะเป็นคำที่มีใช้ปะปนอยู่มากในภาษาไทยปัจจุบันนี้ คำที่มาจากภาษาอังกฤษ มีวิธีใช้ 2 วิธี คือ บัญญัติศัพท์ขึ้นมาใช้แทน และใช้ทับศัพท์

1. การใช้คำภาษาอังกฤษตามศัพท์บัญญัติ เมื่อนำมาใช้จะต้องใช้ให้ถูกต้องตามศัพท์บัญญัตินั้นๆ เช่น ศัพท์บัญญัติทางวิชาการศึกษา วิทยาการ กิจกรรม ประยุกต์ อุดมคติ กระบวนการ ศิลปศาสตร์ สัมมนา สังคมวิทยา เป็นต้น

2. การใช้คำภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ ส่วนใหญ่มักจะเอนเสียงให้เหมือนคำเดิม เช่น เช็ต โน้ต ออร์แกน ไวโอลิน ปิงปอง เป็นต้น

เปลื้อง ณ นคร (2542: 58) กล่าวถึงคำภาษาต่างประเทศว่า คำภาษาต่างประเทศ (Foreign Word) หมายรวมถึง คำบาลี คำสันสกฤต คำเขมร คำชวา คำมาเลย์ และคำภาษาอังกฤษ เป็นคำภาษาต่างประเทศ

2. การใช้สำนวน

ราชบัณฑิตยสถาน (2546: 1187) ให้ความหมายว่า

สำนวน หมายถึง ถ้อยคำที่เรียบเรียง, โวหาร, บางทีก็ใช้ว่า สำนวนโวหาร เช่น สารคดีเรื่องนี้สำนวนโวหารดี ความเรียงเรื่องนี้สำนวนโวหารลุ่มๆ ดอนๆ ; คติ เช่น ปิดสำนวน ; ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบทอดกันมาช้านานแล้ว มีความหมายไม่ตรงตามตัวหรือมีความหมายอื่นแฝงอยู่ เช่น สอนจะเข้าให้ว่าขี้ น้ำ ร้าไม่ดีโทษปี โทษกลอง , ถ้อยคำที่แสดงออกมาเป็นข้อความพิเศษเฉพาะภาษาหนึ่งๆ เช่น สำนวนฝรั่ง สำนวนบาลี, ชั้นเชิงหรือท่วงทำนองในการแต่งหนังสือหรือพูด เช่น สำนวนเจ้าพระยาพระคลัง (หน) สำนวนยาขอบ สำนวนไม้เมืองเดิม ...

วาสนา เกตุภาค (ม.ป.ป.: 19-20) กล่าวถึงสำนวน สรุปได้ว่า

สำนวน คือ โวหาร ,ทำนองพูด, ถ้อยคำที่เรียบเรียง, ถ้อยคำที่ไม่ถูกไวยากรณ์แต่รับใช้เป็นภาษาที่ถูกต้อง บางท่านก็ให้ความหมายของสำนวนว่า คำพูดเป็นชั้นเชิงไม่ตรงไปตรงมาแต่มีความหมายในคำพูดนั้นๆ คนฟังอาจเข้าใจความหมายทันทีถ้าคำพูดนั้นใช้กันแพร่หลาย แต่ถ้าไม่แพร่หลายคนฟังก็อาจไม่เข้าใจได้ทันทีที่ต้องคิดจึงเข้าใจ หรือบางทีคิดแล้วเข้าใจไปอย่างอื่นก็ได้หรือไม่เข้าใจก็ได้

สำนวนอาจจะจำแนกตามที่มาได้เป็น 2 ทาง คือ

1. เป็นสำนวนเก่าแก่ที่ใช้กันมานานแล้ว สำนวนเหล่านี้บางท่านก็เรียกว่าคำเชิงอ้างอิง โดยถือเป็นคำรวมที่ใช้เรียกคำประเภทสุภาษิต คำพังเพย คำคม ตลอดจนวลีสำเร็จรูปต่างๆ ที่ใช้แพร่หลายแล้ว เช่น ไม่เห็นน้ำอย่าตัดกระบอกไม่เห็นกระรอกอย่าโก่งหน้าไม้ รักดีห้ามจู้รักชั่วหามเสา นายว่าจี่ข้าพลอย เป็นต้น

2. เป็นสำนวนใหม่ ที่ผู้พูดหรือผู้เขียนแต่ละคนคิดเรียบเรียงขึ้นมาใหม่ ที่พบเห็นกันทั่วไปก็ได้แก่สำนวนที่เขียนติดรถประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นรถสิบล้อ รถสองแถว เช่น นักเรียนดีเพราะครูดำ ครูตายห้าเพราะดำนักเรียน , ไม่มีท่านเราอด ไม่มีรถท่านเดิน เป็นต้น

คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (2540: 48) กล่าวถึงสำนวนโดยสรุปดังนี้

สำนวน คือ ถ้อยคำสั้น กระชับที่มีความหมายไม่ตรงความหมายปกติแต่ใช้จนเข้าใจกันแพร่หลาย มักเป็นความหมายในลักษณะเปรียบเทียบ

ความหมายของสำนวน คือ สารหรือเนื้อความที่ถ้อยคำของสำนวนนั้นๆ โยงถึงหรือเปรียบถึง ซึ่งได้แก่ ลักษณะนิสัย ความคิดและพฤติกรรมต่างๆ ของคนอันมีลักษณะเป็นนามธรรม รวมไปถึงเรื่องราว เหตุการณ์และสถานการณ์ต่างๆ ด้วย การใช้สำนวนได้อย่างถูกต้องนั้นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารจำเป็นต้องเข้าใจสารหรือความหมายของสำนวนนั้นเสียก่อน เรื่องความหมายของสำนวนนั้นมีข้อสังเกตว่าสำนวนที่เกิดขึ้นในสมัยก่อนได้ใช้สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน แต่ก็มีสำนวนจำนวนหนึ่งที่เปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม บางสำนวนเปลี่ยนถ้อยคำ

บางสำนวนเปลี่ยนความหมาย บางสำนวนเปลี่ยนการใช้หรือการเปรียบเทียบ บางสำนวนเลิกใช้ไป และเกิดสำนวนใหม่ๆ ขึ้น สำนวนที่เกิดขึ้นใหม่สะท้อนให้เห็นสังคม วิถีชีวิต ความคิดและค่านิยมของคนในสมัยปัจจุบัน สำนวนเกิดใหม่อาจเกิดจากผู้ใ้ภาษาในวงการต่างๆ เช่น สื่อมวลชน การเมือง โฆษณา และวงการบันเทิง รวมทั้งการแปลมาจากสำนวนต่างประเทศ ดังนี้

1. สำนวนที่มีการเปลี่ยนแปลง

1.1 เปลี่ยนแปลงด้านถ้อยคำ เช่น สำนวนเดิม ว่า หีบผิด เป็นสำนวนปัจจุบัน ว่า จีบผิด ความหมายว่า สรรหาเอาความผิดจนได้ หรือจับความผิดของผู้อื่น

1.2 เปลี่ยนแปลงด้านความหมาย เช่น สำนวนว่า ชักโย ความหมายเดิมว่า พุดติดต่อกันเรื่อยไปไม่หยุดปาก ความหมายปัจจุบันว่า บงการอยู่เบื้องหลัง

1.3 เปลี่ยนแปลงด้านการใช้หรือการเปรียบเทียบ เช่น สำนวนตีท้ายครัว เดิมใช้ว่า เข้าติดต่อทางผู้หญิงที่เป็นใหญ่ในบ้าน ปัจจุบันใช้ว่า เข้าติดต่อทางภรรยา (มักใช้ในทางผู้ชาย)

1.4 สำนวนที่เลิกใช้ เช่น จุกช่องล้อมวง ความหมายว่า อารักขาพระเจ้าแผ่นดินในเวลาเสด็จหรือในเหตุการณ์ต่างๆ

2. สำนวนที่เกิดขึ้นใหม่

2.1 เกิดจากวงการสื่อมวลชน เช่น ไปไม่ถึงดวงดาว หมายความว่า ไม่สำเร็จ ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่คิดไว้

2.2 เกิดจากวงการเมือง เช่น โปรงใส หมายความว่า ชัดเจน ไม่มีลับลมคมใน

2.3 เกิดจากวงการโฆษณา เช่น มีระดับ หมายความว่า คุณภาพดี มีมาตรฐานสูง

2.4 เกิดจากวงการบันเทิง เช่น คู่กัด หมายความว่า คู่ที่ไม่ถูกกัน

2.5 สำนวนที่แปลมาจากภาษาต่างประเทศ เช่น ล้างมือ แปลมาจาก “wash one's

hand of” ใช้หมายถึง ปฏิเสธที่จะเกี่ยวข้องหรือรับผิดชอบหรือเลิกเกี่ยวข้อง

3. การใช้ประโยค

ราชบัณฑิตยสถาน (2546: 665) กล่าวว่า “ประโยค หมายถึง คำพูดหรือข้อความที่ได้ความบริบูรณ์ตอนหนึ่งๆ เช่น ประโยคบอกเล่า ประโยคปฏิเสธ ประโยคคำถาม”

นววรรณ พันธุเมธา (2527: 135 – 155) กล่าวถึง ประโยค สรุปได้ดังนี้

การแบ่งประโยคตามลักษณะและจำนวนของหน่วยประโยคได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ประโยคความเดียว คือประโยคที่มีหน่วยกริยา 1 หน่วย มีหน่วยนาม 1 หน่วย หรือมากกว่านั้น และอาจจะมีหน่วยเสริมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้ จะต้องมีประธานอยู่ต้นประโยคเสมอ ส่วนกรรมตรงหรือกรรมรองซึ่งอยู่หลังกริยานั้นจะปรากฏหรือไม่ก็ได้ และกรรมรองอาจปรากฏในประโยคความเดียวมากกว่า 1 หน่วยก็ได้ เช่น

น้องตกใจมาก
แม่ตื่นแต่เช้า

เขาเตะเก้าอี้
นิควางหนังสือบนโต๊ะ

กุญแจอยู่บนโต๊ะ
เขายื่นคำร้องต่อศาล

2. ประโยคความซ้อน คือ ประโยคที่มีหน่วยกริยา 1 หน่วย มีหน่วยนาม 1 หน่วย หรือมากกว่านั้น และอาจจะมีหน่วยเสริมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้ ประโยคความซ้อนต่างกับประโยคความเดียวตรงที่หน่วยขยายของหน่วยนามหรือหน่วยกริยาในประโยคความซ้อนไม่ใช่คำแต่เป็นประโยค อาจกล่าวได้ว่าประโยคความซ้อนเกิดจากการนำประโยคมาขยายหน่วยนามหรือหน่วยกริยาในประโยคความเดียว

เราอาจแยกประโยคความซ้อนได้เป็น 3 ชนิด ตามประโยคขยาย ดังนี้

2.1 ประโยคความซ้อนที่มีประโยคขยายในหน่วยนาม จะมี ที่ ซึ่ง อัน นำหน้า เช่น

หมวดที่^๑คุณสวมอยู่สวยมาก

เขามีสถานอัน^๒หรูหราใหญ่โตราวกับพระราชวัง

คนคนนี้มีความรู้ซึ่งหาได้ยาก

2.2 ประโยคความซ้อนที่มีประโยคขยายในหน่วยนาม ประโยคขยายในหน่วยกริยาอาจมีคำเชื่อม ว่า หรือ ที่ นำหน้า ประโยคขยายไม่จำเป็นต้องอยู่ชิดกริยาที่เป็นหน่วยหลัก อาจอยู่ท้ายประโยค มีคำอื่นคั่นระหว่างหน่วยหลักและประโยคขยายก็ได้ เช่น

ฉันหวังว่าคุณจะมาหา
เขาเชื่อภรรยาว่าภรรยาบริสุทธิ์
เรายินดีด้วยที่คุณได้รางวัล

2.3 ประโยคความซ้อนที่มีประโยคขยายในหน่วยนามและหน่วยกริยา ทั้งหน่วยนามและหน่วยกริยาในประโยคความซ้อนอาจมีประโยคขยาย และหน่วยนามและหน่วยกริยาในประโยคขยายเองก็อาจมีประโยคขยายด้วย ทำให้ประโยคซับซ้อนยิ่งขึ้นไปอีก เช่น

ชายที่ข้าพเจ้ากล่าวถึงนี้ได้แต่งงานกับหญิงสาวคนหนึ่งซึ่งได้รับการศึกษาปานกลาง
ฉันเดินไปสู่ส่วนหลังของห้องซึ่งจัดไว้สำหรับผู้โดยสารที่ไม่เล่นการพนัน

3. ประโยคความรวม คือ ประโยคที่มีหน่วยกริยาดั้งแต่ 2 หน่วยขึ้นไป มีหน่วยนาม 1 หน่วยหรือมากกว่านั้น และอาจจะมีหน่วยเสริมและหน่วยเชื่อมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้

การแบ่งประโยคความรวมได้ 2 วิธี คือ

- แบ่งตามหน่วยประโยค ได้เป็น 2 ชนิด คือ

1) ประโยคความรวมที่มีหน่วยเชื่อม ประกอบด้วยประโยคความเดียว 2 ประโยคขึ้นไป และมีหน่วยเชื่อมอยู่ในระหว่าง เช่น

คุณแม่ไม่สบาย ฉันเลยต้องลางาน
พอพ่อหลับ สุวิทย์ก็ออกจากบ้าน

2) ประโยคความรวมที่ไม่มีหน่วยเชื่อม จะมีกริยาเรียงกันตั้งแต่ 2 หน่วยขึ้นไป โดยมีหน่วยนามคั่นอยู่ในระหว่างหรือไม่ก็ได้ เช่น

ครูตรวจแก้การบ้าน	เสือหมอบคอยเหยื่อ
พิชิตคุมคนงานขุดดิน	เขาหยิบถ้วยส่งคืน

- แบ่งตามลักษณะหน่วยประโยค ได้เป็น 2 ชนิด คือ

1) ประโยคความรวมธรรมดา คือ ประโยคความรวมที่ไม่มีประโยคขยายในหน่วยนามหรือหน่วยกริยา เช่น

หลังจากที่ถูกขโมยขึ้นบ้าน เราก็ซื้อห่านมาเลี้ยง
วิชัยหยิบบุหรี่ยอดสูบ

2) ประโยคความรวมซับซ้อน คือ ประโยคความรวมที่มีประโยคขยายในหน่วยนามหรือหน่วยกริยา เช่น

ตั้งเอาหนังสือที่แม่ให้วางไว้บนโต๊ะ
เมื่ยมมโกรธมากหาว่าผมไปมีคนอื่น
ที่มีเรื่องที่ไม่ได้เล่าให้ด้อยฟังเพราะเกรงว่าด้อยจะพลอยไม่สบายใจ

สมพร มั่นตะสูตร (2540 : 66 - 67) กล่าวถึงประโยคไว้ว่า

ประโยค หมายถึง กลุ่มคำที่นำมาเรียงร้อยให้ได้ใจความสมบูรณ์ ส่วนประกอบที่สำคัญคือ ประธาน กริยา และส่วนขยายกริยา โดยปกติจะเรียงลำดับกัน โดยปกติคำแต่ละคำมักมีความหมายในตัวเองอยู่แล้ว แต่คำจะให้ความคิดและอารมณ์ได้ชัดเจนขึ้นเมื่ออยู่ในรูปของประโยค องค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนของประโยค คือ ประธาน กริยา กรรม และส่วนขยายนั้น บางครั้งอาจจำเป็นต้องมีส่วนขยายประกอบทั้งประธาน กริยา และกรรม เพราะจะทำให้ใจความชัดเจนยิ่งขึ้น

ลักษณะของประโยคที่พบกันอยู่ทั่วไปในงานเขียนนั้น จะมีอยู่ 3 ลักษณะ คือ

1. ประโยคความเดียวหรือประโยคเดียว คือ ประโยคที่มีส่วนประกอบเดียว มีใจความเพียงอย่างเดียว ทั้งประธาน กริยา และกรรม อาจมีส่วนขยายได้ เช่น วิณาไปโรงเรียน วิณาไปตลาดทุกเช้า ครูหวังดีต่อศิษย์ เป็นต้น

2. ประโยคความรวม คือ ประโยคที่มีใจความหลายใจความ แต่ละใจความสามารถแยกเป็นประโยคความเดียวได้สมบูรณ์ทุกประโยค ในแต่ละประโยคเชื่อมด้วยสันธาน เช่น รุจิกาญจน์ไปตลาด แต่ชรินทร์ไปโรงเรียน

3. ประโยคความซ้อนหรือประโยคซับซ้อน คือ ประโยคที่มีเนื้อความหลายเนื้อความ แต่จะมีส่วนประกอบของบางประโยคซ้อนอยู่กับประโยคอื่น เมื่อแยกเป็นประโยคเดียวจึงมีประโยคบางประโยคขาดความสมบูรณ์ เช่น ฉันดูเขาเดินเล่น ประโยคหลัก คือ ฉันดูเขา ประโยคซ้อน เขาเดินเล่น

ดิเรกชัย มหัทธนะสิน (ม.ป.ป.: 180 – 182) กล่าวถึงประโยคไว้ว่า ประโยค (Syntax) นักภาษาศาสตร์สมัยใหม่ แบ่งประโยคเป็น 3 ชนิด คือ ประโยคสามัญ ประโยคซับซ้อน ประโยคผสม มีรายละเอียดดังนี้

1. ประโยคสามัญ (เอกรรณประโยค) (Simple Sentence) ได้แก่ประโยคที่ประกอบด้วยหน่วยประโยคหน่วยเดียวหรือหลายหน่วยเรียงกันเป็นแบบของประโยคเริ่ม หรือเป็นแบบของประโยคไม่เริ่ม 11 แบบ คือ N Vi SVi Vis Vto SVto OSVt VttoI OSVttI และ I S Vtto หรือ อาจจะเรียงกันเป็นแบบของประโยคไม่เริ่ม โดยเฉพาะ 10 แบบ ดังนี้ คือ Vt SVt Vtt SVtt Vtto SVtto OSVtt VttI SVttI ISVtt ตัวอย่างประโยคสามัญที่เป็นแบบของประโยคเริ่มและแบบของประโยคไม่เริ่ม เช่น

N	ประโยคเริ่ม	พ่อ
	ประโยคไม่เริ่ม	ฉันไหน
SVto	ประโยคเริ่ม	ฉัน จะไปดูหนัง
	ประโยคไม่เริ่ม	เขา กำลัง กินข้าวอยู่

ประโยคเริ่ม คือ ประโยคที่ใช้เริ่มบทสนทนาได้หรือประโยคที่ผู้ฟังสามารถเข้าใจได้โดยไม่ต้องอาศัยคำพูดหรือเหตุการณ์ที่มาก่อน

ประโยคไม่เริ่ม คือ ประโยคที่ขึ้นต้นบทสนทนาไม่ได้เพราะจะต้องอาศัยคำพูดหรือข้อความที่มาก่อนจึงจะเข้าใจความหมายได้ ในกรณีพิเศษอาจจะมีสิ่งที่ไม่ใช่คำพูดมาแทนที่คำพูดที่มาก่อนได้ เช่น สิ่งสัมผัสได้ด้วยประสาทตาหรือ ลิ้น ในกรณีเช่นนี้ประโยคไม่เริ่มอาจจะเริ่มบทสนทนาๆได้

2. ประโยคซับซ้อน (สังกรประโยค) (Complex Sentence) ได้แก่ ประโยคที่ประกอบด้วยอนุพจน์ต่างชนิดกัน 2 อนุพจน์ แต่ละอนุพจน์อาจจะมีอนุพจน์อื่นซ้อนอยู่ด้วยก็ได้ ประโยคซับซ้อนมีโครงสร้างที่ต่างไปจาก โครงสร้างของประโยคสามัญ 3 แบบ คือ VttiO SVttIO และ OISVtt

ประโยคซับซ้อนอาจจะประกอบด้วยอนุพจน์ต่างชนิดกัน 2 อนุพจน์ เช่น อนุพจน์หลักและอนุพจน์นาม เขาบอกฉัน/ว่าเขาจะไปงานคืนนี้

อนุพจน์หลักและอนุพจน์คุณศัพท์
ฉันชอบเด็ก / ที่มาหาคุณเมื่อวานนี้

3. ประโยคผสม (อเนกรรณประโยค) (Compound Sentence) ได้แก่ประโยคที่ประกอบด้วยอนุพจน์หลักตั้งแต่ 2 อนุพจน์ขึ้นไป

ประโยคผสมประกอบด้วยอนุพจน์หลัก 2 อนุพจน์ เช่น

เธอจะไปกับฉัน / หรือว่า จะอยู่ที่นี้

ประโยคผสมประกอบด้วยอนุพจน์หลัก 3 อนุพจน์

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน (2545: 124 – 126) กล่าวถึงประโยคใจความไว้ว่า ประโยคใจความประกอบด้วยประโยคต่อไปนี้

1. ประโยคความเดียว (Simple sentence) คือ ประโยคเล็กๆ มีความหมายอย่างเดียวหรือมีความหมายเฉพาะอย่างหนึ่งๆ เรียกประโยคเล็กหรือประโยคสามัญก็ได้

โครงสร้างประโยคความเดียวประกอบด้วย

ประธาน + กริยา เช่น ฉันนั่ง

ประธาน + กริยา + กรรม เช่น เธอตกปลา

ประธาน + ส่วนขยาย + กริยา + ส่วนขยาย เช่น เด็กอ้วนนอนหลับสนิท

ประธาน + ส่วนขยาย + กริยา + ส่วนขยาย + กรรม + ส่วนขยาย เช่น เด็กผอมกินข้าวต้มร้อนๆ อย่างช้าๆ

2. ประโยคความรวม (Compound sentence) คือนำประโยคความเดียวมารวมกัน แล้วเชื่อมประโยคด้วยคำสันธาน มีเนื้อความแตกต่างกันดังนี้

2.1 เนื้อความคล้อยตามกัน เช่น

เขาอาบน้ำแล้วเขาก็เข้านอน
คุณพ่อและคุณแม่ไปตลาด

2.2 เนื้อความขัดแย้งกัน เช่น

ยาคีกินขนมปากแต่เป็นประโยชน์ต่อคนไข้
กายเขาสบายแต่ทว่าใจเขาไม่เป็นสุข

2.3 เนื้อความเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น

คุณจะเลือกเอาเกียรติยศหรือเงินตรา
ไม่เธอหรือฉันต้องรับผิดชอบ

2.4 เนื้อความเป็นเหตุเป็นผลต่อกัน

จำนวนรถเพิ่มขึ้นจึงเป็นปัญหาจราจร
เขามีความพยายามดังนั้นจึงสอบผ่าน

3. ประโยคความซ้อน (Complex sentence) คือ ประโยคปรุ้งแต่ง หมายถึง ประโยคความเดียวที่มีประโยคย่อยเข้ามาแทรกอยู่ด้วย หรือหมายถึง ประโยคเดียวที่เป็นประโยคหลักหรือ मुख्यประโยค และมีประโยคย่อยหรืออนุประโยคมาช่วยขยายความ เช่น ครูทำโทษนักเรียนที่เกียจคร้าน ฉันนิยมนคนซึ่งมีความกตัญญู เขามาถึงบ้านเมื่อเธอกำลังหลับ

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น มีผู้กล่าวถึงชนิดของประโยคไว้หลายท่าน สรุปได้ว่า ประโยคแบ่งตามโครงสร้างของประโยคเป็น 3 ชนิด คือ ประโยคความเดียว ประโยคความรวม และประโยคความซ้อน

4. การใช้โวหาร

4.1 ความหมายของโวหาร

ราชบัณฑิตยสถาน (2546: 1090) กล่าวว่า “โวหาร หมายถึง ชั้นเชิงหรือสำนวนแต่งหนังสือหรือพูด เช่น มีโวหารดี ถ้อยคำที่เด่นเป็นสำบัดสำนวน เช่น อย่างมาดีโวหาร”

สมพร มั่นตะสูตร (2540: 94) กล่าวว่า “โวหาร หมายถึง กลวิธีในการใช้ภาษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ในการใช้ภาษาไม่ว่าจะเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียน ผู้ใช้ภาษาย่อมจะต้องใช้ “กลวิธี” หรือ “โวหาร” ทั้งสิ้น หากผู้ใช้ภาษามีกลวิธีที่แยบคาย ฉลาดในการเลือกสรรคำเพื่อความ และประโยคมาใช้อย่างเหมาะสม ก็ย่อมก่อให้เกิดความประทับใจและทำให้บรรลุความมุ่งหมายของการใช้ภาษาในครั้งนั้นๆ”

คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2542: 3) กล่าวว่า “โวหาร คือ การใช้ถ้อยคำอย่างมีชั้นเชิงในการเขียน เพื่อมุ่งให้ผู้อ่านเข้าใจและรับรู้สารที่เป็นความรู้ ความคิด ประสบการณ์ หรือเรื่องที่เกิดจากจินตนาการ ได้ตรงตามจุดมุ่งหมายที่ผู้เขียนต้องการ”

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน (2518: 127) กล่าวว่า “โวหาร ได้แก่ การใช้ถ้อยคำอย่างมีชั้นเชิง เป็นการแสดงข้อความออกมาในทำนองต่างๆ เพื่อให้ข้อความได้เนื้อความดี มีความหมายแจ่มแจ้ง เหมาะสมน่าฟัง ในการเขียนเรื่องเราอาจใช้โวหารต่างๆ กันแล้วแต่ชนิดของข้อความ”

คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (2540: 39) กล่าวว่า “โวหาร คือ ถ้อยคำที่ใช้ในการสื่อสารด้วยการเรียบเรียงอย่างมีวิธีการ มีชั้นเชิงและมีศิลปะเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่อง เกิดจินตภาพและความรู้สึกตรงตามที่ส่งสารต้องการ”

จากที่มีผู้ให้ความหมายของคำว่าโวหารไว้ข้างต้น สรุปได้ว่า โวหาร หมายถึง การใช้ถ้อยคำอย่างมีชั้นเชิงในการเขียน ที่มีความไพเราะ มีความหมายชัดเจน อ่านแล้วเกิดจินตภาพ เพื่อมุ่งให้ผู้อ่านเข้าใจและรับรู้สารได้ตรงตามจุดมุ่งหมายที่ผู้เขียนต้องการ

4.2 ประเภทของโวหาร

คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2542 : 3 - 7) , พรพรรณ ธารานุมาส (2519 : 115 - 121), ประสิทธิ์ กาพย์กลอน (2518 : 127 – 131), สมพร มั่นตะสูตร (2540 : 94 – 98), สิริวรรณ นันทจันทุล (2543 : 23 – 25) ได้กล่าวถึงประเภทของโวหารไว้เป็น 5 ประเภท คือ

1. บรรยายโวหาร
2. พรรณนาโวหาร
3. เทศนาโวหาร
4. สาธกโวหาร
5. อุปมาโวหาร

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น มีผู้กล่าวถึงประเภทของโวหารไว้มากมายหลายท่าน สรุปว่า โวหารแบ่งออกได้เป็น 5 ประเภทและมีความหมาย ดังนี้

1. บรรยายโวหาร คือ การใช้ถ้อยคำในการเขียนเล่าเรื่องราวต่างๆที่ผู้เขียนได้พบมาตามลำดับเหตุการณ์อย่างถี่ย้น โดยใช้ถ้อยคำที่กะทัดรัด เขียนอย่างตรงไปตรงมาเข้าหาจุดสำคัญต่างๆของเรื่องทันที เพื่อมุ่งให้ผู้อ่านได้รับความรู้เป็นสำคัญ งานเขียนที่ใช้บรรยายโวหาร เช่น นิทาน ประวัติ ตำนาน รายงาน เป็นต้น

2. พรรณนาโวหาร คือ การใช้ถ้อยคำในการเขียนเล่าเรื่องราวต่างๆจากอารมณ์ความรู้สึก หรือจินตนาการของผู้เขียนอย่างละเอียดลออ ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพ ความซาบซึ้งประทับใจและรู้สึกคล้อยตามไปด้วย พรรณนาโวหารมักจะใช้ในงานเขียนแนวบันเทิงคดี

3. เทศนาโวหาร คือ การใช้ถ้อยคำในการเขียนเล่าเรื่องราวต่างๆ ในการสั่งสอน ชักชวน โน้มน้าวให้ผู้อ่านเกิดความเชื่อถ้อยและปฏิบัติตาม โดยใช้ให้เห็นคุณและโทษของสิ่งต่างๆ

อย่างมีเหตุผล เพื่อให้ผู้อ่านคล้อยตาม ก่อให้เกิดพัฒนาการไปในทางที่ดี การเขียนโวหารนี้ต้องเขียนอย่างแนบเนียน อาศัยเหตุผลและหลักฐาน มักใช้อธิบายหลักธรรม คำสั่งสอน และคำชี้แจงเหตุผลต่างๆ มักจะใช้ภาษาง่ายๆ

4. สาธกโวหาร คือ การใช้ถ้อยคำในการเขียน ในการยกตัวอย่างหรือเรื่องราวต่างๆ มาเพื่อสนับสนุนเนื้อหาที่เขียนให้สมบูรณ์ ชัดเจน และทำให้ข้อความน่าเชื่อถือ ผู้อ่านเข้าใจมากยิ่งขึ้น มักจะใช้กับ ข่าวก เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และมักจะใช้ประกอบกับโวหารชนิดอื่นๆ

5. อุปมาโวหาร คือ การใช้ถ้อยคำในการเขียนที่มีการเปรียบเทียบเรื่องราวให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพ เกิดอารมณ์ หรือความรู้สึกคล้อยตามมากยิ่งขึ้น ซึ่งอาจจะเปรียบเทียบความเหมือนกันหรือความขัดแย้งกันระหว่างสองสิ่ง

5. การใช้ภาพพจน์

5.1 ความหมายของภาพพจน์

ราชบัณฑิตยสถาน (2546: 820) กล่าวว่า “ภาพพจน์ คือ ถ้อยคำที่เป็นสำนวนโวหารทำให้นึกเห็นเป็นภาพ , ถ้อยคำที่เรียบเรียงอย่างมีชั้นเชิงเป็นโวหาร มีเจตนาให้มีประสิทธิผลต่อความคิด ความเข้าใจ ให้จินตนาการ และถ่ายทอดอารมณ์ได้อย่างกว้างขวางลึกซึ้งกว่าการบอกเล่าที่ตรงไป ตรงมา”

คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2542: 10) กล่าวว่า “ภาพพจน์ คือ กลวิธีการเรียบเรียงถ้อยคำลักษณะต่างๆ ที่ผู้ประพันธ์ตั้งใจใช้เพื่อให้เกิดผลทางจินตนาการหรือทำให้เกิดความซาบซึ้งประทับใจได้มากกว่าการเขียนอย่างธรรมดา”

กาญจนา นาคสกุล (2521: 240.1) กล่าวว่า “ภาพพจน์ คือ คำหรือกลุ่มคำที่เกิดจากกลวิธีการใช้คำ เพื่อให้เกิดภาพที่แจ่มชัดและลึกซึ้งขึ้นในใจของผู้อ่านและผู้ฟัง คำสามารถสื่อให้เห็นภาพได้”

คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (2540: 44) กล่าวว่า “ภาพพจน์ คือ ถ้อยคำที่ทำให้เกิดภาพในใจ โดยใช้กลวิธีหรือชั้นเชิงในการเรียบเรียงถ้อยคำให้มี

พลังที่จะสัมผัสอารมณ์ของผู้อ่านจนเกิดความรู้สึกประทับใจ เกิดความเข้าใจลึกซึ้งและเกิดอารมณ์สะท้อนใจมากกว่าถ้อยคำที่กล่าวอย่างตรงไปตรงมา”

จากที่มีผู้ให้ความหมายของภาพพจน์ไว้ข้างต้น สรุปได้ว่า ภาพพจน์ หมายถึง การใช้ถ้อยคำที่เรียบเรียงอย่างมีชั้นเชิง ทำให้เกิดจินตนาการ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และเกิดอารมณ์สะท้อนใจมากกว่าถ้อยคำที่กล่าวแบบตรงๆ

5.2 ประเภทของภาพพจน์

คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (2540: 44 – 46) กล่าวถึงประเภทของภาพพจน์ 12 ประเภท ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ สัญลักษณ์ นามนัย อติพจน์ บุคลาธิษฐาน ปฏิทรรศน์ ปฏิพจน์ คำถามเชิงวาทศิลป์ การเลียนเสียงธรรมชาติ สัมพจน์ และการกล่าวอ้างถึง

คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2542: 10 – 15) กล่าวถึงวิธีที่จะทำให้ภาษาเกิดภาพพจน์ทำได้หลายวิธี เช่น อุปมา (simile) อุปลักษณ์ (metaphor) บุคลาธิษฐาน (personification) อติพจน์ (hyperbole) นามนัย (metonymy) สมญานาม (antonomasia) ปฏิทรรศน์ (paradox) การอ้างถึง (allusion) การซ้ำคำ (reduplication) ปฏิพจน์ (rhetorical question) การเล่นเสียง (alliteration) สัทพจน์ (onomatopoeia) และสัญลักษณ์ (sambol)

หทัยวรรณ ไชยะกุล (2544: 20 – 25) กล่าวถึงประเภทของโวหารภาพพจน์ 12 ประเภท ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ ปฏิภาคนพจน์หรือปฏิพากย์พจน์ บุคลาธิษฐาน สัญลักษณ์ อติพจน์ อธิพจน์ ปฏิพจน์ อุทาหรณ์ อาวุธพจน์ ปฏิรูปพจน์ และปรพจน์

กาญจนา นาคสกุล (2521: 240.1- 240.4) กล่าวถึงภาพพจน์ไว้ว่า ภาพพจน์มีหลายประเภท ได้แก่ อุปมา อธินามนัย บุคลาธิษฐาน อติพจน์ สัทพจน์ วิภาษ และ อรรถวิภาษ

ศิริวรรณ นันทจันทร (2543: 28 – 32) กล่าวถึงประเภทของภาพพจน์ว่ามี 11 ประเภท ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ ปฏิภาคนพจน์ บุคลาธิษฐาน อติพจน์ อาวุธพจน์ สัทพจน์ ปฏิพจน์ สัญลักษณ์ นามนัย และ สัมพจน์

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น มีผู้กล่าวถึงประเภทของภาพจนไว้มากมาย สรุปลงทั้งหมดได้ดังนี้

1. อุปมา เป็นการเปรียบเทียบลักษณะสิ่งใดสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง โดยสิ่งที่นำมาใช้เป็นความเปรียบเทียบนั้นเป็นสิ่งที่รู้จักกันดีอยู่แล้ว เพื่อโยงความคิดให้ผู้อ่านเห็นภาพมากยิ่งขึ้น จะใช้คำเชื่อมแสดงการเปรียบเทียบไว้อย่างชัดเจน เช่น เหมือน ดัง เปรียบ ราว รวากับ ดุจ ประดุจ เปรียบปาน เป็นต้น

2. อุปลักษณ์ เป็นการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเหมือนอีกสิ่งหนึ่ง เพื่อโยงความคิดให้เด่นชัดให้เกิดจินตภาพที่กว้างไกล จะใช้คำเชื่อม คือ เป็น เพื่อแสดงว่าเป็นสิ่งเดียวกัน

3. บุคลาธิษฐาน เป็นความเปรียบเทียบที่นำเอาความรู้สึกนึกคิด จิตใจ ลักษณะ กิริยาอาการของมนุษย์ไปใส่ในสรรพสิ่งทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ทำให้ดูเหมือนว่าสรรพสิ่งเหล่านั้นแสดงความรู้สึกนึกคิดและอากัปกริยาต่างๆ ได้เหมือนกับมนุษย์

4. อติพจน์ เป็นการนำสิ่งที่เกินความจริงมาเปรียบเทียบกับสิ่งที่ต้องการกล่าวถึงเพื่อให้ได้ความรู้สึก ได้อารมณ์และมุ่งผลทางด้านจิตใจมากกว่าข้อเท็จจริง

5. นามนัย เป็นการใช้คำหรือวลีอันเป็นลักษณะเด่น หรือมีสัมพันธภาพใกล้ชิดกับสิ่งที่ต้องการกล่าวถึงแทนสิ่งที่ต้องการกล่าวถึงนั้นทั้งหมด ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพ เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้คำธรรมดา และเป็นการนำลักษณะเด่นของสิ่งนั้นมาพูดถึง

6. สมญานาม เป็นการใช้ชื่อที่ตั้งขึ้นใหม่แทนชื่อที่ต้องการจะกล่าวถึง อาจจะเป็นการสื่อความหมายที่รับรู้กันเฉพาะคนในกลุ่มที่มีประสบการณ์ หรือมีความสนใจร่วมกัน

7. ปฏิทรรศน์ บางตำราเรียกว่า ปฏิภาคพจน์ เป็นการนำคำที่มีความหมายขัดแย้งหรือตรงข้ามกันมาวางไว้ใกล้กันเพื่อเปรียบเทียบกันให้เกิดความหมายที่ชัดเจน

8. การอ้างถึง เป็นการนำบุคคล หรือเหตุการณ์ หรือข้อความตอนใดตอนหนึ่งในนิทาน หรือวรรณกรรม วรรณคดีอื่นๆ มากล่าวอ้างถึงในงานเขียนของตน ทั้งอ้างโดยตรงหรือดัดแปลงมา

9. การซ้ำคำ เป็นการนำคำที่มีเสียงเหมือนกัน อาจมีความหมายเหมือนกันหรือต่างกันมาไว้ใกล้กัน เพื่อบ่งชี้ให้มีความหมายที่ชัดเจนหนักแน่นขึ้น

10. ปฏิพจน์ เป็นการใช้คำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ แต่ถามเพื่อเรียกร้องความสนใจหรือกระตุ้นให้คิด อีกทั้งทำให้ข้อความมีความน่าสนใจ เร้าอารมณ์ หรือให้ข้อคิด

11. การเล่นเสียง เป็นการเลือกใช้คำที่มีเสียงพยัญชนะหรือสระเหมือนกัน เพื่อให้เกิดภาพ เกิดความรู้สึก ตลอดจนความไพเราะของเสียงสัมผัส

12. สัทพจน์ เป็นการใช้คำที่เลียนเสียงจากธรรมชาติ เพื่อให้เกิดภาพในใจ ได้บรรยากาศเหมือนจริง เช่น เสียงฝนตก เสียงสัตว์นานาชนิด เป็นต้น

13. สัญลักษณ์ เป็นการนำคำที่มีความหมายหนึ่งสมมติขึ้นมาแทนสภาพ หรือสิ่งต่างๆ เพื่อบ่งชี้ให้คิดตามความหมายสากลอันเป็นที่เข้าใจกันทั่วไป

14. อุทาหรณ์ เป็นวิธีการเปรียบเทียบเรื่องราว เหตุการณ์ หรือความคิดสองอย่างที่ไม่จำเป็นต้องเปรียบเทียบว่าคล้ายกัน โดยการยกข้อความที่เชื่อว่าง่ายแก่การเข้าใจ เปรียบเทียบกับสิ่งที่ผู้เขียนหรือผู้พูดต้องการจะอธิบาย

15. อาวตพากย์ คือการใช้คำแทนผลของสัมผัสที่ผิดไปจากปกติ เช่น รสเป็นผลสัมผัสด้วยลิ้น กลิ่นเป็นผลสัมผัสด้วยจมูก เช่น “ความสุขที่คุณดื่มได้” ทำให้ข้อความแปลกและน่าสนใจ

16. ปฏิรูปพจน์ เป็นการใช้ข้อความที่ดัดแปลงมาจากข้อความอันเป็นที่รู้จักกันดีอยู่แล้ว เช่น จากสุภาษิต คำพังเพย หรือวาทีของนักปราชญ์ ราชบุรุษ กวี หรือผลงานของผู้อื่น

17. วิภาษ คือ ภาพพจน์ที่เกิดจากการใช้คำที่มีความหมายขัดแย้งกันนำมาคู่กันได้อย่างกลมกลืน เช่น ดินกับฟ้า กระต่ายกับพระจันทร์ เป็นต้น

18. อรรถวิภาษ คือ ภาพพจน์ที่เกิดจากการแสดงความหมายที่ดูเหมือนจะขัดแย้งกันหรือเป็นไปไม่ได้ มาเข้าคู่กันได้อย่างกลมกลืน

19. สัมพจน์ คือ การกล่าวถึงส่วนย่อยของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่ต้องการให้มีความหมายถึงส่วนเต็มหรือทั้งหมด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสารคดี

นพรัตน์ คงมาลา (2531) ศึกษาการใช้ภาษาในสารคดีของวณิช จรุงกิจอนันต์ พบว่างานเขียนสารคดีของวณิช จรุงกิจอนันต์ มีลักษณะพิเศษในด้านการใช้ภาษาที่ก่อให้เกิดความบันเทิงใจ มีการเลือกใช้ภาษาพูดเพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกเป็นกันเอง และไม่เคร่งเครียด ทั้งยังช่วยให้สื่อสารกับผู้อ่านได้ง่าย รวดเร็ว มีการดัดแปลงคำขึ้นใช้ ทำให้ได้ศัพท์ที่แปลก สะดุดตา มีความกะทัดรัด มีการนำคำมาใช้ร่วมกันโดยพิจารณาด้านเสียงและความหมายเป็นประการสำคัญ คำเหล่านี้ให้ความรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน การนำคำมาใช้ร่วมกันจะช่วยพรรณนาความรู้สึกและกิริยาอาการอย่างละเอียด เน้นให้ข้อความมีความหมายหนักแน่นชัดเจนขึ้น

ในด้านการใช้สำนวน มีการใช้สำนวนไทยเพื่อให้สื่อสารได้รวดเร็ว สร้างความคุ้นเคยเป็นกันเองกับผู้อ่าน และมีการดัดแปลงสำนวนขึ้นใช้ สำนวนที่ดัดแปลงแล้ว มักให้ความรู้สึกขบขันหรือล้อเลียน ส่วนการใช้ภาพพจน์ วณิช จรุงกิจอนันต์ นิยมใช้อุปมา อุปมาลักษณ์ บุคลาธิษฐาน และอติพจน์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถในด้านการใช้ภาษาที่สื่อความเข้าใจ ให้ภาพ ให้อารมณ์และความรู้สึกได้อย่างดี

กรพัศุ สร้อยระย้า (2542) ได้วิเคราะห์ภาษาในงานเขียนสารคดีของมนันยา พบว่าการใช้ประโยคส่วนใหญ่เป็นประโยคกระชับขนาดยาว ให้ประโยคแจ้งให้ทราบเป็นหลักในการบอกเล่า ใช้ประโยคตั้งเพื่อแนะนำหรือเตือนผู้อ่าน ใช้ประโยคถามเพื่อให้ผู้อ่านคิดตามและต้องการตอบได้ ผู้เขียน โดยที่ประโยคส่วนใหญ่แสดงเจตนาชัดเจน

ด้านการใช้สำนวนโวหารพบว่า มนันยานิยมใช้บรรยายโวหารเป็นหลัก ใช้พรรณนาโวหารรองลงมาใช้เทศนาโวหารเล็กน้อย และนิยมใช้สาธกโวหารกับอุปมาโวหารประกอบโวหารชนิดอื่น โดยใช้วิธีสร้างภาพพจน์ 4 วิธีได้แก่เลียนเสียงธรรมชาติ ใช้ปฏิพากย์ ใช้อติพจน์ และใช้บุคลาธิษฐาน ส่วนสำนวนโวหารที่มนันยาใช้สร้างอารมณ์ขัน คือ บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร สาธกโวหาร และโวหารเปรียบเทียบ

ด้านการเรียบเรียงงานเขียนพบว่า มนัสนยานิยมเขียนความนำด้วยการกล่าวถึงภูมิหลัง ลำดับความตามเวลา เมื่อเขียนสารคดีและบทความท่องเที่ยว ลำดับความตามความสัมพันธ์ เมื่อเขียนบทความประเภทเรื่องเล่าจากประสบการณ์ บทความแสดงความความคิดเห็น และบทความจากการเปลี่ยนนิยมเขียนบทลงท้ายด้วยวิธีสรุปประเด็นสำคัญมากที่สุด

การเสนอความรู้และทัศนะมีความหลากหลาย มีกลวิธีเสนอความรู้ 7 วิธี คือ แนะนำผู้อ่าน อ้างอิงจากแหล่งข้อมูลอื่น แฝงความรู้ไว้ในบทสนทนา แฝงความรู้ไว้ในความคิดเห็น แฝงความรู้ไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ ใช้วิธีเปรียบเทียบ และใช้วิธีแทรกเรื่องขำขัน ส่วนการเสนอทัศนะมี 4 วิธี คือ เสนอทัศนะผ่านบทสนทนา ผ่านคำถาม แฝงความคิดไว้ในการเล่าเรื่อง และเสนอทัศนะโดยอ้อม

สรตี ใจสะอาด (2542) ศึกษาเรื่องจดหมายเหตुरายวัน พระราชานิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว : ต้นเค้าการเขียนสารคดีท่องเที่ยวยุคแรกของไทย มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาลักษณะการเขียนและวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของจดหมายเหตुरายวัน พระราชานิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พบว่า พระองค์ทรงพระราชานิพนธ์จดหมายเหตुरายวันชุดนี้ด้วยกลวิธีการประพันธ์ต่างๆ คือ ทรงใช้สำนวนโวหาร ภาพพจน์ คำทับศัพท์ และการเรียบเรียงข้อความที่มีเสียงสัมผัส มีคุณแห่งความหมาย และนำหนักขอเสียงเท่าเทียมกัน ในการนำเสนอข้อมูลในเรื่อง ความเชื่อ ค่านิยม และวิถีชีวิตอันสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมของยุคสมัยนั้นในสถานที่ต่างๆ ที่พระองค์เสด็จประพาส

ลักษณะเฉพาะที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้ในพระราชานิพนธ์จดหมายเหตुरายวันชุดนี้ ได้แก่การใช้ข้อมูลที่แท้จริง ประกอบด้วยการให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่นั้นๆ ในด้านภูมิประเทศ บ้านเมือง เหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น วิถีชีวิต และวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ทั้งยังทรงแทรกนิทาน ตำนาน เกี่ยวกับสถานที่ไว้เพื่อให้ผู้อ่านได้ ได้รับความรู้เกี่ยวกับสถานที่นั้นๆ อย่างครบถ้วน พระองค์ทรงใช้ภาษาที่ง่ายและชัดเจนเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจสะดวก และก่อให้เกิดความเพลิดเพลินด้วย การใช้คำสัมผัส การแทรกอารมณ์ขัน และการแทรกคำประพันธ์ ลักษณะเฉพาะดังกล่าวนี้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์การเขียนสารคดีท่องเที่ยวในปัจจุบัน แต่ในรัชสมัยของพระองค์ยังไม่มีรูปแบบและหลักเกณฑ์ในการเขียนสารคดีท่องเที่ยวที่ชัดเจนเป็นแบบแผน จึงทำให้เห็นได้ว่า พระราชานิพนธ์จดหมายเหตुरายวันชุดนี้ อาจถือได้ว่าเป็นต้นเค้าการเขียนสารคดีท่องเที่ยวของไทยในสมัยต่อมา

วริศา หุ่นประการ (2545) ได้วิเคราะห์สารคดีของธีรภาพ โลหิตกุล พบว่า ด้านแหล่งข้อมูลของเนื้อหา พบว่าใช้แหล่งข้อมูลที่หลากหลาย โดยมากใช้ข้อมูลมากกว่าหนึ่งแหล่งในการเขียนสารคดีเรื่องหนึ่งๆ และเลือกเรื่องที่น่าสนใจได้อิงเหมาะสมแก่เวลาและสภาพสังคม

ด้านกลวิธีการนำเสนอ ได้ศึกษาด้านการตั้งชื่อเรื่อง พบว่าใช้วิธีการทั้งหมด 15 วิธี โดยใช้การใช้คำหรือกลุ่มคำที่สรุปจากสาระสำคัญของเรื่องมากที่สุด ด้านการใช้ภาษา พบว่าใช้บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร และเทศนาโวหาร ในการสร้างภาพ สร้างอารมณ์ สร้างจินตนาการ และโน้มน้าวชักจูง ด้านการลำดับเรื่องใช้ 4 วิธี คือ ลำดับตามความสัมพันธ์ของเนื้อหา ลำดับตามเวลาที่เกิดเหตุการณ์ ลำดับตามสถานที่ เล่าเหตุการณ์สลับไปมา ระหว่างอดีตกับปัจจุบัน ด้านการแสดงความคิดเห็น มีแนวความคิดที่ปรากฏอย่างสม่ำเสมอ ได้แก่ การอนุรักษ์ การท่องเที่ยว การเมืองในประเทศพม่า วัฒนธรรม ส่วนด้านกลวิธีแสดงความคิดเห็นมี 3 วิธี คือ แสดงความคิดเห็นโดยแฝงไว้ในการเล่นเรื่อง แสดงความคิดเห็นผ่านคำถามและแสดงความคิดเห็นโดยตรง และด้านลีลาการเขียน มีจุดเด่นในเรื่องมีการเปิดเรื่องที่เร้าความสนใจ มีการดำเนินเรื่องโดยใช้บทสนทนา ใช้การเปรียบเทียบกับสิ่งใกล้ตัวทำให้เห็นภาพชัดเจน ใช้การเปรียบเทียบกับสิ่งใกล้ตัวทำให้เห็นภาพชัดเจน ยกหรือแทรกเรื่องประกอบการเล่า รวมทั้งที่ใช้คำหรือวลีน่าสนใจและทิ้งท้ายไว้ให้ผู้อ่านขบคิดตามจินตนาการของตนเอง

มณีนันท์ อุดม (2546) ได้วิเคราะห์สารคดีของชาลี เอี่ยมกระสินธุ์ พบว่าเนื้อหาในสารคดีแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคน สัตว์ และป่า เนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติที่ปรากฏในป่า และเนื้อหาที่เกี่ยวกับกระบวนการล่าสัตว์ เนื้อหาในลักษณะนี้จะพบมากที่สุด ลักษณะเด่นด้านเนื้อหา พบว่า เนื้อหาเด่นด้านเนื้อหา พบว่า เนื้อหาเด่นด้านความบันเทิง ความมีสาระ และความมีอรรถวิสัย ซึ่งด้านความบันเทิงจะปรากฏในสารคดีมากที่สุด

แนวคิดและภาพสะท้อนที่ปรากฏในสารคดีมี 3 กลุ่ม คือ แนวคิดและภาพสะท้อนเกี่ยวกับทรัพยากรป่า ความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติที่ปรากฏในป่าและประเพณี แนวคิดและภาพสะท้อนเกี่ยวกับทรัพยากรป่าปรากฏมากที่สุด

กลวิธีการนำเสนอ พบว่า ใช้รูปแบบการนำเสนอ 3 ส่วน คือ ความนำ วิธีดำเนินเรื่อง และความจบ ความนำพบว่าวิธีการนำโดยการบรรยายนิยมใช้มากที่สุด วิธีดำเนินเรื่องพบว่าวิธีการดำเนินเรื่องแบบเล่าเรื่องตามปฏิทินมากที่สุด การเสนอความจบพบว่าจบแบบสรุปความมากที่สุด

นอกจากนี้ยังสอดแทรกคติสอนใจ แนวคิดไปพร้อมๆกับการนำเสนอสารคดี ทำให้สารคดีมีคุณค่า น่าศึกษายิ่งขึ้น

มนัสติยา เจ้าสุริ (2549) ศึกษาวิเคราะห์ลีลาภาษาในงานเขียนสารคดีของมานพ ถนอมศรี พบว่า ด้านการใช้ภาษาลักษณะการใช้คำซ้อนมีลักษณะเด่นที่สุด ด้านการใช้ประโยคพบว่า มีการใช้ประโยคความซ้อนมากที่สุด ด้านการเรียงลำดับคำในประโยคพบว่า มีลักษณะการเรียงลำดับคำในประโยคเป็นไปตามกฎเกณฑ์ตามหลักภาษาไทย ด้านการใช้โวหารพบว่า บรรยายโวหารมีลักษณะเด่นที่สุด ด้านการใช้ภาพพจน์พบว่า มีลักษณะการใช้อุปมามีลักษณะเด่นที่สุด การใช้เครื่องหมายวรรคตอนพบว่า มีการใช้ไม้ยมกมากที่สุด ด้านลีลาภาษาพบว่า มีลักษณะเด่นที่น่าสนใจได้แก่ ความแจ่มแจ้งชัดเจน ความกระชับรัดกุม ความมีน้ำหนัก ความเหมาะสม และความจริงใจ แต่ท่วงทำนองที่โดดเด่นมากที่สุดคือ ท่วงทำนองแบบเรียบง่าย นอกจากนี้ยังมีลักษณะของระดับการใช้ภาษาที่ปรากฏในงานเขียนพบว่า การใช้ภาษาระดับกึ่งแบบแผน มีลักษณะโดดเด่นมากที่สุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาไทย

นวลวรรณ พลังคะพันธ์พงศ์ (2541) ศึกษาวิเคราะห์ภาษาในนิตยสารบันเทิง คอลัมน์ดาราร และกิจกรรมบันเทิง พบว่า การสร้างคำ มีที่มาหรือวิธีการสร้าง 4 วิธี ได้แก่ การตั้งสมญานาม การทับศัพท์ภาษาต่างประเทศ การเปลี่ยนแปลงคำเดิม และการสร้างคำสแลง ส่วนการสร้างสำนวน มีที่มาหรือวิธีการสร้าง 3 วิธี คือ การสร้างสำนวนใหม่ การสร้างสำนวนโดยเปลี่ยนแปลงสำนวนเดิม และการสร้างสำนวนจากหนังสือและบทภาพยนตร์จีนกำลังภายใน

ลักษณะการใช้คำและสำนวนที่สร้างขึ้น มีการนำไปใช้เพื่อจุดประสงค์ 7 ประการ โดยใช้ในจุดประสงค์เพื่อให้เข้าใจง่ายมากที่สุด รองลงมาคือ เพื่อยั่วล้อ เพื่อย้ำความ มีการใช้มากเท่ากัน รองลงมาเพื่อแนะนำ และเพื่อบอกบุคคลิกภาพ เพื่อให้จำง่าย ออกเสียงง่ายและเพื่อแนะนำย้ำความสำคัญมีการใช้น้อยเท่ากัน

การใช้โวหาร แบ่งลักษณะ คือ การใช้โวหารการเขียนและการใช้ภาพพจน์โดยมีการใช้โวหารการเขียน 5 ลักษณะ ได้แก่ โวหารเชิงบรรยาย โวหารเชิงสาธก โวหารอุปมา โวหารอุปเปราย และยั่วล้อ มีการภาพพจน์ 6 ลักษณะ ได้แก่ ภาพพจน์อุปมา อุปลักษณะ บุคลาธิษฐาน สัทพจน์ อธิพจน์ และนามนัย

กุลยา สกุลนคร (2543) ศึกษาวิเคราะห์ภาษาข่าวการเมืองในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย ซึ่งเป็นช่วงที่มีกิจกรรมสำคัญทางการเมืองมากมาย โดยศึกษาวิเคราะห์การใช้ศัพท์ และการใช้ประโยคแสดงเจตนา พบว่า การใช้ศัพท์ ประกอบด้วย ศัพท์การเมืองซึ่งมีความหมายเฉพาะในทางการเมือง และศัพท์ทั่วไปที่อาศัยบริบททางการเมือง จำแนกเป็น ศัพท์ทั่วไป ศัพท์สแลง ศัพท์ภาษาต่างประเทศ และสำนวน ศัพท์สแลงปรากฏมากกว่าศัพท์ชนิดอื่น ศัพท์ภาษาต่างประเทศใช้ทับศัพท์ มีทั้งความหมายตรงและความหมายแบบสแลง ส่วนสำนวนเป็นการนำสำนวนเก่ามาใช้ใหม่ มีทั้งการใช้ในความหมายเดิมและความหมายใหม่ การใช้ประโยคแสดงเจตนามี 3 ประเภท คือ ประโยคแจ้งให้ทราบ ประโยคถามให้ตอบ ประโยคบอกให้ทำ มีทั้งรูปประโยคตรงกับเจตนาการใช้และรูปประโยคที่ไม่ตรงกับเจตนาการใช้ ผลการศึกษาวิเคราะห์การใช้ภาษาในการนำเสนอข่าวการเมืองของหนังสือพิมพ์รายวันส่วนใหญ่นิยมใช้ภาษาที่กระชับ เร้าความสนใจของผู้อ่าน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้อ่านสนใจติดตามข่าว

จันจิรา หาวีชา (2547) ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้ภาษาในคอลัมน์ข่าวกีฬาของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย ปีพุทธศักราช 2545 จากหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย 5 รายชื่อ พบว่า ด้านลักษณะการใช้ภาษาในข่าวกีฬา พบการใช้คำเรียกชื่อ ได้แก่ คำเรียกชื่อจริงและ/หรือนามสกุล คำเรียกชื่อเล่น คำย่อชื่อ และคำเรียกชื่อระบุศหรือตำแหน่ง การใช้คำสมญานามพบคำสมญานามที่ตั้งให้กับบุคคลและคำสมญานามที่ตั้งให้กับสิ่งที่ไม่ใช่บุคคล การใช้ทับศัพท์ภาษาต่างประเทศพบคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษและภาษาจีน การใช้คำหลากหลายพบการหลากหลายคำกริยาที่เกี่ยวกับการแข่งขัน การทำประตู การชนะและแพ้เป็นจำนวนมาก การใช้อักษรย่อพบทั้งการใช้ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ การย่อคำ พบการย่อคำที่เหลือเฉพาะส่วนหน้า ส่วนกลาง หรือส่วนหลังของคำ การใช้คำสแลงพบการใช้คำสแลงที่เป็นคำวิเศษณ์และคำกริยาจำนวนมาก การใช้คำภาษาปาก พบคำที่ใช้ไม่เป็นทางการและคำหยาบจำนวนมาก การใช้คำศัพท์เฉพาะวงการกีฬาพบวงการกีฬาฟุตบอล มวย และกอล์ฟมากที่สุด การใช้คำศัพท์เฉพาะวงการอื่น พบคำศัพท์เฉพาะวงการบันเทิง ทหาร การใช้คำซ้อน พบคำซ้อนเพื่อความหมายและคำซ้อนเพื่อเสียง ส่วนการใช้สำนวนพบการใช้สำนวนไทย สำนวนสร้างใหม่ สำนวนจากวงการอื่น และการใช้โวหารภาพพจน์พบการใช้อุปมา การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติและการใช้บุคคลวัต

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การใช้ภาษาและกลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.” ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการใช้ภาษาในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. และเพื่อศึกษากลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสารคดี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาไทย โดยเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลดังกล่าวมาจาก หอสมุดแห่งชาติ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างข้อมูล ได้แก่ สารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. ที่ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2547 – พ.ศ. 2548 จำนวน 24 ฉบับ ฉบับละ 5 เรื่อง รวมสารคดีท่องเที่ยวที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างข้อมูลทั้งสิ้น 120 เรื่อง

เกณฑ์ที่ใช้ในการวิจัย

เกณฑ์การวิเคราะห์การใช้ภาษาและกลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. มีดังนี้

เกณฑ์ทางลักษณะการใช้ภาษาไทย

1. ลักษณะการใช้คำ ศึกษาตามแนวของ ดิเรกชัย มหัทธนะสิน (ม.ป.ป.) , ยมโดย เพ็ง พงศา (2538) , ประทีป เหมือนนิล (2529) และ สมพร มั่นตะสูตร (2525) ดังต่อไปนี้

1.1 ลักษณะการใช้คำตามการสร้างคำ

1.1.1 คำประสม

1.1.2 คำซ้อน

1.1.3 คำซ้ำ

1.2 ลักษณะการใช้คำตามการใช้ภาษา

1.2.1 คำภาษาต่างประเทศ

1.2.2 คำภาษาถิ่น

1.2.3 คำตลาด หรือ คำปาก

1.2.4 คำสแลง

1.2.5 คำย่อ อักษรย่อ

2. ลักษณะการใช้สำนวน ศึกษาตามแนวของคณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (2540) และ วาสนา เกตุภาค (ม.ป.ป.) ดังต่อไปนี้

2.1 สำนวนเดิม

2.2 สำนวนที่มีการเปลี่ยนแปลง

2.3 สำนวนที่เกิดขึ้นใหม่

3. ลักษณะการใช้ประโยค ศึกษาตามแนวของ นววรรณ พันธุเมธา(2527) ดังต่อไปนี้

3.1 ประโยคความเดียว

3.2 ประโยคความรวม

3.3 ประโยคความซ้อน

4. ลักษณะการใช้โวหาร ศึกษาตามแนวของ สมพร มั่นตะสูตร (2540) ดังต่อไปนี้

4.1 บรรยายโวหาร

4.2 พรรณนาโวหาร

4.3 เทศนาโวหาร

4.4 อุปมาโวหาร

4.5 สาธกโวหาร

5. ลักษณะการใช้ภาพพจน์ ศึกษาตามแนวของ สิริวรรณ นันทจินทุล (2543) ดังต่อไปนี้

5.1 อุปมา (Simile)

5.2 อุปลักษณ์ (Metaphor)

5.3 ปฏิภาคพจน์ (Paradox)

5.4 บุคลาธิษฐาน (Personification)

5.5 อติพจน์ (Hyperbole)

5.6 आवัตพากย์ (Synesthesia)

5.7 สัทพจน์ (Onomatopoeia)

5.8 ปฏิปจฉา (Rhetorical Question)

5.9 สัญลักษณ์ (Symbol)

5.10 นามนัย (Metonymy)

5.11 สัมพจน์ (Synecdoche)

เกณฑ์ทางกลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยว

1. การตั้งชื่อเรื่อง ศึกษาตามแนวของ มาลี บุญศิริพันธ์ (2535) ดังต่อไปนี้

1.1 ชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหา (Descriptive Title)

1.2 ชื่อเรื่องแบบเล่นสำนวน (Special Title Gimmick)

1.3 ชื่อเรื่องแบบคุยกับผู้อ่าน (Direct address Title)

1.4 ชื่อเรื่องแบบคำถาม (Question Title)

1.5 ชื่อเรื่องแบบจูงใจ (Suspense Title)

2. การเขียนความนำ ศึกษาตามแนวของ มาลี บุญศิริพันธ์ (2535) ดังต่อไปนี้

2.1 ความนำประเภทสรุป (Summary lead)

- 2.2 ความนำประเภทบรรยาย (Narrative lead)
- 2.3 ความนำประเภทพรรณนาหรืออธิบาย (Descriptive lead)
- 2.4 ความนำประเภทคำพูด (Quotation lead)
- 2.5 ความนำประเภทคำถาม (Question lead)
- 2.6 ความนำแบบคุยกับผู้อ่านโดยตรง (Direct address lead)
- 2.7 ความนำประเภทหยอกล้อ (Teaser lead)
- 2.8 ความนำประเภทไม่มีรูปแบบ (Freak lead)
- 2.9 ความนำประเภทกระทบความรู้สึก (Striking lead)
- 2.10 ความนำประเภทคำกลอน สุภาษิต

3. การเขียนเนื้อเรื่อง ศึกษาตามแนวของ มาลี บุญศิริพันธ์ (2535) ดังต่อไปนี้

- 3.1 ลำดับตามความสำคัญหรือความน่าสนใจของเรื่อง
- 3.2 ลำดับตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

4. การเขียนความจบ ศึกษาตามแนวของ มาลี บุญศิริพันธ์ (2535) และถวัลย์ มาศจรัส (2538) ดังต่อไปนี้

- 4.1 จบแบบสรุปความ (Summary ending)
- 4.2 จบแบบคาดไม่ถึง (Stinger)
- 4.3 จบแบบคลี่คลายประเด็น (Climax)
- 4.4 จบแบบให้คิดต่อ (Un – ending)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลสารคดีท่องเที่ยวจากอนุสาร อ.ส.ท. ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 – พ.ศ.2548 เป็นเวลา 2 ปี จำนวน 24 ฉบับ ฉบับละ 5 เรื่อง รวมจำนวนสารคดี 120 เรื่อง มาเก็บรวบรวมข้อมูลในเรื่องการใช้คำ การใช้สำนวน การใช้ประโยค การใช้โวหาร การใช้ภาพพจน์ และกลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยว

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำข้อมูลเกี่ยวกับการใช้คำ การใช้สำนวน การใช้ประโยค การใช้โวหาร การใช้ภาพพจน์ และกลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยวที่เก็บรวบรวมข้อมูลได้ มาวิเคราะห์ตามเกณฑ์การวิเคราะห์ที่กำหนดไว้
2. นำเสนอผลการวิจัยในรูปการบรรยายและยกตัวอย่างประกอบ
3. สรุปผล อภิปรายผล และนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้ภาษาและกลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการใช้ภาษาในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. และเพื่อศึกษากลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. โดยนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ ได้แบ่งผลการวิจัยเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะการใช้ภาษาในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

ตอนที่ 2 กลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

ตอนที่ 1 ลักษณะการใช้ภาษาในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

ในการศึกษาลักษณะการใช้ภาษาในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. ผู้วิจัยได้ศึกษาลักษณะการใช้ภาษาในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. โดยแบ่งหัวข้อในการศึกษาออกเป็น 5 หัวข้อ ต่อไปนี้

1. ลักษณะการใช้คำ
2. ลักษณะการใช้สำนวน
3. ลักษณะการใช้ประโยค
4. ลักษณะการใช้โวหาร
5. ลักษณะการใช้ภาพพจน์

จากการศึกษาลักษณะการใช้ภาษาในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. ปรากฏว่ามีลักษณะการใช้ภาษาดังนี้

1. ลักษณะการใช้คำ

ในด้านลักษณะการใช้คำ ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องการใช้คำ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่

1.1 ลักษณะการใช้คำตามการสร้างคำ ได้แก่ คำประสม คำซ้อน และคำซ้ำ

1.2 ลักษณะการใช้คำตามการใช้ภาษา ได้แก่ คำภาษาต่างประเทศ คำภาษาถิ่น คำตลาด คำสแลง และคำย่อ

1.1 ลักษณะการใช้คำตามการสร้างคำ

การใช้คำประสม

คำประสม คือ นำคำตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปและเป็นคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมกันเป็นคำใหม่ โดยใช้คำที่มีลักษณะเด่นเป็นคำหลักหรือคำตั้ง ความหมายสำคัญอยู่ที่คำต้นคำตามเป็นส่วนขยาย แต่ละคำไม่มีความหมายคล้ายกัน คำที่เกิดขึ้นใหม่มีความหมายใหม่ตามเค้าของคำเดิม แต่บางทีใช้คำที่มีน้ำหนักความหมายเท่าๆ กันมาประสมกัน ทำให้เกิดอุปมาอุปไมยขึ้น (ดิเรกชัย มหัทธนะสิน, ม.ป.ป.: 93)

ลักษณะการใช้คำประสมในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

สารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. พบคำประสม ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 1

“รอบตัวเจียบสัจด์ อากาศสดสะอาดมีให้ได้หายใจจนอึด” (มกราคม 2547: 87)

คำว่า “หายใจ” เป็นคำประสม ที่เกิดจากคำว่า “หายใจ” ซึ่งมีความหมายว่า สูญ, หาไม่พบ , หมด, สิ้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1292) และคำว่า “ใจ” มีความหมายว่า สิ่งที่ทำหน้าที่รู้ รู้สึกรู้สึกนึกคิด , ความรู้สึกนึกคิด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 329) มาประสมกันทำให้เกิดความหมายใหม่ว่า กิริยาที่ทำให้อากาศเข้าสู่และออกจากปอด , ยังมีชีวิตอยู่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1292)

ตัวอย่างที่ 2

“ถ้าเป็นเรือปกติธรรมดา อัตราค่าบริการอยู่ระหว่าง 550 – 600 บาท ส่วนเรือเร็วอยู่ในระดับราคา 1,000 บาทขึ้นไป สาเหตุก็เพราะว่าระบบการจัดการท่องเที่ยวบนเกาะสมุยในวันนี้อยู่ได้ด้วยระบบนายหน้า” (เมษายน 2547: 81)

คำว่า นายหน้า เป็นคำประสม ที่เกิดจากคำว่า “นาย” หมายความว่า ผู้เป็นใหญ่, ผู้เป็นหัวหน้า, คำนำนายชื่อของชาย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 577) และคำว่า “หน้า” หมายความว่า ส่วนของศีรษะตั้งแต่หน้าผากลงมาจดคาง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1245) มาประสมกันทำให้เกิดความหมายใหม่ว่า บุคคลผู้ชี้ช่องหรือจัดการให้บุคคล 2 ฝ่ายได้เข้าทำสัญญากัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 577)

ตัวอย่างที่ 3

“ผมกับอาจารย์หนูยังไม่หายตื่นตื่นกับภาพที่ผ่านสายตาไปไม่นาน” (มิถุนายน 2547: 61)

คำว่า “ตื่นตื่น” เป็นคำประสม ที่เกิดจากคำว่า “ตื่น” ซึ่งมีความหมายว่า พ้นจากหลับ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 470) และคำว่า “ตื่น” มีความหมายว่า กิริยาที่ยืนอยู่แล้วยกเท้าขึ้นๆ ลงๆ ถี่ๆ , เคลื่อนไหวขึ้นๆ ลงๆ หรือไปๆ มาๆ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 474) มาประสมกันทำให้เกิดความหมายใหม่ว่า แสดงอาการลิงโลดด้วยดีใจหรือแปลกใจ , มีความประหม่าเพราะไม่คุ้นเคย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 470)

ตัวอย่างที่ 4

“... และเริ่มสร้างร้าวระเบียบเป็นของเป็นขอบปิดความลาดชันของหลังคา” (มีนาคม 2547: 61)

คำว่า หลังคา เป็นคำประสม ที่เกิดจากคำว่า “หลัง” ซึ่งมีความหมายว่า ซีกของกายที่ตรงข้ามกับหน้าอก , ด้านที่อยู่ตรงข้ามกับด้านหน้าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง , ส่วนเบื้องบน (ราชบัณฑิตยสถาน

, 2546: 1272) และคำว่า “คา” หมายความว่า ค้างอยู่, ติดอยู่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 241) มาประสมกันทำให้เกิดความหมายใหม่ว่า ส่วนเบื้องบนของเรือน สำหรับบังแดดและฝน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1272)

ตัวอย่างที่ 5

“การพบไก่ฟ้าพญาลอในธรรมชาติ ทำให้ผมรู้สึกดีใจจนเนื้อเต้น” (พฤศจิกายน 2548: 61)

คำว่า “ดีใจ” เป็นคำประสม ที่เกิดจากคำว่า “ดี” ซึ่งมีความหมายว่า มีลักษณะที่เป็นไปในทางที่ต้องการ น่าปรารถนา น่าพอใจ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 409) และคำว่า “ใจ” มีความหมายว่า สิ่งที่ทำหน้าที่รู้ รู้สึก นึก คิด , ความรู้สึกนึกคิด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 329) มาประสมกันทำให้เกิดความหมายใหม่ว่า ยินดี, ชอบใจ, พอใจ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 409)

การใช้คำประสมในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. พบคำประสม ที่เกิดจากคำไทย ประสมกับคำไทยจำนวนมาก

การใช้คำซ้อน

คำซ้อน คือ เป็นคำประสมแบบหนึ่งโดยนำเอาคำ 2 คำอันมีความหมาย หรือเสียงคล้ายกัน ใกล้เคียงกัน หรือเป็นไปในทำนองเดียวกัน ซ้อนเข้าคู่กัน เมื่อซ้อนแล้วจะมีความหมายใหม่เกิดขึ้น แม้ว่าบางคำความหมายจะไม่แปลกไปกว่าความหมายเดิม (คือความหมายคำเดี่ยวแต่ละคำ) มากนัก แต่ต้องมีความหมายและที่ใช้ต่างกันออกไปบ้าง โดยคำซ้อนแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. คำซ้อนเพื่อความหมาย นำคำเดี่ยวที่มีความหมายสมบูรณมาซ้อนกับคำต้น คำท้ายมีความหมายคล้ายกัน ใกล้เคียงกัน ไปในทำนองเดียวกัน หรือเกิดความหมายใหม่ไม่เปลี่ยนไปจากความหมายเดิมมากนัก เกี่ยวเนื่องกับคำเดิม เช่น สร้างสรรค์ อ้วนพี หลอกลวง ถากถาง ชักจูง เสือสาด ว่องไว ติดตาม แข่งขัน ยอดเยี่ยม เป็นต้น

2. คำซ้อนเพื่อเสียง มุ่งที่เสียงมากกว่าความหมาย คำที่เข้าคู่กันอาจจะไม่มีความหมายเลย หรือมีความหมายเพียงคำใดคำหนึ่ง โดยนำคำที่มีเสียงเกิดระดับเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน เช่น เกะกะ ดึงดึง มอมแมม งอแง กุกัก ดูกดิก ซุบซิบ กระจุ่มกระจิม กระท่อนกระแท่น เป็นต้น

(ดิเรกชัย มหัทธนะสิน, ม.ป.ป.: 97-100)

ลักษณะการใช้คำซ้อนในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

สารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. พบคำซ้อนในลักษณะต่างๆ ตัวอย่างเช่น

1. คำซ้อนความหมาย

ตัวอย่างที่ 1

“เพียงดาว เป็นชื่อที่บ่งบอกความหมายของเทือกเขาแห่งนี้ได้แจ่มชัดที่สุด” (มกราคม 2547: 36)

คำว่า แจ่มชัด หมายความว่า ชัดเจน เป็นคำซ้อนความหมาย ที่เกิดจากคำว่า แจ่ม ซึ่งมีความหมายว่า กระจ่าง , ไม่มัวหมอง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 328) และคำว่า ชัด มีความหมายว่า แจ่มแจ้ง , ปรากฏชัด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 355)

ตัวอย่างที่ 2

“การสร้างเส้นทางปีนผา มักจะเริ่มต้นด้วยการมองหาหน้าผาเพื่อจะสร้างเส้นทาง ซึ่งมักจะเลือกเอาที่มีทิวทัศน์สวยงาม คาคะเนว่า เมื่อปีนขึ้นไปจนถึงจุดสูงสุดแล้ว รางวัลที่จะได้รับคือภาพอันงดงามของธรรมชาติที่นักปีนเท่านั้นจะได้เห็น...” (มีนาคม 2547: 68)

คำว่า คาคะเน หมายความว่า นึกไว้ หมายถึง เป็นคำซ้อนความหมาย ที่เกิดจากคำว่า คาค มีความหมายว่า นึกไว้ , หมายถึง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 244) และคำว่า คะเน มีความหมายว่า กะ , คำนวณเอาอย่างหายๆ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 238)

ตัวอย่างที่ 3

“...ผู้คนอีกมากมายที่ประสบการณ์ชีวิตอันหลากหลาย ซึ่งเมื่อได้พานพบกัน ก็แลกเปลี่ยนสมบัติชิ้นเดียวที่ติดตัวตลอดเวลานี้ให้แกกัน” (มิถุนายน 2547: 37)

คำว่า พานพบ หมายความว่า พบปะ เป็นคำซ้อนความหมาย ที่เกิดจากคำว่า พาน มีความหมายว่า พบปะ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 783) และคำว่า พบ หมายความว่า เห็น , ประสบ , เจอ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 756)

ตัวอย่างที่ 4

“นี่แหละคือเสน่ห์ของการพายเรือที่นี้ ตลอดระยะเวลาราวสองชั่วโมงเศษของการพาย ทำให้ผมรู้ว่า ภายใต้ออกเขาแห่งนี้ยังมีสิ่งซ่อนเร้นเหลืออยู่ แม้ว่าเส้นทางจะไม่ถูกตัดขาดจากโลก ภายนอกโดยสิ้นเชิง แต่มันก็ทำให้ผมสามารถสัมผัสกับกลิ่นอายของความเป็นเทือกเขาสามร้อยยอดได้อย่างแท้จริง” (กรกฎาคม 2547: 81)

คำว่า ซ่อนเร้น หมายความว่า แอบหรือซ่อนอยู่ในที่ลับตา เป็นคำซ้อนความหมาย ที่เกิดจากคำว่า ซ่อน มีความหมายว่า แอบแฝง , ปิดบัง , หลบไว้ในที่ลับตา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 376) และคำว่า เร้น มีความหมายว่า หลบให้ลับตาคน , แฝง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 966)

ตัวอย่างที่ 5

“มากไปกว่านั้น อดีตที่ฝังตัวเองอยู่ในความเปลี่ยนแปลงของกาลเวลา ทั้งผู้คนและสถานที่ ก็น่าจะเล่าเรื่องราวอยู่ข้างใน” (พฤศจิกายน 2547: 69)

คำว่า กาลเวลา หมายความว่า เวลา เป็นคำซ้อนความหมาย ที่เกิดจากคำว่า กาล หมายความว่า เวลา , คราว , ครั้ง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 117) และคำว่า เวลา หมายความว่า ช่วงระยะเวลาความยาวนานที่มีอยู่หรือเป็นอยู่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1086)

2. คำซ้อนเพื่อเสียง

ตัวอย่างที่ 1

“โรงแรมไม้หลังนี้เก็บอดีตของย่านตลาดนอกไว้กับผู้อยู่เช่นเดียวกับร้านรวงในละแวกเดียวกัน” (กรกฎาคม 2547: 62)

คำว่า รันรวง เป็นคำซ้อนเพื่อเสียง เน้นความหมายที่คำว่า “รัน” หมายถึง ที่ที่ปลูกยกพื้นขึ้นสำหรับนั่งหรือขายของ เป็นต้น , สถานที่ขายของ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 953)

ตัวอย่างที่ 2

“ไม่เอาปลาไปกินหน้อยหรือ ทอดเค็มอร่อยนะ” สุ่มเสียงนั้นปนสำเนียงพื้นบ้าน แต่ที่ดูเป็นสากลคือมิตรภาพ” (กรกฎาคม 2547: 55)

คำว่า สุ่มเสียง เป็นคำซ้อนเพื่อเสียง เน้นความหมายที่คำว่า “เสียง” หมายถึง สิ่งที่ได้รับรู้ได้ด้วยหู (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1224)

ตัวอย่างที่ 3

“ดูลายเขียนสีประดับผนังและเพดานที่รางเลื่อนแต่ยังคงสื่อได้ถึงความงดงาม อันอ่อนช้อยของศิลปะล้านนาในยุคทอง ทั้งดอกไม้ ใบไม้ และนกหลากหลายสีต่างถูกเขียนขึ้นด้วยรอยพู่กันอันชำนาญชาญ” (กุมภาพันธ์ 2547: 36)

คำว่า ชำนาญชาญ เป็นคำซ้อนเพื่อเสียง เน้นความหมายที่คำว่า “ชำนาญ” หมายถึง เชี่ยวชาญ, จัดเจน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 362)

ตัวอย่างที่ 4

“น่าเสียดายครับ ของโบราณยิ่งนับวันจะมีแต่สาบสูญ น่าจะจัดสรรงบประมาณมาสร้างอาคารเก็บให้ดีกว่านี้สักหน่อย” (สิงหาคม 2548: 91)

คำว่า โบราณ เป็นคำซ้อนเพื่อเสียง เน้นความหมายที่คำว่า “โบราณ” หมายถึง มีมาแล้วช้านาน , เก่าก่อน , เก่าแก่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 642)

ตัวอย่างที่ 5

“ที่น่าสนใจขึ้นมาหน่อยคือที่วัดมังกรที่อยู่ถัดไป เพราะร่องรอยที่เหลือแสดงให้เห็นว่าเป็นการวัดที่มีการใช้เครื่องเคลือบสังคโลกมาตกแต่ง**ประดับประดา**” (ธันวาคม 2547: 61)

คำว่า **ประดับประดา** เป็นคำซ้อนเพื่อเสียง เน้นความหมายที่คำว่า “ประดับ” หมายถึง ตกแต่งให้งามด้วยสิ่งต่างๆ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 657)

การใช้คำซ้อนในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. พบจำนวนมาก โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ คำซ้อนเพื่อความหมาย และคำซ้อนเพื่อเสียง

การใช้คำซ้ำ

คำซ้ำ คือ คำที่เกิดจากการออกเสียงหน่วยคำเดียวกัน 2 ครั้ง เมื่อกล่าวซ้ำแล้วความหมายของคำอาจเน้นหนักหรือเบาลง ต่างไปจากความหมายของคำเดิมที่เป็นคำเดียวโดยมีความหมายของคำซ้ำ ดังนี้

1. คำซ้ำบางคำมีความหมายคงตามความหมายของคำเดิม เช่น
เขามาทำงานสายเสมอ --- เขามาทำงานสายเสมอๆ
2. คำซ้ำบางคำมีความหมายแสดงพหุพจน์ เช่น
เด็กๆ เล่นกันอยู่ในสนาม (เด็กหลายคน)
3. คำซ้ำที่มีความหมายเน้น เพิ่มน้ำหนักความหมายให้เด่นชัดยิ่งขึ้น เช่น
เสื้อตัวนี้ยังดีอยู่
4. คำซ้ำบางคำที่มีความหมายอ่อนลง ไม่เจาะจงแน่นอนอย่างความหมายของคำเดิม บางทีก็เปลี่ยนรูปพยางค์ด้วย เช่น เขามักจะมาตอนเที่ยงๆ
5. คำซ้ำบางคำที่ซ้ำคำนาม หรือคำบอกจำนวนนับเมื่อมีคำว่า เป็น อยู่ข้างหน้าจะแสดงความหมายว่ามาก แต่แยกออกเป็นส่วนๆ เช่น ทำเป็นอย่างๆ ไป (ทำทีละอย่าง)

6. คำซ้ำบางคำมีความหมายเป็นอย่างอื่น ไม่เหมือนความหมายคำเดิม เป็นการซ้ำแล้วเปลี่ยนหน้าที่ไวยากรณ์ เช่น

- กริยาที่ซ้ำแล้วกลายเป็นวิเศษณ์วลี เช่น
อยู่ๆ เขาก็มาโกรธฉัน (ไม่คาดคิด โดยไม่มีสาเหตุอะไร)
- กริยาที่ซ้ำแล้วกลายเป็นวิเศษณ์ขยายนาม เช่น
ผ้ารุ่นนี้มีลายต่างๆ หลากหลาย (ที่ไม่เหมือนกัน)
- วิเศษณ์ที่ซ้ำแล้วกลายเป็นวิเศษณ์วลี เช่น
ช้า ๆ ดี ๆ มันก็เป็นลูกเธอซะ (ไม่ว่าจะเป็นอย่างไร)

(ชมโคย เฟื่องพงศา, 2538: 80)

ลักษณะการใช้คำซ้ำในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

สารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. พบคำซ้ำในลักษณะต่างๆ ตัวอย่างเช่น

1. ความหมายคงตามความหมายของคำเดิม

ตัวอย่างที่ 1

“ กว่าจะได้หมึกแห้งมาขายก็โลกรั่มละ 230 – 250 บาทนั่น วันหนึ่งๆ ต้องจ้างคน 5 คนผ่าหมึก” (เมษายน 2547: 99)

คำว่า “วันหนึ่ง” เมื่อนำมาซ้ำคำเป็น “วันหนึ่งๆ” แล้ว ไม่มีการเปลี่ยนแปลงความหมาย ความหมายยังคงเดิม

ตัวอย่างที่ 2

“... แถมยังมีภาพของนกน้ำนานาชนิดมาช่วยเป็นฉากหลังอีกต่างหาก ภาพนี้แหละ ที่ทำให้ผมตั้งใจเดินทางมาที่นี่” (กรกฎาคม 2548: 72)

คำว่า “ภาพ” เมื่อนำมาซ้ำคำเป็น “ภาพๆ” แล้ว ไม่มีการเปลี่ยนแปลงความหมาย ความหมายยังคงเดิม หมายถึงภาพเดียว

ตัวอย่างที่ 3

“บ้านหลังนี้นะ เป็นบ้านไทยใหญ่หลังสุดท้ายในเมืองแม่ฮ่องสอน ที่ยังรักษาสภาพเดิมๆ เอาไว้ หากดูที่ไหนไม่ได้แล้วนะบ้านแบบนี้” (มกราคม 2547: 99)

คำว่า “เดิม” เมื่อนำมาซ้ำคำเป็น “เดิมๆ” แล้ว ไม่มีการเปลี่ยนแปลงความหมาย ความหมายยังคงเดิม หมายถึงสภาพเหมือนเดิม

2. ความหมายเป็นพหูพจน์

ตัวอย่างที่ 1

“โรงเรียนประถมก็ตั้งอยู่ไม่ห่าง เด็กๆ เดินเรียงแถวกันมาตามริมทาง” (มีนาคม 2548: 100)

คำว่า “เด็ก” เมื่อนำมาซ้ำคำเป็น “เด็กๆ” แล้ว ทำให้ความหมายเปลี่ยนแปลงเป็นพหูพจน์ หมายถึงมีเด็กหลายคน

ตัวอย่างที่ 2

“เมื่อฉันนึกถึงคืนก่อนที่บาร์ชายหาดหน้าที่พักเปิดเพลงอินเดียแล้วมีสาวๆ ลูกขึ้นเต้นอย่าง ถูกใจ” (มีนาคม 2548: 72)

คำว่า “สาว” เมื่อนำมาซ้ำคำเป็น “สาวๆ” แล้ว ทำให้ความหมายเปลี่ยนแปลงเป็นพหูพจน์ หมายถึง ผู้หญิงหลายคน

ตัวอย่างที่ 3

“นกชายเลนจำนวนนับล้านๆตัวจะพากันบินย้ายถิ่นจากแหล่งผสมพันธุ์บริเวณที่ราบอันไพศาลทางเหนือสุดของทวีปเอเชีย ลงมาสู่ทางตอนใต้ในช่วงเดือนกันยายนถึงเดือนเมษายน” (ธันวาคม 2548: 71)

คำว่า “ล้าน” เมื่อนำมาซ้ำคำเป็น “ล้านๆ” แล้ว ทำให้ความหมายเปลี่ยนแปลงเป็นพหูพจน์ หมายถึง จำนวนหลายล้าน

3. ความหมายเน้น

ตัวอย่างที่ 1

“ไม่นาน ไก่ฟ้าแสนงามก็ปรากฏกายอีกครั้ง ทว่าคราวนี้เป็นสองตัว ตัวผู้ทั้งคู่ ยังไม่ทันได้ส่องดูให้ชัดๆ โศดประสาทก็แว่วเสียงเครื่องยนต์ดังใกล้เข้ามา” (พฤศจิกายน 2548: 61)

คำว่า “ชัด” เมื่อนำมาซ้ำคำเป็น “ชัดๆ” แล้ว ทำให้ความหมายเน้นหนักมากยิ่งขึ้น แสดงถึงความชัดที่มากขึ้น

ตัวอย่างที่ 2

“สำหรับนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบความสงบเงียบมีบรรยากาศส่วนตัว เกาะมัตตราเหมาะมาก พวกผมผูกเปล กางเต็นท์อยู่ริมหาด คุณเอ๋ได้หมึกสดๆ มาจากทะเล” (เมษายน 2547: 43)

คำว่า “สด” เมื่อนำมาซ้ำคำเป็น “สดๆ” แล้ว ทำให้ความหมายเน้นหนักมากยิ่งขึ้น แสดงความสดของปลาหมึกที่มีมาก

ตัวอย่างที่ 3

“ฉันลอยตัวอยู่ท่ามกลางฝูงปลาตัวจิ๋วๆ สีฟ้าจัด หางสีเหลือง บางทีปลานกแก้วสีสวยสดก็ว่ายผ่านไปข้างใต้” (เมษายน 2548: 62)

คำว่า “จิ๋ว” เมื่อนำมาซ้ำคำเป็น “จิ๋วๆ” แล้ว ทำให้ความหมายเน้นหนักมากยิ่งขึ้น แสดงถึงตัวปลาที่เล็กมาก

4. ความหมายไม่เจาะจง

ตัวอย่างที่ 1

“วันหลังมาตอนเช้าๆ ลี้นั่งเรือไปดู อาจจะมีเรือมาขายของก็ได้” (กันยายน 2547: 65)

คำว่า “เช้า” เมื่อนำมาซ้ำคำเป็น “เช้าๆ” ทำให้เกิดความหมายแสดงความไม่เจาะจงเวลาที่แน่นอน บอกเพียงแต่ว่า เวลาเช้า

ตัวอย่างที่ 2

“เมื่อได้ที่ก็พากันขึ้นรถต่อไปยังปราสาทโบราณที่อยู่ใกล้ๆ ตอนเย็นๆ อย่างนี้บรรยากาศครึกครื้นใช้ได้ครับ” (กรกฎาคม 2548: 99)

คำว่า “ใกล้” และ “เย็น” เมื่อนำมาซ้ำคำเป็น “ใกล้ๆ” และ “เย็นๆ” ทำให้เกิดความหมายแสดงความไม่เจาะจงให้แน่นอน บอกเพียงแต่ว่า ตำแหน่งใกล้ และเวลาเย็น

ตัวอย่างที่ 3

“ข้างพาเราเดินคุ่มบุกป่าอ้อมมาลงแถวๆ โรงพยาบาลช้าง กลับมาถึงที่เก่าครั้งชั่วโมงพอดี” (ตุลาคม 2548: 59)

คำว่า “แถว” เมื่อนำมาซ้ำคำเป็น “แถวๆ” ทำให้เกิดความหมายแสดงความไม่เจาะจงตำแหน่งที่แน่นอน บอกเพียงแต่ว่า แถวโรงพยาบาลช้าง

5. ความหมายแยกส่วน

ตัวอย่างที่ 1

“... เริ่มจากการเข้าแถวเคารพธงชาติ เจ้าลูกช้างตัวน้อยวิ่งมาเชิญธงขึ้นสู่ยอดเสา จากนั้นก็แบ่งช้างมาแสดงเป็นชุดๆ” (ตุลาคม 2548: 58)

คำว่า “ชุด” เมื่อนำมาซ้ำคำเป็น “ชุดๆ” ทำให้เกิดความหมายที่แยกส่วน คือ การแบ่งช้างมาแสดงครั้งละชุด

ตัวอย่างที่ 2

“ผมหัวเราะให้กับภาพความทรงจำสมัยทะเล่อทะล่ามาถึงบ้านพะเยากับพรรคพวกเป็นครั้งแรกในชีวิตเมื่อหลายปีก่อน ที่ผุดพรายขึ้นมาในหัวนึกเป็นฉากๆ ขณะกำลังเดินทอดน่องไปตามถนนเลียบริมชายกว๊านพระยาเยาเยน” (ธันวาคม 2548: 81)

คำว่า “ฉาก” เมื่อนำมาซ้ำคำเป็น “ฉากๆ” ทำให้เกิดความหมายที่แยกส่วน คือ การแบ่งความคิดที่นึกขึ้นมาครั้งละฉาก

ตัวอย่างที่ 3

“อาจจะทำถนนลักษณะคล้ายกับอุโมงค์ ขุดลึกลงไปแล้วใช้ดินกลบเชื่อมต่อทับถนน ปลอ่ยให้ผืนป่าข้างบนเชื่อมต่อกันเหมือนเดิมหรือทำถนนลักษณะเป็นทางลอยฟ้าที่มีเพียงตอม่อคร่อมผ่านผืนป่าแทนถนนที่มีอยู่เดิม โดยอาจทำเป็นช่วงๆ เพื่อให้ผืนป่าเชื่อมต่อกัน เปิดให้เป็นทางสัญจรอพยพย้ายถิ่นของสัตว์ป่า” (พฤศจิกายน 2548: 48)

คำว่า “ช่วง” เมื่อนำมาซ้ำคำเป็น “ช่วงๆ” ทำให้เกิดความหมายที่แยกส่วน คือ การทำสิ่งต่างๆ ขึ้นมาครั้งละช่วงระยะทางหนึ่ง แล้วไปทำอีกครั้งในอีกช่วงระยะทางหนึ่ง

6. ความหมายแสดงความต่อเนื่อง

ตัวอย่างที่ 1

“แดดจัดจ้าส่องผ่านลงไปจนถึงพื้นทรายเบื้องล่าง หญ้าทะเลกระพือมไหวๆ” (มีนาคม 2547: 95)

คำว่า “ไหว” เมื่อนำมาซ้ำคำเป็น “ไหวๆ” ทำให้เกิดความหมายแสดงความต่อเนื่อง เป็นภาพของการกระพือมของหญ้าตามแรงของลม

ตัวอย่างที่ 2

“ปัจจุบันการท่องเที่ยวในรูปแบบการจับออฟโรดในพื้นที่ธรรมชาติเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ” (ตุลาคม 2547: 48)

คำว่า “เรื่อย” เมื่อนำมาซ้ำคำเป็น “เรื่อยๆ” ทำให้เกิดความหมายแสดงความต่อเนื่อง เป็นการเพิ่มจำนวนอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ตัวอย่างที่ 3

“ย่างเข้าปลายปีเช่นนี้ นกกระเด็นน้อยธรรมดา ตัวเล็ก บินเร็วจะมาพร้อมกับเสียงร้องวิ๊ดๆ” (ธันวาคม 2548: 74)

คำว่า “วิ๊ด” เมื่อนำมาซ้ำคำเป็น “วิ๊ดๆ” ทำให้เกิดความหมายแสดงความต่อเนื่อง เป็นการส่งเสียงร้องที่ดังต่อเนื่องของนก

7. ความหมายไม่เหมือนความหมายคำเดิม

ตัวอย่างที่ 1

“เวลาในป่าผ่านไปรวดเร็วเสมอ นอกจากหมูไม้แน่นทึบที่บังท้องฟ้าไว้ ภาพต่างๆที่ผ่านเข้ามาสู่สายตายังจุดความคิดให้ไหลเรื่อยไปอย่างไร้กรอบกั้น” (พฤษภาคม 2547: 81)

คำว่า “ต่าง” เมื่อนำมาซ้ำคำเป็น “ต่างๆ” ทำให้เกิดความหมายที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นกริยาที่ซ้ำแล้วกลายเป็นวิเศษณ์ขยายนาม คำว่า ภาพ

ตัวอย่างที่ 2

“การลากสำรวจนั้น นิยมใช้กันในการสำรวจวิจัยแนวปะการังอย่างคร่าวๆ ของนักวิชาการ” (มีนาคม 2548: 46)

คำว่า “คร่าว” หมายถึง โครงสร้างซึ่งทำขึ้นด้วยวัสดุอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ไม้ โลหะ เพื่อใช้ในการยึดแผ่นวัสดุที่ทำเป็นฝา รั้ว หรือฝ้าเพดาน ส่วนใหญ่จะยึดกับโครงสร้างที่สำคัญมีเสาคานเป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 222) เมื่อนำมาซ้ำคำเป็น “คร่าวๆ” ทำให้เกิดความหมายที่เปลี่ยนแปลงไปเป็น เลาๆ พอเห็นเป็นเค้า, ยังไม่เรียบร้อย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 222)

ตัวอย่างที่ 3

“ขอยืนยันได้ว่า ไม่ว่าพื้นที่จะเป็นพื้นผิวเรียบเนียนเหมือนผืนน้ำยามไร้คลื่น หรือขรุขระมีสิ่งกีดขวาง ไม่ว่าจะเป็นหินเป็นหลุมเป็นบ่อเหมือนพื้นผิวดวงจันทร์ จะลาดเอียงเทเป็นแอ่งจนน้ำไหลหยาบ ATV ก็พิชิตได้เหมือนเป็นน้องๆมอเตอร์ไซค์วิบากยังงัยงั้น” (มกราคม 2547: 77)

คำว่า “น้อง” หมายถึง ผู้ร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันและเกิดทีหลัง, เรียกคนรุ่นราวคราวน้อง, มาทีหลัง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 566) เมื่อนำมาซ้ำคำเป็น “น้องๆ” ทำให้เกิดความหมายที่เปลี่ยนแปลงไปเป็น จวนจะเป็น, ใกล้จะเป็น, เกือบจะเป็น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 567) ในที่นี้นำมาใช้ถึงคุณสมบัติของรถ ATV ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับคุณสมบัติของรถมอเตอร์ไซค์วิบาก

การใช้คำซ้ำในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. พบจำนวนมาก โดยแบ่งเป็น 7 ประเภท คือ ความหมายคงตามความหมายของคำเดิม ความหมายเป็นพหูพจน์ ความหมายเน้น ความหมายไม่เจาะจง ความหมายแยกส่วน ความหมายแสดงความต่อเนื่อง และความหมายไม่เหมือนความหมายคำเดิม โดยปรากฏคำซ้ำประเภทความหมายเน้นจำนวนมาก และปรากฏคำซ้ำประเภทความหมายไม่เหมือนความหมายคำเดิมจำนวนน้อย

1.2 ลักษณะการใช้คำตามการใช้ภาษา

การใช้คำภาษาต่างประเทศ

คำภาษาต่างประเทศ หมายถึง คำต่างๆที่มีใช้ในภาษาอื่นแล้วเข้ามาปนในภาษาไทย ซึ่งปัจจุบันนี้มีอยู่เป็นอันมาก ทั้งภาษาจีน มลายู พม่า อังกฤษ ฝรั่งเศส บาลี สันสกฤต เขมร โปรตุเกส เปอร์เซีย ฯลฯ หลายคำจากภาษาเหล่านี้ใช้กันจนกระทั่งไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นคำภาษาใด หรือบางครั้งใช้เพราะไม่อาจหาคำไทยที่เหมาะสมมาใช้ได้จึงใช้ทับศัพท์ลงไปเลย เช่น เต้าหู้ ตะหลิว บุญ แชมเปียน ฟุตบอล เสฉิง ห้าง ตลาด ฯลฯ (สมพร มั่นตะสูตร, 2525: 86)

(ในการวิจัยครั้งนี้ไม่นับรวมคำภาษาบาลี สันสกฤต และภาษาเขมร เนื่องจากคำภาษาบาลี สันสกฤต และภาษาเขมร บางคำเป็นรากศัพท์ของภาษาไทย หรือบางคำนำมาใช้ในภาษาไทยจนยอมรับกันว่าเป็นส่วนหนึ่งของภาษาไทย)

ลักษณะการใช้คำภาษาต่างประเทศในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

สารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. พบคำภาษาต่างประเทศในลักษณะต่างๆ ตัวอย่างเช่น

1. ภาษาอังกฤษ

1.1 เขียนด้วยคำภาษาต่างประเทศเดิม

ตัวอย่างที่ 1

“หากจะถามว่าเรามีกล่าปงนั้นขนาดนั้น ถ้าเทียบกับเจ้าพ่อเรามีกล่าอย่างจีน ญี่ปุ่น หรือ

ฝรั่ง ก็ต้องตอบว่าในบรรดาผลิตภัณฑ์เซรามิก 4 ประเภทนั้นคือ ประเภท **Bone China** หรือเซรามิกชั้นเลิศ บาง เบา ขาว ใส่ก็๊ก ยอมให้แสงผ่านได้ ของลำปางเรายังสู้เขาไม่ได้ ส่วนประเภทที่ 2 คือ **Porcelain** ที่สีขาวใสและหนาขึ้นอีกหน่อย” (ธันวาคม 2547: 78)

จากตัวอย่าง คำว่า Bone China และ Porcelain เป็นคำบอกชื่อประเภทของผลิตภัณฑ์เซรามิก

ตัวอย่างที่ 2

“ทฤษฎีการเล่นเรือใบเบื้องต้นบอกให้รู้ว่า **Beating** คือการเล่นทวนลม โดยตัวเรือทำมุม 45 องศาับลม **Reaching** คือเล่นขวางลม ทำตัวเรือทำมุม 90 องศาับลม ให้ใบทำมุม 45 องศา กับตัวเรือ เรือจะแล่นไปหาจุดหมายทางด้านข้างของลม ซึ่งสามารถทำความเร็วได้สูงสุด” (กรกฎาคม 2547: 88)

จากตัวอย่าง คำว่า Beating และ Reaching เป็นชื่อคำเรียกทฤษฎีการเล่นเรือใบแบบต่างๆ

ตัวอย่างที่ 3

“ความงดงามของกล้วยไม้สกุลรองเท้านารีทำให้ผมเหยียดกายนอนแนบพื้นดิน ทอดตาดู สีสันอันสดใส รูปลายบนกลีบดอก และสัญลักษณ์ตรงส่วนที่ได้ชื่อว่า “รองเท้านารี” ขนาดเล็กจิ๋ว สีม่วงเข้ม ตามสายตาของ **Ernst Hugo Heinrich Pfitzer** นักพฤกษศาสตร์ชาวเยอรมันผู้ตั้งชื่อ กล้วยไม้สกุลรองเท้านารีเมื่อปี พ.ศ.2429 (พฤษภาคม 2547: 87)

จากตัวอย่าง คำว่า Ernst Hugo Heinrich Pfitzer เป็นชื่อของนักพฤกษศาสตร์ชาวเยอรมัน ผู้ตั้งชื่อกล้วยไม้สกุลรองเท้านารี

ตัวอย่างที่ 4

“จากรายงานของ **Birdlife International** พบว่ามีชนิดนกที่อาศัยอยู่ในป่าบนเขาสูงทั่วโลกถึง 2,609 ชนิด และมี 315 ชนิด หรือคิดเป็น 12 เปอร์เซ็นต์ ที่อาศัยอยู่ทั้งในป่าเมฆและสังคมพืชอื่นๆ” (มกราคม 2548: 71)

จากตัวอย่าง คำว่า Birdlife International เป็นชื่อองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานก

ตัวอย่างที่ 5

“ส่วนทางด้านตะวันออกในประเทศเปรู ทั้งพืชและนกหายากพบอาศัยอยู่ในป่าเมฆจนเรียกได้ว่าเป็นพื้นที่จุดแดง หรือ **hot spot** ซึ่งมีนกที่สูงอาศัยอยู่หลากหลายชนิดมากเป็นอันดับ 1 ของโลก

ที่ป่าเมฆบนเทือกเขาอันนัม สันเขaberivernรอยต่อประเทศลาวและเวียดนาม มีรายงานการพบแก่งชนิดใหม่ของโลกถึง 2 ชนิดคือ แก่งยักษ์และแก่งตรองซอน เมื่อปี พ.ศ. 2539 การค้นพบครั้งนั้นทำให้วงการนักวิจัยถึงกับกล่าวเปรียบภูเขาแห่งนี้ว่า **The Lost World** หรือ ดินแดนตกลำราวจ” (มกราคม 2548: 71)

จากตัวอย่างมีคำภาษาต่างประเทศ 2 คำ คือ hot spot และ The Lost World เป็นคำภาษาอังกฤษที่ใช้ประกอบกับคำแปลภาษาไทย

1.2 เขียนแบบทับศัพท์

ตัวอย่างที่ 1

“ไม่ว่าจะเป็นที่ดงน้อย ดงเย็น สันกิ่วลม ไม่นอนุญาตให้ตั้งแคมป์ เพื่อป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับวงจรชีวิตของสัตว์ป่า” (มกราคม 2547: 41)

คำว่า แคมป์ มาจากคำว่า camp หมายความว่า ค่าย

ตัวอย่างที่ 2

“...ลีลาการใช้ชีวิตอิสระที่โลดแล่นไปมาอย่างเสรีกว่าปลาที่ถูกจับไปขังไว้ในอะควอเรียมมากมายยิ่งนัก” (มีนาคม 2547: 44)

คำว่า อะควอเรียม มาจากคำว่า aquarium หมายความว่า ตู้กระจกเลี้ยงปลา , สถานที่เลี้ยงปลา

ตัวอย่างที่ 3

“วิชัยเครดิตให้กับเจ้าของร้านทุกร้านที่มีส่วนช่วยสร้างเอกลักษณ์จันทนิมมานเหมินทร์ ได้ชื่อว่าเป็นย่านสินค้าแต่งบ้านมีสไตล์” (กุมภาพันธ์ 2547: 57)

คำว่า เครดิต มาจากคำว่า credit หมายความว่า ความเชื่อถือ , ความไว้วางใจ

ตัวอย่างที่ 4

“ต่อมาเมื่อมีโครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานฟาร์มตัวอย่างที่บ้านแม่ต้าด้วย” (สิงหาคม 2547: 51)

คำว่า ฟาร์ม มาจากคำว่า farm หมายความว่า สถานที่เพาะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์

ตัวอย่างที่ 5

“ กลับถึงบ้านคราวนั้นผมก็เลยเกิดอาการ “เจดีย์ฟีเวอร์” ครับ ขนาดเล่นดินน้ำมันก็ยังป็นเป็นรูปเจดีย์ เวลาคุณพ่อเผลอ ผมก็จะแอบคันตู้หนังสือ โดยเฉพาะที่มีภาพเจดีย์ออกมาดู” (พฤษภาคม 2548: 41)

คำว่า ฟีเวอร์ มาจากคำว่า fever หมายความว่า คลั่งไคล้ , ตื่นเต้น

2. ภาษาจีน

ตัวอย่างที่ 1

“ บางกอกน้อยจึงกลายเป็นเมืองใหญ่ ยุคอีกไปด้วยตรอกซอกซอย ซึ่งทะลุเชื่อมต่อกันไปได้ไกลถึงไหนต่อไหน เป็นตรอกซอกซอยที่นับว่าปราบเซียนสำหรับนักขับรถต่างๆ ทั่วทั้งกรุงเทพฯ” (สิงหาคม 2548: 61)

คำว่า เซียน เป็นคำที่มาจากภาษาจีน หมายความว่า ผู้สำเร็จ , ผู้วิเศษ , ผู้ที่เก่งหรือชำนาญ ในทางใดทางหนึ่งเป็นพิเศษ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 385)

ตัวอย่างที่ 2

“คุณด๊ะพาผมไปลงเรือที่ท่าหน้าของศูนย์ฯ เห็นเรือคายัคและแคนูที่มารับแล้วใช่เลย เรือคายัคคายกและเสียด้วย เป็นคายัคที่หน้าตาแปลกที่สุดที่ผมเคยเห็น แต่พอมุดลงไปดูยี่ห้อยี่ห้อจริงๆ แล้ว ก็ถึงบางอ้อ เพราะเป็นเรือรุ่น Gemini ของ Feel free เอามาลงสี่เป็นกอนั่นเอง” (พฤษภาคม 2547: 59)

คำว่า ยี่ห้อย เป็นคำที่มาจากภาษาจีน หมายความว่า เครื่องหมายสำหรับร้านค้าหรือการค้า, ชื่อร้านค้า, เครื่องหมาย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 908)

ตัวอย่างที่ 3

“ดินด่านเกวียนตอนนี้เป็นที่ต้องการเพิ่มขึ้นทุกวัน ราคาจุกันรถตุ๊กอยู่ที่ 170 – 200 บาท ... “จากนครปฐม ปักธงชัยก็มาเอา” ป่านกว่าพลางกวาดกอนดินเหนียวลงปุงกี ส่งให้ลุงจิมล่าเตียง ขึ้นท้ายรถท่ามกลางแดดจ้า” (ธันวาคม 2547: 95)

คำว่า ปุงกี เป็นคำที่มาจากภาษาจีน หมายความว่า เครื่องสานรูปคล้ายเปลือกหอยแครง สำหรับใช้โกยดินเป็นคัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 702)

ตัวอย่างที่ 4

“ที่ปากน้ำยามปิดอ่าว คนประมงตั้งแต่ได้กังไปจนลูกเรือคงก็ักก็ยมลันด้วยชีวิตชีวา สมกับการรอคอยการถึงของช่วงเวลาแห่งการงาน” (เมษายน 2548: 97)

คำว่า ได้กัง เป็นคำที่มาจากภาษาจีน หมายความว่า นายท้ายเรือสำเภหรือเรือจับปลา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 483)

ตัวอย่างที่ 5

“การค้าขายทั่วไป การทำธุรกิจท่องเที่ยวของคนที่นี่กำลังแย่ จะเจ๊งกันหมดแล้ว”
(พฤษภาคม 2547: 53)

คำว่า เจ๊ง เป็นคำที่มาจากภาษาจีน หมายความว่า เลิกล้มกิจการเพราะหมดทุน , สิ้นสุด
(ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 320)

การใช้คำภาษาต่างประเทศในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. พบจำนวนมาก พบภาษาต่างประเทศ 2 ภาษา คือ ภาษาอังกฤษ ใช้ในลักษณะเขียนด้วยคำเดิม และเขียนแบบทับศัพท์ และพบภาษาจีน ในลักษณะเขียนแบบทับศัพท์ โดยคำภาษาต่างประเทศพบเขียนแบบทับศัพท์มากกว่าแบบเขียนด้วยคำเดิม

การใช้คำภาษาถิ่น

คำภาษาถิ่น เป็นคำที่ใช้กันในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง และเข้าใจกันอยู่แค่เฉพาะคนในท้องถิ่นนั้นๆ ไม่เป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไป เช่น ภาษาถิ่นเหนือ ภาษาถิ่นอีสาน ภาษาถิ่นใต้ เป็นต้น (ประทีป เหมือนนิล, 2529: 7 – 8)

ลักษณะการใช้คำภาษาถิ่นในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

สารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. พบคำภาษาถิ่น ตัวอย่างเช่น

1. คำภาษาถิ่นเหนือ

ตัวอย่างที่ 1

“ตอนนั้นผมทราบแต่ที่ผมเป็นคนเมือง ก็เพราะผมเป็น “คนเหนือ” ผู้ค้าเมือง กินของกินเมือง” หมายความว่า เป็นคนภาคเหนือ พูดภาษาเมืองเหนือ และกินอาหารเมืองเหนือ ก็เท่านั้น”
(กุมภาพันธ์ 2547: 63)

อู๋คำเมือง กินของกินเมือง เป็นภาษากินเหนือ ตรงกับภาษาไทยมาตรฐานว่า พูดภาษา
 เมืองเหนือ และกินอาหารเมืองเหนือ

ตัวอย่างที่ 2

“เห็นไหมครับ อาหารเหลือยังดัดแปลงให้เป็นอาหารล่ำ (อร่อย) ถ้าได้ลิ้มรสแกงโสะตามสูตรดังกล่าว รับรองว่าท่านจะรักแกงโสะไปจนตาย” (กมภาพันธุ์ 2547: 70)

ตัวอย่างที่ 5

“แต่ชาวเชียงใหม่ก็น่ารักมาก พอได้ข่าวจะมีสมาชิกหมู่เฮาชาวเชียงใหม่ก็รีบจัดประกวดตั้งชื่อเรียกน้องใหม่ของเขานั่นที่ว่า “คำเอื้อย” กับ “คำอ้าย” ภาษาพื้นเมืองแปลว่า “พี่ชาย” และ “น้องสาว” ตามเพศของเขา” (กุมภาพันธ์ 2547: 95)

คำว่า หมู่เฮาชาวเชียงใหม่ เป็นภาษาถิ่นเหนือ ตรงกับภาษาไทยมาตรฐานว่า พวกเราชาวเชียงใหม่

คำว่า คำเอื้อย เป็นภาษาถิ่นเหนือ ตรงกับภาษาไทยมาตรฐานว่า พี่ชาย

คำว่า คำอ้าย เป็นภาษาถิ่นเหนือ ตรงกับภาษาไทยมาตรฐานว่า น้องสาว

2. คำภาษาถิ่นอีสาน

ตัวอย่าง

“ฉันเดินไปจนสุดถนนที่แม่น้ำโขง มีร้านขายหมูยอและแก้มักนัดหลายร้านกำลังรอคนซื้อ” (กันยายน 2548: 73)

คำว่า มักนัด เป็นคำภาษาถิ่นอีสาน ตรงกับภาษาไทยมาตรฐานว่า สับปะรด

การใช้คำภาษาถิ่นในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. พบภาษาถิ่นเหนือหลายแห่ง และพบภาษาถิ่นอีสานเพียงคำเดียวเท่านั้น ส่วนภาษาถิ่นใต้ไม่ปรากฏ

การใช้คำตลาด

คำตลาด หรือ คำปาก เป็นคำที่ใช้พูดกันในหมู่คนธรรมดาสามัญทั่วไป โดยมีได้คำนึงถึงความถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้ยังหมายถึงคำที่ใช้พูดหรือเขียนอย่างไม่เป็นทางการ (ประทีป เหมือนนิล, 2529: 7 – 8)

ลักษณะการใช้คำตลาดในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

สารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. พบคำตลาด ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 1

“เปลอใจลอยนึกถึงความหลังแผ่ลิบเดียว พาหระคันเก้งก็มาถึงวงเวียนเจดีย์วัดสามปลื้ม บนทางเข้าสู่เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาแล้ว” (พฤษภาคม 2548: 42)

คำว่า “แผ่ลิบ” เป็นคำภาษาพูด หมายความว่า ช่วงระยะเวลาเดียวเดียวอย่างฟ้าแลบ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 744)

ตัวอย่างที่ 2

“เดินย่ำต๊อกกลับที่พักเป็นการย่อยอาหารไปตามถนนเลียบชายหาดที่สว่างไสวด้วยแสงไฟ จากร้านค้าริมทาง” (เมษายน 2548: 74)

คำว่า “ย่ำต๊อก” เป็นคำภาษาพูด หมายความว่า เดินย่ำไปเรื่อยๆ เพราะไม่มีรถ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 905)

ตัวอย่างที่ 3

“ส่วนเรืออีกหลายลำก็เปิดเพลงลูกทุ่งไทย โป้ง โป้ง ซึ่ง แต่ความเมามันในเพลงก็มันจน ดิ้นกันได้สะเด็ดขาด ไม่น้อยหน้าเพลงฝรั่งของวัยรุ่นเขาเหมือนกัน” (กุมภาพันธ์ 2548: 61)

คำว่า “สะเด็ดขาด” เป็นคำภาษาพูด หมายความว่า อย่างที่สุด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1151)

ตัวอย่างที่ 4

“ผมก็ยังเห็นด้วยว่าถ้าคนมีเงินจะทำอะไรดี ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแล้วก็จะทำได้ดี ทำให้ไม่มั่ว ไม่เหมือนพญา ฟีฟี หรือ ป่าตอง ที่มั่วกันจนและดุ่มเป๊ะ เพราะเป็นสาธารณะมากเกินไป” (เมษายน 2547: 57)

คำว่า “และดุ่มเป๊ะ” เป็นคำภาษาพูด หมายความว่า แหกเหลวจนไม่เป็นรูปเดิม

ตัวอย่างที่ 5

“ธราเห็นเรือลอยทั้งตั้งอยู่ในน้ำตรงนั้นไหม ทุกปีชาวประมงต้องเอาเรือมาขึ้นคาน หรือนำมาจอดบนฝั่งเพื่อขุดเพรียงทำความสะอาดท้องเรือ” (เมษายน 2547: 57)

คำว่า “ทั้งตั้ง” เป็นคำภาษาพูด หมายความว่า อาการที่ลอยไปลอยมาตามเรื่องตามราว (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 538)

การใช้คำภาษาตลาด หรือภาษาปาก ในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. พบจำนวนมาก คำภาษาตลาด หรือภาษาปากที่ผู้เขียนเลือกใช้ส่วนใหญ่เป็นคำที่บุคคลทั่วไปเข้าใจความหมาย

การใช้คำสแลง

คำสแลง คือ คำที่ใช้กันในหมู่นักกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง มักจะได้รับความนิยมเป็นครั้งคราว แล้วก็เลิกใช้กันไป มีน้อยคำที่จะอยู่คงทน ถือเป็นคำที่ไม่สุภาพนัก จะไม่นำมาใช้ในการพูดหรือการเขียนอย่างเป็นทางการอย่างเด็ดขาด (ประทีป เหมือนนิล, 2529: 7 – 8)

ลักษณะการใช้คำสแลงในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

สารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. พบคำสแลง ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 1

“มีอุทยานที่เที่ยวได้แบบสบายๆแบบนี้ ใครไม่มาก็ต้องถือว่า “เหว” แล้วละครับ”

(ตุลาคม 2547: 100)

คำว่า “เหว” เป็นคำสแลง เดิมมีความหมายถึงชื่อผลไม้ชนิดหนึ่งไว้รับประทาน นำมาใช้ในทางเปรียบเทียบในทางที่ไม่สมหวัง หรือไม่ได้สิ่งต่างๆตามที่คาดไว้

ตัวอย่างที่ 2

“พอถึงเวลาจริงๆ ก็เป็นเรื่องสิครับ สองชายกับหนึ่งหญิง ค่ะนะว่าผมโดยไม่ออกออก กลายเป็นคนวิตกกังวลเลือกไม่ถูก คนนี้ก็ดี คนโน้นก็ถูกใจ ถ้าจะให้เข้ากับยุคสมัยสายเดี่ยว ก็ต้องบอกว่าไม่รู้จะเลือกคนที่เรารักเขา หรือเลือกคนที่เขารักเรา สมัยโน้นคงไม่มีกิ๊ก ถ้ามีผมโดยคงจะมีทางออกที่ดีกว่านี้ คือเลือกคนหนึ่ง อีกคนหนึ่งเพื่อเหลือเพื่อขาดเก็บไว้เป็นกิ๊กทั้งหมดเรื่อง” (กรกฎาคม 2547: 75)

คำว่า “กิ๊ก” เป็นคำสแลง เดิมหมายถึง เสียงของแข่งกระทืบกัน นำมาใช้กับ ผู้ชายและผู้หญิงที่รู้สึกดีต่อกัน พอใจกัน แต่ไม่ได้เป็นคู่รักหรือไม่ได้แต่งงานกัน

ตัวอย่างที่ 3

“นี่ๆ ไปก็ต้องปลงอีกว่า รูป รส กลิ่น เสียงเป็นของที่ไม่จีรัง ยังไงๆ ก่อนจะแก่ เจ็บ หรือตาย ก็ขอสาวปิ้ง ขาวสวยหมวยอ๊มมาเดินจูงอย่างที่เราเห็นนี่สักคนเถอะ เจ้าประคุณ” (ตุลาคม 47: 63)

คำว่า “ปิ้ง” เป็นคำสแลง ซึ่งหมายถึง มีความสดใสร่าเริง ไม่แก่ นำมาใช้กับผู้หญิงที่อายุไม่มากและมีความสดใส

การใช้คำสแลงในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. พบจำนวนน้อย คำสแลงที่พบเป็นคำที่บุคคลทั่วไปเข้าใจความหมาย

การใช้คำย่อ อักษรย่อ

คำอักษรย่อ คำย่อ คือคำที่เขียนเพื่อประหยัดเวลา บางครั้งก็ย่อเพื่อเรียกอารมณ์ขัน ลักษณะการย่อคำมีสองลักษณะ ดังนี้

1. คำย่อ ย่อความให้สั้นลง เช่น มหาลัย จุฬาฯ สหรัฐ นายกฯ ฯลฯ
2. อักษรย่อ โดยใช้เฉพาะตัวอักษรในบางคำ เช่น สวส. รพช. ผบ.ทบ. ฯลฯ
(สมพร มั่นตะสูตร, 2525 : 89)

ลักษณะการใช้คำย่อ อักษรย่อในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

สารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. พบคำย่อ อักษรย่อ ตัวอย่างเช่น

1. คำย่อ

ตัวอย่างที่ 1

“ผมเลือกเกิดไม่ได้ แต่ผมก็เลือกที่จะเป็นอย่างที่ผมเป็น และมีความสุขในสิ่งที่ได้ทำ มีเพื่อนที่มีฐานะร่ำรวยมักจะพูดทำนองอิจฉาที่ผมได้เดินทางไปไหนมาไหนตลอดเวลา ผมก็มักจะตอบกลับไปเสมอว่า มาเปลี่ยนกันไหมละ ผมก็อยากจะมีเลขาฯ หน้าห้องสวยๆ อยากจะได้อะไรก็กดปุ่มเอา ... พอถึงเวลาที่ไม่เห็นมีใครเปลี่ยนกับผมสักคน” (มกราคม 2548: 48)

คำย่อ เลขาฯ ย่อมาจาก เลขานุการ

ตัวอย่างที่ 2

“มีโรงแรมซี.เอส.ปัตตานี ที่ชีวิตนี้คุณควรลองไปนอนดูสักครั้ง เพราะห้องพักรูหราสง่างามตามสไตล์เจ้าเมืองปัตตานีเก่า นายกฯ ทักษิณ และคนสำคัญๆ ในรัฐบาลไทยหลายคนไปพักมาแล้ว” (พฤษภาคม 2547: 58)

คำย่อ นายกฯ ย่อมาจาก นายกรัฐมนตรี

ตัวอย่างที่ 3

“ลมในยามช่างเย็นหอบเอากลิ่นอายอันมีเสน่ห์ของทะเลหน้าอ่าวประจวบฯ มาด้วย มัน
เป็นภาพที่ค่อนข้างน่าให้ความใส่ใจอยู่ไม่น้อย” (กรกฎาคม 2547: 57)

คำย่อ อ่าวประจวบฯ ย่อมาจาก อ่าวประจวบคีรีขันธ์

2. อักษรย่อ

ตัวอย่างที่ 1

“...แต่พื้นที่ของเทือกเขาทั้งหมดนี้มีเส้นพรมแดนไทย – ลาว ผ่านครั้งตรงกลางภูเขาเทือก
ใหญ่ๆนี้ทั้งเทือกจึงเป็นของประเทศไทยเพียงครั้งเดียว ส่วนอีกครั้งหนึ่งเป็นของ สปป.ลาว”
(ตุลาคม 2547: 61)

อักษรย่อ สปป.ลาว ย่อมาจาก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ตัวอย่างที่ 2

“กว่าเจ้าหน้าที่จะมากางเตียงนอนแยกย้ายกัน หมอบเฝ้าก็ได้เบอร์มอธือของสองสาวน้อย
มาดูแลอุ่นๆ ช่างสมเป็นหมอฟันเด็กจริงๆ แอมรตไฟฟ้านี้ก็เสียเวลา อันเป็นเรื่องธรรมดาของ
รฟท. ตรงตามคาดหมายไว้เป๊ะเลยทีเดียวนะ” (เมษายน 2547: 68)

อักษรย่อ รฟท. ย่อมาจาก การรถไฟแห่งประเทศไทย

ตัวอย่างที่ 3

“จากนั้นชาวบ้านหนองจิกและ อบต.เขาครามจึงได้กำหนดมาตรการป่าชุมชนเพื่อการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีการสร้างสะพานไม้เดินศึกษาธรรมชาติโดยการสนับสนุนของการท่องเที่ยว

แห่งประเทศไทย (ททท.) และในอนาคตวางโครงการที่จะทำเส้นทางศึกษารมชาติไปจนถึงสระมรกตด้วย” (พฤษภาคม 2547: 94)

อักษรย่อ อบต. ย่อมาจาก องค์การบริหารส่วนตำบล และ ททท. ย่อมาจาก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

การใช้คำย่อ อักษรย่อในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. คำที่พบเป็นคำที่บุคคลทั่วไปเข้าใจความหมายและใช้ในชีวิตประจำวัน โดยถ้าคำใดที่ผู้เขียนคาดว่าผู้อ่านจะไม่เข้าใจความหมายก็จะเขียนความหมายมาคู่กับคำย่อหรืออักษรย่อนั้นด้วย

ลักษณะการใช้คำนี้ ในด้านการใช้คำตามการสร้างคำ พบการใช้คำซ้อนจำนวนมาก ส่วนในด้านการใช้คำตามการใช้ภาษา พบการใช้คำภาษาต่างประเทศจำนวนมาก และพบคำสแลงจำนวนน้อย

2. ลักษณะการใช้สำนวน

สำนวน คือ ถ้อยคำสั้น กระชับที่มีความหมายไม่ตรงความหมายปกติแต่ใช้จนเข้าใจกันแพร่หลาย มักเป็นความหมายในลักษณะเปรียบเทียบ เรื่องความหมายของสำนวนนั้นมีข้อสังเกตว่าสำนวนที่เกิดขึ้นในสมัยก่อนได้ใช้สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน แต่ก็มีสำนวนจำนวนหนึ่งที่เปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม บางสำนวนเปลี่ยนถ้อยคำ บางสำนวนเปลี่ยนความหมาย บางสำนวนเปลี่ยนการใช้หรือการเปรียบเทียบ บางสำนวนเลิกใช้ไป และเกิดสำนวนใหม่ๆ ขึ้น สำนวนที่เกิดใหม่สะท้อนให้เห็นสังคม วิถีชีวิต ความคิดและค่านิยมของคนในสมัยปัจจุบัน สำนวนเกิดใหม่อาจเกิดจากผู้ใช้ภาษาในวงการต่างๆ เช่น สื่อมวลชน การเมือง โฆษณา และวงการบันเทิง รวมทั้งการแปลมาจากสำนวนต่างประเทศ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2540: 48)

(ในการพิจารณาสำนวน ผู้วิจัยจะตรวจสอบว่าสำนวนนั้นปรากฏในหนังสือต่อไปนี้หรือไม่ได้แก่

1. ภาษิต คำพังเพย สำนวนไทย ของ ราชบัณฑิตยสถาน, 2548
2. สำนวนไทย ของ ขุนวิจิตรมาตรา (สง่า กาญจนาคพันธุ์), 2543
3. 2000 สำนวนไทย พร้อมตัวอย่างการใช้ ของ เอกรัตน์ อุคมพร, 2544

ในกรณีที่สำนวนใดปรากฏตรงกับหนังสือข้างต้นทั้งรูปและความหมาย จะถือเป็นสำนวนเดิม ส่วนสำนวนใดมีรูปหรือความหมายบางส่วนไม่ตรงกับหนังสือข้างต้น จะถือว่าสำนวนนั้นเป็นสำนวนที่มีการเปลี่ยนแปลง และสำนวนใดไม่ปรากฏในหนังสือข้างต้น จะถือว่าสำนวนนั้นเป็นสำนวนที่เกิดขึ้นใหม่)

ลักษณะการใช้สำนวนในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

สารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. พบสำนวนในลักษณะต่างๆ ตัวอย่างเช่น

1. สำนวนเดิม

ตัวอย่างที่ 1

“ปรากฏว่าได้เห็นแล้วผมก็ต้องตกตะลึงไปครับ เพราะทิวทัศน์ของป่าสนผืนใหญ่ของบ้านวัดจันทร์นั้นงามจริงอย่างที่ผมไม่เคยเห็นที่ไหน ความจริง อนุสาร อ.ส.ท. ของเราเองก็เคยลงทั้งเรื่องและภาพของป่าสนวัดจันทร์ไปหลายครั้ง ผมก็เคยอ่านผ่านตา แต่เทียบกับที่มาเห็นของจริงไม่ได้จริงๆ ครับ มิน่าเล่า โบราณท่านถึงบอกสืบปากว่าไม่เท่าตาเห็น ” (กุมภาพันธ์ 2548: 69)

สืบปากว่าไม่เท่าตาเห็น หมายความว่า การได้ยินได้ฟังจากผู้อื่นหลายๆ คน ก็ไม่เท่ากับพบเห็นด้วยตนเอง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2548: 87) นำมาเปรียบเทียบกับที่ผู้เขียนได้อ่านและเห็นภาพของป่าสนวัดจันทร์หลายครั้ง แต่ไม่สวยงามเท่ากับมาเห็นเองจริงๆ

ตัวอย่างที่ 2

“ในเมื่อป่าสองฝั่งแม่น้ำสายใหญ่ที่สุดในภูมิภาคตะวันตกถูกตัดจนเหี้ยนเตียนไปหมด ผลกระทบจากการตัดป่าในลานั้นส่งผลถึงไทยอย่างไม่ต้องสงสัย เมื่อก่อนฝนฟ้าฝ่ำไทยยังทิ้งช่วงยาวกันบ่อยๆ เพราะป่าสองฝั่งโขงเหือดหาย สองประเทศนี้ซ้ก็จะกลายเป็นเตี้ยอ้อมค่อมกันไปแล้วทั้งคู่” (กันยายน 2548: 58)

เดี่ยอ้อมค้อม หมายความว่า คนที่มีฐานะต่ำต้อยหรือยากจน แต่รับภาระเลี้ยงดูคนที่มิฐานะ เช่นคนอื่น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2548: 38) ผู้เขียนนำมาเปรียบกับผลกระทบจากการตัดไม้ทำลายป่าในประเทศลาวและไทยที่มีสภาพใกล้เคียงกัน

ตัวอย่างที่ 3

“เอาเข้าจริงพอพวกเราจีจกรยานไป ปรากฏว่าไกลมาก ทำเอาเพื่อนเกลอผมบ่นพึมพำเป็นหมิ่นกึ่ง “หิวก็หิว ยังต้องมาปั่นจักรยานไกลๆอีก” (ธันวาคม 2547: 59)

หมิ่นกึ่ง หมายความว่า พุดบ่นพึมพำแสดงความไม่พอใจ (วิจิตรมาตรา, ขุน (สง่า กาญจนาคพันธุ์), 2543:610) ผู้เขียนนำมาใช้กับคนที่มักจะบ่นพึมพำอยู่ตลอด

ตัวอย่างที่ 4

“ฟังๆ ดูแล้วก็เป็นเรื่องที่แก้ไขได้ยากมาก จะบอกว่าจะไปร้องอะไรได้ ก็ขายเขาไปเอง บอกอย่างนี้ก็ไม่ถูก ภัยธรรมชาติทำให้ชาวบ้านแทบสิ้นเนื้อประดาตัว มีอะไรก็ต้องช่วยตัวเองไปก่อน” (เมษายน 2548: 84)

สิ้นเนื้อประดาตัว หมายความว่า ทรัพย์สินเงินทองบรรดาที่มีอยู่ในตัวหมดไป (วิจิตรมาตรา, ขุน (สง่า กาญจนาคพันธุ์), 2543:571) ผู้เขียนนำมาใช้กับคนที่ไม่มีทรัพย์สินเงินทอง

ตัวอย่างที่ 5

“ครับ นั่นก็เป็นความเป็นมาอันยาวนานของเมืองเชียงแสนที่ผมขอเล่ากันแบบย่อๆ แค่อหอมปากหอมคอ เพราะเรามาเที่ยว ไม่ได้มาทำรายงานประวัติศาสตร์เมืองเชียงแสน” (พฤศจิกายน 2547: 97)

หอมปากหอมคอ หมายความว่า พอสมควรเล็กๆ น้อยๆ ไม่มากนัก (วิจิตรมาตรา, ขุน (สง่า กาญจนาคพันธุ์), 2543:620) ผู้เขียนนำมาใช้กับการเล่าเรื่องประวัติความเป็นมาของเมืองเชียงแสนเพียงเล็กน้อย

2. สำนวนที่มีการเปลี่ยนแปลง

ตัวอย่างที่ 1

“ข่าวใหญ่เรื่องการพบพระมาลาทองคำที่เชื่อกันว่าเป็นส่วนหนึ่งของสมบัติจากกรุงวัดราชบูรณะในต่างประเทศนั้นแหละ ดันเหตุสำคัญ ทำเอานักท่องเที่ยวแห่ไปชมห้องแสดงเครื่องทองในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยาและกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะกันชนิดหวั่นไค้ไม่แห้ง” (พฤษภาคม 2548: 40)

หวั่นไค้ไม่แห้ง เปลี่ยนแปลงมาจากสำนวนว่า หวักระไค้ไม่แห้ง หมายความว่า มีแขกมาเยี่ยมเยียนอยู่เสมอ (มักใช้หมายถึงบ้านที่มีลูกสาวสวย หรือบ้านผู้มีอำนาจวาสนา) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2548: 101) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านถ้อยคำ ในอดีตใช้คำว่า “กระไค้” แต่ในปัจจุบันใช้ว่า “บันไค้” ส่วนด้านความหมายของสำนวนไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ตัวอย่างที่ 2

“สักพักเดียวชั่วเดียวหมากฝรั่งยังไม่ทันจืด คุณเอ็กก็ตะโกนบอกลงมาว่าพร้อมแล้ว ขึ้นมาได้เลย” (มีนาคม 2547: 72)

ชั่วเดียวหมากฝรั่งยังไม่ทันจืด เปลี่ยนแปลงมาจากสำนวนว่า ชั่วเดียวหมากเหล็ก หมายความว่า เวลาช่วงหนึ่งซึ่งไม่นานมาก เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านถ้อยคำ โดยเปลี่ยนคำว่า “หมาก” เป็น “หมากฝรั่ง” โดยการเปลี่ยนแปลงนี้เกิดมาจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ที่มีวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาในประเทศไทย และนำหมากฝรั่งเข้ามาเผยแพร่ และในช่วงหลังคนไทยกินหมากน้อยลง หมากฝรั่งจึงเข้ามาแทนที่หมาก คำว่า “ชั่วเดียวหมากเหล็ก” และ “ชั่วเดียวหมากฝรั่งยังไม่ทันจืด” เป็นการเปรียบเทียบด้านเวลาที่มีความใกล้เคียงกัน จึงเกิดเป็นสำนวนที่มีการเปลี่ยนแปลงใหม่ว่า “ชั่วเดียวหมากฝรั่งยังไม่ทันจืด” ส่วนด้านความหมายของสำนวนนี้ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ตัวอย่างที่ 3

“ประโยคสุดท้ายที่ฉันได้ยินก่อนลากลับทำให้ฉันมั่นใจว่าการเจรจาสิ้นสุดในเร็ววันนี้ มันง่ายดายที่จะโก่นต้นมะม่วง แต่คงยากที่จะหาฝืนดินสักฝืนไผ่ฝักรรอก” (กุมภาพันธ์ 2547: 58)

ฝักรกราก เปลี่ยนแปลงมาจากสำนวนว่า ฝักรกฝักราก หมายความว่า ตั้งหลักแหล่งอยู่ที่ใดที่หนึ่งถาวร (วิจิตรมาตรา, ขุน (สง่า กาญจนาคพันธุ์), 2543: 379) เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านถ้อยคำ คือ มีการลดคำว่า “ฝัง” หนึ่งคำ เหลือเพียง ฝักรกรากส่วนด้านความหมายของสำนวนไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ตัวอย่างที่ 4

“พຽ່ງນີ້ຮາວະອອກຈາກ ກຸທມ. ຄັນດັ່ງແຕ່ໄກ່ຍັງໄມ່ຕີ້ນ ເລຍທີເດີຍວ” (กุ่มภาพันธุ์ 2548: 54)

ไก่อังไม่ตี่น เป็นสำนวนที่มีเปลี่ยนแปลงด้านถ้อยคำ ซึ่งมาจากสำนวน ไก่อโห้ หมายความว่า เวลารุ่งสาง (วิจิตรมาตรา, ขุน (สง่า กาญจนาคพันธุ์), 2543:67) ในสำนวนนี้ หมายถึง เวลาเช้ามากๆ ส่วนด้านความหมายของสำนวนไม่มีการเปลี่ยนแปลง

3. สำนวนที่เกิดขึ้นใหม่

ไม่พบข้อมูลในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

การใช้สำนวนในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. พบจำนวนน้อย ส่วนใหญ่เป็นสำนวนเดิมที่บุคคลทั่วไปเข้าใจความหมายดีอยู่แล้ว ส่วนสำนวนที่มีการเปลี่ยนแปลง พบการเปลี่ยนแปลงด้านถ้อยคำเท่านั้น ซึ่งพบไม่มากนัก และไม่พบสำนวนที่เกิดขึ้นใหม่

3. ลักษณะการใช้ประโยค

ประโยค ประกอบด้วยถ้อยคำซึ่งแสดงความคิดที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ประโยคส่วนมากประกอบด้วยคำนามและคำกริยา

การแบ่งประโยคตามลักษณะและจำนวนของหน่วยประโยคได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ประโยคความเดียว คือประโยคที่มีหน่วยกริยา 1 หน่วย มีหน่วยนาม 1 หน่วย หรือมากกว่านั้น และอาจจะมีหน่วยเสริมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้ จะต้องมีประธานอยู่ต้นประโยคเสมอ

ส่วนกรรมตรงหรือกรรมรองซึ่งอยู่หลังกริยานั้นจะปรากฏหรือไม่ก็ได้ และกรรมรองอาจปรากฏในประโยคความเดียวมากกว่า 1 หน่วยก็ได้ เช่น น้องตกลูกมาก เขาเตะเก้าอี้ เป็นต้น

2. ประโยคความซ้อน คือ ประโยคที่มีหน่วยกริยา 1 หน่วย มีหน่วยนาม 1 หน่วย หรือมากกว่านั้น และอาจจะมีหน่วยเสริมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้ ประโยคความซ้อนต่างกับประโยคความเดียวตรงที่หน่วยขยายของหน่วยนามหรือหน่วยกริยาในประโยคความซ้อนไม่ใช่คำแต่เป็นประโยค อาจกล่าวได้ว่าประโยคความซ้อนเกิดจากการนำประโยคมาขยายหน่วยนามหรือหน่วยกริยาในประโยคความเดียว เราอาจแยกประโยคความซ้อนได้เป็น 3 ชนิด ตามประโยคขยาย ดังนี้

2.1 ประโยคความซ้อนที่มีประโยคขยายในหน่วยนาม จะมี ที่ ซึ่ง อัน นำหน้า เช่น หมวกที่คุณสวมอยู่สวยมาก เขามีบ้านอันหรูหราใหญ่โตราวกับพระราชวัง เป็นต้น

2.2 ประโยคความซ้อนที่มีประโยคขยายในหน่วยกริยา ประโยคขยายในหน่วยกริยาอาจมีคำเชื่อม ว่า หรือ ที่ นำหน้า ประโยคขยายไม่จำเป็นต้องอยู่ชิดกริยาที่เป็นหน่วยหลัก อาจอยู่ท้ายประโยค มีคำอื่นคั่นระหว่างหน่วยหลักและประโยคขยายก็ได้ เช่น ฉันหวังว่าคุณจะมาหา เป็นต้น

2.3 ประโยคความซ้อนที่มีประโยคขยายในหน่วยนามและหน่วยกริยา ทั้งหน่วยนามและหน่วยกริยาในประโยคความซ้อนอาจมีประโยคขยาย และหน่วยนามและหน่วยกริยาในประโยคขยายเองก็อาจมีประโยคขยายด้วย ทำให้ประโยคซับซ้อนยิ่งขึ้นไปอีก เช่น ชายที่ข้าพเจ้ากล่าวถึงนี้ได้แต่งงานกับหญิงสาวคนหนึ่งซึ่งได้รับการศึกษาปานกลาง

3. ประโยคความรวม คือ ประโยคที่มีหน่วยกริยาดังแต่ 2 หน่วยขึ้นไป มีหน่วยนาม 1 หน่วยหรือมากกว่านั้น และอาจจะมีหน่วยเสริมและหน่วยเชื่อมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้ การแบ่งประโยคความรวมตามลักษณะหน่วยประโยค แบ่งได้เป็น 2 ชนิด คือ

3.1 ประโยคความรวมธรรมดา คือ ประโยคความรวมที่ไม่มีประโยคขยายในหน่วยนามหรือหน่วยกริยา แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) ประโยคความรวมที่มีหน่วยเชื่อม ประกอบด้วยประโยคความเดียว 2 ประโยคขึ้นไปและมีหน่วยเชื่อมอยู่ในระหว่าง เช่น คุณแม่ไม่สบาย ฉันเลยต้องลางาน เป็นต้น

2) ประโยคความรวมที่ไม่มีหน่วยเชื่อม จะมีกริยาเรียงกันตั้งแต่ 2 หน่วยขึ้นไป โดยมีหน่วยนามคั่นอยู่ในระหว่างหรือไม่ก็ได้ เช่น ครูตรวจแก้การบ้าน พิชิตคุมคนงาน จุดดิน วิชัยหยิบบุหรี่ยุคสุบ เป็นต้น

3.2 ประโยคความรวมซับซ้อน คือ ประโยคความรวมที่มีประโยคขยายในหน่วยนามหรือหน่วยกริยา เช่น ดึงเอาหนังสือที่แม่ให้วางไว้บนโต๊ะ เมื่อผมโกรธมากหาว่าผมไปมีคนอื่น เป็นต้น (นววรรณ พันธุเมธา, 2527: 135 – 155)

ลักษณะการใช้ประโยคในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

สารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. พบประโยคในลักษณะต่างๆ ตัวอย่างเช่น

1. ประโยคความเดียว

ตัวอย่างที่ 1

“ตลาดบางซอเป็นตลาดเก่าแก่ริมแม่น้ำท่าจีน” (ตุลาคม 2548: 100)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความเดียวที่มีภาคประธานคือ “ตลาดบางซอ” และภาคแสดงคือ “เป็นตลาดเก่าแก่ริมแม่น้ำท่าจีน” ในภาคแสดง มีกริยาตัวเดียว คือ “เป็น”

ตัวอย่างที่ 2

“หญิงวัยกลางคนกางแผ่นพลาสติกกับพื้น” (กันยายน 2547: 74)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความเดียวที่มีภาคประธานคือ “หญิงวัยกลางคน” และภาคแสดงคือ “กางแผ่นพลาสติกกับพื้น” ในภาคแสดง มีกริยาตัวเดียว คือ “กาง”

ตัวอย่างที่ 3

“ผมลอยตัวอยู่ไม่ไกลจากเรือนัก” (มีนาคม 2548: 94)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความเดียวที่มีภาคประธานคือ “ผม” และภาคแสดงคือ “ลอยตัวอยู่ไม่ไกลจากเรือนัก” ในภาคแสดง มีกริยาตัวเดียว คือ “ลอยตัว”

ตัวอย่างที่ 4

“แม่น้าซีเป็นแม่น้าสำคัญของแองโกลราชเช่นเดียวกับแม่น้ามูล” (กันยายน 2547: 73)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความเดียวที่มีภาคประธานคือ “แม่น้าซี” และภาคแสดงคือ “เป็นแม่น้าสำคัญของแองโกลราชเช่นเดียวกับแม่น้ามูล” ในภาคแสดง มีกริยาตัวเดียว คือ “เป็น”

ตัวอย่างที่ 5

“เทือกเขาหินปูนมีความแหลมคมของหินมากกว่าประเภทอื่นๆ” (เมษายน 2547: 86)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความเดียวที่มีภาคประธานคือ “เทือกเขาหินปูน” และภาคแสดงคือ “มีความแหลมคมของหินมากกว่าประเภทอื่นๆ” ในภาคแสดง มีกริยาตัวเดียว คือ “มี”

2. ประโยคความรวม

2.1 ประโยคความรวมธรรมดา

1) ประโยคความรวมที่มีหน่วยเชื่อม

ตัวอย่างที่ 1

“น้ำขุนและน้ำก้อเป็นส่วนหนึ่งของสายน้ำจากอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวงครับ” (กันยายน 2547: 91)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความรวมที่มีสันฐานเชื่อมประโยค คือ “และ” ประกอบด้วยประโยคว่า “น้ำขุนเป็นส่วนหนึ่งของสายน้ำจากอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวงครับ” และ “น้ำก้อเป็นส่วนหนึ่งของสายน้ำจากอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวงครับ”

ตัวอย่างที่ 2

“วัดนี้มีอุโบสถเก่า แต่ตอนนี้บูรณะใหม่” (กันยายน 2547: 68)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความรวมที่มีสัณฐานเชื่อมประโยค คือ “แต่” ประกอบด้วยประโยคว่า “วัดนี้มีอุโบสถเก่า” และ “ตอนนี้บูรณะใหม่”

ตัวอย่างที่ 3

“พอฟ้ามืดเราก็กลับไปกางเต็นท์” (เมษายน 2547: 74)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความรวมที่มีสัณฐานเชื่อมประโยค คือ “พอ...ก็” ประกอบด้วยประโยคว่า “ฟ้ามืด” และ “เรากลับไปกางเต็นท์”

ตัวอย่างที่ 4

“เมื่อล้อเลื่อนหมุน โลกอีกโลกหนึ่งก็รออยู่ข้างหน้า” (ตุลาคม 2548: 89)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความรวมที่มีสัณฐานเชื่อมประโยค คือ “เมื่อ...ก็” ประกอบด้วยประโยคว่า “ล้อเลื่อนหมุน” และ “โลกอีกโลกหนึ่งรออยู่ข้างหน้า”

ตัวอย่างที่ 5

“การพัฒนาอุตสาหกรรมสับปะรดกระป๋องและการขยายพื้นที่ปลูกสับปะรดในประเทศไทยเริ่มขึ้นราวปี พ.ศ.2510” (กรกฎาคม 2547: 96)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความรวมที่มีสัณฐานเชื่อมประโยค คือ “และ” ประกอบด้วยประโยคว่า “การพัฒนาอุตสาหกรรมสับปะรดกระป๋องในประเทศไทยเริ่มขึ้นราวปี พ.ศ.2510” และ “การขยายพื้นที่ปลูกสับปะรดในประเทศไทยเริ่มขึ้นราวปี พ.ศ.2510”

ตัวอย่างที่ 6

“หากมีการวางแผนให้รัศกุ่มก็ไม่น่ามีปัญหาแต่อย่างใด” (ตุลาคม 2548: 64)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความรวมที่มีสัณฐานเชื่อมประโยค คือ “หาก...ก็” ประกอบด้วย ประโยคว่า “มีการวางแผนให้รัศกุ่ม” และ “ไม่น่ามีปัญหาแต่อย่างใด”

2) ประโยคความรวมที่ไม่มีหน่วยเชื่อม

ตัวอย่างที่ 1

“เรามา นั่งกินน้ำอ้อยริมแม่น้ำทุกเย็น (กรกฎาคม 2548: 46)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความรวมที่ไม่มีสัณฐานเชื่อมประโยค ประกอบด้วย ประโยคว่า “เรามา นั่งริมแม่น้ำทุกเย็น” และ “เรากินน้ำอ้อย”

ตัวอย่างที่ 2

“ผมยืนมองความงดงามเบื้องหน้าอยู่นานทีเดียว” (กันยายน 2547: 102)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความรวมที่ไม่มีสัณฐานเชื่อมประโยค ประกอบด้วย ประโยคว่า “ผมยืน” และ “ผมมองความงดงามเบื้องหน้าอยู่นานทีเดียว”

ตัวอย่างที่ 3

“ม้าวิ่งเหยาะๆลากรถไปตามถนน” (ตุลาคม 2548: 55)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความรวมที่ไม่มีสัณฐานเชื่อมประโยค ประกอบด้วย ประโยคว่า “ม้าวิ่งเหยาะๆ” และ “ม้าลากรถไปตามถนน”

ตัวอย่างที่ 4

“ฝูงผีเสื้อจับกลุ่มดูकिनเกลื้อแร่อยู่ตรงชายน้ำ” (พฤศจิกายน 2548: 89)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความรวมที่ไม่มีสันธานเชื่อมประโยค ประกอบด้วย ประโยคว่า “ฝูงผีเสื้อจับกลุ่มอยู่ตรงชายน้ำ” และ “ฝูงผีเสื้อดูकिनเกลื้อแร่อยู่ตรงชายน้ำ”

ตัวอย่างที่ 5

“ผมนั่งวางแผนการเดินทางกลับไปเยือนสาหร่ายน้ำปิงอีกครั้ง” (กันยายน 2547: 57)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความรวมที่ไม่มีสันธานเชื่อมประโยค ประกอบด้วย ประโยคว่า “ผมนั่ง” และ “ผมวางแผนการเดินทางกลับไปเยือนสาหร่ายน้ำปิงอีกครั้ง”

ตัวอย่างที่ 6

“เราเดินลงไปมองยอดดอยกันข้างล่าง” (มกราคม 2547: 87)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความรวมที่ไม่มีสันธานเชื่อมประโยค ประกอบด้วย ประโยคว่า “เราเดิน” “เราลงไป” และ “เรามองยอดดอยกันข้างล่าง”

2.2 ประโยคความรวมซับซ้อน

ตัวอย่างที่ 1

“บางกอกน้อยเป็นเขตที่มีขนาดไม่กว้างใหญ่มากนัก แต่มีความน่าสนใจของวิถีชีวิตของชุมชนไทยมาก” (สิงหาคม 2548: 61)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความรวมซับซ้อนที่มีประโยคขยายในหน่วยนามโดยประกอบด้วย ประโยคหลักสองประโยคคือ “บางกอกน้อยเป็นเขต” และ “บางกอกน้อยมีความน่าสนใจของ

วิถีชีวิตของชุมชนไทยมาก” มีตัวเชื่อมว่า “แต่” และมีประโยคขยายนาม “เขต” ว่า “มีขนาดไม่กว้างใหญ่มากนัก” โดยมี “ที่” เป็นคำเชื่อมของประโยคขยาย

ตัวอย่างที่ 2

“เสียงและความเคลื่อนไหวแห่งการงานที่คูมีชีวิตชีวาใกล้เข้ามาเรื่อยๆ” (กรกฎาคม 2547: 56)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความรวมซับซ้อนที่มีประโยคขยายในหน่วยนาม โดยประกอบด้วยประโยคหลักสองประโยคคือ “เสียงแห่งการงานใกล้เข้ามาเรื่อยๆ” และ “ความเคลื่อนไหวแห่งการงานใกล้เข้ามาเรื่อยๆ” มีตัวเชื่อมว่า “และ” และมีประโยคขยายนาม “เสียงและความเคลื่อนไหวแห่งการงาน” ว่า “คูมีชีวิตชีวา” โดยมี “ที่” เป็นคำเชื่อมของประโยคขยาย

ตัวอย่างที่ 3

“ความซุกซุนของปลาในวินวันนี้ลดน้อยลง แต่ชาวบ้านวินบิกก็ยังเป็นชุมชนหาปลาที่ขึ้นชื่อของอำเภอโขงเจียม” (กันยายน 2548: 69)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความรวมซับซ้อนที่มีประโยคขยายในหน่วยนาม โดยประกอบด้วยประโยคหลักสองประโยคคือ “ความซุกซุนของปลาในวินวันนี้ลดน้อยลง” และ “ชาวบ้านวินบิกยังเป็นชุมชนหาปลา” มีตัวเชื่อมว่า “แต่...ก็” และมีประโยคขยายนาม “ชุมชนหาปลา” ว่า “ขึ้นชื่อของอำเภอโขงเจียม” โดยมี “ที่” เป็นคำเชื่อมของประโยคขยาย

ตัวอย่างที่ 4

“ฟ้าเริ่มมืดและเราเริ่มรู้ตัวว่ายังอยู่ไกลจากมุกดาหาร” (กันยายน 2548: 71)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความรวมซับซ้อนที่มีประโยคขยายในหน่วยกริยา โดยประกอบด้วยประโยคหลักสองประโยคคือ “ฟ้าเริ่มมืด” และ “เราเริ่มรู้ตัว” มีตัวเชื่อมว่า “และ” และมีประโยคขยายกริยา “รู้ตัว” ว่า “ยังอยู่ไกลจากมุกดาหาร” โดยมี “ว่า” เป็นคำเชื่อมของประโยคขยาย

ตัวอย่างที่ 5

“ผมฟังแล้วก็รู้สึกว่ามันสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นจริงครับ” (กันยายน 2547: 70)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความรวมซับซ้อนที่มีประโยคขยายในหน่วยกริยา โดยประกอบด้วยประโยคหลักสองประโยคคือ “ผมฟัง” และ “ผมรู้สึก” มีตัวเชื่อมว่า “แล้วก็” และมีประโยคขยายกริยา “รู้สึก” ว่า “มันสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นจริงครับ” โดยมี “ว่า” เป็นคำเชื่อมของประโยคขยาย

3. ประโยคความซ้อน

3.1 ประโยคความซ้อนที่มีประโยคขยายในหน่วยนาม

ตัวอย่างที่ 1

“มันคือปลาปักเป้าน้ำจืดซึ่งมีอยู่ชุกชุมในคลองสกบริเวณที่กระแสน้ำไหลไม่แรงนัก” (ตุลาคม 2548: 82)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความซ้อนที่มีขยายในหน่วยนาม ประโยคว่า “มันคือปลาปักเป้าน้ำจืด” เป็นประโยคหลัก และ “มีอยู่ชุกชุมในคลองสกบริเวณที่กระแสน้ำไหลไม่แรงนัก” เป็นประโยคย่อย ขยายนาม “ปลาปักเป้าน้ำจืด” โดยมีคำเชื่อมว่า “ซึ่ง”

ตัวอย่างที่ 2

“ป้าของที่คนสามชุกู้จักดี วางนิ้วบนเส้นสายกีตาร์ตัวเก่ง” (ตุลาคม 2548: 94)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความซ้อนที่มีขยายในหน่วยนาม ประโยคว่า “ป้าของวางนิ้วบนเส้นสายกีตาร์ตัวเก่ง” เป็นประโยคหลัก และ “คนสามชุกู้จักดี” เป็นประโยคย่อย ขยายนาม “ป้าของ” โดยมีคำเชื่อมว่า “ที่”

ตัวอย่างที่ 3

“ธรรมชาติมีกฎเกณฑ์ที่ค่อนข้างแน่นอนมั่นคง” (กันยายน 2547: 55)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความซ้อนที่มีขยายในหน่วยนาม ประโยคว่า “ธรรมชาติมีกฎเกณฑ์” เป็นประโยคหลัก และ “ค่อนข้างแน่นอนมั่นคง” เป็นประโยคย่อย ขยายนาม “กฎเกณฑ์” โดยมีคำเชื่อมว่า “ที่”

ตัวอย่างที่ 4

“น้ำตกห้วยแม่ขมิ้นเป็นน้ำตกที่มีความสวยงามที่สุดแห่งหนึ่งของเมืองกาญจน์”

(ตุลาคม 2547: 49)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความซ้อนที่มีขยายในหน่วยนาม ประโยคว่า “น้ำตกห้วยแม่ขมิ้นเป็นน้ำตก” เป็นประโยคหลัก และ “มีความสวยงามที่สุดแห่งหนึ่งของเมืองกาญจน์” เป็นประโยคย่อย ขยายนาม “น้ำตก” โดยมีคำเชื่อมว่า “ที่”

ตัวอย่างที่ 5

“ระบบเครือญาติที่เคยดำรงอยู่หลายชั่วอายุคนต้องล่มสลาย” (มกราคม 2548: 42)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความซ้อนที่มีขยายในหน่วยนาม ประโยคว่า “ระบบเครือญาติต้องล่มสลาย” เป็นประโยคหลัก และ “เคยดำรงอยู่หลายชั่วอายุคน” เป็นประโยคย่อย ขยายนาม “ระบบเครือญาติ” โดยมีคำเชื่อมว่า “ที่”

3.2 ประโยคความซ้อนที่มีประโยคขยายในหน่วยกริยา

ตัวอย่างที่ 1

“ผมเองค่อนข้างแปลกใจที่เส้นทางสายนี้ไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร” (ตุลาคม 2547: 51)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความซ้อนที่มีประโยคขยายในหน่วยกริยา ประโยคว่า “ผมเองค่อนข้างแปลกใจ” เป็นประโยคหลัก และ “เส้นทางสายนี้ไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร” เป็นประโยคย่อย ขยายกริยา “แปลกใจ” โดยมีคำเชื่อมว่า “ที่”

ตัวอย่างที่ 2

“ตำนานเล่าเอาไว้ว่าบริเวณนี้เคยเป็นที่ตั้งของเวียงโบราณแห่งหนึ่ง” (สิงหาคม 2548: 83)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความซ้อนที่มีประโยคขยายในหน่วยกริยา ประโยคว่า “ตำนานเล่าเอาไว้” เป็นประโยคหลัก และ “บริเวณนี้เคยเป็นที่ตั้งของเวียงโบราณแห่งหนึ่ง” เป็นประโยคย่อย ขยายกริยา “เล่า” โดยมีคำเชื่อมว่า “ว่า”

ตัวอย่างที่ 3

“พญามังรายได้ทรงสาบานกับพระนางตั้งแต่สมัยอยู่ที่เมืองเชียงแสนว่าจะไม่ทรงมีพระมเหสีคนอื่นได้อีก” (สิงหาคม 2548: 93)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความซ้อนที่มีประโยคขยายในหน่วยกริยา ประโยคว่า “พญามังรายได้ทรงสาบานกับพระนางตั้งแต่สมัยอยู่ที่เมืองเชียงแสน” เป็นประโยคหลัก และ “จะไม่ทรงมีพระมเหสีคนอื่นได้อีก” เป็นประโยคย่อย ขยายกริยา “ทรงสาบาน” โดยมีคำเชื่อมว่า “ว่า”

ตัวอย่างที่ 4

“พวกเขาพร้อมที่จะรับรู้เรื่องราวสรรพชีวิตต่างๆ ในวงจรธรรมชาติ” (มกราคม 2547: 60)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความซ้อนที่มีประโยคขยายในหน่วยกริยา ประโยคว่า “พวกเขาพร้อม” เป็นประโยคหลัก และ “จะรับรู้เรื่องราวสรรพชีวิตต่างๆ ในวงจรธรรมชาติ” เป็นประโยคย่อย ขยายกริยา “พร้อม” โดยมีคำเชื่อมว่า “ที่”

ตัวอย่างที่ 5

“วันนี้เราวางแผนกันว่าจะไปชมเมืองหลวงอีกแห่งของอาณาจักรขอมโบราณ”

(กรกฏาคม 2548: 99)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความซ้อนที่มีประโยคขยายในหน่วยกริยา ประโยคว่า “วันนี้เราวางแผนกัน” เป็นประโยคหลัก และ “จะไปชมเมืองหลวงอีกแห่งของอาณาจักรขอมโบราณ” เป็นประโยคย่อย ขยายกริยา “วางแผน” โดยมีคำเชื่อมว่า “ว่า”

3.3 ประโยคความซ้อนที่มีประโยคขยายในหน่วยนามและหน่วยกริยา

ตัวอย่างที่ 1

“สงวนพุดที่โต้อาหารซึ่งสร้างขึ้นอย่างง่ายๆ บอกถึงแนวทางการทำงานว่าไม่ได้เน้นไล่จับและปราบปรามเพียงอย่างเดียว” (พฤศจิกายน 2548: 102)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความซ้อนที่มีประโยคขยายในหน่วยนามและหน่วยกริยา โดยประโยคที่ขยายในหน่วยนาม ได้แก่ ประโยคว่า “สงวนพุดที่โต้อาหาร” เป็นประโยคหลัก และ “สร้างขึ้นอย่างง่ายๆ” เป็นประโยคย่อย ขยายคำว่า “โต้อาหาร” โดยมีคำเชื่อมว่า “ซึ่ง” ส่วนประโยคที่ขยายในหน่วยกริยา ได้แก่ ประโยคว่า “สงวนบอกถึงแนวทางการทำงาน” เป็นประโยคหลัก และ “ไม่ได้เน้นไล่จับและปราบปรามเพียงอย่างเดียว” เป็นประโยคย่อย ขยายคำว่า “บอก” โดยมีคำเชื่อมว่า “ว่า”

ตัวอย่างที่ 2

“ผมสังเกตว่ามिनกกาบัวหลายตัวที่ยังมีขนช่วงวัยเด็ก” (ธันวาคม 2548: 63)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความซ้อนที่มีประโยคขยายในหน่วยนามและหน่วยกริยา โดยประโยคที่ขยายในหน่วยกริยา ได้แก่ ประโยคว่า “ผมสังเกต” เป็นประโยคหลัก และ “มिनกกาบัวหลายตัว” เป็นประโยคย่อย ขยายคำว่า “สังเกต” โดยมีคำเชื่อมว่า “ว่า” ส่วนประโยคที่

ขยายในหน่วยนาม ได้แก่ ประโยคว่า “ยังมีชนช่วงวัยเด็ก” เป็นประโยคย่อย ขยายคำว่า “นก กาบบัวหลายตัว” ในประโยคย่อยแรก โดยมีคำเชื่อมว่า “ที่”

ตัวอย่างที่ 3

“คุณปลาทบอกกับเราว่า นับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์สึนามิ นักท่องเที่ยวต่างชาติที่ปกติจะ เดินทางมาเที่ยวชมธรรมชาติป่าดิบชื้นของเขาสกกันตลอดทั้งปีก็หายไปเกือบหมด” (ตุลาคม 2548: 75)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความซ้อนที่มีประโยคขยายในหน่วยนามและหน่วยกริยา โดย ประโยคที่ขยายในหน่วยกริยา ได้แก่ ประโยคว่า “คุณปลาทบอกกับเรา” เป็นประโยคหลัก และ “นับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์สึนามิ นักท่องเที่ยวต่างชาติก็หายไปเกือบหมด” เป็นประโยคย่อย ขยายคำ ว่า “บอก” โดยมีคำเชื่อมว่า “ว่า” ส่วนประโยคที่ขยายในหน่วยนาม ได้แก่ ประโยคว่า “ปกติจะ เดินทางมาเที่ยวชมธรรมชาติป่าดิบชื้นของเขาสกกันตลอดทั้งปี” เป็นประโยคย่อยที่ขยายคำว่า “นักท่องเที่ยวต่างชาติ” ในประโยคย่อยแรก โดยมีคำเชื่อมว่า “ที่”

ตัวอย่างที่ 4

“ผมเข้าใจว่าคงเป็นวงจรชีวิตของคนที่อาศัยอยู่รายล้อมเขาหลวงแทบทุกพื้นที่ ซึ่งจะมีการ ทำสวนผลไม้และสวนยางตามเชิงเขาหลวง” (พฤษภาคม 2547: 41)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความซ้อนที่มีประโยคขยายในหน่วยนามและหน่วยกริยา โดย ประโยคที่ขยายในหน่วยกริยา ได้แก่ ประโยคว่า “ผมเข้าใจ” เป็นประโยคหลัก และ “คงเป็นวงจร ชีวิตของคน” เป็นประโยคย่อย ขยายคำว่า “เข้าใจ” โดยมีคำเชื่อมว่า “ว่า” ส่วนประโยคที่ขยายใน หน่วยนาม ได้แก่ ประโยคว่า “อาศัยอยู่รายล้อมเขาหลวงแทบทุกพื้นที่” เป็นประโยคย่อยที่ขยายคำ ว่า “คน” ในประโยคย่อยแรก โดยมีคำเชื่อมว่า “ที่” และมีประโยคที่ขยายในหน่วยนามอีก ประโยคคือ “จะมีการทำสวนผลไม้และสวนยางตามเชิงเขาหลวง” เป็นประโยคย่อยที่ขยาย ประโยคย่อยที่สอง โดยมีคำเชื่อมว่า “ซึ่ง”

ตัวอย่างที่ 5

“นักวิจัยผู้เชี่ยวชาญเรื่องเฟิร์นท่านหนึ่งเคยกล่าวไว้ว่า มันเป็นพืชโบราณที่น้อยคนนักจะรู้จัก” (พฤษภาคม 2547: 80)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคความซ้อนที่มีประโยคขยายในหน่วยนามและหน่วยกริยา โดยประโยคที่ขยายในหน่วยกริยา ได้แก่ ประโยคว่า “นักวิจัยผู้เชี่ยวชาญเรื่องเฟิร์นท่านหนึ่งเคยกล่าวไว้” เป็นประโยคหลัก และ “มันเป็นพืชโบราณ” เป็นประโยคย่อย ขยายคำว่า “กล่าว” โดยมีคำเชื่อมว่า “ว่า” ส่วนประโยคที่ขยายในหน่วยนาม ได้แก่ ประโยคว่า “น้อยคนนักจะรู้จัก” เป็นประโยคย่อยที่ขยายคำว่า “พืชโบราณ” ในประโยคย่อยแรก โดยมีคำเชื่อมว่า “ที่”

การใช้ประโยคในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. พบประโยค 3 ประเภท คือ ประโยคความเดียว ประโยคความรวม และประโยคความซ้อน ส่วนมากประโยคที่ปรากฏคือ ประโยคความรวม และประโยคที่ปรากฏน้อยคือ ประโยคความเดียว

4. ลักษณะการใช้โวหาร

โวหาร หมายถึง กลวิธีในการใช้ภาษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ในการใช้ภาษา โวหารที่ใช้ในการเขียน แบ่งเป็น 5 ชนิด คือ

1. บรรยายโวหาร คือ การเขียนแบบอธิบายหรือเล่าเรื่องที่ได้พบหรือได้รู้เห็นให้ผู้อ่านได้รับรู้ และเข้าใจเสมือนกับได้ไปพบเห็นมาด้วยตนเอง โวหารชนิดนี้มักปรากฏในการเล่าเรื่อง เช่น เล่านิทาน เล่าตำนาน และเล่าเรื่องการเดินทาง เป็นต้น

2. พรรณนาโวหาร เป็นโวหารที่สอดแทรกอารมณ์ความรู้สึกของผู้เขียนเพื่อให้อื่นเกิดความซาบซึ้ง ประทับใจ ได้เห็น ได้ยิน มีความรู้สึกคล้อยตามผู้เขียน โวหารชนิดนี้ใช้เขียนบทพรรณนาชมความงาม

3. เทศนาโวหาร คือ โวหารที่มุ่งโน้มน้าวให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านเข้าใจ เห็นด้วย เชื่อถือและปฏิบัติ การใช้โวหารชนิดนี้จะต้องอาศัยกลวิธีแบบเนียน อาจเขียนเป็นทำนองชี้ให้เห็นคุณและโทษของสิ่งต่างๆ เพื่อชักจูงให้ผู้อ่านคล้อยตามก็ได้

4. อุปมาโวหาร คือ การเขียนโดยยกข้อความมาเปรียบเทียบเพื่อให้ข้อความมีความชัดเจนยิ่งขึ้น การเปรียบเทียบมีวิธีการเขียนหลายประการ ดังนี้

4.1 เปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนกันของสิ่งสองสิ่ง มักจะมีคำว่าเหมือน ราวกับ ราวคุดัง คล้าย เช่น ดัง เป็นตัวเชื่อมข้อความให้เข้ากัน ดวงหน้างามเหมือนพระจันทร์วันเพ็ญ งานค้ำมากเหมือนดินพอกหางหมู เป็นต้น

4.2 เปรียบเทียบโดยผู้อ่านต้องโยงความคิดไปสู่อีกสิ่งหนึ่ง เช่น ชีวิตดุจเทพนิยายของดอกไม้สด

4.3 เปรียบเทียบความขัดแย้งหรือเปรียบเทียบตรงกันข้าม

5. สาธกโวหาร คือ การเขียนโดยการยกตัวอย่างประกอบเรื่องราวให้ข้อความในเรื่องเด่นชัดขึ้น ข้อความที่ยกมานั้นมักเป็นประวัติศาสตร์ ข่าวดูเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือนิทานชาดก เป็นต้น โวหารชนิดนี้มักใช้แทรกโวหารชนิดอื่น (สมพร มั่นตะสูตร, 2540: 94 – 98)

ลักษณะการใช้โวหารในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

สารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. พบโวหารในลักษณะต่างๆ ตัวอย่างเช่น

1. บรรยายโวหาร

ตัวอย่างที่ 1

“ในท้องเรือจัดแบ่งที่นั่งเป็นสองแถว แต่ละแถวมีที่นั่งหุ้มเบาะอย่างดี นั่งหันหน้าออกด้านข้างทั้งสองข้าง แต่ละช่วงของที่นั่งจัดสร้างเป็นกระถกนิรภัยบานใหญ่ กระถกนี้มีด้านละสัก 10 บานเห็นจะได้ รวมสองข้างลำเรือก็เป็น 20 บาน นักท่องเที่ยวนั่งประจำหน้าต่างบานละสองคนถึงสามคน เรือลำนี้บรรจุนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 40 กว่าคนแบบพอดีพอดี” (มิถุนายน 2548: 76)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้บรรยายถึงสภาพภายในของเรือดำน้ำอย่างชัดเจน ทำให้ผู้อ่านนึกภาพตามได้เหมือนกับได้ไปพบเห็นมาด้วยตนเอง

ตัวอย่างที่ 2

“คีนี่เรือปลาใหญ่เข้า สะพานปลาจึงคึกคัก มองลงไปเรือที่เทียบอยู่ทั้งสองด้าน ซึ่งก็กำลังลำเลียงปลาในรูปแบบที่คล้ายๆกัน รถสิบล้อติดห้องแช่ที่ถอยเข้ามาเทียบนำปลาลงลำเลียงกลับมา พร้อมทั้งข้าวของจำเป็นยามออกทะเล ทั้งหมดถูกลำเลียงลงลำเรือก่อน จากนั้นปลาที่คัดแยกจึงถูกส่งต่อเข้ามา เศษปลาเล็กและๆ ก็จะแยกออกมาขาย เพื่อไปทำอาหารสัตว์ หรือทำปลาเหยื่อสำหรับตกเบ็ด” (กรกฎาคม 2547: 58)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้บรรยายถึงสภาพวิถีชีวิตของคนประกอบอาชีพอยู่ที่สะพานปลาอย่างชัดเจน ทำให้ผู้อ่านนึกภาพตามได้เหมือนกับได้ไปพบเห็นมาด้วยตนเอง

ตัวอย่างที่ 3

“แนวหาดทอดตัวยาวไปจดเขาตะเกียบที่ยื่นออกไปในทะเล ลมแรงพัดระลอกคลื่นลูกโตๆ วิ่งเข้ามากระทบฝั่งเสียงดังอย่างต่อเนื่อง ฝรั่งสองคนควมม้าแข่งกันไปตามแนวยาวของหาดทราย มองตามไปเห็นเก้าอี้ชายหาดกับร่มเป็นแถวระเกะระกะอยู่หน้าตึก ซึ่งคงจะเป็นโรงแรมอยู่ลิบๆ สอบถามจากชาวบ้านที่เดินผ่านมาก็ได้ความว่าชื่อหาดบ้านหัวดอนครับ เปิดแผ่นพับและแผนที่ของ ททท. แล้วไม่มีอยู่ในทำเนียบ แต่ดูเป็นหาดที่บรรยากาศสบายๆน่าเที่ยวอีกแห่งหนึ่ง” (เมษายน 2548: 71 – 72)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้บรรยายถึงสภาพของชายหาดบ้านหัวดอน ที่มีสภาพของสถานที่ท่องเที่ยวและมีนักท่องเที่ยวไปพักผ่อน โดยบรรยายภาพอย่างชัดเจน ทำให้ผู้อ่านนึกภาพตามได้เหมือนกับได้ไปพบเห็นมาด้วยตนเอง

ตัวอย่างที่ 4

“ผมเพิ่งขับรถผ่านทางเข้าน้ำตกเหวนรกมาได้ไม่กี่นาที พอถึงทางตรงก็ต้องตะเบรกชะลอความเร็ว เพราะมีรถจอดขวางอยู่กลางถนน คนขับบอกว่ามีช้างฝูงหนึ่งหากินอยู่ข้างหน้า เป็นอย่างที่ผมคิดเอาไว้ เมื่อเห็นกองจี๋ช้างใหม่ๆ และเศษใบไม้เกลื่อนถนน

ช้างฝูงนั้นมี 5 ตัว กำลังเดินหากินไปตามป่าข้างทาง เป็นแม่กับลูกอ่อน 2 คู่ ลูกช้างยังตัวเล็กมาก พัวพันอยู่ไม่ยอมห่างจากแม่ อีกตัวเป็นวัยรุ่นหนุ่ม สังกัดจากงานน้อยๆ ที่เพิ่งโผล่มาให้

เห็นเพียงไม่กี่นิ้ว เจ้าตัวนี้นิสัยค่อนข้างหัวตามวย ถ้ามีรถเข้ามาใกล้ มันมักจะเดินเข้ามาหาทำท่าเอาเรื่อง ต้องคอยถอยรถหนีเป็นระยะ” (พฤศจิกายน 2548: 58)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้บรรยายถึงการเดินทางของผู้เขียนไปที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้พบเจอกับช้างฝูงหนึ่ง และได้บรรยายถึงลักษณะโดยรวมของฝูงช้าง ลักษณะของช้างบางตัว และกิริยาอาการของช้างที่ได้เห็น โดยบรรยายภาพได้อย่างชัดเจน ทำให้ผู้อ่านนึกภาพตามได้

ตัวอย่างที่ 5

“พอเรือจอดเทียบเรียบร้อย ลูกทัวร์ดำน้ำทุกคนก็เปล่งกายเป็นมนุษย์กบ พอลีดเดอร์สั่ง โดด โดด โดด นักดำน้ำทุกคนก็พากันก้าวกระโดดลงสู่ความลึกใต้อันน้ำ ลงไปได้หน่อยเดียว พอเคลียร์ความกดดันที่หูเจ็บจืดจนหายเจ็บ เคลียร์หน้ากากฝ้าๆ ให้ใสกรึ๊ก และวางระแนบตัวเองได้น้ำดีแล้ว มองออกไปไกลๆ ก็เห็นมนุษย์กบอีกหลายคนจากเรือลำไหนไม่รู้ กำลังถือตะกร้าจ่ายกับข้าวดำน้ำมั่งมั่งงาหามาตามแนวหิน ดูไปๆ คล้ายกำลังจ่ายกับข้าวอยู่ตามตลาด แต่พอเข้าไปดูใกล้ๆ จึงรู้ว่านักดำน้ำเหล่านี้ เขากำลังปล่อยหอยมือเสือกันนั่นเอง

หอยมือเสือเป็นหอยสองฝาขนาดใหญ่ชนิดหนึ่งที่มีคุณค่าในด้านการท่องเที่ยวได้ทะเล เพราะภายในปากที่อ้ากว้างของหอยมือเสือนั้น จะเผยให้เห็นเนื้อหอยสีส้มต่างๆ หลากสีหลายลวดลาย สวยงามมาก บ่อยครั้งที่นักดำน้ำพอดำไปเจอเจ้าหอยมือเสือที่กำลังอ้าปากกว้างอยู่ ก็อดไม่ได้อยากจะลองเอามือเหยเข้าไปในปากหอย อย่าเชียวนะครับ เจ้าหอยจะหุบเปลือกแข็งๆ ของมันลงทันที และเมื่อนักดำน้ำก็อาจเป็นอันตราย ไม่ใช่เพราะเจ้าหอยมือเสื่อดังใจจะทำร้ายคนหรอก แต่เจ้าหอยมันกลัคนมากกว่า มันจะรีบปิดบ้านหนีเท่านั้นเอง” (มิถุนายน 2547: 70)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้บรรยายถึงการเดินทางท่องเที่ยวของผู้เขียนไปที่ทะเลจังหวัดชุมพร ได้บรรยายถึงการลงดำน้ำ และเรื่องเกี่ยวกับลักษณะของหอยมือเสือ และการปฏิบัติตนเมื่อดำน้ำพบหอยมือเสือ โดยบรรยายภาพได้อย่างชัดเจน ทำให้ผู้อ่านนึกภาพตามได้

2. พรรณนาโวหาร

ตัวอย่างที่ 1

“หากแต่บรรยาการรอบข้างนี้สิ ที่ชักชวนต่อมจินตนาการของผมให้เห็นไปว่า ...

ผืนน้ำไพศาลอันร่วมน้ำชีเหลืองทองของแคดเซา ... คือท้องทุ่งสะวันนาสีอำพัน
 ผุ่่นกนนานาพันธุ์ที่คลาคล่ำอยู่กลางดงบัวสายสีชมพูสะพรั่งบาน... คือผุ่่นสัตว์ป่าน้อยใหญ่
 แห่งผืนไพรแอฟริกา

นาวาลำน้อยล่องลวไปบนแผ่นผืนธารา ... คือยานยนต์ขับเคลื่อนสี่ล้อที่กำลังแล่นตะลุยไป
 ในกลางท้องทุ่งหญ้าใจกลางกาฬทวีป” (พฤษภาคม 2547: 69)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้พรรณนาบรรยากาศของบึงน้ำที่มีสัตว์และพืชพรรณชนิดต่างๆ ทำ
 ให้ผู้อ่านมีความรู้สึกคล้อยตามไปกับผู้เขียน

ตัวอย่างที่ 2

“ดวงดาวกะพริบวิบวับเต็มท้องฟ้าในคืนหนาว ผู้คนมากมายพากันมาดื่มกินความหอม
 หวานจากรูปรอยแห่งอดีตที่อบอวลอยู่ในตัวอาคารเก่าคร่ำ ขณะที่คนอย่างลุงแจ็กซึ่งอยู่กับอดีตมา
 ทั้งชีวิต เพิ่งจะปิดประตูพิพิธภัณฑณ์แล้วเดินกลับบ้านเพียงลำพัง” (กุมภาพันธ์ 2547: 56)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้พรรณนาบรรยากาศของเมืองในเวลากลางคืน ทำให้อ่านเกิด
 ความรู้สึกคล้อยตามไปกับผู้เขียน

ตัวอย่างที่ 3

“รอบบ้านเรามีผักสดๆ ทรายเท่าที่จะเดินออกไปหา ดันเข้า่อนที่ยังเปื้อนดิน ขมิ้น มะเขือ
 พวง ปลายจากตลาด คำคืนที่ไฟดับเรามีแสงเทียน และบรรยากาศอุ่นๆบนโต๊ะอาหาร เกล็ดสาย
 ลมอ่อนยามดึกและเสียงร้องของเจ้าม้าตัวผู้จอมซาลอยมาเป็นระยะ” (มิถุนายน 2548: 91)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้พรรณนาบรรยากาศของบ้านในช่วงเวลาอาหารค่ำ ทำให้อ่านเกิด
 ความรู้สึกคล้อยตามไปกับผู้เขียน

ตัวอย่างที่ 4

“พื้นทะเลระยองในยามเย็นเมื่อมองจากหาดทรายในเวลาใกล้พลบดูจะงดงามเป็นพิเศษ ที่ท้ายเกาะตะวันตกกำลังจะลับ ผมและอีกหลายๆคนที่มาใช้ชีวิตไม่กี่วันอยู่บนเกาะเล็กๆ แห่งนี้กำลังใช้แ่งมุมส่วนตัวของแต่ละคนไปในช่วงเวลาเดียวกัน

เมื่อไรเมฆฝน เหลือแต่เพียงคราบเมฆจางๆ ผืนฟ้าและห้วงน้ำก็ถูกหลอมเป็นสีส้มทอง

ด้วยไกลออกมาจากฝั่ง กิจกรรมต่างๆ จึงถูกลดทอนลงไปเมื่อมาอยู่ในอ้อมกอดของทะเลและเว้าหาด ยามอัสดงจึงน่าจะเป็นจุดรวมของบางสิ่งที่เราเองก็อาจไม่เคยค้นพบ หากไม่ได้มาอยู่ใกล้” (เมษายน 2547: 67)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้พรรณนาบรรยากาศชายหาดและทะเลระยองในช่วงเย็น โดยผู้เขียนได้สอดแทรกอารมณ์ในงานเขียนด้วย ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกคล้อยตามไปกับผู้เขียน

ตัวอย่างที่ 5

“ทะเลหมอกเหนือลำน้ำเพชรตรง กม.36 ในยามเช้าตรู่ไหลเอื่อยๆ ปกคลุมผืนป่าดงดิบอากาศไม่เยือกเย็นเหมือนเช่นฤดูหนาวที่ผ่านมา แต่เมื่อถึงฤดูฝน ผืนป่าจะมีแต่ความชุ่มชื้นเขียวขจีไปทั่วขุนเขาตระนาวศรี เสียงชะนีกู่ร้องก้องไพรไปทั่วหุบเขาเบื้องล่าง ผุ่งเงือกนกพากันบินออกหากินในยามเช้า

ผมยืนตรงหน้าผา มองดูทะเลหมอกที่กำลังไหลไปตามทิวไม้ในยามนี้ ไม่ได้แตกต่างไปจากครั้งก่อนๆ ที่เคยขึ้นมาสัมผัส” (มิถุนายน 2548: 55)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้พรรณนาถึงบรรยากาศยามเช้าของทะเลหมอก ผืนป่า และสรรพชีวิตที่อยู่ในป่า โดยใช้ความรู้สึกของผู้เขียนประกอบการเขียนด้วย ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกคล้อยตามไปกับผู้เขียน

3. เทศนาโวหาร

ตัวอย่างที่ 1

“วันนี้ของผืนป่าแก่งกระจานกำลังจะได้รับการจัดตั้งเป็นผืนป่ามรดกโลกในไม่ช้า ซึ่งนับเป็นอุทยานแห่งชาติแห่งแรกของประเทศ ต่อไปนี้การอนุรักษ์คงจะเข้มงวดมากขึ้น พวกเราเป็นส่วนหนึ่งของสังคม คงจะได้ช่วยกันดูแลรักษาผืนป่าที่มีความสำคัญต่อมวลมนุษย์และสัตว์ป่าอีกมากมายภายใต้ผืนป่าดงดิบแห่งนี้ นกก็เป็นส่วนหนึ่งที่ผมนำเสนอไว้เป็นข้อมูล มีทั้งนกหาคุได้ง่ายและหาคุได้ยาก ผมเชื่อว่าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานยังมีอะไรดีๆ อีกเยอะที่ทุกคนคาดไม่ถึง เมื่อถึงวันนั้นป่าแก่งกระจานจะเป็นที่ที่ทุกคนจะต้องช่วยกันดูแลและอนุรักษ์อย่างยั่งยืนไว้เป็นที่ศึกษาธรรมชาติต่อไป” (มิถุนายน 2548: 64)

จากตัวอย่างผู้เขียนได้โน้มน้าวให้ผู้อ่านช่วยกันอนุรักษ์และดูแลผืนป่าแก่งกระจาน โดยชี้ให้เห็นประโยชน์ของการดูแลและอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นการชักจูงให้ผู้อ่านคล้อยตามและปฏิบัติตาม

ตัวอย่างที่ 2

“ปัญหาเหล่านี้คงเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องช่วยกันหามาตรการแก้ไข เพราะยิ่งเมื่อนักท่องเที่ยวต่างก็อยากขึ้นไปชื่นชมแหล่งมรดกโลกแห่งนี้ เขาใหญ่เองคงต้องรับภาระหนักยิ่งขึ้น หากปล่อยให้เป็นเรื่องของทางอุทยานฯ หรือเป็นความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่เพียงไม่กี่คน ก็คงจะไม่ถูกต้อง เพราะเมื่อสถานที่แห่งนี้ได้รับเกียรติยกย่องให้เป็นมรดกโลก มรดกของมวลมนุษยชาติร่วมกันแล้ว ก็คงเป็นหน้าที่ของเราทุกคนที่รู้ตัวว่ายังเป็นมนุษย์อยู่ จะต้องร่วมกันดูแลรักษาสมบัติชิ้นนี้ให้คงคุณค่าต่อไปอีกนานเท่านาน” (พฤศจิกายน 2548: 52)

จากตัวอย่างผู้เขียนได้โน้มน้าวให้ผู้อ่านช่วยกันอนุรักษ์และดูแลอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยชี้ให้เห็นความสำคัญของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งเป็นการชักจูงให้ผู้อ่านคล้อยตามและปฏิบัติตาม

4. อุปมาโวหาร

ตัวอย่างที่ 1

“สายธารแม่ปิงยังคงมีเรื่องราวเล่าขาน มีตำนานให้สืบค้น มีผู้คนให้พบปะอีกมากมายไม่จบสิ้น เช่นเดียวกับสายน้ำที่ยังคงเดินทางไกลไหลรินไม่มีที่สิ้นสุด” (กันยายน 2547: 60)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้ใช้ข้อความเปรียบเทียบแม่น้ำปิงที่มีเรื่องราวต่างๆมากมายให้สืบค้นเหมือนแม่น้ำที่ยังคงเดินทางไปไม่มีวันสิ้นสุด

ตัวอย่างที่ 2

“กลุ่มนกนำประทับใจที่สุดต้องยกให้เหล่านกพญาไฟที่มากันหลายชนิด ... ยิ่งเวลาที่เขาร่อนลงมาเกาะตามต้นหรือบนดอกกุหลาบพร้อมๆกัน ดูราวกับอัญมณีที่มีปีกโปรยลงมาจากฟ้าที่เดียว ด้วยสีที่แดงสดของนกพญาไฟตัวผู้ และสีเหลืองสดใสของนกพญาไฟตัวเมีย ทำให้แปลงกุหลาบตอนนั้นคล้ายถูกประดับด้วยทับทิมที่มีชีวิตจริงๆ นับเป็นภาพประทับใจที่ยากจะลืมเลือน” (มกราคม 2548: 59)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้ใช้ข้อความเปรียบเทียบกลุ่มนกพญาไฟเมื่อบินร่อนลงมาเกาะที่ต้นไม้อหรือดอกกุหลาบพร้อมกันหลายๆตัว เหมือนอัญมณีที่มีปีกโปรยลงมาจากท้องฟ้า และเปรียบสีสันทที่สวยงามของนกเหมือนเครื่องประดับทับทิมที่มีชีวิต

ตัวอย่างที่ 3

“ในยามน้ำขึ้นเช่นนี้ เกาะเล็กๆ เหล่านี้ก็ยังเปี่ยมเสน่ห์ โดยเฉพาะหาดทรายเล็กๆ ที่ยาวประมาณ 100 เมตรของเกาะขามนั้น น่ารักลงตัวราวกับถูกวัดโค้งด้วยที่แปร่งสีขาวและทิ้งรอยเอาไว้อย่างไม่จงใจ” (เมษายน 2547: 73)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้ใช้ข้อความเปรียบเทียบหาดทรายของเกาะขามที่มีความลงตัวเหมือนกับการวาดเขียนอย่างไม่จงใจด้วยแปร่งสีขาว

ตัวอย่างที่ 4

“รถของเราก็ผ่านบ้านดงสามหมื่น อันเป็นจุดสังเกตว่าใกล้จะถึงบ้านวัดจันทร์เข้าไปอีกนิด ประมาณกิโลเมตรที่ 80 ก็เข้าสู่ถนนบนสันเขา สองข้างทางเรียงรายด้วยทิวสนเป็นระเบียบราวกับ ขบวนเกียรดิศมาเข้าแถวรอรับ” (กุมภาพันธ์ 2548: 72)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้ใช้ข้อความเปรียบเทียบทิวสนที่เรียงรายสองข้างทางเป็นระเบียบ เหมือนกับขบวนเกียรดิศมาเข้าแถวรอรับรถของเขา

ตัวอย่างที่ 5

“กว่าหนึ่งปีที่ผ่านมา ที่ทางทองสมบูรณ์ กลับ เริ่มนำกิจกรรมกลางแจ้งหลายต่อหลาย แบบเข้ามาเป็นส่วนสร้างสีสันให้กับผู้มาเยือนใดซึ่งหลายคนก็ปฏิเสธไม่ได้ว่ามันได้ร่วมแต่งแต้ม สีสันให้ทั่วทั้งที่ราบในหุบเขาแห่งนี้ ดูราวกับภาพเขียนสนุกๆเต็มไปด้วยเสียงหัวเราะและชีวิตชีวา” (ตุลาคม 2548: 88)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้ใช้ข้อความเปรียบเทียบความสนุกสนานของกิจกรรมกลางแจ้งที่มา แต่งแต้มสีสันในทองสมบูรณ์กลับ เหมือนกับภาพเขียนที่เต็มไปด้วยเสียงหัวเราะและชีวิตชีวา

5. สาธกโวหาร

ตัวอย่างที่ 1

“จากเมืองหล่มสัก แม่น้ำป่าสักจะไหลผ่านลงมายังใจกลางเมืองเพชรบูรณ์ เป็นสายเลือด เส้นใหญ่ของผู้คนเพชรบูรณ์ ช่วยให้ผู้คนสามารถติดต่อค้าขายกับเมืองอื่นๆ ทางน้ำได้สะดวก และเป็นแม่น้ำที่ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ทุกท่านจะต้องมาหัดดำน้ำเพื่อเข้าพิธีอุ้ม พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธมหาธรรมราชาแห่งวัดพลชัย ลงไปดำน้ำ เป็นประเพณีสำคัญคู่ เมืองเพชรบูรณ์ที่มีชื่อเสียงไปทั่วประเทศไทย เพราะเป็นจังหวัดเดียวเท่านั้นที่ท่านผู้ว่าฯ จะต้องมีการกิจพิเศษแบบนี้

ทำไมต้องอุ้มพระดำน้ำ ดำนานเล่าว่า พระพุทธรูปสำคัญของคัมภีร์มักหายไปจากฐานชุกชี เสมอ แต่ไม่ได้หายไปไหน ไปพบอยู่ในแม่น้ำป่าสัก บ้างก็ว่าพระท่านลงมาเล่นน้ำ เป็นอย่างนี้

หลายครั้งติดต่อกัน เจ้าเมืองจึงแก้เคล็ดด้วยการนิมนต์พระพุทธรูปลงไปดำนํ้าเสียก่อน องค์พระจะได้ไม่หายไปในไหนอีก” (กัณยาณ 2547: 84)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้กล่าวถึงประเพณีของเมืองเพชรบูรณ์ คือประเพณีอุ้มพระดำน้ำ ผู้เขียนจึงยกตำนานการอุ้มพระดำน้ำของจังหวัดเพชรบูรณ์มาประกอบการบรรยาย

ตัวอย่างที่ 2

“ความจริงผืนป่ามรดกโลกแห่งนี้ แต่เดิมในอดีตเคยเป็นป่าผืนเดียวกัน เป็นผืนป่าแห่งเทือกเขาพนมดงรักที่ทอดตัวยาวระหว่างที่ราบสูงอีสานกับทุ่งราบภาคกลาง แต่เดิมผู้คนเคยเรียกขานกันในนามของผืนป่าดงพญาไฟ ซึ่งเป็นชื่อที่สะท้อนให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ของป่าผืนนี้ ที่มีลักษณะเป็นป่าดงดิบหนาที่บสมบูรณ์ เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด ... โดยในสมัยก่อนที่ถนนหนทางยังไม่สะดวกสบายเหมือนทุกวันนี้ และยังไม่มีย่านหนทางตัดผ่านผืนป่า ยังไม่มีเส้นทางรถยนต์ และเส้นทางรถไฟเชื่อมต่อจากภาคกลางไปยังภาคอีสาน ยังไม่มีถนนมิตรภาพตัดผ่าน การเดินทางผ่านผืนป่าดงพญาไฟแห่งนี้ จึงเป็นหนทางที่แสนจะกันดาร เต็มไปด้วยความยากลำบากและภัยอันตรายนานาชนิด หลายคนต้องจบชีวิตด้วยไข้ป่า หรือสัตว์ร้ายนานา จนเช็ดขยายต่อผืนป่าที่เรียกว่าดงพญาไฟแห่งนี้

จากพระนิพนธ์เรื่อง “เที่ยวไปตามทางรถไฟ” ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาบำราบปรปักษ์ ได้ทรงเล่าถึงผืนป่าดงพญาไฟเอาไว้ว่า

“ดงพระยาไฟนี้เป็นช่องทางสำหรับข้ามไปมา ในระหว่างจังหวัดสระบุรีกับมณฑลนครราชสีมาแต่โบราณไปได้แต่โดยเดินเท้า จะใช้ล้อเกวียนหาได้ไม่ ด้วยทางเดินต้องเลียบขึ้นไปตามไหล่เขาบ้าง เดินไต่ไปบนสันเขาบ้าง เลี้ยววกไปตามทางที่สะดวก คนเดินโดยปรกตินั้นตั้งแต่ตำบลแก่งคอย ต้องค้างในดงพระยาไฟ 2 คืน ถึงจะพ้นดง

“ในสมัยรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นไปเมืองนครราชสีมาทางดงพระยาไฟนี้ กล่าวกันว่า สมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริว่า ไม่ควรเรียกดงพระยาไฟเพราะให้คนครั่นคร้าม จึงกราบทูลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขอให้เปลี่ยนนามให้เรียกเสียว่า ดงพระยาเย็นแต่นั้น จึงมักเรียกดงพระยาเย็น แต่คนทั้งหลายโดยมากยังเรียกดงพระยาไฟอยู่ตามเดิม” (พฤศจิกายน 2548: 42)

จากตัวอย่างกล่าวถึงการเดินไปสู่ดงพญาไฟ และที่มาของการเปลี่ยนชื่อจาก ดงพญาไฟ เป็น ดงพญาเย็น โดยยกพระนิพนธ์เรื่อง “เที่ยวไปตามทางรถไฟ” ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาบำราบปรปักษ์

ภาพ มาประกอบการบรรยายเรื่องราว ในเนื้อหาเรื่องนี้จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจผิดว่ารัชกาลที่ 4 คือ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่แท้ที่จริงรัชกาลที่ 4 คือ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีเรื่องเล่าว่าเมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสวยราชสมบัติแล้ว จึงได้โปรดพระราชทานบรมราชาภิเษก พระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้าชายจุฬามณีในรัชกาลที่ 3 เป็นเจ้าฟ้ากรมขุนอิศเรศรังสรรค์ เป็นพระมหาอุปราชพระนามว่า พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรงอิศริยยศเสมอด้วยพระเจ้าแผ่นดินในสมัยนั้น ทั้งนี้เล่ากันมาว่าเนื่องจากโหรได้ทำนายพระชะตาของพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวว่ามีพระชะตาแรงมาก ถ้าไม่ตั้งให้มีพระเกียรติเท่ากับพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้ว พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจะมีพระชนมายุสั้น

ตัวอย่างที่ 3

“... ฉันเพิ่งมองทิศตะวันตกที่จะพายเรือคายักมุ่งหน้าไป เห็นเขาแบนะอยู่ทางซ้าย เกาะมุกค์อยู่เบื้องหน้านี้เอง ถัดไปนั่นคือเกาะไหง ไกลลิบๆเป็นเกาะลันตา ส่วนขวาสุดนั่นคือเขาเมง

มีตำนานเล่าถึงกลุ่มเกาะในทะเลตะวันตกรังสืบทอดกันมาในหมู่คนท้องถิ่น เรื่องราวของชายหนุ่มที่ล่องเรือกลับมาจากร่ำเรียนพร้อมกับภรรยาแสนสวยและร่ำรวย ด้วยความอายที่พ่อแม่เป็นชาวบ้านยากจน ชายหนุ่มแสร้งไม่รู้จัก พ่อแม่จึงสาปแช่งให้เรือล่ม ข้าวของที่บรรทุกมากระจัดกระจายเป็นเกาะเกตรา เกาะสุกร เกาะกระดาน เกาะแหวน เกาะเชือก เกาะม้า ภรรยาชื่อนางมุกค์กลายเป็นเกาะมุกค์ ส่วนตัวชายหนุ่มกลายเป็นเขาเมงที่เห็นอยู่ตรงข้ามกับท่าเรือปากเมง” (มีนาคม 2547: 93)

จากตัวอย่างกล่าวถึงการเดินทางของผู้เขียนในท้องทะเลตะวันตกด้วยเรือคายัก ได้เห็นกลุ่มเกาะในทะเลตะวันตก จึงได้ยกตำนานที่คนท้องถิ่นได้เล่าต่อกันมาเกี่ยวกับของกลุ่มเกาะในทะเลตะวันตก มาบรรยายประกอบการเดินทาง

ตัวอย่างที่ 4

“... แต่ปัจจุบันเป็นที่ทราบกันทั่วแล้วว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จประทับ ณ วังไกลกังวลโดยตลอด เพราะเป็นสถานที่เหมาะสมกับการฟื้นฟูพระพลานามัยให้ทรงแข็งแรง เป็นมิ่งขวัญประชาชนชาวไทยตลอดไป

เพื่อนชาวหัวหินบอกว่า “ในหลวงทรงรักหัวหิน อยู่หัวหินทรงมีความสุข ไม่เชื่อฟังเพลงพระราชนิพนธ์ไกลกังวลของพระองค์ท่านสิ”

... “อยู่ไกลกังวลชนม์ขึ้นจ๋า	หาดทรายเลนน้ำนำไกลเสร้า
ไม่มีหาดไหนงามเทียมเท่า	คลื่นครวญคลอเคล้าอนรักฝั่ง
คำคืนไม่เหงาเราเริงสุข	ไม่มีความทุกข์ใดมาบัง
ได้ยินแต่เสียงดนตรียัง	สนุกกันทั้งยามคำคืน
รุ่งอรุณแล้วฟ้าเรืองเรื่อ	แต่ใจยังเหลือความเริงรื่น
สนุกจริงหนอคลอเสียงคลื่น	ได้ลมนำขึ้นยามพลีผ่าน
โน่นเดือนยังค้างฟ้าลอยเด่น	แต่เราไม่เว้นความสำราญ
แข่งกันคอยรับทิวาวาร	สนุกสนานกันเถิดเอย”...

(กรกฎาคม 2547: 43)

จากตัวอย่างกล่าวถึงว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรักหัวหิน อยู่หัวหินทรงมีความสุข โดยยกเพลงพระราชนิพนธ์ไกลกังวลมาประกอบการบรรยาย

ตัวอย่างที่ 5

“จากจุดที่เดินเล่นและบันทึกภาพอยู่ในขณะนี้ มองเห็นเขาตาม่องล่าย ภูเขาขนาดย่อมริมทะเลอ่าวน้อย หนึ่งในแหล่งท่องเที่ยว Unseen Thailand ซึ่งมีตำนานเล่าขานถึงตาม่องล่ายและยายรำพึง ทั้งสองมีลูกสาวสวยชื่อ “ชมโดย” ต่อมาพี่ชายหนุ่มสองคนมาสู่ขอพร้อมกัน ตาและยายตกลงกันไม่ได้ว่าจะยกลูกสาวให้กับใคร จึงทะเลาะและปาข้าวของใส่กัน ยายรำพึ้นั้นหมดแรงสิ้นลมไปกลายเป็นเขาแม่รำพึง “ชมโดย” ถูกตาม่องล่ายฉีกร่างเป็นสองส่วนและปาไปคนละทาง ส่วนหนึ่งไปตกทางเหนือ เป็นเกาะนมสาว อำเภอปราณบุรี อีกส่วนหนึ่งตกทางทิศตะวันออกกลายเป็นเกาะนมสาว จังหวัดชลบุรี

ตาม่องล่ายเสียใจกับการกระทำของตน นั่งกินเหล้าทุกวันจนเสียดสีและเสียชีวิตภายหลังกลายเป็นเขาตาม่องล่ายที่อ่าวน้อย ส่วนข้าวของที่ขว้างปาในวันเกิดเหตุก็ไปตกตามที่ต่างๆ กลายเป็นตำนานที่มาของสถานที่ อย่างเขาล้อมหมวก เขาตะเกียบ หรือไกลออกไปถึงจังหวัดทางภาคตะวันออก ก็ยังคงมีเรื่องราวที่สอดคล้องกับตำนานตาม่องล่ายที่เล่าสืบมาจนทุกวันนี้”

(กุมภาพันธ์ 2548: 47)

จากตัวอย่างผู้เขียนเห็นเขาตาม่องล่าย จึงกล่าวถึงตำนานเขาตาม่องล่ายซึ่งเป็นนิทานพื้นบ้านของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อประกอบการบรรยายเรื่องราว

การใช้โวหารในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. พบการใช้โวหาร 5 ประเภท ได้แก่ บรรยายโวหาร พรรณาโวหาร เทศนาโวหาร อุปมาโวหาร และสาธกโวหาร ลักษณะโวหารที่ปรากฏมาก คือ บรรยายโวหาร โวหารที่ปรากฏน้อย คือ เทศนาโวหาร

5. ลักษณะการใช้ภาพพจน์

ภาพพจน์ เป็นศิลปะการใช้ถ้อยคำภาษาอันก่อให้เกิดภาพขึ้นในความคิด ตลอดจนก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งนำไปสู่ความประทับใจในงานเขียน ภาพพจน์มีส่วนช่วยให้งานเขียนนั้นมีอรรถรส ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึก เกิดจินตนาการได้ลึกซึ้ง มีความซาบซึ้งและประทับใจในงานเขียนที่มีความไพเราะ สละสลวยทั้งในด้านเสียงและความหมาย ภาพพจน์มีหลายชนิด ดังนี้

1. อุปมา (Simile) เป็นการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนโดยเน้นเพียงด้านเดียว เช่น ความเจ็บ ความสวดย เป็นดั่ง เช่น บ้านเจ็บราวปาเข้า เน้นที่ความเจ็บวังเวง ในการอุปมามักจะมีคำ เช่น ประหนึ่ง ดุจ ดุจดัง ราวกับ เป็นต้น มาเป็นคำเชื่อมโยง

2. อุปลักขณ์ (Metaphor) เป็นการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง เป็นการเปรียบเทียบโดยตรง เน้นความหมายรุนแรงกว่าอุปมา ในการอุปลักขณ์จะมีคำว่า เป็น คือ เป็นที่สังเกต

3. ปฏิภาคพจน์ (Paradox) คำกล่าวที่มองอย่างผิวเผินและจะขัดกันเองหรือไม่น่าจะเป็นไปได้ แต่ถ้าพิจารณาให้ดีจะเป็นคำกล่าวที่มีความหมายลึกซึ้งและเป็นไปได้ เช่น น้ำผึ้งขม ความตายคือการเริ่มต้น ปากองกริต เป็นต้น

4. บุคลาธิษฐาน (Personification) เกิดจากการสร้างให้สิ่งไม่มีชีวิตแสดงออกปฏิกิริยาต่างๆ มีความรู้สึกนึกคิดเหมือนกับคน มีชีวิต มีจิตใจเหมือนคน ทำให้งานเขียนมีชีวิตชีวาน่าสนใจ

5. อติพจน์ (Hyperbole) เป็นภาพพจน์ซึ่งเกิดจากการกล่าวเกินความจริง แสดงให้เห็นความไม่น่าเป็นไปได้เพื่อเน้นอารมณ์ ความรู้สึกหรือการกระทำทำให้อ่านเกิดความเคลิบเคลิ้มซาบซึ้ง สะเทือนใจ

6. อวัตพากย์ (Synesthesia) เป็นการใช้คำแทนผลของประสาทสัมผัสของมนุษย์ที่ผิดไปจากปกติ ซึ่งตามปกติประสาทสัมผัสของมนุษย์จะใช้ตามองภาพ จมูกดมกลิ่น ลิ้นได้รสรสชาติ อาหาร หูได้ยินเสียง ปากใช้ชิม กินอาหาร เป็นต้น การใช้อวัตพากย์ทำให้ข้อความแปลกไปจนให้น่าสนใจ เช่น ความสุขที่คุณดื่มได้

7. สัทพจน์ (Onomatopoeia) การใช้คำถ่ายทอดเสียงหรือเลียนเสียงที่เกิดจากธรรมชาติ เช่น เสียงสัตว์นานาชนิดร้อง เสียงดนตรี เป็นต้น ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการตามที่คุณเขียนต้องการ

8. ปฏิพจน์ (Rhetorical Question) เป็นการใช้ประโยคคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ เพราะคำตอบรู้ชัดเจนอยู่แล้ว แต่ต้องการให้ผู้อ่านฉุกคิดในเรื่องนั้น อีกทั้งให้ข้อความมีน้ำหนักดึงดูดความสนใจ เร้าอารมณ์ หรือให้ข้อคิด

9. สัญลักษณ์ (Symbol) การใช้สิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นรูปธรรมหรือนามธรรม

10. นามนัย (Metonymy) เป็นการใช้คำหรือวลีซึ่งบ่งลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาแสดงความหมายแทนสิ่งนั้นทั้งหมด เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้คำธรรมดา และเป็นการนำจุดสำคัญหรือลักษณะเด่นของสิ่งนั้นมาพูดถึง

11. สัมพจน์ (Synecdoche) เป็นการใช้ส่วนย่อยให้หมายถึงส่วนเต็ม หรือใช้ส่วนเต็มให้หมายถึงส่วนย่อย สัมพจน์ที่ดีนั้น ส่วนย่อยที่เลือกมาแทนส่วนเต็มจะต้องเป็นส่วนสำคัญหรือเกี่ยวข้องโดยตรงกับสิ่งที่ยกมากล่าว (สิริวรรณ นันทจินทุล, 2543: 28 – 32)

ลักษณะการใช้ภาพพจน์ในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

สารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. พบภาพพจน์ในลักษณะต่างๆ ตัวอย่างเช่น

1. อุปมา

ตัวอย่างที่ 1

“เรือใบ แม้จะยาว 5.5 เมตร แต่เมื่ออยู่ในทะเลที่กว้างใหญ่มันก็ดูราวกับเศษไม้ชิ้นเล็กๆ”
(กรกฎาคม 2547: 85)

จากตัวอย่างเปรียบเทียบ เรือใบ เหมือนกับเศษไม้ชิ้นเล็กๆ ในทะเลที่กว้างใหญ่ เพื่อให้เห็นถึงความกว้างใหญ่ของทะเล

ตัวอย่างที่ 2

“สืบมีความผูกพันกับป่าห้วยขาแข้งมาก นับตั้งแต่เข้ามาสำรวจเลียงผาและควายป่าใหม่ๆ เขาเคยพูดเสมอว่า ป่าห้วยขาแข้งเปรียบเหมือนบ้านของเขา” (พฤษภาคม 2548: 72)

จากตัวอย่างเปรียบเทียบ ป่าห้วยขาแข้ง เหมือนกับ บ้านของสืบ นาคะเสถียร เพราะ สืบนาคะเสถียร ได้ต่อสู้เพื่อให้ป่าห้วยขาแข้งได้เป็นมรดกโลก

ตัวอย่างที่ 3

“...แต่ผมก็มีความสุขที่พบเห็นรอยยิ้มบนใบหน้าของคุณ มันเปรียบเสมือนน้ำเลี้ยงชีวิตอย่างดีให้กับคนเป็นพ่อ” (มกราคม 2547: 63)

จากตัวอย่างเปรียบเทียบ รอยยิ้มของคุณ เหมือน น้ำหล่อเลี้ยงชีวิตของพ่อ เป็นการกล่าวถึงความรักที่เกิดจากสายใยในครอบครัวให้ต่อสู้กับอุปสรรคต่างๆ ในชีวิตต่อไป

ตัวอย่างที่ 4

“พอฝนขาดหายสายลมหนาวก็เข้ามาเยือน ฤดูกาลหมุนเปลี่ยนเวียนไปตามวงล้อเหมือนเข็มนาฬิกาที่หมุนเวียนไปบนหน้าปัด” (พฤศจิกายน 2547: 52)

จากตัวอย่างเปรียบเทียบ การเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล เหมือน การหมุนของเข็มนาฬิกา เป็นการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลเป็นการเปลี่ยนแปลงที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่เกิดขึ้นทุกๆปี เหมือนกับการหมุนของเข็มนาฬิกาที่วนเวียนอยู่บนหน้าปัดนาฬิกา

ตัวอย่างที่ 5

“นกจาบคาเคาแดง สีขนของมันสวยงามไม่แพ้กับตัวอื่นๆ ยิ่งเวลาเกาะกิ่งไม้ตัดกับสีเขียวช่างสวยงามราวกับเทพธิดาในป่า” (มิถุนายน 2548: 64)

จากตัวอย่างเปรียบเทียบ ความสวยงามของนกจาบคาเคาแดง เหมือนกับ ความสวยงามของเทพธิดาในป่า เทพธิดาเป็นคำที่ใช้เรียกผู้ที่สวยงามที่สุด นำมาเปรียบกับความสวยงามของนกที่เรียกว่าสวยงามที่สุดเ็นป่า

2. อุปลักษณ์

ตัวอย่างที่ 1

“เจ้าแรดตัวนี้แก่มาากๆ อายุอานามประมาณ 20 ขวบปีแล้ว ฟันฟางหักเกือบหมด แต่ท่าทางยังบึกบึนเป็นรถถังน้ำหนักเกรงขามเหมือนเดิม” (กุมภาพันธ์ 2547: 94)

จากตัวอย่างเปรียบเทียบ ความบึกบึนของแรด เป็น รถถังที่น้ำหนักเกรงขาม

ตัวอย่างที่ 2

“พืชให้คุณค่าอนเอนกอนันต์แก่มวลมนุษยชาติ ให้ทั้งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค อากาศบริสุทธิ์สำหรับหายใจ น้ำใสไหลเย็นเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงชีวิต สายลมเย็น และยังให้ความสวยงามประดับผืนแผ่นดิน” (สิงหาคม 2548: 40)

จากตัวอย่างเปรียบเทียบ คุณค่าต่างๆของพืช เป็น เครื่องหล่อเลี้ยงชีวิตมนุษย์

ตัวอย่างที่ 3

“แต่สำหรับดินด่านเกวียน กล่าวได้ว่าช่างธรรมชาติคือผู้รังสรรค์โดยแท้ พัดพาสินแร่อันอุดมลอยเรื่อยมากับสายน้ำ นำมาหว่านโรยไว้ในท้องทุ่งสองฟากฝั่งมนบ่มหมักเตรียมไว้ให้ช่างนำไปปั้นแต่งขึ้นรูป

หากดินคือหัวใจของเครื่องปั้นดินด่านเกวียน ย่อมปฏิเสธไม่ได้ว่าน้ำคือธาตุที่แทรกซึมในทุกมวลของเนื้อดิน” (ธันวาคม 2547: 96)

จากตัวอย่างเปรียบ ธรรมชาติ คือ ผู้รังสรรค์ดินด่านเกวียน , ดิน คือ หัวใจของเครื่องปั้นดินด่านเกวียน , น้ำ คือ ธาตุในเนื้อดิน

ตัวอย่างที่ 4

“แต่โบราณมา กล่าวได้ว่าแม่น้ำคือผู้ชุบชูอารยธรรม เริ่มต้นจากชุมชนเล็กๆ แล้วค่อยเติบโตเป็นชุมชนทางค้าขาย หากทำเลหนุนส่งยิ่งขยายกลายเป็นเมืองใหม่ เป็นแหล่งอารยธรรมที่งานทางเชิงช่างค่อยขุดขึ้นสู่ความประณีตงดงาม” (ธันวาคม 2547: 97)

จากตัวอย่างเปรียบ แม่น้ำ คือ ผู้ชุบชูอารยธรรม เพราะแม่น้ำเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ตัวอย่างที่ 5

“ก้อนหินใหญ่ก้อนหนึ่งที่ผุดโผล่อยู่ทั่วไปบนพื้นผิวทำให้ใช้ความเร็วแทบไม่ได้ เพราะกีดขวางเมื่อไหร่เป็นได้กระโดดกระด้างกระเด็นกระดอนเป็นม้าพยศทุกทีไป” (กุมภาพันธ์ 2548: 68)

จากตัวอย่างเปรียบ การขับรถบนถนนที่ไม่เรียบทำให้รถกระโดดกระด้าง เปรียบเป็น ม้ากำลังพยศ

3. ปฏิภาณพจน์

ตัวอย่างที่ 1

“วัดนี้เป็นวัดป่าที่มีต้นไม้สีเขียวมากมาย แทบไม่น่าเชื่อว่า วัดป่าแห่งนี้จะตั้งอยู่ใจกลางป่าคอนกรีตของย่านบางกอกน้อย กรุงเทพฯนี้ได้” (สิงหาคม 2548: 59)

จากตัวอย่าง คำว่า ป่าคอนกรีต ถ้ามองอย่างผิวเผินแล้วคำว่า ป่า และ คอนกรีต จะดูขัดกัน เพราะป่าในความคิดของผู้คนจะต้องเต็มไปด้วยต้นไม้ แต่คำนี้มีความหมายลึกซึ้ง คือกล่าวถึงการที่อยู่ในเมืองที่เต็มไปด้วยสิ่งปลูกสร้าง โดยเปรียบสิ่งปลูกสร้างเป็นต้นไม้ในป่า จึงเรียกว่าป่าคอนกรีต

ตัวอย่างที่ 2

“เมื่อยกกล้องสองตาขึ้นส่องดูจึงเห็นไก่อฟ้าตัวสีเทาเข้ม หางยาว แต่ที่สะดุดตาก็คือหนังบริเวณใบหน้าสีแดงสด และมีพู่สีดำอยู่บนหัว... ไข่เลย “ไก่อฟ้าพญาล่อ” เสียงกระซิบแผ่วเบา กังวานก้องในความเงียบ การพบไก่อฟ้าพญาล่อในธรรมชาติทำให้ผมรู้สึกดีใจจนเนื้อเต้น แถมเป็นเพศผู้ซึ่งมีความงดงามโดดเด่นเสียด้วย แต่ว่าพญาล่อตัวแรกในชีวิตของผมก็ออกมาให้เห็นเพียงชั่วครู่แล้วก็หลบหายไปข้างทาง” (พฤศจิกายน 2548: 61)

จากข้อความว่า เสียงกระซิบแผ่วเบากังวานก้องในความเงียบ ถ้ามองอย่างผิวเผินแล้วจะไม่น่าเป็นไปได้ แต่เป็นข้อความที่มีความหมายลึกซึ้ง ถึงความตื่นเต้นที่ผู้เขียนเห็นไก่อฟ้าพญาล่อที่หาชมได้ยาก

4. บุคลาธิษฐาน

ตัวอย่างที่ 1

“เราบ่ายหัวร่อออกจากความเงียบของวัดอุโมงค์เข้าสู่ถนนสุขุมวิทอีกครั้ง มุ่งไปไม่ไกลก็ถึงวัดสวนดอก พะยอมสองสามต้นยืนเด่นท่าฟ้าใส” (กุมภาพันธ์ 2547: 36)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนเขียนให้ต้นพะยอม ทำกริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ ยืน และ ทำ ทำให้เห็นภาพถึงความแข็งแรงของต้นพะยอม

ตัวอย่างที่ 2

“วัดศรีมณฑาเพิ่ม ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานได้เพียงหนึ่งปี ในวันที่โคลงหลังคาหลายชั้นตามแบบไทยใหญ่เริ่มทรุด เสาทั้ง 52 ต้นเริ่มเหนื่อยกับการแบกรับน้ำหนัก” (กันยายน 2548: 72)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนเขียนให้เสาทั้ง 52 ต้น ทำกริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ เหนื่อย ทำให้ทราบถึงความยาวนานของเสาที่แบกรับน้ำหนักของโคลงหลังคาหลายชั้น

ตัวอย่างที่ 3

“วันรุ่งขึ้นเพื่อนร่วมทางของเราตื่นกันแต่เช้าตรู่ หมอกขาวลอยเอื่อยเหนือผิวน้ำอย่างเกียจคร้าน” (พฤษภาคม 2547: 80)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนเขียนให้เมฆหมอก ทำกริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ จู้เกียจ ทำให้นึกถึงภาพที่เมฆลอยอย่างช้าๆ อยู่เหนือผิวน้ำ

ตัวอย่างที่ 4

“ร้านรวงเริ่มทยอยปิดตัวลงพร้อมกับความมืดโรยตัวเข้าปกคลุมถนนทั้งสาย จนเมื่อแสงเช้าวันใหม่สาดส่องอาบตา แดดอุ่นปลุกเช้าวันหยุดปลายสัปดาห์ให้คึกคักเคลื่อนไหวด้วยนักท่องเที่ยวนักช้อปปิ้ง” (ธันวาคม 2547: 94)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนเขียนให้ ความมืด ทำกริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ โรยตัว และ แดด ทำกริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ ปลุก ทำให้เห็นภาพถึงความมืดของถนน และเห็นความคึกคักของกลางวันในวันหยุดที่มีนักท่องเที่ยวมากมาย

ตัวอย่างที่ 5

“ชั้นบนสุดของน้ำตกก็ปรากฏอยู่ลิบๆ แทบเท่าจันดอกเทียนคอยกำลังอวดสีชมพูหวานไม่ต่างจากสีของดอกเอนอ้า” (กันยายน 2548: 74)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนบรรยายถึงดอกเทียนคอย ให้ทำกริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ อวด ทำให้เห็นภาพของดอกเทียนคอยที่ชูต้นและดอกที่มีสีชมพูหวาน

ตัวอย่างที่ 6

“ภาพที่มองเห็นเบื้องหน้านั้น คือภาพของทิวสนในม่านหมอกขาวที่เป็นฉากหลังอันสวยงามให้กับทุ่งดอกไม้สีม่วงอ่อนๆแน่นขนัด ดอกหงอนนาคที่ในตอนนีพากันผลิบานอย่างร่าเริงและชุ่มน้ำด้วยละอองน้ำฝนพร่างพรम สวยจริงๆ” (ตุลาคม 2547: 64)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนเขียนให้ดอกหงอนนาค ทำกริยาอาการเหมือนมนุษย์ คือ พากัน ... อย่างร่าเริง ทำให้เห็นภาพของดอกหงอนนาคที่พากันผลิบานอย่างร่าเริงและมีความชุ่มชื้น

5. อติพจน์

ตัวอย่างที่ 1

“บรีน...น...น เครื่องยนต์แผดเสียงฉีกอากาศบาดหัวใจ” (มิถุนายน 2547: 92)

จากตัวอย่างเปรียบเทียบการส่งเสียงของเครื่องยนต์ที่ดังจนฉีกอากาศและบาดหัวใจ เป็นการเปรียบที่เกินจริง เพื่อสื่อความรู้สึกว่าเป็นเสียงที่ดังมาก

ตัวอย่างที่ 2

“ไก่อับกว่าแรดนอเดียนี่ค่าตัวสูงมาก สนนราคาถึง 60 ล้านบาท ฟังแล้วสะดุ้งแปดตลบยอมให้แก่ตายได้ไงแรดทองคำตัวนี้” (กุมภาพันธ์ 2547: 50)

จากตัวอย่างเปรียบเทียบการฟังราคาของแรคนอเดียวที่สูงมากจนฟังแล้วสะดุ้งแปดตลบ เป็นการเปรียบเทียบที่เกินจริง เพื่อสื่อความรู้สึกว่าเป็นราคาที่สูงมาก

ตัวอย่างที่ 3

“เมื่อขบวนเราไปจนถึงวัดพระยาทำ หัวใจผมก็แทบแตกสลาย จากภาพเดิมที่สวยงามมาก มาถึงวันนี้ทุกอย่างกลับกลายเป็นแล้วเกือบหมด” (สิงหาคม 2548: 102)

จากตัวอย่างเปรียบเทียบสภาพของวัดพระยาทำที่เปลี่ยนแปลงไปจนผู้เขียนรู้สึกเสียดยอย่างมา เป็นการเปรียบเทียบที่เกินจริง เพื่อสื่อความรู้สึกว่าผู้เขียนเสียดยมาก

ตัวอย่างที่ 4

“และในวันนั้นฉันเชื่อว่า ชัยชนะอันหอมหวานได้ล่องลอยมาถึงบ้านหลังนี้ ห่มคลุมต้นไม้ทุกต้นที่ลงมือปลูก ชิมช่านอยู่ในหนองน้ำบ้านที่เคยเอาเรือลงจับปลา พร่างพรูไปถึงท้องนาที่ให้เมล็ดพันธุ์” (สิงหาคม 2547: 50)

จากตัวอย่างเปรียบถึงชัยชนะที่ได้ล่องลอยไปครอบคลุมไปถึงทุกสิ่งในบริเวณบ้าน เป็นการเปรียบเทียบที่เกินจริง เพื่อสื่อให้เห็นความยิ่งใหญ่ของชัยชนะที่ได้มา

6. อวตพากย์

ตัวอย่างที่ 1

“ดูความกึกกักของท่านกันจนอิมเปรมหัวใจ เราก็ย้อนตรอกเล็ก ๆ ผ่านตลาดต้นสนกลับไป ที่รถ” (สิงหาคม 2548: 74)

จากตัวอย่าง อิมใช้กับการรับประทานอาหาร ได้นำคำว่า อิม ไปใช้กับจิตใจที่มีความสุข และสนุกสนานกับสถานที่ต่างๆที่ท่านา

ตัวอย่างที่ 2

“จากตลิ่งบ้านโรงหวด เรากลับลงสู่เรือลำเดิม ด้วยความเร็วที่ดูเหมือนเล่นตลกสำหรับเรือใหญ่ แต่ลงหยอยก็พาเราอ้อมอ้อมกับเมืองนครชัยศรีไปเรื่อย ๆ ทั้งสายตาและหัวใจ” (สิงหาคม 2548: 76)

จากตัวอย่าง อ้อมอ้อมใช้กับการรับประทานอาหาร ได้นำคำว่าอ้อมอ้อมใช้กับจิตใจที่รู้สึกในทางที่ดีกับเมืองนครชัยศรี

ตัวอย่างที่ 3

“ฉันนั่งอยู่ที่โต๊ะเลือกสไลด์ วางแว่นขยายส่องดูภาพทุกที่ที่เราไปมันคือความสวยงามที่จะได้รับการเผยแพร่ในไม่ช้า แต่ฉันกลับนึกถึงตอนที่อายุลอยอยู่บนน้ำผาในถ้ำน้ำเพื่อกันไม่ให้ฉันตกลงไปกับหินที่พวกเรากอดคอในโรงครัวอันอบอวลไปด้วยมิตรภาพ” (มกราคม 2548: 91)

จากตัวอย่าง คำว่า “อบอวล” จะใช้กับกลิ่นของสิ่งต่างๆ แต่นำมาใช้กับมิตรภาพ ซึ่งนำไปใช้ในความหมายที่ดี หมายถึง ความเป็นมิตรที่มีอยู่มากมาย

ตัวอย่างที่ 4

“ดื่มกินอดีตอันขมหวานย่านวัดเกตฯ” (กุมภาพันธ์ 2547: 50)

จากตัวอย่าง คำว่า “ดื่มกิน” จะนำมาใช้กับน้ำหรืออาหาร แต่ผู้เขียนนำมาใช้กับอดีตของย่านวัดเกตการามที่มีทั้งเรื่องที่ดีและไม่ดีจึงนำคำว่า ขมหวาน มาใช้แทนเรื่องที่ดีและไม่ดีเพื่อให้เข้ากับคำว่าดื่มกิน

7. สัทพจน์

ตัวอย่างที่ 1

“พรีด ... พรีด เสียงพื้นถนนที่เป็นลูกรังร่วนทลายไหลลงมา ผมใจหายวาบรู้สึกว่ารถกำลังถอยหลังลงลิ่วๆ ทั้งที่ล้อหมุนเดินหน้า” (กุมภาพันธ์ 2548: 68)

จากตัวอย่าง พรีด ... พรีด เป็นเสียงของดินลูกรังที่ร่วงลงมา

ตัวอย่างที่ 2

“ขณะเดียวกันก็ซื้อม้าแต่ละตัว เข้ามาพื้นเมืองเดินกุกกับเข้ามาหาอย่างสนใจ ฉันทเลยได้โอกาสรู้จักม้าไปด้วย” (มิถุนายน 2548: 89)

จากตัวอย่าง กุกกับ เป็นเสียงเดินของม้า

ตัวอย่างที่ 3

“ส่วนวันที่จะเกิดบั้งไฟพญานาคนั้น ลุงพิชิตบอกว่าต้องยึดเอาวันออกพรรษาของลาวเป็นหลัก ของเขาช้ากว่าเราวันหนึ่ง “ช่วงขึ้นมากๆตั้งแต่หัวค่ำจนถึงสามทุ่ม มันจะดังบั้ง” ลุงแสดงท่าประกอบ” (กันยายน 2548: 75)

จากตัวอย่าง บั้ง เป็นเสียงของบั้งไฟพญานาคที่ขึ้นมาจากแม่น้ำ ซึ่งเป็นประเพณีที่เกิดขึ้นทุกปีที่ริมแม่น้ำโขงในจังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย

ตัวอย่างที่ 4

“ส่วนด้านบนต้นไม้แถวประตูทางเข้านี้ จะมีนกปีกลายสก็อต (Eurasian Jay) กระโดดหา กินไปมา ส่งเสียง “แซก...แซก” มาทักทายอยู่บ่อยๆ” (มกราคม 2548: 55)

จากตัวอย่าง แซก ... แซก เป็นเสียงร้องของนกปีกลายสก็อต

ตัวอย่างที่ 5

“ฝูงโลมาปากขวดนับสิบตัวผุดดำว่ายไล่ต้อนฝูงปลาเล็กไปทางโน้นที่ทางนี้ที่ ... เสียงพ่นน้ำได้ยินดังฟัดฟาด” (มีนาคม 2547: 92)

จากตัวอย่าง ฟัดฟาด เป็นเสียงพ่นน้ำของปลาโลมา

8. ปฏิรูปจน

ตัวอย่างที่ 1

“นอกจากป่าดิบเขาที่อุดมสมบูรณ์ด้วยพรรณไม้และสัตว์ป่าหายากแล้ว สภาพอากาศบนนั้นยังเหน็บหนาวและแปรปรวนตลอดทั้งปีอีกด้วย ใครที่เคยไปเยือนช่วงเย็น คงรับรู้ถึงสภาพอากาศดังกล่าวได้เป็นอย่างดี” (มกราคม 2548: 68)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ เพราะรู้คำตอบชัดเจนอยู่แล้ว

ตัวอย่างที่ 2

“ใครจะคิดอย่างไรผมก็ไมรู้นะครับ แต่ที่ทำให้ผมเข้าใจได้ก็คือ สายพระเนตรอันยาวไกลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา” (กันยายน 2548: 57)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ เป็นการบอกเล่าเท่านั้น

ตัวอย่างที่ 3

“ทุกเช้าเรามักเห็นเขาอุทยานสร้างบ้านพักอยู่กับช่างท้องถิ่น เทปูน แบกไม้ ต่อท่อน้ำ รั้ว รั้ว อุปกรณ์สารพัด แต่ทุกเย็น ดวงตาเป็นประกายยามพูดถึงความมั่นของเขาบอกเราว่ามีความสุขแค่ไหน” (ธันวาคม 2547: 88)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ เพราะรู้คำตอบชัดเจนอยู่แล้ว

ตัวอย่างที่ 4

“ผมเหลือบเห็นภาพถ่ายเก่าติดอยู่บนผนังโรงเจหลังองค์พระ ตอนนั้นเขาเต่าคูยังเป็น
ธรรมดาดีมาก มีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่กลางแจ้งองค์เดียว ดูขลังๆยังงิบอกไม่ถูก” (เมษายน
2548: 73)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ เพราะรู้คำตอบชัดเจนอยู่แล้ว

ตัวอย่างที่ 5

“ใครจะไปคิดว่าวันที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวพัฒนาขึ้นมาจนเป็นรายได้อันดับต้นของ
ประเทศ ตลาดน้ำที่เคยเป็นจุดขายของการท่องเที่ยวไทยหลายแห่งกลับต้องเลิกราไป” (กันยายน
2547: 62)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ เป็นการบอกเล่าเท่านั้น

9. สัญลักษณ์

ไม่พบข้อมูลในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

10. นามนัย

ตัวอย่างที่ 1

“แต่ฝรั่งก็มีมากมายที่พญาไ้ตรงถนนคนเดิน มากพอๆกับสาวไทยใจกล้า ที่คูปื้บก็รู้ปั้บ
ว่าส่วนใหญ่เป็นสาวจากที่ราบสูง” (มิถุนายน 2548: 71)

จากตัวอย่าง สาวจากที่ราบสูง หมายถึง ผู้หญิงที่มีถิ่นกำเนิดที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ของไทย เกิดจากสภาพภูมิประเทศของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เป็นที่ราบสูง

ตัวอย่างที่ 2

“วันนี้ท้องฟ้าไม่ขาวซีด ช่างภาพกดชัตเตอร์อย่างสบายใจก่อนออกรถลงจากเขากลับสู่ทางหลวงหมายเลข 211 มุ่งเข้าอำเภอสังขม” (กันยายน 2548: 77)

จากตัวอย่าง กดชัตเตอร์ หมายถึง การถ่ายภาพ เกิดจากอุปกรณ์ของการถ่ายภาพ ที่ใช้การกดชัตเตอร์เป็นตัวกำหนดการถ่ายภาพในครั้งหนึ่งๆ

11. สัมพจน์

ไม่พบข้อมูลในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

การใช้ภาพพจน์ในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. พบการใช้ภาพพจน์ 9 ประเภท ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ ปฏิภาคพจน์ บุคลาธิษฐาน อติพจน์ आवัตพากย์ สัทพจน์ ปฏิปจน์ และนามนัย ลักษณะภาพพจน์ที่ปรากฏมาก คือ อุปมา ภาพพจน์ที่ปรากฏน้อย คือ ปฏิภาคพจน์ ส่วนภาพพจน์ที่ไม่ปรากฏ คือ สัญลักษณ์ และสัมพจน์

ตอนที่ 2 กลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

ในการศึกษากลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. ผู้วิจัยได้ศึกษากลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. โดยแบ่งหัวข้อในการศึกษาออกเป็น 4 หัวข้อ ต่อไปนี้

1. การตั้งชื่อเรื่อง
2. การเขียนความนำ
3. การเขียนเนื้อเรื่อง
4. การเขียนความจบ

จากการศึกษากลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. ปรากฏว่ามีกลวิธีการเขียนดังนี้

1. การตั้งชื่อเรื่อง

การตั้งชื่อเรื่อง พอจะจำแนกประเภทของชื่อเรื่องตามลักษณะที่เห็น ดังนี้

1. ชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหา (Descriptive Title) หมายถึง ชื่อเรื่องที่แสดงถึงเรื่องราวในเนื้อเรื่อง กล่าวถึงสาระของเนื้อหานั้นเกี่ยวกับเรื่องอะไร บางคนอาจเรียกชื่อเรื่องประเภทนี้ว่าเป็นแบบป้ายสินค้า ทันทีที่ผู้อ่านเห็นชื่อเรื่องก็จะทราบได้ทันทีว่า ใจความของเรื่องอยู่ในความสนใจของตนหรือไม่ ชื่อเรื่องประเภทนี้มีข้อความกระชับ แต่ได้ใจความอยู่ในรูปแบบต่างๆ เช่น บัวลอย : เด็กน้อยระยะลิขาคิ , นักบริหารกับความเครียด , นกโกโรโกโส เป็นต้น

2. ชื่อเรื่องแบบเล่นสำนวน (Special Title Gimmick) หมายถึงชื่อเรื่องที่เจาะจงใช้สำนวนแปลกๆมาสร้างความสนใจ เช่นในรูปแบบของสุภาษิต โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน เล่นสำนวน สัมผัสนอก สัมผัสใน บางคนถนัดใช้ภาษาประชดประชัน เยาะเย้ย ตลก ขบขัน ชื่นชม ฯลฯ ผู้ตั้งชื่อมักต้องการให้ผู้อ่านสื่อความหมายบางอย่างที่แฝงอยู่โดยกระตุ้นให้เกิดอารมณ์คล้อยตาม เช่น จากรวงเป็นเม็ดพราว ... สู้วัฒนธรรมข้าว , ละครลิง ... ชีวิตป่าสู่โลกมาหา , เด็กเอ๋ยเด็กดีที่น่ารัก เป็นต้น

3. ชื่อเรื่องแบบคุยกับผู้อ่าน (Direct address Title) หลายครั้งที่ผู้ตั้งชื่อเรื่องจะสร้างความเป็นกันเองกับผู้อ่าน โดยโยงให้เกิดความรู้สึกร่วมกันตั้งแต่เริ่มต้น จะใช้สรรพนาม คุณ ผม เขา อยู่ด้วย เช่น ถ้าคุณอยากรวย...เชิญทางนี้... , คุณจะอย่างไรถ้าเขาไม่กลับบ้าน เป็นต้น

4. ชื่อเรื่องแบบคำถาม (Question Title) เป็นชื่อเรื่องที่นิยมค่อนข้างสูงรองจากชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหา เพราะมักเป็นทางออกของผู้เขียน เมื่อนึกไม่ออกว่าควรตั้งชื่ออย่างไรดี การตั้งคำถามมักมีประสิทธิภาพตรงที่เราความอยากรู้ให้ผู้อ่านได้เสมอ ข้อสำคัญ ผู้ตั้งชื่อจะต้องทราบความต้องการผู้อ่านพอๆ กับประเด็นสำคัญของเรื่อง เช่น จริงหรือ ? ...ที่เขาว่าไม่รวยก็สวยได้ , คุณคิดว่าคุณเลี้ยงลูกถูกวิธีแล้วหรือ เป็นต้น

5. ชื่อเรื่องแบบจจนสนเท่ห์ (Suspense Title) นอกจากรูปแบบของการสร้างความอยากรู้ด้วยการตั้งคำถามแล้ว ยังมีรูปแบบการสร้างความสนเท่ห์ในใจผู้อ่านด้วยการตั้งชื่อเรื่องให้เกิดความสงสัยไว้ด้วยข้อความซึ่งชุกซ่อนสาระสำคัญไว้คลี่คลายในเนื้อเรื่องภายหลัง เช่น ...อยากรวย

เชิญทางนี้ , และแล้ว...คุณก็พบว่า...! , เรื่องที่ไม่เคยเล่าของมูโสลินี เป็นต้น (มาลี บุญศิริพันธ์, 2535: 68 – 70)

การตั้งชื่อเรื่องสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

สารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. พบกลวิธีการตั้งชื่อเรื่องในลักษณะต่างๆ ตัวอย่างเช่น

1. ชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหา

ตัวอย่างที่ 1

“ล่องเรือ ปีนผา จากอ่าวนาง อ่าวพังงาถึงเกาะปันหยี” (มีนาคม 2547: 65)

จากตัวอย่าง เป็นชื่อเรื่องที่กล่าวถึงการล่องเรือ การปีนผา ที่ผู้เขียนได้เขียนเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวทางภาคใต้ของไทย คืออ่าวพังงาจนถึงเกาะปันหยี

ตัวอย่างที่ 2

“กุสอยดาว ป่าสวย น้ำใส และดอกไม้บาน” (ตุลาคม 2547: 56)

จากตัวอย่าง เป็นชื่อเรื่องที่กล่าวถึงกุสอยดาว ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่ในจังหวัดอุดรดิตถ์ ซึ่งผู้เขียนต้องการสื่อถึงความโดดเด่นของกุสอยดาว คือ ป่าที่มีความสวยงาม สายน้ำที่ใสสะอาด และดอกไม้ (ดอกหงอนนาค) ที่เบ่งบานในช่วงที่ผู้เขียนไปท่องเที่ยว

ตัวอย่างที่ 3

“พาชมนกชมไม้ ในพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์” (มกราคม 2548: 53)

จากตัวอย่าง เป็นชื่อเรื่องที่กล่าวว่าผู้เขียนได้พาผู้อ่านไปชมนกและต้นไม้ในพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่

ตัวอย่างที่ 4

“เลาะเลียบบเที่ยวฝั่ง ทะเลอ่าวไทย บนเส้นทางชะอำ – หัวหิน สู่ประจวบคีรีขันธ์”
(กุมภาพันธ์ 2548 , 37)

จากตัวอย่าง เป็นชื่อเรื่องทีกล่าวถึงการท่องเที่ยวตามชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทย ในเส้นทางท่องเที่ยวชะอำ หัวหิน จนถึงประจวบคีรีขันธ์

ตัวอย่างที่ 5

“แอ่วสวนสัตว์เชียงใหม่ บ้านใหม่ของหมีแพนด้า “ช่วงช่วง – หลินฮุ่ย” (กุมภาพันธ์ 2547: 91)

จากตัวอย่าง เป็นชื่อเรื่องทีกล่าวถึงการท่องเที่ยวสวนสัตว์เชียงใหม่ โดยใช้คำภาษาถิ่นเหนือว่า “แอ่ว” ซึ่งตรงกับภาษาไทยมาตรฐานว่า เที่ยว ทีเจียนถึงการอยู่อาศัยของหมีแพนด้าชื่อ “ช่วงช่วง – หลินฮุ่ย” ทีรัฐบาลจีนได้มอบให้รัฐบาลไทยเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ตัวอย่างที่ 6

“ด่านเกวียน บ้านคนปั้นดินแห่งลุ่มน้ำมูล” (ธันวาคม 2547: 94)

จากตัวอย่าง เป็นชื่อเรื่องทีกล่าวถึงด่านเกวียน ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของผู้คนที่ประกอบอาชีพปั้นดินเป็นเครื่องใช้ต่างๆ ทีอยู่ลุ่มแม่น้ำมูลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. ชื่อเรื่องแบบเล่นถำนวน

ตัวอย่างที่ 1

“นาฏลีลาของกลีบไม้บางกลางป้า เหนือยอดเขาฝามี” (พฤษภาคม 2547: 37)

จากตัวอย่าง เป็นชื่อเรื่องที่เล่นสำนวนในคำว่า “นาฏลีลา” ซึ่งหมายถึง ลีลาของการฟ้อนรำ ซึ่งนำมาเปรียบกับความงดงามของกลีบดอกไม้ในป่าของเขาฟามี จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตัวอย่างที่ 2

“เขาจินแล บนมุดหมายและเรียวแรงแห่งความเชื่อมั่น” (มกราคม 2548: 94)

จากตัวอย่าง เป็นชื่อเรื่องที่เล่นสำนวนในคำว่า “มุด” เป็นอุปกรรมในการปีนหน้าผา ซึ่งเป็นคำเฉพาะของการท่องเที่ยวในรูปแบบการปีนผา และกล่าวถึงเรียวแรงแห่งความเชื่อมั่นของผู้ปีนหน้าผาที่เขาจินแล

ตัวอย่างที่ 3

“ทะเลระของ ทำนองเกลียวคลื่นและเส้นขอบฟ้า” (เมษายน 2547: 67)

จากตัวอย่าง เป็นชื่อเรื่องที่เล่นสำนวน “ทำนองเกลียวคลื่นและเส้นขอบฟ้า” ซึ่งกล่าวถึงทะเลระของ ในเกาะ อ่าวและหาดต่างๆ

ตัวอย่างที่ 4

“วิบากสัญจร ตะลอนปราสาทขอม” (กรกฎาคม 2548: 93)

จากตัวอย่าง เป็นชื่อเรื่องที่เล่นสำนวนในคำว่า “วิบาก” “สัญจร” และ “ตะลอน” เป็นการใช้คำที่ไม่ได้ใช้กันทั่วไปในชีวิตประจำวัน และมีการสัมผัสระหว่างคำว่า “สัญจร” และ “ตะลอน” เป็นชื่อเรื่องที่แสดงถึงการเดินทางไปที่ปราสาทของประเทศกัมพูชาโดยยากเย็น

ตัวอย่างที่ 5

“แหลมสน ฟากฟ้าทะเลฝันแดนอันดามันเหนือ” (มีนาคม 2547: 78)

จากตัวอย่าง เป็นชื่อเรื่องที่เล่นสำนวนการสัมผัสภายในชื่อเรื่อง เช่น สัมผัสพยัญชนะ “ฟาก – ฟ้า” และ “ฝืน – อัน” และเล่นคำว่า ฟากฟ้าทะเลฝืน ซึ่งใช้ในความหมายว่าเป็นดินแดนที่มีความสวยงาม

3. ชื่อเรื่องแบบคุยกับผู้อ่าน

ไม่พบข้อมูลในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

4. ชื่อเรื่องแบบคำถาม

ไม่พบข้อมูลในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

5. ชื่อเรื่องแบบจนสนเท่ห์

ตัวอย่างที่ 1

“เชียงดาว บนเส้นทางสายใหม่ที่ไม่ได้เลือก” (มกราคม 2547: 35)

จากตัวอย่าง เป็นการตั้งชื่อเรื่องที่สร้างความสงสัยให้แก่ผู้อ่านว่าเส้นทางการเดินทางของเชียงดาวสายใหม่ที่ไม่ได้เลือกเป็นเช่นไร ทำให้ผู้อ่านต้องการอ่านเพื่อที่จะหาคำตอบ

ตัวอย่างที่ 2

“การเดินทางครั้งใหม่ของหมู่เกาะอ่างทอง” (เมษายน 2547: 80)

จากตัวอย่าง เป็นการตั้งชื่อเรื่องที่สร้างความสงสัยให้แก่ผู้อ่านว่าการเดินทางครั้งใหม่ของหมู่เกาะอ่างทองเป็นเช่นไร ทำให้ผู้อ่านต้องการอ่านเพื่อที่จะหาคำตอบจากเนื้อเรื่อง

ตัวอย่างที่ 3

“ห้วยขาแข้ง – พุงใหญ่เรศวร รำลึก 14 ปีมรดกโลก และการจากไปของชายคนหนึ่ง”
(พฤษภาคม 2548: 69)

จากตัวอย่าง เป็นการตั้งชื่อเรื่องที่สร้างความสงสัยให้แก่ผู้อ่านว่าชายคนหนึ่งเป็นใคร ทำให้ผู้อ่านต้องการอ่านเพื่อที่จะหาคำตอบว่าชายผู้นั้นคือใคร

ตัวอย่างที่ 4

“ฟาร์มม้า แห่งหุบเขาแม่จัน เมื่อความฝันตกตะกอนอยู่ในนั้น” (มิถุนายน 2548: 84)

จากตัวอย่าง เป็นการตั้งชื่อเรื่องที่สร้างความสงสัยให้แก่ผู้อ่านว่าความฝันที่ตกตะกอนเป็นเช่นไร ทำให้ผู้อ่านต้องการอ่านเพื่อที่จะหาคำตอบจากเนื้อเรื่อง

ตัวอย่างที่ 5

“ปางสีดา เราจะนำอดีตกลับคืนมาอีกครั้ง” (พฤศจิกายน 2548: 81)

จากตัวอย่าง เป็นการตั้งชื่อเรื่องที่สร้างความสงสัยให้แก่ผู้อ่านว่าอดีตของปางสีดาเป็นเช่นไร และใครจะเป็นผู้นำอดีตกลับคืนมา ทำให้ผู้อ่านเกิดความสงสัยใคร่รู้ต้องการที่จะอ่านสารคดีเรื่องนั้น

กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. พบกลวิธีการตั้งชื่อเรื่อง 3 ประเภท ได้แก่ ชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหา ชื่อเรื่องแบบเล่นสำนวน และชื่อเรื่องแบบฉงนสนเท่ห์ ลักษณะการตั้งชื่อเรื่องที่ปรากฏเป็นจำนวนมากคือ ชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหา การตั้งชื่อเรื่องที่ปรากฏจำนวนน้อยคือ ชื่อเรื่องแบบฉงนสนเท่ห์ ส่วนการตั้งชื่อเรื่องที่ไม่ปรากฏ คือ ชื่อเรื่องแบบคุยกับผู้อ่าน และชื่อเรื่องแบบคำถาม

2. การเขียนความนำ

การเขียนความนำ สามารถจำแนกได้ตามเนื้อหาและเป้าหมายของการเขียน ได้แก่

1. ความนำประเภทสรุปประเด็น (Summary lead) ความนำประเภทนี้จะให้ใจความสำคัญของเรื่องทั้งหมดแก่ผู้อ่านเพื่อจะได้ทราบถึงสาระของเรื่องทั้งหมดก่อน เป็นประโยชน์ในการช่วยตัดสินใจว่าเรื่องนั้นตรงกับความสนใจหรือไม่

2. ความนำประเภทบรรยาย (Narrative lead) คือความนำที่มีลักษณะสร้างบรรยากาศของเรื่องให้ตื่นใจ ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์ให้รายละเอียดของเหตุการณ์เปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้สร้างจินตนาการภาพเหตุการณ์รวมตามคำบรรยายของผู้เขียน ลักษณะพิเศษของความนำประเภทนี้คือ ผู้เขียนจะใช้เทคนิคการเล่าเรื่องโดยบรรยายแต่ละฉากของเรื่องอย่างละเอียด ตามด้วยการแสดงความต่อเนื่องของเหตุการณ์หรือการเดินเรื่องอย่างสละสลวยกลมกลื่นเหมือนกับผู้อ่านอยู่ในสถานการณ์จริง

3. ความนำประเภทพรรณนาหรืออธิบาย (Descriptive lead) จะให้ความรู้สึกอารมณ์และสัมผัสจินตนาการที่เกิดขึ้นจากความนำนั้น คือ นอกจาก ได้เห็น ได้ยิน ได้รู้สึกร่วมแล้ว ยังสามารถสัมผัสอารมณ์ที่สร้างขึ้นโดยผู้เขียน ความนำประเภทนี้มุ่งให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการคล้อยตามมากกว่าจะเป็นเพียงการเล่าเรื่องให้เห็นรายละเอียดของเรื่องอย่างเดียว

4. ความนำประเภทคำพูด (Quotation lead) คำพูดของบุคคลบางคนสามารถนำมาเริ่มเรื่องได้ โดยเฉพาะคำพูดคมๆ ของบุคคลสำคัญ บุคคลเด่นในสังคมหรือคำพูดคมๆ ที่ออกจากปากของเด็กเล็ก อย่างคาดไม่ถึง เป็นต้น แต่ต้องระลึกเสมอว่าคำพูดนั้นๆ ต้องมีค่าควรแก่การนำมาเริ่มเรื่อง และเป็นที่ประทับใจของคนทั่วไป

5. ความนำประเภทคำถาม (Question lead) สารคดีบางเรื่อง มีเนื้อหาเหมาะสมมากสำหรับการเริ่มต้นด้วยคำถาม ซึ่งอาจจะมีหรือไม่มีคำตอบเกี่ยวกับเรื่องนั้นเลย แต่ก็สามารถกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นให้อ่านต่อไปเพื่อหาคำตอบในเรื่อง คำถามเป็นความนำที่ค่อนข้างท้าทายทั้งความสามารถผู้เขียนในการสร้างความสนใจแก่ผู้อ่าน และสำหรับผู้อ่านในการถูกกระตุ้นให้ติดตามหาคำตอบต่อไป ความนำแบบคำถามจะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อเป็นคำถามที่อยู่ในใจ หรือในความสนใจของกลุ่มผู้อ่านขณะนั้น ควรมีลักษณะกระชับมีประเด็นที่เด่นชัด

6. ความนำแบบคุยกับผู้อ่านโดยตรง (Direct address lead) คือ ความนำที่ผู้เขียนใช้สรรพนามแทนตัวเองกับผู้อ่านเหมือนกำลังนั่งคุยกันสองต่อสอง นิยมใช้คำว่า “ผม” “คุณ” การใช้สรรพนามแบบนี้ช่วยสร้างความเป็นกันเองระหว่างผู้เขียนและผู้อ่าน เปรียบเสมือนทั้งสองฝ่ายร่วมในเหตุการณ์ที่กำลังกล่าวถึงด้วยกัน ภาษาที่ใช้มักจะสะท้อนความเป็นกันเองมากกว่าการเขียนความนำประเภทอื่นๆ

7. ความนำประเภทหยอกล้อ (Teaser lead) หมายถึง ความนำที่เขียนโดยไม่เจตนาจะให้ผู้อ่านทราบเรื่องราวทันที มีลักษณะผ่อนคลาย ชั่วเข้าใครบางคนซึ่งไม่เกี่ยวกับเรื่องที่เขียนเลยก็ได้ ใช้ภาษาเบาๆ ไม่เคร่งเครียด และสั้น โดยหยิบยกเอาแง่มุมเล็กๆ หรือเกร็ดส่วนหนึ่งส่วนใดขึ้นมาเป็นจุดหยอกล้อได้มากกว่าความนำประเภทอื่นๆ

8. ความนำประเภทไม่มีรูปแบบ (Freak lead) หมายถึงความนำที่เขียนขึ้นโดยไม่มีการเกริ่นอารัมภบทให้มากความ มีลักษณะแปลกไม่เป็นแบบคำถาม พรรณนาหรือคำพูด ลักษณะความนำประเภทนี้อาจเป็นกลอนเปล่า อาจเป็นเพียงพยางค์เดียวหรืออาจอ้างถึงสิ่งใดที่ไกลจากเรื่องที่เขียนแต่ก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นของเรื่องซึ่งสามารถโยงความสนใจเข้าสู่เรื่องได้ บางครั้งอาจเข้าเรื่องเลยอย่างไม่มีปีไม่มีขลุ่ย ไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน ความนำแบบนี้มีลักษณะแปลกกว่าความนำทั่วไป แต่ก็สามารถสร้างความสนใจให้ผู้อ่านได้อีกรูปแบบหนึ่ง

9. ความนำแบบกระทบความรู้สึก (Striking lead) คือ ความนำที่ใช้ภาษารุนแรง กระทบความรู้สึกของผู้อ่านทันที สามารถสร้างความรู้สึกลงอย่างต่อเหตุการณ์นั้นๆ การเขียนผู้เขียนต้องมั่นใจว่าสามารถเลือกใช้อรรถาธิบายที่จะทำให้ผู้อ่านอ่านต่อไปจนจบเรื่อง โดยหยิบเอาแง่มุม จุดเด่นของเหตุการณ์ และเรื่องราวส่วนที่สะท้อนความรู้สึกมากๆ มาเขียน อาจเป็นแง่มุมตลกขบขัน สะเทือนอารมณ์ หรือเป็นประเด็นที่คนคาดคิดไม่ถึงมาก่อน ลักษณะพิเศษของความนำนี้คือ การใช้ภาษาสั้น กระชับ และมีพลังความรู้สึกร่วมอยู่ด้วย

10. ความนำประเภทคำกลอน สุภาษิต เป็นความนำที่ยกเอาคำกลอนสุภาษิต หรือคำคมที่แพร่หลายมาขึ้นต้น การใช้คำกลอนสุภาษิตจะช่วยให้ได้ทั้งอารมณ์ จินตภาพ และจุดสำคัญของเรื่องในเวลาเดียวกัน (มาลี บุญศิริพันธ์, 2535: 42 – 50)

การเขียนความนำในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

สารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. พบกลวิธีการเขียนความนำในลักษณะต่างๆ ตัวอย่างเช่น

1. ความนำประเภทสรุป

ตัวอย่างที่ 1

“สิงห์บุรี เป็นเมืองเล็กๆ ที่อยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาเมืองหนึ่ง รายล้อมไปด้วยเมืองที่ราบลุ่มภาคกลาง อันประกอบไปด้วยนครสวรรค์ ชัยนาท ลพบุรี อ่างทอง และสุพรรณบุรี นับเป็นแหล่งอยู่อาศัยน้ำใหญ่แห่งหนึ่งของแผ่นดินไทย เมืองนี้นอกจากมีแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นสายน้ำหลักไหลผ่านกลางเมืองแล้ว ยังมีแม่น้ำน้อยและแม่น้ำป่าสักมาร่วมประสานหล่อเลี้ยงความอุดมสมบูรณ์ของเมืองสิงห์บุรีอย่างเหลือล้น จนมีสมญานามเมืองอีกอย่างหนึ่งว่า “ดินแดนแห่งแม่น้ำ 3 สาย” และยังไม่นับลำน้ำ ห้วยหนองคลองบึงอีกมากที่อยู่กระจายไปทั่วทุกแห่ง สิงห์บุรีจึงเป็นเมืองที่มีทรัพยากรในดินสินในน้ำมากมายมาแต่โบราณ” (กันยายน 2547: 35)

จากตัวอย่าง ความนำสรุปประเด็นเกี่ยวกับเมืองสิงห์บุรี ทั้งทางด้านสภาพภูมิประเทศ ประวัติศาสตร์ของจังหวัด ทำให้ผู้อ่านทราบข้อมูลของจังหวัดสิงห์บุรีโดยสรุปก่อนที่จะอ่านเนื้อเรื่องสารคดีต่อไป

ตัวอย่างที่ 2

“รถ ATV หรือ ALL TERRAIN VEHICLE ที่มีความหมายว่า รถสำหรับทุกสภาพเส้นทาง ตัวนี้นั้น นับเป็นพาหนะลุยตัวใหม่ ที่เพิ่งจะให้กำเนิดขึ้นในโลกเมื่อไม่นานมานี้ โดยกำจัดจุดอ่อนของรถ MTX หรือรถมอเตอร์ไซค์วิบากแบบลุยป่าลุยเขา ที่แม้ว่าจะมีความแข็งแรงมาก แต่ไม่มีการทรงตัว เพราะมีแค่สองล้อ ขับขี่ยาก คนขับขี่ต้องมีฝีมือมากๆ จึงจะลุยได้อย่างสะดวก โดยเพิ่มจุดแข็งคือล้ออีกสองล้อ กลายเป็นรถมอเตอร์ไซค์วิบากสี่ล้อ ที่ใครก็ขึ้นไปขับขี่ได้ไม่ต้องกลัวล้ม ดังนั้นด้วยความสมดุล ความเล็กเบา แต่แรงและความสามารถในการส่งกำลังขับเคลื่อนไปยังล้อชนิดตะกั่วตะกายทั้งสี่ล้อ เจ้ารถนี้จึงเป็น ALL TERRAIN VEHICLE ที่สามารถลุยไปในทุกเส้นทางยากลำบากต่างๆ ได้เป็นอย่างดี และแม้เส้นทางวิบากบางแห่งจะยากเย็นจนรถ ATV ไป

ไม่ได้ แม้แต่รถยนต์ขับเคลื่อนสี่ล้อพันโซ่แล้วก็ยังไปไม่ได้ คนสักสองคนก็สามารถจะออกแรงยกเจ้า ATV ข้ามพื้นอุปสรรคสิ่งกีดขวางที่ยากลำบากนั้นไปได้ไม่ยาก ... อย่าไปคนเดียวก็แล้วกัน” (มกราคม 2547: 71)

จากตัวอย่าง ความนำสรุปประเด็นเกี่ยวกับรถ ATV ทั้งทางด้านความหมาย ลักษณะ และประโยชน์การใช้งาน ทำให้ผู้อ่านทราบข้อมูลของรถ ATV โดยสรุปก่อนที่จะอ่านเนื้อเรื่องต่อไป

ตัวอย่างที่ 3

“ในที่สุดพื้นที่ป่า “อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ป่าดงพญาเย็น” ก็ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกจากคณะกรรมการพิจารณามรดกโลกขององค์การยูเนสโก ในที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปีครั้งที่ 29 เมื่อวันที่ 10 – 17 กรกฎาคม ที่ผ่านมา ซึ่งการประชุมครั้งนี้จัดขึ้นที่กรุงเคมเบิน สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ โดยมีประเทศสมาชิกต่างๆทั่วโลกเข้าประชุม 148 ประเทศ และยังมีแหล่งที่ต้องการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกเข้ามาให้ที่ประชุมพิจารณา ซึ่งมีทั้งประเภทธรรมชาติและแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมและแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมนับร้อยแห่ง แต่มีแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติผ่านการพิจารณาเพียงไม่กี่แห่งเท่านั้น นับเป็นเรื่องที่น่าภาคภูมิใจของคนไทยทุกคน” (พฤศจิกายน 2548: 39)

จากตัวอย่าง ความนำสรุปประเด็นเกี่ยวกับการประกาศเป็นมรดกโลกของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ป่าดงพญาเย็น จากองค์การยูเนสโก ทำให้ผู้อ่านทราบข้อมูลของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ป่าดงพญาเย็น โดยสรุปก่อนที่จะอ่านเนื้อเรื่องสารคดีต่อไป

ตัวอย่างที่ 4

“ณ บึงน้ำกว้างนาม “บึงบอระเพ็ด” คือแหล่งรวมความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต ดอกบัวบานสะพรั่ง ได้ผืนน้ำเต็มไปด้วยสาหร่าย ที่ฟั่นกอาศัยของกุ้งหอยปูปลาและตัวอ่อนแมลง ส่วนจอก แหน และผักตบชวา ถูกสายลมนำพามารวมกันจนเป็นแพแผ่นแน่นหนาเหมือนเวทีให้สรรพชีวิตได้โลดเล่น กอกกพงหญ้าขึ้นรกที่ชายน้ำ มีสรรพชีวิตมากมายหลบซ่อนหากิน

ความอุดมสมบูรณ์ของนิเวศบึงน้ำเป็น “บ้าน” ที่ดีที่สุดของนกน้ำ” (ธันวาคม 2548: 55)

จากตัวอย่าง ความนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับบึงบอระเพ็ด ว่าเป็นที่อยู่อาศัยของพืชและสัตว์นานาชนิด โดยเฉพาะนกน้ำ ทำให้ผู้อ่านทราบข้อมูลของบึงบอระเพ็ดโดยสรุปก่อนที่จะอ่านเนื้อเรื่องสารคดีต่อไป

2. ความนำประเภทบรรยาย

ตัวอย่างที่ 1

“เย็นย่ำน่าน้ำทะเลตรงในวันที่ลมตะวันตกพัดโบก มีกลุ่มครีบล้างสีเทาโผล่พ้นน้ำ แพนหางที่ทอดขนานกับพื้นราบนั้นแผ่กว้างไม่เหมือนปลาชนิดใด มันตัวชูขึ้น ก่อนลำตัวสีเทาเพรียวได้รูปจะดำดิ่งลงสู่โลกสีคราม

ฝูงปลาโลมาปากขวดนับสิบตัวดำผุดดำว่ายไล่ต้อนฝูงปลาเล็กไปทางโน้นทีทางนี้ที เหมือนกับจะปั่นหัวเล่นมากกว่าที่จะจงใจกินเป็นอาหาร เสียงพ่นน้ำได้ยินดังฟัดฟาด เจ้าโลมาตัวเล็กนึกสนุกคิดตัวหางย้อยลอยขึ้นจากผิวน้ำ โดยมีตัวอื่นๆว่ายเคียงอยู่ไม่ห่าง มันดูช่างกลมกลื่นไปกับเกลียวคลื่นราวกับเกิดมาเพื่อกันและกันโดยแท้” (มีนาคม 2547: 92)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้บรรยายบรรยากาศของน่านน้ำทะเลตรงที่มีฝูงปลาโลมาว่ายอยู่ในน้ำในอิริยาบถต่างๆอย่างละเอียด ผู้เขียนสามารถบรรยายให้ผู้อ่านนึกภาพตามได้เหมือนกับผู้อ่านอยู่ในสถานการณ์จริง

ตัวอย่างที่ 2

“เป็นเช้าที่อากาศสดใส ท้องฟ้าเข้มเป็นสีน้ำเงินสด บนถนนค่อนข้างโล่ง รถราดูบางตากว่าวันปกติ เราจึงขับรถสบายกว่าที่เคย แดดยามเช้าเริ่มสาดแสงจ้าขึ้นขณะที่รถของเรากำลังแล่นผ่านสามแยกบ้านวังมะนาว ซึ่งเป็นเสมือนจุดนัดพบเพื่อเริ่มต้นการเดินทางลงสู่ภาคใต้ของไทย คือไม่ว่าจะออกจากกรุงเทพฯ ด้วยเส้นทางสายพุทธมณฑล นครชัยศรี แล้วเข้าทางหลวงหมายเลข 4 ป่านจังหวัดนครปฐมและราชบุรี หรือใช้เส้นทางสายธนบุรี – ปากท่อ ที่ตัดผ่านจังหวัดสมุทรสาครและสมุทรสงคราม ก็ต้องมาพบกันตรงสามแยกบ้านวังมะนาวนี้ ก่อนจะมุ่งหน้าลงใต้ต่อไปนั่นเอง” (กุมภาพันธ์ 2548: 39)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้บรรยายบรรยากาศของเช้าในวันหนึ่ง และบรรยายการเดินทางของผู้เขียนอย่างละเอียด ผู้เขียนสามารถบรรยายให้ผู้อ่านนึกภาพตามได้

ตัวอย่างที่ 3

“จากดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ที่ซึ่งเขาหินปูนทอดตัวยาวเหยียด สูงเสียดเมฆสีเทาอึมฝน คั่นกำลังนั่งเรือข้ามฟากจากเมืองท่าแขก แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กลับดินแดนฝั่งขวาของเราที่มีเมืองนครพนม

เรือแล่นช้าตัดแม่น้ำขุ่นแดงอันกว้างใหญ่ ในเรือมีคนจากฝั่งลาวข้ามมาทำธุระในอำเภอเมืองนครพนมด้วยกันหลายคน รวมทั้งคนไทยที่ข้ามไปซื้อของก็กลับมาพร้อมสินค้าปลอดภาษีหลายรายการ ต่างคนต่างกำลังมองแม่น้ำโขงในมุมของตนเอง” (สิงหาคม 2547: 47)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้บรรยายลักษณะภูมิประเทศและบรรยากาศของประเทศลาว บรรยายการเดินทางของผู้เขียน และวิถีชีวิตของนักท่องเที่ยว อย่างละเอียด ผู้เขียนสามารถบรรยายให้ผู้อ่านนึกภาพตามได้

ตัวอย่างที่ 4

“หากมองด้วยสายตาของนก จังหวัดพังงาเป็นจังหวัดชายฝั่งทะเลที่ติดต่อกับทะเลสองด้าน ด้านหนึ่งเป็นทะเลเปิดกว้างๆ คือทะเลอันดามัน และอีกด้านหนึ่งเป็นทะเลในวงล้อมของหมู่เกาะและแผ่นดิน คือทะเลอ่าวพังงา ด้วยเหตุเช่นนี้เมื่อเกิดมหันตภัยคลื่นยักษ์สึนามิที่ผ่านมา ชายฝั่งทะเลของพังงาจึงมีทั้งด้านที่เสียหาย คือชายฝั่งทะเลด้านอันดามัน เช่น ที่หมู่เกาะสุรินทร์ หมู่เกาะสิมิลัน เขาหลัก บ้านน้ำเค็ม ทัพละมู และเกาะพระทอง เป็นต้น ส่วนทะเลอีกด้านหนึ่ง คือ อ่าวพังงา กลับไม่ได้รับผลกระทบใดๆ จากคลื่นยักษ์ ชายฝั่งทะเลทางด้านนี้ยังคงสวยงาม หาดทรายยังคงขาวสะอาด และปะการังใต้น้ำยังสมบูรณ์” (มีนาคม 2548: 53)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้บรรยายลักษณะสภาพภูมิประเทศของจังหวัดพังงา และผลจากการเกิดเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิ ทั้งด้านดีและด้านไม่ดีอย่างละเอียด ผู้เขียนสามารถบรรยายให้ผู้อ่านนึกภาพตามได้เหมือนกับผู้อ่านได้ไปเห็นเอง

3. ความนำประเภทพรรณนาหรืออธิบาย

ตัวอย่างที่ 1

“แสงแดดแผดจ้าเบียดทรายจนขาวโพลน ภาพนั้นรับกันอย่างเหมาะเจาะกับผืนน้ำทะเลหน้าเกาะหลีเป๊ะที่ค่อยๆไล่โทนจากฟ้าอ่อนไปจนเข้มจัดน่าจับตา แม้จะล่องเข้าสู่สายแล้ว แต่ลมตะวันตกก็ยังคงพัดแรงพาให้ยอดคลื่นแตกฟองขาวอย่างที่ชาวเลเรียกกันว่าเป็นโหล่น ยามนี้จึงไม่เหมาะนักที่จะเอาเรือออกไปไหน” (มีนาคม 2548: 67)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้พรรณาลักษณะของบรรยากาศของเกาะหลีเป๊ะ ให้ผู้อ่านรู้สึกคล้อยตามไปกับผู้เขียน เหมือนกับได้ไปสัมผัสบรรยากาศด้วยตนเอง

ตัวอย่างที่ 2

“เมฆฝนสีเทาทึบไหลเรื่อยเข้าปกคลุมท้องฟ้าเบื้องบน เพียงชั่วครู่ก็แผ่ขยายออกไปเป็นคลื่นสีดำดั่งดวงแดดยามเย็นจนสิ้น ป่าเต็งรังรอบตัวดูหม่นมืดครึ้ม พวกเราสาวเท้าตามกันไปอย่างเร่ร่อน แข่งกับแสงสุดท้ายที่กำลังริบหรี่ใกล้หมดวันลงไปทุกขณะและพายุใหญ่ที่กำลังคืบเข้ามาเต็มที

จุดหมายของเราอยู่ที่ถ้ำแห่งหนึ่งใจกลางป่าภูพาน

ตำแหน่งของถ้ำแม้จะลึกจากถนนใหญ่เข้าไปไม่มากนัก ทว่าบรรยากาศในโมงยามนี้กับ “ชื่อเสียง” ของสถานที่ที่เรากำลังล่าเท้ากันอยู่ เหมือนจะช่วยจุดดิ่งให้ผจญจินตนาการไปถึงเรื่องราวเก่าๆมากมายที่เคยเกิดขึ้นที่นี่ได้ไม่ยาก” (สิงหาคม 2547: 86)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้พรรณาบรรยากาศการเดินทางของผู้เขียน ให้ผู้อ่านรู้สึกคล้อยตามไปกับผู้เขียน เหมือนกับได้ไปสัมผัสบรรยากาศด้วยตนเอง

ตัวอย่างที่ 3

“เมื่อฉันค่อยๆ ดำดิ่งลงสู่ผืนน้ำสีครามในชุด wet suit พร้อมด้วยอุปกรณ์ดำน้ำแสนระยงระยงค์ มันก็ราวกับว่าโลกทั้งโลกได้พลิกกลับไปสู่จุดกำเนิดแรกของสิ่งมีชีวิต
แปลกใหม่และไร้เดียงสา

ผิวน้ำเบื้องบนกระเพื่อมไหว พร่าเลือนแล้วลับหายไปพร้อมกับตัวเลขในโดฟคอมพิวเตอร์ ที่บอกความลึกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

ไม่ง่ายเลยสำหรับมนุษย์ที่จะปรับตัวให้อยู่ได้ในที่ที่ไม่คุ้น

นอกเสียจากจะปีติรับบางสิ่งบางอย่าง แล้วต้องลอยไปในเสียงหายใจของตัวเอง ด้วยดวงตาและหัวใจที่เปิดกว้าง” (เมษายน 2548: 53)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้พรรณนาความรู้สึกของผู้เขียนเมื่อกำลังจะลงไปดำน้ำ ทำให้ผู้อ่าน รู้สึกคล้อยตามไปกับผู้เขียน เหมือนกับได้ไปสัมผัสบรรยากาศด้วยตนเอง

ตัวอย่างที่ 4

“ลมหายใจอันคั่นกลาง

จากทะเลครามถึงทิวเขา

ไหลเวียนอย่างราบเรียบ สงบนิ่ง

ยอดเขาช่องกระจก วัดธรรมมิการาม บนความสูง 245 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง

โค้งอ่าวที่ทอดตัวอยู่เบื้องหน้าในยามเย็นประดับอยู่ด้วยเรือดั่งเกาใหญ่ค่อยๆ ถัดไล่หลังออกไป กลุ่มเกาะใกล้เคียงรายเป็นจุดพักตาที่ทำให้ทะเลหน้าอ่าวประจวบฯ ไม่อ้างว้างเกินไปนัก ฟ้ามืดฝนสีเทาหม่นดูจะเข้กันกับบรรยากาศสงบเงียบของเมืองเล็กๆ อย่างประจวบคีรีขันธ์ในยามเย็น” (กรกฎาคม 2547: 53)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้พรรณนาลักษณะของบรรยากาศของอ่าวประจวบฯ ให้ผู้อ่านรู้สึก คล้อยตามไปกับผู้เขียน เหมือนกับได้ไปสัมผัสบรรยากาศด้วยตนเอง

4. ความนำประเภทคำพูด

ตัวอย่าง

“ผมไปตรวจราชการมาแล้วเกือบทั่วประเทศ ปัญหาใหญ่มากๆ ปัญหาหนึ่งก็คือเรื่องน้ำ มีทั้งน้ำแล้งและน้ำท่วม ไม่น่าเชื่อว่าในประเทศเขตร้อนอย่างไทยเราจะเกิดปัญหาที่ตรงข้ามกัน อย่างนี้ได้ บางแห่งยิ่งหนัก มีทั้งน้ำแล้งน้ำท่วมในที่เดียวกัน พอน้ำไม่ท่วม น้ำก็แล้งเกือบจะตันทีเดียว”

เป็นเสียงของท่านนายกรัฐมนตรี ทักษิณ ชินวัตร ที่พูดออกอากาศจากวัดบ้านไร่ของหลวงพ่อคุณ ปรีศุทธิ ทางวิทยุในช่วงสวดสัปดาห์ครานั้น ฟังดูน่าสนใจและเข้ากับสถานการณ์ตรงหน้าของผมเป็นอย่างยิ่ง ผมกำลังอยู่ในรถยนต์ครับ กำลังวิ่งอยู่บนเส้นทางหมายเลข 21 ที่ตัดตรงจากสระบุรี ฟุ่งตรงเข้าสู่เมืองเพชรบูรณ์” (กันยายน 2547: 83)

จากตัวอย่าง เป็นการยกคำพูดของนายกรัฐมนตรีมาเป็นความนำ เพื่อชักจูงให้คนอ่าน เพราะนายกรัฐมนตรีเป็นคนสำคัญของประเทศ คำพูดจึงถือว่าสำคัญสำหรับประชาชนด้วย

5. ความนำประเภทคำถาม

ตัวอย่างที่ 1

“การเดินทางของเราเริ่มต้นกันตรงไหน
จริงๆ แล้วมันอาจเริ่มขึ้นทันใดเมื่อวันแรกที่ลืมตา จากนั้นชีวิตก็พาเราผ่านทั้งการล้มสลาย
ของหัวใจและความเบิกบานในดวงตา” (กรกฎาคม 2548: 39)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้นำคำถามเกี่ยวข้องกับการเดินทาง เพื่อชักจูงให้ผู้อ่านสนใจที่จะอ่านเรื่องมากยิ่งขึ้น

ตัวอย่างที่ 2

“เคยไหม เมื่อผ่านการเดินทางครั้งหนึ่งแล้วพบว่าบางสิ่งในใจเริ่มเปลี่ยนแปลงไป
เจ้าความรู้สึกนี้เกิดขึ้นกับผมในช่วงเวลาเกือบ 1 สัปดาห์ ระหว่างเดินป่าสู่ยอดโมโกจู ยอด
ดอยที่สูงที่สุดในอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ เขตรอยต่อจังหวัดนครสวรรค์ ตาก และกำแพงเพชร”
(มกราคม 2548: 68)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้นำคำถามเกี่ยวข้องกับการเดินทาง มาเริ่มเรื่องเพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความอยากรู้อยากเห็น และชักจูงให้ผู้อ่านสนใจเรื่องมากยิ่งขึ้น

ตัวอย่างที่ 3

“ถ้าเอ่ยถึงสุโขทัยแล้วจะนึกถึงอะไร”

ผมตั้งคำถามขึ้นมา ขณะที่สองขากำลังปั่นจักรยานเล่นตีคู่กันไปกับเพื่อน ตามถนนที่ทอดเข้าสู่ตัวอุทยานประวัติศาสตร์ ดินแดนรุ่งอรุณแห่งความสุข (ธันวาคม 2547: 48)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้นำคำถามที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดสุโขทัย มาเริ่มเรื่องเพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความอยากรู้เรื่องราวที่จะเขียน เพื่อให้ผู้อ่านหาคำตอบจากเรื่องราวสารคดี

6. ความนำแบบคุยกับผู้อ่านโดยตรง

ตัวอย่างที่ 1

“เคยเขียนบทความไว้ครั้งหนึ่งครับว่า เมืองไทยวันนี้ ถ้าจะให้ดี อย่าไปเที่ยววันหยุดเสาร์ อาทิตย์ หรือวันหยุดยาวอย่างวันนักขัตฤกษ์ต่างๆ เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ ลอยกระทง หรือในวันหยุดที่มีหยุดชดเชยเพิ่มวันเสาร์อาทิตย์บวกไปอีกหนึ่งหรือสองวัน เพราะในวันอย่างที่ว่านั้น ใครๆก็พากันออกไปท่องเที่ยว ถ้าขึ้นคุณออกไปเที่ยวกันอีกละก็ จะได้พบกับความโกลาหลตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ แม้กระทั่งบนถนนหนทาง ตามปั้มน้ำมัน การจราจรบนถนน รถก็จะติดกันยาวเหยียด เกิดปัญหามากมายที่แหล่งท่องเที่ยว เช่น ที่พักเต็ม ไม่มีน้ำอาบ อาหารหมด ไม่มีอะไรสนุกสักอย่าง

เท่านั้นเองล่ะครับ จดหมายมากมายส่งมาที่ผม บางฉบับบอกขอให้เห็นใจว่า คนธรรมดาๆ อย่างเขาไม่ได้มีอาชีพอย่างชาว ททท. นี่น่าจะได้ไปเที่ยววันธรรมดาได้ ที่ทำงานในเมืองไทยไม่ได้ส่งเสริมให้พนักงานท่องเที่ยวกันสักหน่อย จินตนาการไปเที่ยวละก็ รับรองโดนแจกซองแห้งๆ ที่ร้ายไปกว่านั้นก็คือ จดหมายบางฉบับยังต่อว่ามาเสียอีก ก็คุณเป็นพวกนักเขียนนี่ คนทำงานธรรมดาๆ ใครเขาจะไปทำอย่างนั้นได้ มีแต่พวกเทวดาเท่านั้นแหละ แหมว่าเข้าไปนั้น” (กุมภาพันธ์ 2548: 54 - 55)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนเขียนความนำโดยการพูดคุยกับผู้อ่านโดยตรง เพื่อสร้างความเป็นกันเองให้กับผู้อ่าน ที่เขียนกล่าวถึงความเดิมที่เขียนเรื่องแล้วผู้อ่านได้ต่อว่าผู้เขียน ผู้เขียนจึงเขียนอธิบายเหตุผลอีกครั้งหนึ่ง

ตัวอย่างที่ 2

“หน้าฝน ฝนมาหนาหนักแล้วครับ และกว่า อ.ส.ท. ฉบับนี้จะถึงมือท่านผู้อ่าน ไม่รู้เหมือนกันว่าฝนจะหยุดตกหรือยัง หน้าฝนปีนี้ ตาคู เจียหู่ฟ่งข้าว ทั้งข้าวโทรทัศน์และข้าวหนังสือพิมพ์ ปรากฏว่ามีเหตุการณ์ประหลาดที่ไม่ค่อยจะเกิด แต่เกิดขึ้นแล้ว เป็นสองเหตุการณ์ที่สวนทางกันอย่างสิ้นเชิง คือ “น้ำท่วมกับน้ำแล้ง” ดันมาเกิดเวลาเดียวกัน แม้จะคนละพื้นที่ แต่ก็ เป็นในประเทศไทยเหมือนกัน ทางเหนือน้ำท่วม ทางอีสานกับตะวันออกน้ำแล้ง

พอเหตุการณ์เป็นอย่างนี้ ก็น่าคิดละครับว่า “วิกฤติน้ำ” น่าจะเดินทางมาไกลถึงประเทศไทยเข้าไปทุกทีแล้ว

ใครจะคิดอย่างไรผมก็ไม่รู้ครับ แต่ที่ทำให้ผมเบาใจได้ก็คือ สายพระเนตรอันยาวไกลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราดำเนินการอย่างแข็งขันตลอดทั้งปี ไม่มีหยุดแม้ในหน้าฝนอย่างนี้ จะได้มีน้ำมาเก็บกักให้เต็มๆ เชื้อนทั้งหลายเสียก่อนหน้าแล้ง แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ผู้ปฏิบัติงานทั้งหลายก็ต้องรับใส่เกล้าๆ ปฏิบัติกันให้เข้มแข็งด้วย พระราชมารัสจึงจะสัมฤทธิ์ผล” (กันยายน 2548: 57)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนเขียนความนำโดยการพูดคุยกับผู้อ่านเกี่ยวกับเรื่องฝนและน้ำเพื่อเป็นการนำเข้าสู่เรื่อง “นครนายก ปราจีนบุรี เมืองดั่งต้นทองเที่ยวผจญภัย”

ตัวอย่างที่ 3

“ดูเหมือนผู้คนจะหลั่งไหลไปเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยากันมากครับช่วงนี้

ข่าวใหญ่เรื่องการค้นพบพระมาลาทองคำที่เชื่อกันว่าเป็นส่วนหนึ่งของสมบัติจากกรุวัดราชบูรณะในต่างประเทศนั้นแหละ ดันเหตุสำคัญทำเอานักท่องเที่ยวแห่ไปชมห้องแสดงเครื่องทองในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยาและกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะกันชนิดหวั่นได้ไม่แห้ง

เรื่องสมบัติพิสดานนี้ผู้คนไทยจะชอบกันมาก ไม่ต้องดูอะไรหรอกครับ สังเกตจากละครโทรทัศน์ก็ได้ เรื่องที่ดังๆ สร้างแล้วสร้างอีกส่วนใหญ่ก็จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สมบัติที่พระเอกหรือนางเอกต้องแย่งจากตัวร้ายซึ่งโกงเอามรดกไปแทบทั้งนั้น” (พฤษภาคม 2548: 40)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนกล่าวถึงจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเป็นการนำเข้าสู่เรื่อง “แกะรอยลายแทงพระนครศรีอยุธยา ทศนามรดกโลก”

7. ความน่าประเทหยอกลื้อ

ตัวอย่าง

“อ๊ะ อ๊ะ ... เห็นชื่อเรื่องของผมคราวนี้แล้ว อย่าได้นึกว่าจะมีอะไรไปเกี่ยวข้องกับท่าน
นายกฯ ทักษิณ ชินวัตรเชียว

ไม่เกี่ยวหรอกครับ รับรองได้” (กุมภาพันธ์ 2547: 74)

จากตัวอย่าง เป็นความนำที่มาจากเรื่อง “จับรัถทักษิณวัตร วงรอบธรรมชาติฝั่งตะวันตก”
เป็นความนำที่ผู้เขียนไม่เจตนาจะให้ผู้อ่านทราบเรื่องราวทันที มีลักษณะผ่อนคลาย ยั่วเย้าผู้อ่านโดย
ใช้คำจากชื่อเรื่องมาหยอกลื้อในความนำ ที่เกี่ยวข้องกับนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น คือ พ.ต.ท.
ทักษิณ ชินวัตร

8. ความน่าประเทหไม่มีรูปแบบ

ไม่พบข้อมูลในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

9. ความน่าประเทหกระทบความรู้สึก

ไม่พบข้อมูลในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

10. ความน่าประเทหคำกลอน สุภาษิต

ไม่พบข้อมูลในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

กลวิธีการเขียนความนำในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. พบกลวิธีการเขียนความนำ 7
กลวิธี ได้แก่ ความน่าประเทหสรุป ความน่าประเทหบรรยาย ความน่าประเทหพรรณนาหรือ
อธิบาย ความน่าประเทหคำพูด ความน่าประเทหคำถาม ความนำแบบคุยกับผู้อ่านโดยตรง
และความน่าประเทหหยอกลื้อ ลักษณะความนำที่ผู้เขียนนิยมใช้คือ ความน่าประเทหบรรยาย
ความนำที่ผู้เขียนใช้น้อยคือ ความน่าประเทหคำพูด และความน่าประเทหหยอกลื้อ ส่วนความนำที่

ไม่ปรากฏ คือ ความน่าประเทหไม่มีรูปแบบ ความน่าประเทหกระทบความรู้สึก ความน่าประเทห
คำกลอน สุภาษิต

3. การเขียนเนื้อเรื่อง

การเขียนเนื้อเรื่อง สามารถจำแนก 2 แนวทาง ได้แก่

1. ลำดับตามความสำคัญหรือความน่าสนใจของเรื่อง
2. ลำดับตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (มาลี บุญศิริพันธ์, 2535: 42 – 50)

การเขียนเนื้อเรื่องในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

สารคดีท่องเที่ยวในอนุสารอ.ส.ท. พบกลวิธีการเขียนเนื้อเรื่องในลักษณะต่างๆ ตัวอย่างเช่น

1. ลำดับตามความสำคัญหรือความน่าสนใจของเรื่อง

ตัวอย่างที่ 1

“เรื่อง อาบน้ำแร่...ชมวัง เมืองริมฝั่งอันดามัน”

เมืองเล็กในป่าใหญ่

ความที่ผู้เขียนเป็นคนที่ชอบเมืองธรรมชาติเป็นป่าเป็นดอย มีแมกไม้เขียวจีด้านหนึ่ง อีก
ด้านมีสายน้ำลำธารหรือทะเลกว้างมาซัดใกล้ มองแล้วให้ความรู้สึกทั้งสงบ อดทนและสบายใน
เวลาเดียวกัน ...

เมืองน้ำพุร้อนธรรมชาติ

น้ำพุร้อนเกิดจากอะไร เราเคยสอบถามนักธรณีวิทยา เขาก็บอกว่า น้ำพุร้อนนั้นเป็น
ปรากฏการณ์ของธรรมชาติบริเวณที่เป็นแหล่งน้ำอุ่นหรือน้ำร้อนใต้ดินไหลผ่านแล้วโผล่ขึ้นมาจาก
ชั้นใต้ดิน โดยมีระยะเวลาสะสมยาวนานหลายพันล้านปี ...

เมืองแห่งสปาและสุขภาพ

ธุรกิจเกี่ยวกับสปาเมืองไทยวันนี้จึงแตกแขนงไปอย่างมากมาย แต่บอกที่รู้แล้วก็ต้องร้องอ้อ เพราะเป็นสิ่งที่เราอาจจะพบเห็นและปฏิบัติในชีวิตประจำวันอยู่นานแล้ว เพียงแต่ถอยหลังคืนกลับสู่ธรรมชาติและประยุกต์ให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมแบบไทยๆของเรานั้นเอง ...

เมืองเสด็จประทับแรม

เดินเข้าเดินออกแหล่งน้ำพุร้อนที่มีสปาทุกแห่งในระนอง เพื่อฟื้นฟูสุขภาพใหม่อย่างเต็มเปี่ยมทุกวัน ขามว่างจึงแวะเวียนชมแหล่งท่องเที่ยวทั้งเก่าและใหม่ซึ่งมีมากมายหลายแห่ง ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม มาพบแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ใจกลางเมืองตรงเชิงเขาโนนนี้เอง งดงามตระการตามาก สมกับที่ชาวระนองสร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์การเสด็จประทับแรม จังหวัดระนองของพระมหากษัตริย์ 3 พระองค์ ได้แก่ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ...

เมืองธรรมชาติชายแดน

ส่วนการเที่ยวชมธรรมชาติในฤดูร้อนก่อนที่ฝนจะมาเยือนนั้น ธรรมชาติไม่สวยงามขึ้นน้ำเท่าฤดูฝน จึงเที่ยวชมแต่ธรรมชาติที่สวยงามใกล้ๆ เช่น นั่งช้างชมเมือง เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตัวเมืองที่เพิ่งเริ่มมาไม่นาน อยู่บริเวณใกล้กับสวนสาธารณะรักษะวาริน ...”

(เมษายน 2548: 39 – 48)

จากตัวอย่างเป็นการเขียนเนื้อเรื่องโดยลำดับตามสำคัญของเรื่อง โดยเริ่มด้วยหัวข้อที่ผู้เขียนต้องการกล่าว สำคัญมากหรือเกี่ยวข้องกับชื่อเรื่องก่อน แล้วเรียงหัวข้ออื่นๆตามลำดับความสำคัญของเนื้อเรื่องจนจบเรื่อง

ตัวอย่างที่ 2

“เรื่อง เทียวถ้ำในเมืองไทย”

ถ้ำคืออะไร

ถ้ำคือโพรงใต้ดิน คำตอบนี้เป็นคำจำกัดความซึ่งดูราวกับเป็นคำตอบที่ง่าย ๆ เกินไป แต่ในโลกของความเป็นจริงแล้ว ถ้ำเป็นเรื่องที่ค่อนข้างลึกลับซับซ้อนมากมาย ข้อเท็จจริงคือถ้ำอยู่ใต้ดิน มีลักษณะพิเศษเฉพาะ และมีส่วนประกอบหลากหลายซับซ้อนมาก ...

กำเนิดถ้ำ การตาย และชีวิตของถ้ำ

ถ้ำอยู่ใต้ดิน เกิดขึ้นได้ในหินหลายชนิด เช่น หินปูน หินทราย หินควอร์ตไซต์ (quartzite) หินบะซอลต์ (basalt) หรือแม้แต่หินแกรนิตรูปร่างหรือรูปแบบของถ้ำจะขึ้นอยู่กับชนิดหินและ

ลักษณะโครงสร้างทางธรณีวิทยา แต่โดยทั่วไปในโลก ถ้ามันเกิดในหินปูน เนื่องจากเป็นหินที่ ให้เพดานถ้ำที่มั่นคงแข็งแรง ...

ถ้ำในประเทศไทย

ถ้ำในเมืองไทยมีอยู่มากมาย แต่ที่ค้นพบแล้วมีอยู่มากกว่า 4,000 ถ้ำ ซึ่งขณะนี้ก็ยังมีการ สำรวจพบเพิ่มเติมขึ้นอยู่ตลอดเวลา ...

ความเด่นพิเศษของถ้ำในประเทศไทย

คุณค่าของถ้ำสามารถแบ่งออกเป็นคุณค่าทางด้านธรณีวิทยา ด้านชีววิทยา ด้านโบราณคดี และด้านวัฒนธรรม ปัจจุบันคุณค่าของถ้ำเหล่านี้บางแห่งถูกใช้เป็นที่แหล่งน้ำกินน้ำใช้ เป็นแหล่ง เก็บมูลค้างคาว เป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งนำรายได้ให้กับชุมชนในท้องถิ่น หรือในประวัติศาสตร์ การเมืองของไทย ...

การท่องเที่ยวสำรวจถ้ำ

การท่องเที่ยวสำรวจถ้ำไม่ได้เป็นเรื่องยาก แต่งานนี้จำเป็นต้องมีเครื่องมือเครื่องใช้และ เทคนิคเฉพาะด้าน ซึ่งทำให้สะดวกสบายและปลอดภัย โดยปกติทั่วไปคณะของนักท่องเที่ยวนำสำรวจถ้ำจะประกอบด้วยคน 4 คน ที่มีความรู้ความชำนาญในการใช้เครื่องมือ ...

ความประมาทของถ้ำและการอนุรักษ์

ดังที่รู้กันแล้วว่า ถ้ำเป็นสถานที่เล็กๆ อยู่ในหิน ใช้แร่ธาตุพลังงานน้อย มีการเปลี่ยนแปลง ของบรรยากาศน้อย เหตุผลเหล่านี้จึงทำให้นักท่องเที่ยวต้องใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างมาก ...

อันตรายจากการท่องเที่ยวสำรวจถ้ำ

การท่องเที่ยวสำรวจถ้ำมักก่อความเสียหายให้แก่ถ้ำ ดังนั้นสิ่งที่ควรปฏิบัติ คือ ต้องมี อุปกรณ์ที่เหมาะสม และใช้ความนึกคิดอย่างระมัดระวัง เพื่อลดความเสียหายให้มากที่สุด ...

(ตุลาคม 2547: 72 – 82)

จากตัวอย่างเป็นการเขียนเนื้อเรื่องโดยลำดับตามสำคัญของเรื่อง โดยเริ่มด้วยหัวข้อที่มีความสำคัญมากกว่าก่อน แล้วจึงเรียงหัวข้ออื่นๆตามลำดับความสำคัญของเนื้อเรื่องจนจบเรื่อง

ตัวอย่างที่ 3

“เรื่อง ผากสายฝนถึงสายลมหนาว ที่ป่าภูหลวง”

ภูมิศาสตร์แห่งเทือกภู

ภูเขาที่มีลักษณะยกตัวสูงขึ้นและมีพื้นที่ราบหน้าตัด อันเป็นลักษณะเด่นของเทือกภูทางภาคอีสาน เชื่อว่าเกิดจากการยกตัวจากแรงดันของพื้นโลก อย่างเช่น ภูหลวง ภูกระดึง ภูเขียว ภูวัว

เป็นต้น ประกอบกับโครงสร้างของเทือกภูเหล่านี้เป็นภูหินทรายที่เรียงตัวในระดับแนวนอน จึงถูก กระแสลม พายุฝน และยังอยู่ในแนวร่องความกดอากาศสูงจากกลางทวีปที่นำพาความเย็นความชื้น เข้ามาถัดกร่อนตามยอดเขาหินทราย จนกลายเป็นพื้นที่ราบบนยอดเขา

ทุ่งเปราะภูในต้นฤดูฝน

เทือกภูหลวงด้านตะวันออกที่มีลักษณะเป็นแนวหน้าผาสูงชันทอดตัวจากเหนือจดใต้ มอง ไปบนยอดที่ราบหน้าตัด เราได้ตั้งเป้าหมายในการค้นหาภาพธรรมชาติที่ซ่อนตัวในป่าดิบชื้น ป่า สนเขา ทุ่งหญ้า รวมไปถึงพื้นที่ที่เป็นสวนหินทุ่งกว้าง ตามภาษาพื้นบ้านเรียกกันว่า “โหล่น” หรือ “โลก” ...

โกนกะลา กับความเปลี่ยนแปลง

ปีแรกที่ผมได้เข้ามายังพื้นที่โหล่นโกนกะลา พบว่าตามลานหินมีพืชพรรณธรรมชาติเกาะ ขึ้นกันมากมาย และมีสภาพที่สมบูรณ์ ทั้งไลเคนเป็นกลุ่มกอใหญ่ แชมแพรกกับกล้วยไม้ลำต้น สดใสเป็นกลุ่มกอใหญ่ มีทั้งเอื้องคำหิน เอื้องหมาก ...

โคนนกกะบากับสิ่งที่สัมผัสได้

ในอดีตป่าภูหลวงมีชื่อเสียงกระฉ่อนนามว่า “มรกตแห่งภาคอีสาน” กระทั่งมีการเปิด เส้นทางท่องเที่ยวเต็มรูปแบบทางด้านอำเภอวังสะพุง แต่ต่อมาก็ได้ปิดอย่างเป็นทางการ ...

แปลกคำ ห้วยน้ำคำ โหล่นแต่

สำหรับการค้นหาธรรมชาติในป่าภูหลวงนั้น ยังมีจุดที่น่าสนใจอีกมาก โดยเฉพาะเส้นทาง ที่เริ่มจากหน่วยฯ โคนนกกะบาก ต่อไปแปลกคำ ห้วยน้ำคำ โหล่นแต่ จะเป็นเส้นทางเดินป่าง่ายๆ แต่ระยะทางไกลอีกเส้นทางหนึ่ง ... (กันยายน 2548: 39 – 49)

จากตัวอย่างเป็นการเขียนเนื้อเรื่องโดยลำดับตามสำคัญของเรื่อง โดยเริ่มด้วยหัวข้อที่ เกี่ยวกับความรู้พื้นฐานของเรื่องและมีความสำคัญมากกว่าก่อน แล้วจึงเรียงหัวข้ออื่นๆตามลำดับ ความสำคัญของเนื้อเรื่องจนจบเรื่อง

2. ลำดับตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ตัวอย่างที่ 1

“เรื่อง ในโลกที่ทับซ้อน เกาะเต่า”

1. เรือโดยสารแบบคาตามารันมาถึงเกาะเต่า เขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี ภายในเวลาเพียง ชั่วโมงครึ่ง หลังจากนั้น ท่าเรือบ้านแม่หาดก็แข็งแช่ไปด้วยการตั้งคำถามของผู้ประกอบการอัน

เกี่ยวกับการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ พร้อมยื่นข้อเสนอให้นักท่องเที่ยวที่ยังมีเงินง จีบต้น
ชนปลายไม่ถูก ไปพักที่บังกะโลของตน รายละเอียดมีพร้อมอยู่ในสมุดเล่มโตนี้แล้ว ...

2. ที่เกาะเต่า ทุกสิ่งทุกอย่างดูเหมือนได้นับการเตรียมไว้พร้อมสรรพแล้วสำหรับคน
รุ่นหลัง ย้อนกลับไปเมื่อปี พ.ศ. 2498 เรือใบพร้อมผู้โดยสารเจ็ดแปดคนมุ่งหน้าออกจากเกาะพะงัน
สู่ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ดินแดนแห่งใหม่รอพวกเขาอยู่ที่ 45 กิโลเมตรข้างหน้า เรือจอดอยู่ตรง
เส้นขอบฟ้า ...

3. หลังจากถอดใจจากทางวิบาก วันที่สามฉันย้ายจากอ่าวล้งค่ายมาอยู่ที่หาดทรายรี ซึ่ง
เดินทางสะดวกกว่า “ช่วงนี้ยังไม่คิดกลับบ้านใครครับ เพราะฝรั่งไปงานฟูลมูนปาร์ตี้ที่เกาะพะงันกัน
หมด อีกสองสามวันถึงจะกลับ เจ้าของบังกะโลเล็กๆที่หาดทรายรีพูดขณะเดินไปส่งยังบ้านพัก ...

4. ฉันปล่อยลมออกจาก BCD ค่อยๆ จมลงสู่ผืนน้ำสีครามบริเวณอ่าวสาม หรือ Twin
Rock ใกล้เกาะนางยวน ระหว่างนั้นจับขอบมองขึ้นไปบนผิวน้ำ เลื่อมพรายวูบไหวราวกับประตูลูก
ในอีกมิติหนึ่ง ซึ่งฉันใช้ผ่านลงมาสู่ดินแดนที่ไม่คุ้นเคย ... (เมษายน 2548: 55 – 62)

จากตัวอย่างเป็นการเขียนเนื้อเรื่องโดยลำดับตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยใช้วิธีการเขียน
แบบใช้ตัวเลขกำหนดจำนวนวันที่เริ่มเดินทางจนสิ้นสุดการเดินทาง ทำให้ผู้อ่านทราบว่าคุณเขียนได้
เดินทางไปกี่สถานที่นั้นๆ เป็นจำนวนกี่วัน

ตัวอย่างที่ 2

“เรื่อง พรหมแดน ทางเดิน และชีวิตไร้กรอบ จากตลาดโรงเกลือถึงเขาพระวิหาร”

1. เราจอดรถกระบะสีน้ำเงินไว้ท่ามกลางความคึกคักก่อนไปทางวุ่นวายของตลาดโรงเกลือ
อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ซึ่งในวันนี้ยัยขยายเติบโตไม่เหลือรูปเค้าเดิมในความทรงจำ
เมื่อห้าหกปีก่อน อาคารถาวรมีเพิ่มเติมขึ้นมาหลายแห่ง ...

2. เช้าวันที่ต้องจากไป อำเภออรัญประเทศส่งเราด้วยตลาดเช้าคึกคักน่าติดตาม เลือกได้
โต๊ะชดถนนสำหรับจ๊อกร้อนๆ และกาแฟของช่างภาพ ผู้คนและรถราเลื่อนไหลผ่านไป ขนมหครก
ปาท้องไก่ ข้าวเหนียวหมูทอด รวมไปถึงอาหารเช้าเวียดนาม ...

3. จากปราสาทสต็อกก๊อกรม กลับมาบนทางหลวงหมายเลข 348 อีกครั้ง ป้ายบอกทางไป
สระลู แหล่งท่องเที่ยวที่เริ่มเป็นที่รู้จักของจังหวัดสระแก้วตรงกิโลเมตร 35 ...

4. “วันนี้เราน่าจะไปทันกลุ่มปราสาทตาเมือนกัน” ช่างภาพเอ่ยขึ้นเมื่อแยกเข้าทางหลวง
หมายเลข 2120 ไปอำเภอละหานทราย เวลาในตอนนั้นเกือบบ่ายสาม ...

5. รุ่งเช้าเราใช้ทางหลวงหมายเลข 214 ออกจากสุรินทร์ ตรงผ่านอำเภอบำราศ อำเภอกาบเชิง จนถึงตลาดชายแดนช่องจอม ด้วยระยะทาง 69 กิโลเมตร แม้จะยังเช้าอยู่ แต่รถาก็ขวักรใจ...

6. เช้าตรู่เรากลับไปผามออีแดงอีกครั้งเพื่อให้ทันจังหวะที่ดวงอาทิตย์จะทางแสงแรกอีมสดลงกับภาพสลักนูนต่ำบริเวณเพิงผาด้านล่างของผามออีแดง ... (กุมภาพันธ์ 2548: 80 – 89)

จากตัวอย่างเป็นการเขียนเนื้อเรื่องโดยลำดับตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นของผู้เขียน โดยใช้วิธีการเขียนแบบใช้ตัวเลขกำหนดลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแต่ละเหตุการณ์ หรือกำหนดเหตุการณ์ใหม่ในแต่ละวัน หรือกำหนดการเริ่มต้นของวันใหม่ ทำให้ผู้อ่านทราบเหตุการณ์เป็นไปตามลำดับ

ตัวอย่างที่ 3

“เรื่อง ทะเลตื้น กับ การมาถึงของนักเดินทางแห่งน้ำ”

12 กิโลเมตร จากหาดเจ้าไหมถึงอ่าวฝรั่งเศสบนเกาะมุกด์

10.10 นาฬิกา

น้ำทะเลเริ่มขยับขึ้นได้ร่วมชั่วโมงแล้ว แต่ดูเหมือนสายน้ำยังเดินทางมาไม่ถึงริ้วทรายหน้าหาดกลางหลังเสียที ฉันเพ่งมองทิศตะวันตกที่จะพายเรือคายักมุ่งหน้าไป เห็นเขาเบนอยู่ทางซ้าย เกาะมุกด์อยู่เบื้องหน้านี้เองถัดไปนั่นคือเกาะไหง ไกลลิบๆ เป็นเกาะลันตา ส่วนขวาสุดนั่นคือเขาเมม

12 กิโลเมตร จากถ้ำมรกต อ่าวโละเห่นาถึงเกาะกระดาน

สายๆ ที่อ่าวฝรั่งเศสนักท่องเที่ยวต่างพากันจับกลุ่มนั่งเรือหางยาวไปเที่ยวตามเกาะ ทั้งอ่าวทั้งอ่าวให้เงียบสนิท ริ้วทรายหน้าหาดแผ่กว้างรอเวลาน้ำขึ้น เราตระเตรียมข้าวของ สวมชูชีพ พายเรือจากอ่าวฝรั่งเศสไปตามหน้าผามุ่งหน้าสู่ถ้ำมรกตซึ่งอยู่ไม่ไกล เช่นเดียวกับเรือหางยาวและเรือทัวร์ลำอื่นๆ ที่ต่างก็มีเป้าหมายเดียวกัน ...

19 กิโลเมตร จากเกาะกระดาน เกาะเชือก ถึงอ่าวกวนตงบนเกาะไหง

เพียงไม่กี่อึดใจที่เราเอาเรือออกไปตามแนวชายหาดก็มาถึงหัวแหลมเกาะกระดาน น้ำทะเลสาดกระแตกกองหินแตกเป็นฟองฟูสีขาว มองเห็นฝูงปลาว่ายหากินอยู่ตามแนวหิน บนหน้าผามีจุดชมดวงอาทิตย์ตก ซึ่งต้องเดินขึ้นไปตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่หน่วยฯ ทำไว้ ...

(มีนาคม 2547: 90 – 100)

จากตัวอย่างเป็นการเขียนเนื้อเรื่องโดยลำดับตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นของผู้เขียน โดยใช้วิธีการเขียนแบบหัวข้อกำหนดลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแต่ละเหตุการณ์การเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปอีกสถานที่หนึ่ง เพื่อให้ผู้อ่านทราบเหตุการณ์เป็นไปตามลำดับ

กลวิธีการเขียนเนื้อเรื่องในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. พบกลวิธีการเขียนเนื้อเรื่อง 2 กลวิธี ได้แก่ ลำดับตามความสำคัญหรือความน่าสนใจของเรื่อง และลำดับตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ลักษณะเนื้อเรื่องที่คุณเขียนนิยมใช้คือ ลำดับตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

4. การเขียนความจบ

การเขียนความจบ สามารถจำแนกได้ดังนี้

1. จบแบบสรุปความ (Summary ending) หมายถึงการจบด้วยการสรุปประเด็นสำคัญของเรื่องในตอนท้ายอีกครั้งหนึ่ง โดยโยงถึงความน่าในตอนต้นด้วย

2. จบแบบคาดไม่ถึง (Stinger) หมายถึงการจบแบบทำให้ผู้อ่านคาดไม่ถึง แปลกใจ สะใจ ผู้เขียนควรจะเล่าเรื่องราวตั้งแต่ต้นโดยตั้งใจจะจบอย่างพลิกความคาดหมายในความรู้สึกของผู้อ่าน

3. จบแบบคลี่คลายประเด็น (Climax) หมายถึงการจบแบบให้ความกระจ่างแก่ผู้อ่านโดยไม่มีข้อเคลือบแคลงสงสัยใดๆ เหลืออยู่ ประเด็นที่ผู้เขียนขมวดปมไว้ในความน่าหรือในเนื้อเรื่องจะต้องคลี่คลายให้ชัดเจนในตอนจบ เพื่อสร้างความพอใจให้กับผู้อ่านอย่างไม่เย็นเยื่อต่อไป

4. จบแบบให้คิดต่อ (Un – ending) หมายถึงการจบโดยผู้เขียนตั้งใจเน้นประเด็นสำคัญของเรื่อง ทิ้งปริศนาให้ผู้อ่านขบคิด เพราะไม่แน่ใจว่าในที่สุดบุคคลสำคัญหรือจุดสำคัญในเรื่องนั้นคลี่คลายไปทางใดกันแน่ ผู้เขียนจะทิ้งคำถามไว้ให้คิดต่อ ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้เขียนไม่ต้องการให้ทราบเรื่องราวตอนจบอย่างแท้จริง หรือต้องการจะทิ้งประเด็นไว้ให้ผู้อ่านสงสัยใคร่รู้ หรือให้ผู้อ่านเลือกจบตามความคิดของตนก็ได้ (มาลี บุญศิริพันธ์, 2535: 58 – 59)

การเขียนความจบในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

สารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. พบกลวิธีการเขียนความจบในลักษณะต่างๆ ตัวอย่างเช่น

1. จบบแบบสรุปความ

1.1 จบบแบบสรุปเนื้อหา

ตัวอย่างที่ 1

“บางเบิดและปะทิวไม่มีอะไร

คนที่รักจะเที่ยวบางเบิด ต้องพร้อมทุ้มเทให้การท่องเที่ยว พร้อมจะให้เวลาศึกษาข้อมูล พร้อมจะมีความสุข เมื่อได้เรียนรู้เรื่องราวที่แสนทรายและค่างแว่นถิ่นใต้เป็นผู้เล่า พร้อมจะมีความสุข เมื่อได้รับทราบถึงคนไทยที่เก่งกล้า และพร้อมจะมีความสุข เมื่อเห็นรอยยิ้มบนหน้าของเด็กน้อย

ผมมีความสุข เพราะผมเรียนรู้แล้วว่าบางเบิดมีอะไร

ที่นี้มีอดีตสวนแดง มีแสนทราย มีค่างแว่นถิ่นใต้

และมี ... ความสุข” (เมษายน 2547: 63)

จากตัวอย่าง สรุปเนื้อหาของเรื่อง “สวนแดง แสนทราย และค่างแว่นถิ่นใต้ จากบางเบิดถึงปะทิว” ว่าบางเบิดและปะทิวเป็นเมืองที่ไม่มีอะไรที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวมากนัก แต่ผู้ทุ้มเทให้การท่องเที่ยวก็มีความสุขที่ได้เที่ยวบางเบิดและปะทิว

ตัวอย่างที่ 2

“จากวันนั้น ผมยังไปเฝ้าดูและถ่ายภาพกระทิงที่นั่นอีกหลายครั้ง ได้เข้าไปชมกระทิงรวมทั้งหมด 5 ครั้ง และอีก 3 ครั้งที่ไปเข้าไม่ได้ น้ำป่าที่มากับพายุวิเชนเตได้พัดทางเดินเท้าเข้าไปชมกระทิงขาดไป แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ผมได้เห็นกระทิงตัวเป็นๆ 3 ครั้ง จาก 5 ครั้งที่ได้เข้าไป เพราะครั้งหนึ่งเข้าไปเจอนักท่องเที่ยวกลุ่มที่เข้าไปก่อนไล่กระทิงไปด้วยความขาดวินัย กระทิงที่ผมเห็นจำนวนมากที่สุดคือ 14 ตัวในครั้งแรก และ 4 ตัวในครั้งสุดท้าย นับเป็นสถิติที่ยอดเยี่ยมมากสำหรับการเฝ้าดูสัตว์ในป่าใหญ่ๆ ของเมืองไทย” (พฤศจิกายน 2548: 79)

จากตัวอย่าง สรุปเนื้อหาของเรื่องโดยสรุปจำนวนของกระทิงจากการไปเฝ้าดูของผู้เขียนหลายๆ ครั้ง

ตัวอย่างที่ 3

“พวชนกชนมไม้กัน(อย่างรีบเร่ง) จนทัวอย่างนี้ ถ้ายังไม่เต็มอ้อมก็ต้องขอเชิญไปเที่ยวชมกัน ด้วยตัวเองได้ทุกวัน ตั้งแต่เวลา 08.30 – 15.30 นาฬิกา ยกเว้นช่วงเดือนมกราคมถึงมีนาคมของทุกปี ที่มีการเสด็จแปรพระราชฐานเพื่อทรงงานในพื้นที่ภาคเหนือก็จะปิดพระตำหนัก ทั้งนี้ การเที่ยวชม ในสถานที่ควรแต่งกายสุภาพและเชิ้อฟ้งเจ้าหน้าที่

จากการสำรวจในบริเวณพระตำหนักภูพิงค์ฯ จากเดือนมกราคมถึงมีนาคม พ.ศ.2547 พบ นก 86 ชนิด และผีเสื้อ 39 ชนิด (เป็นการสำรวจในช่วงเวลาจำกัดเพียงไม่กี่ครั้ง ซึ่งเชื่อว่ายังมีนก และผีเสื้อที่ตกสำรวจอีกจำนวนมาก หากมีโอกาสจะสำรวจเพิ่มเติมในคราวต่อไป” (มกราคม 2548: 65)

จากตัวอย่าง สรุปเนื้อหาของเรื่องโดยการเชิญชวนให้ไปเที่ยว และสรุปจำนวนของนกและ ผีเสื้อในบริเวณพระตำหนักภูพิงค์ราชนิเวศน์

ตัวอย่างที่ 4

“หมู่เกาะสิมิลัน เกาะแห่งสี่ต้นแห่งท้องทะเลอันดามัน เกาะในฝันของคนรักทะเลในวันนี้ อาจจะต้องรับภาระต้อนรับนักเดินทางอีกมากมาย หากมาเยือนเกาะแห่งนี้ในเดือนเมษายน ก่อนที่ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จะพัดผ่านเข้ามาปกคลุมอีกครั้งเมื่อเข้าสู่เดือนพฤษภาคม ยามนั้น ท้องทะเลสงบป็นป่วนด้วยคลื่นลม สิมิลันได้มีโอกาสปิดตัวเองลงอีกครั้งและเป็นห้วงยามที่สิมิลันจะ ปลอดภัยผู้คน ปลอดภัยเรือท่องเที่ยว ปลอดภัยเรือบริการดำน้ำ ซึ่งนั่นคงเป็นสิ่งเดียวที่อาจจะ ยังคงยืนยันในความยิ่งใหญ่และความศักดิ์สิทธิ์ของท้องทะเล ที่ผู้คนไม่อาจล่วงล้ำก้าเกินได้ และ นั่นคงเป็นห้วงเวลาที่สิมิลันจะได้พักผ่อนอย่างสงบ ได้พักฟื้นตัวเองจากวันเวลาที่ผู้คนมาเยือน เพื่อให้ธรรมชาติกลับฟื้นคืนความงดงามอีกครั้ง” (มีนาคม 2547: 49)

จากตัวอย่างผู้เขียนสรุปถึงหมู่เกาะสิมิลันในฐานะเป็นสถานที่ท่องเที่ยว และช่วงฤดูท่องเที่ยวของหมู่เกาะสิมิลัน และช่วงที่หมู่เกาะสิมิลันจะได้พักฟื้นเพื่อให้ธรรมชาติได้มีความ งดงามอีกครั้ง

1.2 จบบแบบสรุปความคิดเห็นที่เห็นว่าเป็นประโยชน์กับชีวิตและสังคม

ตัวอย่างที่ 1

“หากตัดดวงตะวันออกไป เราต่างก็มีเส้นขอบฟ้าเดียวกัน อันเป็นจุดเริ่มและสิ้นสุดของหลายสิ่งหลายอย่าง

ในเส้นทางชีวิต เราจำเป็นต้องเพ่งมองออกไปยังเส้นขอบฟ้าบ้าง เพื่อให้รู้ว่าหนทางที่กำลังก้าวเดินนั้น นอกจากดวงแดด ม่านเมฆหรือแสงดาวแล้ว ยังมีสิ่งที่เรียกว่าจุดมุ่งหมาย” (เมษายน 2547: 77)

จากตัวอย่างผู้เขียนได้ให้ข้อคิดแก่ผู้อ่านในการดำเนินชีวิต

ตัวอย่างที่ 2

“แต่ความทรงจำที่มีชีวิตและทิศทางที่แน่นอนของคนบางประเภทนั้น ว่าไปบางทีก็คล้ายสายน้ำที่หลากไหลไปได้ไม่รู้จบ ถึงแม้วันเวลาและบางสิ่งบางอย่างจะเปลี่ยนไป

หากเพราะโดยแท้ มันหลากไหลมาจากจิตใจ และมีทิศทางโดยตัวของตัวเอง” (กันยายน 2547: 103)

จากตัวอย่างผู้เขียนได้ให้ข้อคิดแก่ผู้อ่านในการดำเนินชีวิต โดยนำสายน้ำที่ไหลไปมาเปรียบกับการดำเนินชีวิตของคน

ตัวอย่างที่ 3

“ในเมืองที่เล็กๆ ริมน้ำกว้างใหญ่แห่งนี้หลายสิ่งกำลังหลากไหลไปตามทิศตามทางของตน จนบางชีวิตรู้สึกวาทาพเหล่านั้นค่อยๆ เอื่อยไหลและจะหายไปนที่สุด

โดยแท้แล้วมันยังมีอยู่

เพียงอาจแปรเปลี่ยนภาพร่างไปเป็นอย่างอื่น ในรูปธรรมบ้าง นามธรรมบ้าง นอกชีวิตบ้าง ในชีวิตบ้าง

ซึ่งทุกๆ คนต่างก็ยังมี และมันก็กระซิบบอกความเป็นตัวของมันอยู่เสมอ ไม่ว่ามิตใดขอเพียงเรามีหัวใจจะฝึฝง” (สิงหาคม 2548: 77)

จากตัวอย่างผู้เขียนได้ให้ข้อคิดแก่ผู้อ่านในการดำเนินชีวิต

ตัวอย่างที่ 4

“ตั้งแต่ฤดูร้อนปีที่แล้ว ทุกครั้งที่เข้ามาเก็บข้อมูลและถ่ายภาพประกอบลงในสารคดีเรื่องนี้ ผมจะแวะมาที่บ้านไม้และอนุสาวรีย์ก่อนเดินทางเข้าป่า สำหรับผมแล้ว มันมากกว่าความรู้สึกส่วนตัวและความอบอุ่นทางใจ

การที่มีใครสักคนเป็นแบบอย่างให้ก้าวเดินไปข้างหน้าด้วยความเชื่อมั่นนั้น เป็นสิ่งที่มีค่ามากที่สุดสำหรับผมแล้ว” (พฤษภาคม 2548: 83)

จากตัวอย่างผู้เขียนเขียนความจบแบบแสดงความคิดเห็นว่าผู้เขียนเชิดชูความดีงามของคุณสืบ นาคะเสถียร และใช้การดำเนินชีวิตของคุณสืบมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต ซึ่งแสดงเป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน

1.3 จบแบบสรุปเนื้อหาเพื่อโน้มน้าวให้เกิดความร่วมมือในด้านต่างๆ

ตัวอย่างที่ 1

“ คุณพ่อกับผมเห็นพ้องกันว่า การมาล่องเรือทะเลน้อยในยามเช้าเป็นการเดินทางท่องเที่ยวธรรมชาติที่แสนสบาย แต่ได้บรรยากาศของการผจญภัยอย่างเต็มที่

ใครไม่เชื่อลองมา “ทะเลน้อย ซาฟารี” ดูสักครั้งสิครับ แล้วจะรู้” (พฤษภาคม 2547: 75)

จากตัวอย่าง เป็นการสรุปเนื้อหาเพื่อโน้มน้าวให้ผู้อ่านมาท่องเที่ยวที่ทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง

ตัวอย่างที่ 2

“ถ้าหนานนี้ใครมาเที่ยวจังหวัดเลย ขึ้นภูกระดึง ชมภูเรือ เที่ยวภูหลวงแล้ว ไม่ลองแวะมาสัมผัสอุทยานแห่งชาตินาแห้ว เดินเที่ยวเส้นทางศึกษาธรรมชาติภูสันทาย นั่งรถเที่ยวชมน้ำตกสวยๆหลายสายบนเส้นทางลาดยางอย่างดี

มีอุทยานฯที่เที่ยวได้แบบสบายๆแบบนี้ ใครไม่มาก็ต้องถือว่า “แห้ว” แล้วละครับ”

(ตุลาคม 2547: 100)

จากตัวอย่าง เป็นการสรุปเพื่อเชิญชวนผู้อ่านให้ไปเที่ยวที่อุทยานแห่งชาตินาห้วย จังหวัด
เลย

ตัวอย่างที่ 3

“ไปเที่ยวกำแพงเพชรกันเถิดครับ ไปชมความเป็นมาของเมือง คูองคภาพพต่างๆของเมือง
ให้ละเอียดโดยรอบ ไปแล้วคุณจะทึ่งว่า ทำไมช่างมีอะไรเหลืออยู่อย่างมากมาย มากมายจริงๆ
ยืนยันครับว่าไม่มีที่ไหนนอกจาก กทม. ที่องคภาพพของเมืองเก่าต่างๆ ยังอยู่ครบครันมากมาย
เท่ากับที่เมืองกำแพงเพชรแห่งนี้ สิ่งต่างๆทั้งหมดที่คุณๆ จะได้พบเหล่านี้แหละ ที่จะช่วยให้
สามารถจินตนาการหลับตานึกภาพเมืองเก่าของกำแพงเพชรได้เป็นอย่างดีเลยทีเดียว” (พฤษภาคม
2548: 95)

จากตัวอย่าง เป็นการสรุปเพื่อเชิญชวนผู้อ่านให้ไปเที่ยวที่จังหวัดกำแพงเพชร โดยกล่าวถึง
สิ่งดึงดูดใจและดึงดูดใจของจังหวัดกำแพงเพชร

ตัวอย่างที่ 4

“ลองมาไรด์ที่น้ำตกธารรัตนากันเถิดครับ อย่างน้อยสักครั้งหนึ่งในชีวิต รับประกัน
ด้วยหัวใจทำสารคดีท่องเที่ยวเลยว่า คุณจะไม่ผิดหวังอย่างเด็ดขาด รายการไรด์ที่นี้ทั้งหมดเป็น
รายการที่ลงตัวจริงๆ นอกจากความมัน ความสนุกสนาน และภาพประทับใจที่คุณจะได้รับแล้ว
ในฤดูกาลที่ฝนตกแรงและชุ่มชื้นเหล่านี้ ที่นี้ยังมีดอกไม้ป่างามๆ จำนวนมากเป็นของแถมให้คุณๆ
ได้ชื่นชมด้วย” (กันยายน 2548: 66)

จากตัวอย่าง เป็นการสรุปเพื่อเชิญชวนผู้อ่านให้ไปไรด์ที่น้ำตกธารรัตนา จังหวัด
ปราจีนบุรี

1.4 จบบแบบสรุปรูปเนื้อหาเพื่อให้เกิดความตระหนัก

ตัวอย่างที่ 1

“ที่เขียนมาทั้งหมดนี้มีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อเป็นส่วนเสริมเล็กๆ ให้ผู้ที่เข้าไปท่องเที่ยวดูช้างป่าที่อุทยานแห่งชาติกุยบุรีได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวและความเป็นมาของช้างป่าที่อุทยานฯ แห่งนี้ ส่วนการที่จะทำให้คนและช้างอยู่กันได้อย่างมีความเอื้ออาทรต่อกัน เป็นสิ่งที่ชาวกุยบุรีและชาวประจวบคีรีขันธ์จะได้หาแนวทางว่าจะทำอย่างไรกับมรดกทางธรรมชาติที่มีคุณค่าซึ่งอยู่คู่กับจังหวัดมาช้านาน ทั้งนี้เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้นสามารถอำนวยประโยชน์ให้แก่ชุมชนต่างๆ ของจังหวัด ทั้งด้านเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิตที่ดีกว่าในปัจจุบันและอนาคต โดยยึดแนวพระราชดำริแบบ “พอมิ พอกิน และการพึ่งตนเอง” (กรกฎาคม 2547: 104)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้สรุปวัตถุประสงค์ที่เขียนเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความตระหนักในการท่องเที่ยวเพื่อดูช้างป่าที่อุทยานแห่งชาติกุยบุรี และสรุปแนวทางการอนุรักษ์มรดกทางธรรมชาติอีกด้วย

ตัวอย่างที่ 2

“ปัญหาเหล่านี้คงเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องช่วยกันหามาตรการแก้ไข เพราะยิ่งเมื่อนักท่องเที่ยวต่างก็อยากขึ้นไปชื่นชมแหล่งมรดกโลกแห่งนี้ เขาใหญ่เองคงต้องรับภาระหนักยิ่งขึ้น หากปล่อยให้เป็นเรื่องของทางอุทยานฯ หรือเป็นความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่เพียงไม่กี่คน ก็คงจะไม่ถูกต้อง เพราะเมื่อสถานที่แห่งนี้ได้รับเกียรติยกย่องให้เป็นมรดกโลก มรดกของมวลมนุษยชาติร่วมกันแล้ว ก็คงเป็นหน้าที่ของเราทุกคนที่รู้ตัวว่ายังเป็นมนุษย์อยู่ จะต้องร่วมกันดูแลรักษาสมบัติชิ้นนี้ให้คงคุณค่าต่อไปอีกนานเท่านาน” (พฤศจิกายน 2548: 52)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้กล่าวถึงปัญหาของเขาใหญ่ในเรื่อง แล้วสรุปจบด้วยการให้ผู้อ่านตระหนักถึงสภาพของปัญหาและขอความร่วมมือผู้อ่านให้ช่วยกันดูแลมรดกโลกแห่งนี้

ตัวอย่างที่ 3

“กระแสน้ำที่ไหลแรงในเย็นวันนั้นทำให้เราดำกันอยู่ไม่ได้นานก็ต้องปล่อยตัวให้ลอยไปตามกระแสน้ำ ค่อยๆ กลับขึ้นมาสู่ผิวน้ำ ภารกิจตามโปรแกรมเสร็จสิ้นแล้วในวันนั้น แต่ภารกิจแห่ง

ความรักความห่วงใยท้องทะเลยังคงต้องกระทำตลอดไปอย่างไม่มีวันสิ้นสุด เพื่อดูแลรักษาให้ความงามยังคงอยู่คู่ท้องทะเลอันดามันตลอดไป” (มีนาคม 2548: 49)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้เขียนให้ผู้อ่านเกิดความตระหนักในการดูแลรักษาท้องทะเลอันดามันให้คงอยู่ต่อไป

ตัวอย่างที่ 4

“วันนี้ของผืนป่าแก่งกระจานกำลังจะได้รับการจัดตั้งเป็นผืนป่ามรดกโลกในไม่ช้า ซึ่งนับเป็นอุทยานแห่งชาติแห่งแรกของประเทศ ต่อไปนี้การอนุรักษ์คงจะเข้มงวดมากขึ้น พวกเราเป็นส่วนหนึ่งของสังคม คงจะได้ช่วยกันดูแลรักษาผืนป่าที่มีความสำคัญต่อมวลมนุษยและสัตว์ป่าอีกมากมายภายใต้ผืนป่าดงดิบแห่งนี้ นกก็เป็นส่วนหนึ่งที่ผมนำเสนอไว้เป็นข้อมูล มีทั้งนกหาคุได้ง่ายและหาคุได้ยาก ผมเชื่อว่าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานยังมีอะไรดีๆ อีกเยอะที่ทุกคนคาดไม่ถึง เมื่อถึงวันนั้นป่าแก่งกระจานจะเป็นที่ที่ทุกคนจะต้องช่วยกันดูแลและอนุรักษ์อย่างยั่งยืนไว้เป็นที่ศึกษาธรรมชาติต่อไป” (มิถุนายน 2548: 64)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้เขียนให้ผู้อ่านให้เกิดความตระหนักต่อผืนป่าแก่งกระจานในการอนุรักษ์ผืนป่าและสัตว์ป่าให้คงอยู่และเป็นที่ได้รับการจัดตั้งเป็นผืนป่ามรดกโลกต่อไป

ตัวอย่างที่ 5

“หนึ่งวันเต็มๆ ที่ทุกคนเต็มอิ่มกับดอกไม้กลางทุ่งโนนสน ความหลากหลายของหมู่ดอกไม้ชนิดต่างๆ ที่มีจุดเด่นในลักษณะเป็นกลุ่มเป็นทุ่งขนาดใหญ่ จึงกลายเป็นภาพที่อลังการตา คุ่มค่ากับการเดินทางแสนยากลำบาก และเพียงช่วงสั้นๆ ที่ดอกไม้เหล่านี้จะผลิบานให้เราได้เที่ยวชมกัน อย่างไรก็ตาม บนความสวยงามที่มีความเปราะบาง เราจึงควรเที่ยวชมอย่างถูกวิธี เพื่อช่วยกันดูแลทุ่งดอกไม้ในป่าทุ่งโนนสนให้คงอยู่อีกนานต่อไป” (ตุลาคม 2548: 70)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้เขียนสรุปถึงทุ่งโนนสนเพื่อให้ผู้อ่านให้เกิดความตระหนักในการเที่ยวชมดอกไม้ในป่าทุ่งโนนสนอย่างถูกวิธี

2. จบบแบบคาดไม่ถึง

ไม่พบข้อมูลในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

3. จบบแบบคลี่คลายประเด็น

ไม่พบข้อมูลในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

4. จบบแบบให้คิดต่อ

ตัวอย่างที่ 1

“ครับ จากทั้งหมดนี้จึงเป็นคำตอบของคำถามตอนต้นบทที่ถามว่า ทำไมจึงบังอาจกล่าวได้ว่า แม่น้ำป่าสักเป็นแม่น้ำแห่งการท่องเที่ยว ก็ลองพิจารณาดูสิครับว่า นับตั้งแต่เกิดเป็นแม่น้ำขึ้นที่ภูหลวง ไหลมาผ่านภูเรือ เมืองด่านซ้าย อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง อุทยานแห่งชาติน้ำหนาว ผ่านเมืองไคยวิเชียรบุรี เมืองเก่าศรีเทพ มารับน้ำจากป่าซับลังกาแล้วไหลลงเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ทุ่งดอกกระเจียวชัยภูมิ และมาจบที่อยุธยา ทั้งหมดนั้นล้วนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงทั้งสิ้น ไม่ใช่หรือ” (กันยายน 2547: 92)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้เขียนจบด้วยคำถามให้ผู้อ่านคิดว่าความคิดของผู้อ่านตรงกับความคิดของผู้เขียนหรือไม่

ตัวอย่างที่ 2

“หากกลับเข้าสู่เมืองปากเซ ที่นี้มีเวลาเหลือพักอีกหนึ่งคืนก่อนจะกลับเข้าเมืองไทย แต่แทนที่สองหนุ่มเพลย์บอยจะจัดให้ผมเข้านอนในเมืองปากเซ กลับพามาพักนอกเมืองที่เรือนพักหลังใหญ่เมื่อเริ่มที่กิโลเมตรที่ 8 หรือหลักแปด ภายในเรือนพักมีร้านกินดื่มที่น่านั่ง

“ทำไมไม่พาผมไปนอนในเมืองล่ะ” ผมถามสองหนุ่ม สองหนุ่มบอก “ที่พักที่นี่ละที่เด็ดรับรอง” แล้วคำกล่าวนั้นก็เป็นคำกล่าวนั้นที่เด็ดที่เมืองปากเซอย่างที่สองหนุ่มบอกไว้จริงๆ แต่ผมไม่บอกท่านผู้อ่านหรือครับว่าคำกล่าวนั้นเกิดอะไรขึ้นที่เรือนพักที่หลักแปด ปลอ่ยให้เดาเอาเองดีกว่า แต่แหม มันเป็นที่เด็ดที่ลืมไม่ลงจริงๆ ... งง แล้วเรื่องอะไรใครจะไปบอกล่ะ” (กรกฎาคม 2548: 78)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้เขียนจบด้วยคำถามให้ผู้อ่านคิดต่อเองว่า คำกล่าวนั้นที่เมืองปากเซเกิดเหตุการณ์ใดขึ้นกับผู้เขียน

กลวิธีการเขียนความจบในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ศ.ท. พบกลวิธีการเขียนความจบ 2 กลวิธี ได้แก่ ความจบแบบสรุปความ และความจบแบบให้คิดต่อ ลักษณะความจบที่ผู้เขียนนิยมใช้คือ ความจบแบบสรุปความ ความจบที่ผู้เขียนใช้น้อยคือ ความจบแบบให้คิดต่อ ส่วนความจบที่ไม่ปรากฏ คือ จบแบบคลี่คลายประเด็น และความจบแบบคาดไม่ถึง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้ภาษาและกลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.” ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาลักษณะการใช้ภาษาในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.
2. เพื่อศึกษากลวิธีการเขียนในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

ในบทนี้ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ทั้ง 2 ข้อข้างต้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาลักษณะการใช้ภาษาในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

ในวัตถุประสงค์ข้อนี้ผู้วิจัยพบว่า สารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. ใช้ลักษณะการใช้ภาษาตามเกณฑ์การวิเคราะห์การใช้ภาษาที่กำหนดไว้ ดังนี้

ด้านลักษณะการใช้คำพบการใช้คำต่างๆ ดังนี้

1. ลักษณะการใช้คำตามการสร้างคำ

1.1 การใช้คำประสม พบคำประสมที่เกิดจากคำไทยประสมกับคำไทย

1.2 การใช้คำซ้อน พบคำซ้อน 2 ประเภท คือ คำซ้อนเพื่อความหมาย และคำซ้อน

เพื่อเสียง

1.3 การใช้คำซ้ำ พบคำซ้ำ 7 ประเภท คือ คำซ้ำความหมายลงตามความหมายของคำ

เดิม คำซ้ำความหมายเป็นพหูพจน์ คำซ้ำความหมายเน้น คำซ้ำความหมายไม่เจาะจง คำซ้ำความหมายแยกส่วน คำซ้ำความหมายแสดงความต่อเนื่อง และคำซ้ำความหมายไม่เหมือนความหมายคำเดิม

2. ลักษณะการใช้คำตามการใช้ภาษา

2.1 การใช้คำภาษาต่างประเทศ พบคำภาษาอังกฤษ และภาษาจีน โดยคำภาษาอังกฤษ พบการใช้คำภาษาอังกฤษแบบเขียนด้วยคำเดิม และเขียนแบบทับศัพท์ และคำภาษาจีน พบการเขียนแบบทับศัพท์

2.2 การใช้คำภาษาถิ่น พบการใช้คำภาษาถิ่นเหนือ และภาษาถิ่นอีสาน ส่วนภาษาถิ่นใต้ไม่พบข้อมูล

2.3 การใช้คำตลาด พบการใช้คำตลาดที่บุคคลทั่วไปเข้าใจความหมาย

2.4 การใช้คำสแลง พบการใช้คำสแลงจำนวนน้อย เป็นคำที่บุคคลทั่วไปเข้าใจความหมาย

2.5 การใช้คำย่อ อักษรย่อ พบการใช้คำย่อและอักษรย่อที่มีใช้อย่างเป็นทางการ เป็นคำที่บุคคลทั่วไปรู้จักและเข้าใจความหมายดี และนิยมใช้กันโดยทั่วไปในชีวิตประจำวัน

ลักษณะการใช้คำนี้ ในด้านการใช้คำตามการสร้างคำ พบการใช้คำซ้อนจำนวนมาก ส่วนในด้านการใช้คำตามการใช้ภาษา พบการใช้คำภาษาต่างประเทศจำนวนมาก และพบคำสแลงจำนวนน้อย

ด้านลักษณะการใช้สำนวน พบสำนวนภาษาไทย 2 ประเภท คือ สำนวนเดิม และ สำนวนที่มีการเปลี่ยนแปลง พบการเปลี่ยนแปลงด้านถ้อยคำเท่านั้น โดยสำนวนที่พบส่วนใหญ่เป็นสำนวนเดิมที่บุคคลทั่วไปเข้าใจความหมายดีอยู่แล้ว ส่วนสำนวนที่ไม่ปรากฏคือ สำนวนที่เกิดขึ้นใหม่

ด้านลักษณะการใช้ประโยค พบประโยค 3 ประเภท คือ ประโยคความเดียว ประโยคความรวม และ ประโยคความซ้อน โดยประโยคความรวม พบการแบ่งประโยคความรวม และ

ประโยคความรวมแบ่งตามลักษณะหน่วยประโยค 2 ลักษณะ คือ ประโยคความรวมธรรมดา พบ 2 ลักษณะ คือ ประโยคความรวมที่มีหน่วยเชื่อม และประโยคความรวมที่ไม่มีหน่วยเชื่อม และประโยคความรวมซับซ้อน ส่วนประโยคความซ้อนพบ 3 ชนิด คือ ประโยคความซ้อนที่มีประโยคขยายในหน่วยนาม ประโยคความซ้อนที่มีประโยคขยายในหน่วยกริยา และประโยคความซ้อนที่มีประโยคขยายในหน่วยนามและหน่วยกริยา โดยพบประโยคความรวม ประโยคความซ้อน และประโยคความเดียว ตามลำดับ

ด้านลักษณะการใช้โวหาร พบการใช้โวหาร 5 ประเภท คือ บรรยายโวหาร พรรณาโวหาร เทศนาโวหาร อุปมาโวหาร และสาธกโวหาร โดยโวหารที่ปรากฏมาก คือ บรรยายโวหาร โวหารที่ปรากฏน้อย คือ เทศนาโวหาร

ด้านลักษณะการใช้ภาพพจน์ พบการใช้ภาพพจน์ 9 ประเภท ได้แก่ อุปมา อุปลักษ์ ปรากฏพจน์ บุคลาธิษฐาน อติพจน์ อาวุธพจน์ สัทพจน์ ปฏิพจน์ และนามนัย ลักษณะภาพพจน์ที่ปรากฏมาก คือ การใช้อุปมา ภาพพจน์ที่ปรากฏน้อย คือ ปรากฏพจน์ ส่วนภาพพจน์ที่ไม่ปรากฏ คือ สัตยลักษณ์ และสัมผัสพจน์

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษากลวิธีการเขียนในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

ในวัตถุประสงค์ข้อนี้ผู้วิจัยพบว่า สารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. ใช้กลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยวตามเกณฑ์การวิเคราะห์กลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยวที่กำหนดไว้ ดังนี้

ด้านการตั้งชื่อเรื่อง พบกลวิธีการตั้งชื่อเรื่อง 3 ประเภท ได้แก่ ชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหา ชื่อเรื่องแบบเล่นสำนวน และชื่อเรื่องแบบลงนสนเท่ห์ ลักษณะการตั้งชื่อเรื่องที่ปรากฏเป็นจำนวนมากคือ ชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหา การตั้งชื่อเรื่องที่ปรากฏจำนวนน้อยคือ ชื่อเรื่องแบบลงนสนเท่ห์ ส่วนการตั้งชื่อเรื่องที่ไม่ปรากฏ คือ ชื่อเรื่องแบบคุยกับผู้อ่าน และชื่อเรื่องแบบคำถาม

ด้านการเขียนความนำ พบกลวิธีการเขียนความนำ 7 กลวิธี ได้แก่ ความนำประเภทสรุปความนำประเภทบรรยาย ความนำประเภทพรรณนาหรืออธิบาย ความนำประเภทคำพูด ความนำประเภทคำถาม ความนำแบบคุยกับผู้อ่านโดยตรง และความนำประเภทหยอกล้อ ลักษณะความนำที่ผู้เขียนนิยมใช้คือ ความนำประเภทบรรยาย ความนำที่ผู้เขียนใช้น้อยคือ ความนำ

ประเภทคำพูด และความน่าประเทหยอกลือ ส่วนความน่าที่ไม่ปรากฏ คือ ความน่าประเทหไม่มีรูปแบบ ความน่าประเทหกระทบความรู้สึก ความน่าประเทหคำกลอน สุภาษิต

ด้านการเขียนเนื้อเรื่อง พบกลวิธีการเขียนเนื้อเรื่อง 2 กลวิธี ได้แก่ ลำดับตามความสำคัญหรือความน่าสนใจของเรื่อง และลำดับตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ลักษณะเนื้อเรื่องที่คุณเขียนนิยมใช้ คือ ลำดับตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ด้านการเขียนความจบ พบกลวิธีการเขียนความจบ 2 กลวิธี ได้แก่ ความจบแบบสรุปความ และความจบแบบให้คิดต่อ ลักษณะความจบที่คุณเขียนนิยมใช้คือ ความจบแบบสรุปความความจบที่คุณเขียนใช้น้อยคือ ความจบแบบให้คิดต่อ ส่วนความจบที่ไม่ปรากฏ คือ จบแบบคลี่คลายประเด็น และความจบแบบคาดไม่ถึง

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาลักษณะการใช้ภาษาในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

ด้านลักษณะการใช้คำตามการสร้างคำ พบการใช้คำซ้อนเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้เขียน เลือกสรรคำที่สามารถสื่อความหมายถึงการท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจน จึงเลือกคำที่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกันมาเข้าคู่กัน หรือคำที่มีเสียงสัมผัสไพเราะ เพื่อดึงดูดใจผู้อ่านซึ่งคำซ้อนเป็นคำที่มีลักษณะตามนั้น

ด้านลักษณะการใช้คำตามการใช้ภาษา พบการใช้คำภาษาต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ผู้เขียนเลือกใช้คำภาษาต่างประเทศที่ผู้อ่านส่วนใหญ่เข้าใจความหมาย อาจจะเนื่องมาจากคำภาษาต่างประเทศเป็นคำที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงเนื้อเรื่องที่อ่านมากกว่าใช้คำภาษาไทยทั่วไป เพราะการใช้คำภาษาต่างประเทศบางคำจะใช้ในการเรียกชื่อสิ่งที่คุณไทยใช้มานานแล้วจนเคยชินในคำนั้นๆ แล้ว เช่น มอเตอร์ไซค์ ฟาร์ม ชัตเตอร์ รีสอร์ท โรแมนติก ฟรี กิว เป็นต้น ส่วนคำที่พบจำนวนน้อยคือ คำสแลง เนื่องมาจากผู้อ่านสารคดีท่องเที่ยวเป็นบุคคลทั่วไปซึ่งประกอบด้วยบุคคลทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับการศึกษา ดังนั้นจึงไม่ใช้คำที่เป็นคำที่เกิดขึ้นใหม่หรือคำเฉพาะกลุ่มมากนัก คำสแลงที่ใช้ในสารคดีท่องเที่ยวจึงเป็นคำสแลงที่บุคคลทั่วไปเข้าใจความหมาย เช่น กิ๊ก แห้ว บั้ง เป็นต้น

ด้านลักษณะการใช้สำนวน สำนวนที่พบส่วนใหญ่เป็นสำนวนเดิม เนื่องจากกลุ่มผู้อ่านเป็นบุคคลหลากหลายกลุ่ม โดยถ้าใช้สำนวนที่เกิดขึ้นใหม่ บุคคลบางกลุ่มอาจจะไม่เข้าใจความหมาย และสำนวนเดิมเป็นเรื่องที่ผู้อ่านเข้าใจความหมายอยู่แล้ว ดังนั้นการใช้สำนวนเดิมจะสามารถอธิบายเนื้อความต่างๆ ได้อย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจในสิ่งที่ผู้เขียนต้องการสื่อถึงผู้อ่านได้มากกว่าการใช้สำนวนที่มีการเปลี่ยนแปลงหรือสำนวนที่เกิดขึ้นใหม่ ทั้งนี้การใช้สำนวนทำให้ข้อความสั้นกระชับ สื่อความหมายครอบคลุมโดยไม่ต้องอธิบายมาก

ด้านลักษณะการใช้ประโยค ส่วนมากพบการใช้ประโยคความรวม โดยพบประโยคความรวมประเภทประโยคความรวมซับซ้อนจำนวนมาก เนื่องจากประโยคความรวมซับซ้อนจะเป็นลักษณะประโยคยาวที่มีการขยายในหน่วยนามหรือหน่วยกริยา ซึ่งในการเขียนสารคดีจะไม่เคร่งครัดในรูปประโยคมากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นการอธิบายขยายความต่อไปเรื่อย ๆ และมีกริยาหลายตัวในประโยคเดียว จึงเกิดเป็นประโยคความรวมซับซ้อน จึงทำให้พบประโยคความรวมมากกว่าประโยคความเดียวและประโยคความซ้อน

ด้านลักษณะการใช้โวหาร พบการใช้บรรยายโวหารเป็นจำนวนมาก เนื่องจากสารคดีท่องเที่ยวเป็นงานเขียนที่จะเสนอข้อเท็จจริงในสิ่งหรือสถานที่ต่างๆ ดังนั้นผู้เขียนจึงจะต้องบรรยายสื่อความให้ผู้อ่านนึกภาพตามได้อย่างชัดเจน ส่วนโวหารที่พบน้อย คือ เทศนาโวหาร ทั้งนี้เป็นเพราะ โวหารนี้เป็นโวหารที่มุ่งโน้มน้าวให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านเข้าใจ เห็นด้วย เชื่อถือและปฏิบัติ เพื่อชักจูงให้ผู้อ่านคล้อยตาม ซึ่งส่วนใหญ่สารคดีท่องเที่ยวจะเป็นการนำเสนอข้อมูลจากสิ่งหรือสถานที่ต่างๆ ไม่นับการโน้มน้าวหรือชักจูงให้ปฏิบัติ ดังนั้นผู้เขียนจึงใช้เทศนาโวหารในการเขียนน้อยกว่าโวหารประเภทอื่นๆ

ด้านลักษณะการใช้ภาพพจน์ พบการใช้ภาพพจน์อุปมาเป็นจำนวนมาก เนื่องจากภาพพจน์อุปมา เป็นการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งในสิ่งที่มีสภาพต่างกัน แต่มีลักษณะเด่นร่วมกัน การใช้อุปมาจึงเป็นการเปรียบเทียบเพื่อสื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพและเข้าใจในเนื้อเรื่องได้ชัดเจน และง่ายกว่าภาพพจน์ประเภทอื่นๆ ส่วนภาพพจน์ที่พบน้อย คือ ปฏิภาคพจน์ ทั้งนี้เป็นเพราะปฏิภาคพจน์เป็นคำกล่าวที่มองอย่างผิวเผินและจะขัดกันเองหรือไม่น่าจะเป็นไปได้ แต่ถ้าพิจารณาให้ดีจะเป็นคำกล่าวที่มีความหมายลึกซึ้งและเป็นไปได้ ซึ่งอาจจะทำให้ผู้อ่านไม่เข้าใจในการเปรียบเทียบของผู้อ่านซึ่งลึกซึ้งเกินไป ผู้อ่านบางคนอาจจะเข้าใจได้ยาก ส่วนภาพพจน์ที่ไม่ปรากฏ คือ สัญลักษณ์ และ สัมพจน์ เป็นเพราะ สัญลักษณ์เป็นการใช้สิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นรูปธรรมหรือนามธรรม และสัมพจน์เป็นการใช้ส่วนย่อยให้หมายถึงส่วนเต็ม

หรือใช้ส่วนเติมให้หมายถึงส่วนย่อย ซึ่งภาพพจน์ทั้งสองชนิดนั้นเป็นภาพพจน์ที่ค่อนข้างจะต้องตีความอย่างลึกซึ้ง ดังนั้นผู้เขียนจึงไม่ใช้ภาพพจน์ทั้งสองชนิดประกอบการเขียน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษากลวิธีการเขียนในสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

ด้านการตั้งชื่อเรื่อง พบกลวิธีการตั้งชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหาเป็นจำนวนมาก เนื่องมาจากการชื่อเรื่องแบบบอกเนื้อหาจะบอกเกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่อยู่ในเรื่อง ชื่อเรื่องแบบนี้เมื่อผู้อ่านเห็นก็จะทราบได้ว่าเรื่องนั้นเป็นเรื่องที่ตนเองสนใจหรือไม่ มีประโยชน์ในการเลือกอ่านของผู้อ่าน ส่วนชื่อเรื่องที่พบจำนวนน้อยคือ ชื่อเรื่องแบบลงนสนเท่ห์ น่าจะเป็นเพราะการตั้งชื่อเรื่องแบบนี้จะทำให้ผู้อ่านเกิดความสงสัย เพราะผู้อ่านส่วนใหญ่ต้องการทราบข้อมูลของเรื่องก่อนที่จะเลือกอ่าน ส่วนการตั้งชื่อเรื่องที่ไม่ปรากฏ คือ ชื่อเรื่องแบบคุยกับผู้อ่าน และชื่อเรื่องแบบคำถาม น่าจะเป็นเพราะการตั้งชื่อเรื่องแบบคุยกับผู้อ่านจะทำให้เกิดความเป็นกันเองมากเกินไป และการตั้งชื่อเรื่องแบบคำถามจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้อ่านอยากรู้ข้อมูลที่ผู้อ่านจะเขียนอย่างมาก ซึ่งสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. เป็นการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวที่คนไทยส่วนใหญ่รู้จักอยู่แล้ว จึงไม่ต้องการความตื่นเต้นมากนัก เพราะคนที่อ่านส่วนใหญ่เลือกอ่านตามความสนใจของตน

ด้านการเขียนความนำ พบว่าผู้เขียนนิยมใช้กลวิธีการเขียนความนำแบบบรรยาย เนื่องมาจาก ความนำแบบบรรยาย เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้จินตนาการตามผู้เขียนเพื่อให้เกิดความสนใจในเรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอ และติดตามอ่านเรื่องราวต่อไปจนจบ ความนำที่ผู้เขียนใช้น้อยคือ ความนำประเภทคำพูด และความนำประเภทหยอกล้อ เนื่องมาจากสารคดีเป็นการนำเสนอข้อเท็จจริง ในการที่จะนำคำพูดของบุคคลมาเป็นความนำนั้น คำพูดนั้นจะต้องมีความสำคัญต่อเรื่องราวที่จะนำเสนอ ซึ่งคำพูดแบบนี้มีไม่มากนัก และไม่นิยมความนำแบบหยอกล้อ เพราะผู้เขียนมักจะต้องการนำเสนอข้อมูลและข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวซึ่งมีประเด็นให้หยอกล้อได้น้อย ส่วนความนำที่ไม่ปรากฏ คือ ความนำประเภทไม่มีรูปแบบ เป็นเพราะการเขียนสารคดีเป็นการเขียนที่มีรูปแบบกำหนดเอาไว้ ความนำประเภทกระทบความรู้สึก อาจจะเป็นเพราะเป็นเรื่องการนำเสนอข้อเท็จจริงที่มักจะไม่นำความรู้สึกของบุคคลใดๆมาเกี่ยวข้อง และความนำประเภทคำกลอน สุภาษิต อาจจะมีขึ้นอยู่ด้วยความสามารถของผู้เขียนในการประพันธ์คำกลอนหรือการใช้สุภาษิต

ด้านการเขียนเนื้อเรื่อง พบกลวิธีการเขียนเนื้อเรื่องแบบลำดับตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมากกว่าเนื้อเรื่องแบบลำดับตามความสำคัญหรือความน่าสนใจของเรื่อง เป็นเพราะสารคดีท่องเที่ยว

ส่วนใหญ่ผู้เขียนจะเล่าถึงเหตุการณ์ที่ได้พบเจอจากสถานที่ต่างๆ โดยเล่าตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกเหมือนได้ร่วมเดินทางไปในสถานที่ต่างๆ กับผู้เขียนด้วย และการลำดับเรื่องตามความสำคัญหรือความน่าสนใจของเรื่อง มักจะใช้กับเนื้อเรื่องที่ค่อนข้างจะต้องอ้างอิงเนื้อหาทางวิชาการ เช่นการเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของสิ่งของหรือสถานที่ต่างๆ

ด้านการเขียนความจบ พบว่าลักษณะความจบที่ผู้เขียนนิยมใช้คือ ความจบแบบสรุปความ เนื่องจากการเขียนความจบแบบสรุปความ เป็นการสรุปความเพื่อเน้นย้ำความสำคัญของเรื่องและเนื้อเรื่องที่นำเสนอไปแล้วทำให้ผู้อ่านเกิดความคิดรวบยอดของเรื่องนั้นๆเมื่ออ่านเรื่องจบแล้ว ดังนั้นผู้เขียนจึงใช้กลวิธีการเขียนสรุปความจำนวนมาก ส่วนความจบที่ผู้เขียนใช้น้อยคือ ความจบแบบให้คิดต่อ เนื่องมาจากความจบแบบให้คิดต่อทำให้ผู้อ่านไม่แน่ใจว่าจะคลี่คลายไปทางใดกันแน่ และผู้อ่านต้องการข้อมูลที่เป็นความจริง ดังนั้นจึงไม่นิยมใช้ความจบแบบให้คิดต่อในสารคดีท่องเที่ยวมากนัก ส่วนความจบที่ไม่ปรากฏ คือ จบแบบคลี่คลายประเด็น และความจบแบบคาดไม่ถึง เป็นเพราะผู้เขียนไม่ได้ขมวดปมหรือทิ้งปัญหาเอาไว้มากนัก หรือไม่ได้เป็นเรื่องราวที่มีตัวละครแสดงประกอบการนำเสนอข้อมูล ส่วนใหญ่จะเป็นการบรรยายเกี่ยวกับสิ่งที่พบเจอจากการเดินทาง ทั้งสถานที่ สิ่งของ ผู้คน และประวัติความเป็นมาไปตามลำดับเท่านั้น จึงไม่มีความจบแบบคลี่คลายประเด็นและความจบแบบคาดไม่ถึง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องการใช้ภาษาและกลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. ที่ผู้วิจัยได้เสนอมานั้น ยังมีหัวข้อที่ควรศึกษาเพิ่มเติมดังนี้

1. การศึกษาการใช้ภาษาที่บรรยายประกอบภาพประกอบสารคดีท่องเที่ยว
2. การศึกษาการใช้ภาษาในคอลัมน์ต่างๆในอนุสาร อ.ส.ท. เช่น ข่าวท่องเที่ยว , ชวนชิมริมทาง , จับจ่ายรายทาง , Unseen Thailand เป็นต้น
3. การศึกษาเปรียบเทียบการใช้ภาษาในสารคดีท่องเที่ยวกับสารคดีประเภทอื่นๆ
4. การศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. กับนิตยสารหรือวารสารเพื่อการท่องเที่ยวเล่มอื่นๆ

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กาญจนา นาคสกุล. 2521. การใช้ภาษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2547. อนุสาร อ.ส.ท. กรุงเทพฯ: บริษัทโรงพิมพ์ตะวันออก จำกัด (มหาชน)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2548. อนุสาร อ.ส.ท. กรุงเทพฯ: บริษัทโรงพิมพ์ตะวันออก จำกัด (มหาชน)

กุลยา สกุลนคร. 2543. การวิเคราะห์ภาษาข่าวการเมืองในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2542. การใช้ภาษาไทย 2. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2540. ภาษากับการสื่อสาร. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จันจิรา หาวิชา. 2547. วิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้ภาษาในคอลัมน์ข่าวกีฬาของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย ปีพุทธศักราช 2545. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ฉลวย สุรสิทธิ์. 2522. ศิลปะการเขียน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ชลธิรา กลัดอยู่ และคณะ. 2517. การใช้ภาษา. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย

ชลอ รอดลอย. 2544. การเขียนสารคดี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ดิเรกชัย มหัทธนะสิน. ม.ป.ป. **ลักษณะและโครงสร้างภาษาไทย**. เชียงใหม่: สุริวงส์บุ๊คเซนเตอร์.

ถวัลย์ มาศจรัส. 2538. **สารคดีและการเขียนสารคดี**. กรุงเทพฯ: มติใหม่.

นพรัตน์ คงมาลา. 2531. **การใช้ภาษาในสารคดีของวณิช จรุงกิจอนันต์**. วิทยานิพนธ์อักษร
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นวลวรรณ พลังคะพันธ์พงศ์. 2541. **วิเคราะห์ภาษาในนิตยสารบันเทิง**. วิทยานิพนธ์การศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นวลวรรณ พันธุมธา. 2527. **ไวยากรณ์ไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.

ประทีป เหมือนนิล. 2529. **วรรณกรรมไทยปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: สารสยาม.

ประสิทธิ์ กาย์กลอน. 2518. **การเขียนภาคปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

_____. 2545. **การเตรียมเพื่อการพูดและการเขียน**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เปลื้อง ณ นคร. 2542. **ภาษาวรรณนา**. กรุงเทพฯ: เขตโล่การพิมพ์.

พรพรรณ ธารานูมาศ. 2519. **สำนวนการเขียน**. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

ภรพัศุ สร้อยระย้า. 2542. **วิเคราะห์ภาษาในงานเขียนสารคดีของมนัสนยา**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

มณีนรัตน์ อุดม. 2546. **วิเคราะห์สารคดีของชาลี เอี่ยมกระสินธุ์**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

มนัสติยา เจ้าคูรี. 2549. **การศึกษาวิเคราะห์ลีลาภาษาในงานเขียนสารคดีของมานพ ถนอมศรี**.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. 2541. ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.

มาลี บุญศิริพันธ์. 2535. การเขียนสารคดีสำหรับสื่อสิ่งพิมพ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ปรกาศพริก.

ยมโดย เฟื่องพงศา. 2538. หลักภาษา. สงขลา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

_____. 2548. ภาษิต คำพังเพย สำนวนไทย. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.

วนิดา บำรุงไทย. 2545. สารคดี : กลวิธีการเขียนและแนววิจารณ์. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

วริศา หุ่นประการ. 2545. วิเคราะห์สารคดีของธีรภาพ โลหิตกุล. วิทยานิพนธ์การศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วาสนา เกตุภาค. ม.ป.ป. การเขียน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

วิจิตรมาตรา, ขุน (สง่า กาญจนาคพันธุ์). 2543. สำนวนไทย. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โรงเรียน
ภาษาและวัฒนธรรมสมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย – ญี่ปุ่น).

สมพร มั่นตะสูตร. 2525. สัมมนาการใช้ภาษาไทยในปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

_____. 2540. การเขียนเพื่อการสื่อสาร. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สรตี ใจสอาด. 2542. จดหมายเหตุรายวัน พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้า
อยู่หัว : ต้นเค้าการเขียนสารคดีท่องเที่ยวยุคแรกของไทย. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สายทิพย์ นุกุลกิจ. 2537. วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน.

สิริวรรณ นันทจันทุล. 2543. การเขียนเพื่อการสื่อสาร 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

หทัยวรรณ ไชยะกุล. 2544. วรรณกรรมศึกษา. เชียงใหม่: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เอกรัตน์ อุดมพร. 2544. 2000 ล้านวนไทย พร้อมตัวอย่างการใช้. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.

ภาคผนวก

อนุสาร อ.ส.ท.

หากย้อนวันเวลากลับไปเมื่อ 47 ปีก่อน คนกลุ่มเล็ก ๆ ในองค์กรของรัฐที่ตั้งขึ้นใหม่ในนาม องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อ.ส.ท.) ได้ให้กำเนิดวารสารรายเดือนเล่มเล็ก ๆ ขึ้นมาเล่มหนึ่ง ใช้ชื่อย่อขององค์กรเป็นชื่อหนังสือว่า “อนุสาร อ.ส.ท.” เป็นหนังสือขนาด 8 หน้ายก หนาเพียง 48 หน้า ปกพิมพ์สี่สี เนื้อในพิมพ์สี่สีเดียว มียอดพิมพ์ 10,000 เล่ม ตั้งราคาจำหน่ายไว้ฉบับละ 1.50 บาท วางตลาดฉบับปฐมฤกษ์ในเดือนสิงหาคม 2503

แม้จะเป็นการทำทายและเสี่ยงต่อความล้มเหลวเป็นอย่างยิ่งในยามนั้น เพราะแค่เพียงคำว่า “ท่องเที่ยว” และองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อ.ส.ท.) ที่เพิ่งก่อตั้งขึ้นใหม่ในปีเดียวกัน ก็ยังเป็นคำใหม่ที่ไม่ค่อยคุ้นเคยของผู้คนในยุคนั้น และคงไม่มีใครจะคาดคิดว่าองค์กรแห่งนี้จะเติบโตขึ้นจนกลายเป็นองค์กรที่สำคัญของประเทศชาติอย่าง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ในปัจจุบัน

แต่ด้วยวิสัยทัศน์อันยาวไกลของผู้นำรัฐบาลในขณะนั้น ฯพณฯ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีผู้มีบัญชาให้ก่อตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้มอบหมายให้ พลโท เฉลิมชัย จารุวัตร รับตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการคนแรก ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มที่จะจัดให้มีวารสาร เพื่อเป็นสื่อบอกเล่าเรื่องราวของการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว และงานของ อ.ส.ท. ให้ประชาชนคนไทยได้รับทราบ

อนุสาร อ.ส.ท. จึงได้เริ่มต้นขึ้น โดย พลโทเฉลิมชัย จารุวัตร รับหน้าที่เป็นบรรณาธิการคนแรก พร้อมทั้งทีมงานยุคนุกเบิกอีกหลายคน ทำให้อนุสาร อ.ส.ท. กลายเป็นหนังสือที่ได้รับความนิยมในเวลาอันรวดเร็ว และพัฒนาเติบโตขึ้นจากฝีมือและการทุ่มเทแรงกายแรงใจ จิตวิญญาณ และแม้กระทั่งชีวิตของนักเดินทาง นักเขียน ช่างภาพ คนทำหนังสืออีกมากมายหลายรุ่น ซึ่งล้วนมีส่วนร่วมสร้างสรรค์ให้อนุสาร อ.ส.ท. เป็นนิตยสารรายเดือนที่ได้รับความนิยมอย่างสูงยิ่งและหยั่งยืนอย่างมั่นคงในปัจจุบัน

รางวัลที่อนุสาร อ.ส.ท. ได้รับ

1. รางวัลเกียรติบัตรรณรงค์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมดีเด่น ประเภทนิตยสาร ประจำปี 2536 จากชมรมสภาวะแวดล้อมสยาม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. รางวัลเกียรติคุณสื่อมวลชนดีเด่น ประจำปี 2528 ประเภทวารสารเพื่อเยาวชนอายุ 18 ปีขึ้นไป จากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (สยช.)
3. รางวัลเกียรติคุณสื่อมวลชนดีเด่น ประจำปี 2527 ประเภทวารสารเพื่อเยาวชนอายุ 18 ปี จากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (สยช.)
4. รางวัลสื่อมวลชนดีเด่น ประเภทวารสารเฉพาะวิชา ประจำปี 2526 จากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (สยช.)
5. รางวัลผลงานดีเด่น สาขาสื่อมวลชน ประเภทวารสาร ประจำปี 2524 จากคณะกรรมการชมรมผู้นิยมใช้ของไทย
6. รางวัลผลงานดีเด่น สาขาสื่อมวลชน ประเภทวารสาร ประจำปี 2524 จากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (สยช.)

ที่มา: <http://www.osotho.com/th/>

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ –นามสกุล

นางสาวชญานิ์ รัตนรอด

วัน เดือน ปี ที่เกิด

วันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2525

สถานที่เกิด

กรุงเทพมหานคร

ประวัติการศึกษา

ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาไทย

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2546

ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์ฝ่ายมัธยมศึกษา

สถานที่ทำงานปัจจุบัน

โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย